FATİH DUMAN

Pîr-i Türkistan
Ahmed Yesevî'nin Romanı

NESİL

pîr

FATİH DUMAN

pîr-i türkistan
ahmed yesevi'nin romanı

pîr FATİH DUMAN

pîr-i türkistan
ahmed yesevi'nin romanı

Yayın Yönetmeni: Ekrem Altıntepe
Editör: Ahmet Ay
Tashih: Cihan Dinar
İç Tasarım: Said Demirtaş
Kapak Tasarımı: Gökhan Koç
ISBN: 978-605-131-536-2
Yayıncı Sertifika No: 12403
Matbaa Sertifika No: 12107
Baskı Tarihi: Şubat 2016
Baskı Cilt: Çalış Ofset Matbaacılık
Maltepe Mahallesi Yılanlı Ayazma Sok.
No: 8/D K 1 Zeytinburnu /İstanbul
Tel: (0212) 482 11 04

NESİL

Sanayi Cad., Bilge Sk., No: 2 Yenibosna
34196 Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25 www.nesilyayinlari.com
Faks: (0212) 551 26 59 nesil@nesilyayinlari.com

NESİL YAYIN GRUBU

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak **Nesil Basım Yayın Gıda Tic. ve San. A.Ş.**'ye aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

pîr

FATİH DUMAN

pîr-i türkistan
ahmed yesevi'nin romanı

NESİL

FATİH DUMAN

1987 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesinde doğdu. 2010 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Bir dönem Ürdün Devlet Üniversitesi'nde de öğrencilik yapan Fatih Duman, Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Türk-İslam Edebiyatı alanında yüksek lisans yapmaktadır.
Birçok gazete ve dergide yazıları yayınlanan Fatih Duman Moral FM'de radyo programcılığı yapmaktadır.

www.fatihduman.org
@FatihDuman_
/Fatih.duman.fan

YAYINLANMIŞ ESERLERİ

- *Düş Yanığı & Buhur-ı Aşk* (2009-Deneme)
- *Ayn Şın Kaf; Doğuda Aşk Böyle Yazılır* (2010-Roman)
- *Ayn Şın Kaf; İlm-i Aşk (Bulanlar Arayanlardır)* (2011-Roman)
- *Âh; Âhım Günahımdır* (2012-Deneme)
- *Yandık Elhamdülillah; Aşk İnanmakla Başlar* (2012-Roman)
- *İsimsiz Kitap* (2013-Roman)
- *Pîr* (2013-Roman)
- *Ene* (2014-Roman)
- *Sır; Âşıklar* Ölmez (2015-Roman)
- Aşk Varsa Kusur Yoktur (2015-Deneme)

Bir Müslümanın hayatını yazan,
ona yeniden hayat vermiş gibidir.[1]

[1] Yazarın notu: *Keşfu'z-Zunun* ve diğer bazı kaynaklarda hadis-i şerif olarak nakledilse de; bu sözün, hadis olmayıp bir âlimin sözü olduğunu kaydeden rivayetler de bulunmaktadır.

"Dedem Ziya Duman, babaannem Naime Duman ve amcalarım Şükrü ve Mehmet Zeki Duman'ın hatırlarına... Ruhları şad, mekanları cennet olsun..."

Bismillah deyip, beyan ederek hikmet söyleyip
Dileyene inci, cevher saçtım ben işte
Riyazeti sıkı tartıp, kanlar yutup
Defter-i Sani sözlerini açtım ben işte
...
Aşk kapısını Mevlam açınca bana değdi
Toprak eyleyip "Hazır ol!" deyip boynum eğdi
Yağmur misal melâmetin oku değdi
Ok saplayıp bağrımı deştim ben işte

Gönlüm katı, dilim acı, özüm zalim
Kur'ân okuyor, amel etmiyor sahte âlim
Garip canımı harcayayım, yoktur malım
Hak'tan korkup, ateşe düşmeden piştim ben işte
...
Kul Hoca Ahmed gaflet ile ömrün geçti
Vah ne hasret! Gözden, dizden kuvvet geçti
Vah ne yazık! Pişmanlık vakti yetti
Amel kılmadan kervan olup göçtüm ben işte

—Ahmed Yesevi, *Divan-ı Hikmet*

Önsöz yerine

YAZARAK DUA EDİYORUM ben kâri. Öyle yapmaya gayret ediyorum. Yazdıklarım duam olsun istiyorum. Hem ben yazarken, inan ki, görüyorum seni karşımda. Sana okuyorum yazdıklarımı, sırrımı sana anlatıyorum. Ne öğrenmişsem, sana anlatabilmek için zihnimde saklıyorum ve inan ki, yalnızca sana, bir tek sana topluyorum kitaplar arasında kurutulan çiçekleri.

Bilmem ki kaç kitaba sığdı bu anlattıklarım? Bilmem kaç kitaptan kaç çiçek devşirdim? Kaç kelimeyi yan yana getirip de dertleştim seninle? Lakin bu kez bir başka hal var kâri kelimelerimde. Zira ben önünde diz kırıp da aşkı dinlemek istediğim, hayalimde aşkı ders ettiğim dervişleri anlattım sana. Sen dahi hayalimi hayal et istedim.

Ta on asır evveline, Türkistan diyarına, Yesi'ye düşürdüm bu kez hayal kuşumu. Sana Ahmed Yesevi'yi anlatmaya niyet ettim. Lisanım el verdiğince ve kelimelerim yettiğince yazdım. Diledim ki, bildiklerimi sen de bil ve diledim ki; sen de diz

kırmış da dinliyor ol, ben dervişlerden aşkı dinlerken.

Benimle sırlı bir yola girer misin şimdi kâri? Benimle beraber Pîr-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevi'nin duasına sen de "Âmin" der misin?

"Beni her ne eylersen eyle, lakin âşık eyle Allahım..."

FATİH DUMAN
Kasım, 2013

Sayram
Nisan 1098

SAYRAM'A BAHAR HENÜZ GELMİŞTİ. Kimseciklerin bilemediği bir hal vardı bu küçük beldede. Karasu Irmağı'nın hemen kenarında güzel insanların, evlatların olduğu bu diyar; onlarca senedir Moğol atlarının nalları altında inleyen yer değil gibiydi. Her şehirden daha güzel, her mekândan daha başkaydı sanki. Öyle miydi? Öyle gibiydi.

Hafif bir bahar meltemi esiyor ve koynuna—bilmem hangi bağdan—aldığı kavun kokularını, insanların genizlerine dolduruyordu. Kavun kokusu, baharın habercisiydi buralarda. Hafif dalgalanıyordu Karasu. Bir yandan kadınlar, kıl çadırlarının önünde kurdukları ocaklarda kazan kaynatıyor; bir yanda uzun saçlı, pos bıyıklı erler atlarını tımar ediyorlardı. Diğer bir yanda toplanmış aksakallar, Allah'ın bir ismini vird edinmiş, zikir çekiyorlardı.

Bir yanda yılkılarda atlar seğirtiyor, onların hemen ardında keçilerin sütü sağılıyordu. Bütün bunların biraz ötesinde—bozkırın belki de bu en şen alanında—çocuklar vardı, eşref-i

mahlûkatın en masum zamanları... Üzerlerinde ufacık gömlekleri, ayaklarında keçi derisinden çarıkları, başlarında keçeden börkleri ve belki de halen dahi ana batnı kokan elleri. Biri bir tarafa koşturuyor, biri onun ardı sıra gidiyor. Kiminin yanında kendi gibi ufacık taylar; kimi, anasının henüz sağdığı keçi sütüne daldırıyor parmağını. Taze keçi sütüne sinmiş ana kokusu, bir masum çocuğun dudağında tebessüm oluyor.

Az ötede üç beş bala bir olmuş oyun oynuyorlar. Ellerinde bir değnek, yerde duran daha kısa değneğe vurup da onu havaya kaldırmaya çalışıyorlar. Çelik çomak diyorlar bu oyunun adına. İçlerinden biri boynunu eğmiş, sadece bakıyor, oynamıyor nedense onlarla. Belki beş yaşında, belki de altı. Lakin gözlerinde bir acının oturmuşluğu var. Hani dokunsan ağlayacak. Belli ki; daha küçücük sinesinde ismini bilmediği keder, boyundan daha uzun. Ve gözlerindeki gamdan belli ki, anası yok.

Önce oynayan çocukları seyrediyor bu öksüz. Sonra boynunu büküyor ve anasının sağdığı keçi sütüne parmağını batıran balaya bakıyor. Belki onunla akran, belki az da küçük. Ama yine de söylemiyor birşey, gamlanmıyor. Yalnızca ellerini değdiriyor burnuna ve kokluyor. Zira hâlâ sıyrılmamış teninden, hâlâ parmakları anası kokuyor. Elini değil, anasını kokluyor o.

Neden sonra, bakışını, ta karşı tepeyi aşıp da gelen atlıya çeviriyor. Uzun sakalları cübbesiyle hem ahenk savrulan atlıya bakıyor bir süre. Başında kimsede olamayan bir başlık, henüz bilmiyor bunun ismine sarık dendiğini. Öyle hayran, öyle dalgın, lakin hâlâ mahzun bakıyor. Zira çok seviyor atları.

İyice yaklaşıyor atlı ondan yana. O öksüz de atlıya doğru koşmaya başlıyor şimdi. Ellerini iki yana açmış da anasına koşar gibi koşuyor. Ve küçük birkaç on adım sonra karşılıyor atlıyı. Boyu o denli kısa ki, atın gövdesine dahi yetişemiyor. Lakin değdiriyor ellerini.

Atlı ona bakıyor bir süre. Bu ufacık balada bir başkalık seziyor belki; yahut sinesindeki acıyı, gözlerindeki sızıyı fark ediyor. Ve dillendiriyor gönlündekini:

"A balam" diyor. "Atları çok mu seversin?"

Tebessüm ediyor öksüz şimdi. Lakin tebessümü de buruk.

"Kim sevmez ki atları?" diyor ve daha yalan bulaşmamış diliyle masum kelimeler söylüyor: "Biliyor musun, ben de bir gün atlara binip uzaklara gideceğim."

"Gidersin bala, gidersin. At kanadın olur senin, uçar gidersin."

"İnşaallah" diyor öksüz.

"İnşaallah" diye icabet ediyor atlı.

Sonra nedensiz yere ve bütün çocukların yaptığı gibi düşünmeden soruyor öksüz:

"Sen kimsin, adın ne senin?" diyor atlıya.

Tekrar tebessüm ediyor atlı. "Derviş" diyor, "adım derviş."

"Ben de derviş olmak istiyorum o vakit. Uzaklara gitmek istiyorum atımın sırtında. Söyle bana nasıl derviş olunur ki?"

"Aşk ile olunur bala, aşk ile."

"Hadi öğret bana" diyor öksüz bala bükük boynunu daha da fazla bükerek.

Ve derviş iniyor atından. İki eliyle belinden kavrıyor öksüzü. Sonra atının üzerine oturtuyor onu. Nasıl da seviniyor masum, nasıl da mesrur bakıyor!

"Aşkı mı öğreteyim sana?"

"Hı, hı."

"Haydi bir besmele çek ki, aşka besmelesiz başlanmaz."

Atın yelelerine yapışıyor öksüz. Sonra peltek diliyle ve bütün masumiyetiyle 'Bismillah' diyor. Sonra kara kısık gözlerini dervişe çeviriyor. "Ben de derviş olacağım" diyor.

Bu kez derviş Allah'a havale ediyor bu isteği, "İnşaallah" diyor.

Yavaş yavaş ilerliyorlar çadırlara doğru. At bir adım atıyor

ve öksüz 'Bismillah' diyor, sonra bir adım daha atıyor, bir kez daha "Bismillah. Sonra derviş bir zikir gibi işitiyor ve iştirak ediyor bu ufacık balanın masum zikrine. "Hû Allah" diyor. Sonra bir adım atıyor at ve öksüz 'Bismillah' diyor.

"Hû Allah!"

...

"Bismillah!"

Gele gele bir ağacın dibinde duruyorlar. Sonra yine iki yanından sıkıca kavrayıp indiriyor öksüzü attan derviş. Bu kısacık yoldaşlığa seviniyor masum bala. Ellerini dervişin cübbesine sürüyor. Belki dokunmak için sadece yahut anasının kokusuyla teşekkür ediyor ona. Ve ardını dönüp küçük adımlarıyla yürüyor.

Neden sonra ardından sesleniyor ona derviş:

"Balam" diyor "Sen tanıdın beni; lakin bana demedin ki, adın nedir senin?"

Ardına dönüp bütün güzelliğiyle tebessüm ediyor öksüz:

"Ahmed" diyor. "Adım Ahmed..."

Başı da Bir, Sonu da...

Başlangıç ve Belki de Son

Menkıbe
Timur'un Rüyası

(...)

Nihayet Emir Timur Buhara'ya gitmeye niyet etti. Yolda Türkistan'a uğradı. Türkistanlı Ahmed Yesevi, Emir Timur'un rüyasına girdi. "Ey yiğit! Çabuk Buhara'ya git. İnşaallah, oradaki sultanın ölümü senin elindendir. Bütün Buhara halkı zaten seni bekliyorlar. Senin başından çok şeyler geçse gerektir!" dedi. Emir Timur bu rüyayı görüp uyandı. Allah'a şükretti. Ertesi gün Türkistan hakimi Nogaybek Han'ı çağırtı. Ahmed Yesevi kabri üzerine türbe yaptırması için ona akçe verdi. Türkistan hakimi öyle ziynetli bir asitane yaptırdı ki, hâlâ bütün güzellikleriyle durur.

(...)

Rivayet edilir ki; Hoca Ahmed Yesevi'nin kabri üzerine türbe yapmak istediklerinde bir türlü bitirmeye muvaffak olamazlar. Nihayetinde Hoca Ahmed Yesevi'yi rüyasında gören bir dervişin işaretiyle Otrar şehrinde medfun olan Arslan Baba'nın türbesi yapıldıktan sonra, Hoca Ahmed Yesevi'nin de türbesi yapılabilir.

Emir Timur Sarayı
Haziran 1395

Allah şehirleri fethedenleri değil, gönülleri fethedenleri unutturmaz.

SABAH, HENÜZ GÜNEŞİN ışıkları ile boyanmamış, gecenin kara rengi dünya sayfasından silinmemişti. Gece ile gündüzün tam arasında kalmış bir vakitte, kan kokusunun diğer bütün rayihalardan daha ziyade insanın genzine aşina geldiği bir devirde, insanların en çok alıştıkları şeyin ölüm olduğu bir zamanda idi âlem. Kim olduğunu, ne olduğunu, neye inandığı, neyle inandığını hiç sormadan ve sorgulamadan birbirlerini öldürüyordu insanlar. Savaş vardı ve belki de ondan başka hiçbir fiil kalmamıştı cihanda.

Gerçi bu diyarın insanları çok ötelerden beri savaşa aşinaydılar. Maveraünnehr denen bu bölge öyle çok savaş, öyle çok ölüm görmüştü ki. Değil mi ki; ölen de, öldüren de mağluptu; o vakit galip yok demekti.

İşte böyle bir dönemde yine ve yeni bir savaştan çıkmış

Asya-yı vusta denen bu bölgede bileği bükülmez, kılıcı kınana girmez, atı önünde durulmaz bir hale gelmiş Emir Timur, henüz birkaç ay evvel fethettiği şehirde, uykunun en derin diyarında bir işkenceye tutulmuş gibi titriyordu. Belki de aklında ölümü yanında taşıyıp da bir veba gibi götürdüğü onca diyarın kâbusa dönmüş hayalleri vardı. Ya da kılıcıyla hüznü tattırdığı, yetimliği bir ok gibi sinesine sapladığı ufacık çocukların ahlarıydı bu. Bilemezdi ve bilinmezdi de. Lakin yatağında kan ter içinde hem titriyor hem de inliyordu Emir Timur. İşte kılıcı, burada ona yardım edemiyordu.

Az sonra açtı gözlerini Emir. Bir rüya görmüştü, lakin rüya onu hem sevindirmiş hem de ürpertmişti. Bir manası olmalıydı elbet. Rüyasında Ahmed Yesevi'yi görmüştü. O olduğunu biliyordu, onu hiç görmese de biliyordu işte.

Karanlık bir dehlizde yalnız başına diz kırmış oturuyordu. Neden burada olduğunu, hatta nerede olduğunu bile bilmiyordu. Neden sonra oturduğu o kara dehlize güneş düştü sanki de aydınlandı her yer. Hiç kapısı yokmuş gibi duran bu hücreye alttan bir kapı açılmıştı sanki ve oradan bir ışık yayılıyordu.

Birden, nedensiz ve istemsiz bir halde o açılan kapıya doğru yürüdü Emir ve girdi kapıdan. Aşağı iniyor ve sanki indikçe bedeni hafifliyor ve hatta gittikçe yaşlanıyor gibiydi. Her yer zifiri karanlığa boğulmuştu; lakin bir ışık, bu incecik tünele benzer yolun sonunda öylece duruyordu. Yürüdü Timur. Artık saçlarının beyazladığını, bir an denecek kadar kısa vakitte senelerinin geçtiğini hissediyor ve hatta biliyordu. Zira yürüdükçe yaşlanıyordu ve ölüyordu belki de. Zira ölüm aniden olan bir hal değildi. Yaşamak demekti esasında ölmek. Yavaş yavaş ölmenin adına 'yaşamak' denmişti. Yolun sonuna geldiğinde eğilerek zorla girilebilecek bir ufacık kapı gördü. Birkaç adımı kalmıştı ki, bir ses işitti içeriden:

"Orada dur."

Olduğu yerde sanki mıhlanmış gibi kalmıştı Timur. Hem içeri girmek; ne olduğunu, nerede olduğunu, bu sesini işittiği kişinin kim olduğunu öğrenmek istiyordu; hem de korkuyor, geri dönmeyi murad ediyordu.

Bütün bunlarla olduğu yerde öylece dururken aynı sesi tekrar işitti:

"Ey Timur! Buhara'yı fethetmek sana nasip olacaktır. O diyarlara kadar gideceksin, şehirlere gireceksin. Lakin gönüller? Gönüllere girebilecek misin? Bil ki; mal da, mülk de, zafer de insanın en büyük imtihanıdır. Bil ki; Hak Teâlâ seni böyle sınıyor. Unutma! Allah şehirleri fethedenleri değil, gönülleri fethedenleri unutturmaz" dedi ve sustu.

Olduğu yerde öylece kalmıştı Timur. Kim olduğunu sormak istiyordu, nerede olduğunu. Lakin vakit tükenmiş gibiydi sanki. O ışık gittikçe azalıyor, gölgesi gittikçe uzuyordu. Geldiği gibi nedensiz ve belki de istemsizce ardına döndü. Bu kez geldiği yöne doğru neredeyse koşarak gidiyordu. Ve çıktı oradan hemen. Lakin bu kez o beklediği kara odada bir başkası daha vardı. Bembeyaz sakallı, ama bir sütun gibi dimdik duran bir pîr-i fani idi bu. Öylece karşısında duran bu adamı görünce korkmuştu emir, ama yine de:

"Kimsin sen?" demekten alamamıştı kendini. Adam hiç gözlerini kırpmadan cevap verdi:

"Ben bu türbenin muhafızıyım!"

"Kimi koruyorsun?" diye sordu Timur.

"Pîr..." dedi "Pîr-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevi'yi..."

...

Ve uyandı Timur. Korkmalı mıydı? Sevinmeli miydi? Bu bir ikaz mı, yoksa müjde miydi? Hayra mı yormalıydı bu rüyayı bilemedi. Sadece sustu. Kendine dahi söylemekten korktuğu sırları olurdu zira insanın. Ve susmak, o vakitlerde kendine yalan söylemekten daha iyi gelirdi.

Hoca Abdullah Sadr
Yesi, 1396

"KİM? KİM YAPMAYA CESARET edebilir bunu?"

"Bilmiyoruz efendim. Gün boyu çalışıp, duvarı bir adam boyu kadar yükseltiyoruz. Lakin sabah geldiğimiz vakit hak ile yeksan edilmiş buluyoruz bütün duvarları. Ne edeceğimizi de kestiremedik biz.

İlk gün kendimizden şüpheye düştük. "Acaba kavi yapamadık, sağlam bir duvar öremedik mi?" diye vehmettik. Sonra yeniden yaptık. Lakin ertesi gün geldiğimiz vakit yine aynı vaziyette bulduk herşeyi. Üç gündür ki; gündüzleri biz duvarları yükseltiyoruz, lakin geceleri birileri onu yeniden parça parça ediyor. Vallahi biz bir anlam veremedik buna. Bütün duvar ustaları hayretteler ve ziyadesiyle kızgınlar. Bunu yapmaya kimin cesaret ettiğini bilemiyorlar ki; desinler diyeceklerini, etsinler edeceklerini. "Bu iş hal yoluna sokulmadan türbe inşasına devam etmeyiz" diyorlar. Artık güç yetiremediğimizden bu mevzunun hallini size bırakıyoruz efendim.

"Ben gereğini düşüneceğim. Siz işinizin başına dönün.

Lakin yine de tedbiri elden bırakmayın."

"Emriniz başımız üzere efendim" dedi ve otağın kapısından gerisin geri, arkasını hiç dönmeden çıktı Hüseyin Şirazî. Olanlara bir anlam veremiyordu. Elinden birşey de gelmiyordu şimdilik. Bu hadiseyi her kim yapmışsa, onu bulmak için elinden geleni yapmıştı. Lakin ne bir iz bulabilmişti, ne de bunu yapanları bilen tek bir kişiye rastlamıştı. Çaresiz ve kızgındı.

Hüseyin Şirazî, otağın geniş kapısından dışarı çıktığında korku ve telaş belası Hoca Abdullah Sadr'a tebelleş olmuş, sinesi bir ateşe dönmüştü. Ne edecekti, nasıl diyecekti bu olanları Emir Timur'a? Hem çok kızgındı hem de korkuyordu. Emir'e bunu söylese hiddeti ve gazabı çok can yakardı, biliyordu. Nasıl olurdu da kimse göremez, bulamaz ve bilemezdi bunu? Elbet bir hal çaresini bulmalı; bu işi en kısa zamanda, en kati şekilde, halletmeliydi. Yoksa Emir'in hiddeti onu başından dahi edebilirdi.

Düşünce hummasına kapılmış, tedirginlik denen maraza yakalanmış bir halde otağının içinde bir o yana bir bu yana dolanıp durdu. Emir'in kati emri vardı. Bu türbe tez zamanda tamam olacak ve Buhara fethinin bir şükranesi olarak Hazret-i Türkistan'ın ruhuna hediye edilecekti. Lakin bu ne haldi ki, bir türlü yapımına başlanamıyordu? Çözemedi bu olanları, anlayamadı.

Otağın sağ kenarında olan sedire içindeki bu düşüncelerle oturdu. Oyma ahşap sehpanın üzerinde duran kâsedeki sudan bir yudum içti. Sonra kanamadı, bir yudum daha aldı. Bir süre öylece düşündü. Bu vazifeyi daha en başından almamalıydı belki de. Buhara fethini rüyasında müjdelemişti Emir'e, Pîr-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevi. Emir de bu sebeple onun kabrine eşi görülmemiş bir türbe yapılsın istemiş, bu görevi de Hoca Abdullah Sadr'a vermişti. İşte Hoca Abdullah Sadr da bu türbenin inşaatına nezaret edecekti ve bu onun şimdiye değin

hiç yapmadığı bir görevdi. Bu vazifeyi yüzünün akıyla tamamlayıp da bir çıkabilseydi işin içinden. Hem manevi bir mükâfat da kazanacaktı, biliyordu; lakin bu hiç beklenmedik olay iyiden iyiye sıkmıştı canını. Oturduğu sedir çivilerle bezenmiş bir işkence sehpasına dönmüştü sanki şimdi. Bu olanları Emir'e nasıl anlatacaktı?

Yıllara inat kara rengini halen dahi yitirmemiş sakallarına attı parmaklarını. Hem bunun nasıl olabileceğini, hem de bu işi nasıl halledebileceğini düşünüyordu. O, bu düşüncelere dalmış sedirinde oturuyordu ki; otağının önünde nöbet bekleyen muhafızlardan biri destur isteyip girdi içeri. O girdiği vakit hemencecik ayağa kalktı Hoca Abdullah Sadr. Zira her kim olur olsun kapıdan giren, onu ayakta karşılar, öyle mukabele ederdi.

İçeri giren muhafız başını hiç yerden kaldırmadan konuşmaya başladı.

"Efendim! Emir, Emir Timur geliyor!"

Musa Barlas
Yesi, 1396

"ALLAH AŞKINA, Pîr hatırına söyle Hâdi Usta; bu taşları neden böyle taşıyoruz da bir arabaya yükletip götürmüyoruz" dedi Musa Barlas elindeki ağır kayayı zorlukla yanındaki işçiye uzatırken.

"Bak a Musa Barlas, Emir Timur'un kesin talimatı var. Nedenini ben de bilmiyorum, lakin böyle yapılacak bu iş. Sual etme, devam et!" dedi ve kestirip attı.

"Olacak iş değil ki bu Hâdi Usta. Nerede görülmüş iki şehir arasında insanların saf olup dizilerek elden ele bir inşaatı hazır etmek için taş taşıdıkları? Hem biz asker miyiz, işçi miyiz? Bizim işimiz kılıç sallamak, ok atmak değil midir?" dedi.

"Fazla kelam etme Musa Barlas. Bilirsin ki, sükût edenin başı hep sağ kalır. Bak ben hiç şikâyet ediyor muyum? Ben de bilmiyorum neden bu şekilde bir iş ettiğimizi, lakin yine de dert edip söylenmiyorum."

"Peki ya kimmiş bu türbesini yapmak için bunca zahmete katlandığımız âdem? Hem bunca cengin içinde, etrafımızda o

denli düşman varken bu kadar acele etmemizin sebebi ne ola? Biz 'Buhara'yı aldık, fethe ulaştık, artık eğleneceğiz, dinleneceğiz, evimize, evladımıza döneceğiz' derken şimdi şu yaptıklarımıza bak!"

"Hazret-i Türkistan Sultan Ahmed Yesevi'nin mezarı üzerine yapılacak bina için taşıyormuşuz bu taşları. Leşker arasında, asker kelamında dolaşan söze göre Emir Timur, Buhara'yı fethe çıkmadan evvelki gece bir rüya görmüş. Rüyasında Ahmed Yesevi'nin türbesinde öylece diz kırmış da oturuyormuş. Az sonra yerde bir kapı açılmış. Emir Timur'u dahi ürküten bir ses ile yankılanmış her yer. O kapıdan girince Ahmed Yesevi'nin yüzünü hiç görmeden sadece onu dinlemiş ve Buhara fethinin müjdesini almış ondan. Hakikat yahut değil, bilemem. Lakin daha fethe çıktığımız günden beridir ki bu kelam askerin arasında bir destan gibi dolaşıp duruyor. Sen şimdi dert etme bunları. Haydi, uzat şu taşı!"

"Uzatayım usta da kaç gün oldu böylece taş taşıyıp duruyoruz. Biz neredeyse bütün bir dağı söktük de taşıdık lakin halen bir adam boyu olsun yükselmiş bir duvar yok. Bu işte bir iş var. Eğleşelim diye midir bu taş taşıma? Yoksa başka birşey mi?"

"Çok sual ediyorsun Musa Barlas çok! Lakin merak kalmasın içinde. Duyduğumu sana da anlatayım. Diyorlar ki; duvar ustaları akşam vaktine kadar duvarları örüyorlarmış; lakin her ne oluyor, kim yapıyorsa birileri akşama değin yapılan duvarı gece söküyor, taşı taş üstünde koymuyorlarmış."

"Nasıl olur usta, kim bunu yapmaya cesaret edebilir ki? Hem Emir Timur'un hiddeti karşısında kim durabilir?"

"Bilemem. Lakin Emir de Hoca Abdullah Sadr da bütün bu olanlardan haberdar. Askerin arasına muhbir salmışlar. Ne işitirler, ne haber alırlarsa uçururlarmış. Demem o ki; çok sual etme de işine bak. Zira bu iş kelleler uçmadan hallolacak gibi durmaz."

"İyi o vakit usta. Lakin yine de bir mana veremedim ben bu hale" dedi Musa Barlas.

İstediğini alamamış Hâdi Usta'nın ağzından bir tek haber olsun çıkaramamıştı. Oysa vazifesi bu türbe inşaatında olanlarla ilgili haber toplamak, her kim bu işi yapmışsa, bir ucundan da olsa, onlara ulaşabilecek bir malumat edinmekti. Anlamıştı ki; Hâdi Usta'nın ne bu işte bir dahli ne de bildiği birşeyler vardı.

"Garibim muhbirlerden ne de çok korkuyor. 'Çok konuşma, temkinli ol' diyor da yanı başında duranın muhbir olabileceğini aklından dahi geçirmiyor" diye söylendi kendi kendine. Oysa senelerdir tanıyorlardı birbirlerini. Musa Barlas'tan tek bir kere olsun şüphe etmemişti Hâdi Usta. Oysa Musa Barlas kendinden bile şüphe ederdi çoğu vakit. Zira ismi dahi gerçek ismi değildi onun. Vakta ki; Anadolu topraklarına gider malumat toplar, ismi Murad olurdu. Vakta ki; Buhara'da Hasan, Semerkand'da Ahmed olurdu. Esvabı değişir, yüzü değişir, adı değişir; memleketi, toprağı, vatanı değişirdi. Artık kendisi bile kim olduğunu bilemiyordu belki de.

İşte şimdi Yesi'de idi. Biraz eğleneceğini, eğleşeceğini düşünürken bu yeni vazife verilmişti ona. O da eskiden olduğu kişilerden biri haline bürünüp yeniden vazifeye başlamıştı. Vazifesi de bu türbenin inşaatını engellemeye çalışan her kim ise bulmak ve getirip Emir'e teslim etmekti.

Sonra elinde tuttuğu taşı hemen yanında durup da kendine tebessüm eden Hâdi Usta'ya uzattı. Ne yapıp etmeli birşeyler öğrenmeli, akşama kadar çektiği bunca sıkıntının karşılığında bir malumat edinmeliydi. Zaten bu gece türbenin gözcülüğünü edecek, bir kuytuya yerleşip bütün olan biteni seyredecekti.

"Hele bir gece olsun, elbet çıkacak bu işin kokusu. Elbet kimin kellesi uçacak göreceğiz" dedi kendi kendine. İçinden bunları geçirirken Hâdi Usta'nın yüzüne bakıp da tebessüm ediyordu.

Hoca Abdullah Sadr
Yesi, 1396

HOCA ABDULLAH SADR'IN otağını derin bir sessizlik bürümüştü. Zaten tedirgin olan yüreği şimdi yerinden çıkacak gibi oluyordu. Zira Emir Timur tam karşısında duruyor, kısık göz kapaklarının arasındaki keskin bakışlarını tam da onun üzerine mıhlamış, öylece bakıyordu. Çok eskiden beridir ki, tanıdığı bu adam—yani Emir Timur—ona bir kötülük etmezdi, öyle zannediyordu eski vakitlerde. Şimdi emin olamıyordu. Hele bir istediği olmaya görsün, karşısında her kim olur olsun, yedi kat yabancı gibi davranır; acımaz, idam fermanını bir çırpıda verebilirdi.

İşte şimdi de tam o vakitti, Hoca Ahmed Yesevi'nin türbesinin yapılmasını emretmiş, bu görevi de Hoca Abdullah Sadr'a vermişti. Lakin her ne oluyorsa, bir türlü başlanamamıştı bu inşaata. Bu da onun gazabının fevke çıkmasına yeterdi zaten.

Emir Timur seyrek ama uzun sakallarını sağ elinin parmaklarıyla burarak yürümeye başladı otağın içinde. Üzerinde kenarları altın işlemeli beyaz bir kaftan altında Hint kumaşın-

dan biçilmiş uzun içliği vardı. Başında murassa altın bir taç ile ihtişamı göze değdiriyor, "Sultan denen her kim varsa, bilsin ki; ben onun da sultanıyım" diyordu adeta. Artık yürüyüşü, bakışı, duruşu dahi değişmiş, ilelebet mağlup olmayacağına kendi de kanaat getirmişti. Senelerce işkenceler görmüş, acılar çekmiş, zindanlarda kalmıştı ya; belki de onun intikamını alıyordu dünyadan.

Hoca Abdullah Sadr'ın çevresinde dönüyordu şimdi Emir. Zira hiddetlendiği vakit yerinde duramaz, olduğu yerde belki de saatlerce yürürdü. Şimdi de tam o halde idi. Yürüdü, yürüdü. Hoca Abdullah Sadr başını öne eğmiş ellerini önünde birleştirmiş öylece bekliyordu. Sonra aniden durdu Emir ve konuşmaya başladı:

"Molla" dedi keskin sesiyle "Sana vazife buyurduğum iş ne haldedir?"

Terler boşalmaya başladı Hoca Abdullah Sadr'ın ömrünün izi olan alnındaki kırışıklardan. Zira hâlâ bir arşın boy gidememiş, bir duvar olsun dikememişti. Ne diyecekti, nasıl söyleyecekti?

"Haşmetli emirim" dedi. Devam edecekti ki, Emir Timur aynı keskin sesiyle lakin daha hiddetle böldü konuşmasını:

"Sus!" dedi. "Konuşma, beyhude yorma kendini. Olanların hepsinden haberdarım. 'Kim ettiyse bu densizliği, onu bul, kellesini getir bana!' demeyeceğim sana. Zira ben kendi işimi hallettiğim için emir oldum. Her vazife verdiğim adamımın ardına bir başka adam vazifelendirdim. Sen yorma kendini, muhbirlerim bugün yarın demeden bütün malumatı getirirler bana. Sen de basiretsizliğinle ne edersin bilemem!" dedi ve otağın kapısına doğru yürüdü. Onun bu gidişi Hoca Abdullah Sadr'ın ölüm fermanını vermek demekti. Korkudan tutulmuş dilini son bir gayretle de olsa kelama getirdi Hoca Abdullah Sadr. Zorla da olda ardından seslendi, başı hâlâ yerde:

"Emirim" dedi ve ardına döndü Emir Timur. Bu kez bakış-

ları bir kartalınkinden daha deliciydi. Taş olsaydı parçalanırdı Hoca Abdullah Sadr, lakin ne keder ki, değildi.

Sağ elinin işaret parmağını dudaklarına doğru hafifçe, yavaşça ama mağrur bir şekilde kaldırdı ve sus işareti yaptı Emir.

"Yarın" dedi. "Sabah, seher ile otağıma gel. Bu işi o vakit halledeceğiz, senin akıbetini de göreceğiz" dedi ve çıktı otağdan.

Olduğu yere yığılacak oldu Hoca Abdullah Sadr, Emir Timur otağın kapısından çıkınca. Elleri değil artık bütün bedeni titriyordu. Bir aralık aklına kaçıp gitmek dahi geldi. Lakin o dermanı bulamadı kendinde. Bir türbenin inşası başına ne dertler açmıştı böyle! Elinden gelir birşey yoktu. Kaçsa dahi Timur en nihayetinde onu buldururdu biliyordu. Hem arkasından muhbirler salmıştı demek. Birileri devamlı peşindeydi ve Emir Timur'a haber uçuruyordu. Hiddetlendi Hoca Abdullah Sadr. Artık kimseye güvenemezdi, güvenmemeliydi. Lakin bu muhbir kimdi? Yoksa onun ayağını kaydırmak isteyen düşmanlarının tuzağı mıydı bu türbenin duvarlarının yıkılışı. Bilemedi.

...

Musa Barlas
Yesi, 1396
Bir geceyarısı...

HOCA AHMED YESEVİ'NİN kabrinin hemen karşısındaki ufak tepenin üzerinde pusuya yatmış sessizce etrafı gözetliyordu Musa Barlas. Gece vakti etraf zifiri karanlıktı. Lakin keskin gözleri gece dahi olsa görmeye evvelden temrinli idi. Nerelerde, hangi şehirlerde, kaç gece, kimleri gözetlemişti. Şimdi de öyle yapacaktı, verilen vazifeyi yerine getirmeden asla ve kat'a geri dönmezdi.

Kelle koltukta, can elde beklediği geceler olmuştu. Çölleri aşmış, şehirleri adımlamıştı. Kaç yara almış, kaç kez ölümden dönmüş, kaç kez son anda canını kurtarmış ve hatta kaç can almıştı. Lakin yine de ona verilen vazifeyi yerine getirmiş öyle dönmüştü geriye. İşte bu gece de öyle bir gece olmalı, gerekirse hiç gözünü kırpmadan, eli hiç titremeden ve merhametten zerre hissetmeden can almalı lakin yine de halletmeliydi vazifesini.

İnsanın gözündeki feri, alnındaki teri dahi buz kestiren so-

ğuk ve keskin esen rüzgârdan başka hiçbir ses, bir fısıltı yoktu. Böyle nöbet tuttuğu bütün geceler geldi hatırına. Gece hep konuşurdu kendi lisanınca. Sessizliği dahi sessiz değildi. Sessizliğe benzer lakin sessiz olmayan bir lisanı vardı onun ve hep konuşurdu. Lakin bu kez sessizlik bile takatsiz, nefessiz, sessizdi. Gece susmuştu ve buz kesiyordu. Musa Barlas'ın dudaklarının iki yanından aşağı doğru sarkan bıyıkları dahi titriyordu neredeyse.

Bir aralık, çok eskilerden kalma sırtındaki derin kılıç yarasının sızladığını hissetti. Zaten bütün bedeni yaralarla bezenmişti. Ok yarası, kılıç yarası, gürz yarası... Bir gönül yarası yoktu. Zira henüz gönülden haberi yoktu. Lakin yine de hiç kıpırdamadı. Zira bir an olsun gaflete düşse de bir hareket etse düşmanı ürkütebilir ve vazifesini bir anda hiç edebilirdi. Üşümek, ölmekten daha evlaydı şimdi onun için.

Öylece saatlerce bekledi Musa Barlas. Zira bu gece bu olanların faillerini bulması icap ediyordu. Bulamazsa kendi başını koyacaktı Emir'in önüne. O sebeple belki de bütün herşeye; canını delercesine esen soğuk rüzgâra, gecenin bu sessiz karanlığına, sırtındaki kılıç yarasının onulmaz acısına aldırış etmeden saatlerce bekledi.

Bu bekleyiş neleri getirmedi ki aklına, hangi zamandan ve diyardan düşünce gelmedi ki? Neden buradaydı, neyi bekliyordu, kimin içindi bu bekleyişi? Bilmiyordu. O sadece verilen vazifeyi yerine getirmeye kendini vakfetmiş bir adamdı. Hem kimdi bu Ahmed Yesevi? İsmini biliyordu yalnız. Gerçi ismini bilmeyen mi vardı bu diyarlarda? Lakin neydi onun ismini unutturmayan?

Bundan asırlar sonra Musa Barlas'ın ismini hatırlayan olacak mıydı mesela? Muhtemelen hayır, olmayacaktı. Olsa dahi hayırla anmayacaktı ki! Hem dinle hiç işi olmamıştı Musa Barlas'ın. Günahın her türlüsünü tatmış, yasak ne varsa zerresine kadar işlemişti. Kendi dahi ümit kesmişti kendinden.

Müslüman idi, lakin tek bir zerre olsun Müslümanlık emaresi yoktu onda.

Her insanın kalbinin en orta yerinde Allah vardı, bütün günahları, yalanları silince—yani ki kendini silince—bir O kalıyordu geriye, henüz bilmiyordu bunu. Henüz bilmiyordu günah kelimesi ile Allah kelimesinin tek kafiyesinin "âh" olduğunu.

Bekledi, bekledi Musa Barlas olduğu yerde. Artık saat epeyi ilerlemişti. Neredeyse güneş doğacak, insanlar uykularından uyanacak ve gece sırlanmış sessizliğini bozacaktı. Parmakları mora çalan bir renk almaya başlamıştı Musa Barlas'ın, dişleri birbirine vurarak bir musikiyi terennüm ediyordu adeta. İyice yorulmuş, bedeni bitkin düşmüştü. Tam bir yakaza halindeydi, uyku ile uyanıklık arası. Güneş karşı taraftan ağır aksak nazlı bedenini göstermeye başlayacaktı az sonra.

Artık kendisi de ümidini kesmişti. Her kim bu işi yapmaya cesaret edebiliyorsa ya korkmuş kaçmıştı yahut maksadına ulaşmıştı da duvarları yıkmayı bırakmıştı. Artık vazifesini halletmeyi bir başka güne bırakacaktı ki, müezzinlerin sesi duyuldu. İşte ne olduysa o an oldu. Bir kumru geldi de tam Ahmed Yesevi'nin kabrinin hemen yanında henüz yapılmış duvarların üzerine kondu. "Hû, Hû" diyor, ötüyordu. Sonra birden teker teker düşmeye başladı duvardaki taşlar. Kumru hangi taşın üzerine ayaklarını değdirse hemen yere yuvarlanıyor, ardı sıra bir başkası düşüyordu. Gözleri birden iyice açıldı Musa Barlas'ın. Ne olduğunu anlamaya çalıştı. Hemen etrafa bakındı. Nasıl olabilirdi bu? Hayal miydi, rüya mıydı? Bir ufacık kuş, duvarı yıkmaya güç yetirebilir miydi?

İyice dikkat kesildi. Kumru bir 'Hû' diyor ve bir taşın üzerine konuyor, taş olduğu yerden sökülüyor da yere düşüyordu. Anlam veremedi bu olanlara. Ne yapacağını da bilemedi. Sadece hareketsizce ve hatta nefes bile almadan öylece donup kalmış vaziyette gözledi durdu. Son taş da yerinden sökülüp

düşünce kumru kanatlarını çırptı, geldiği yöne doğru uçtu gitti.

Şimdi neydi bu olanlar? Hem mümkün müydü? Kime söylese de inanmazdı ki buna. Kendisi dahi az evvel gördüklerine şimdi inanmıyordu. Bir süre daha olduğu yerde öylece bekledi. Sanki kalkamıyordu yerinden. Gözlerini bir kapatıyor bir açıyordu. Evet, yoktu işte yerinde. Az evvel olduğu yerde dimdik duran duvar şimdi yerle bir olmuştu. Bunu bir kuş mu yapmıştı? Olmazdı.

Zorla da olsa konuşlandığı yerden doğruldu Musa Barlas. Olanlara bir anlam vermeye çalışıyordu. Zihnindeki şaşkınlığı daha atamamıştı ki, karşı tarafta duran, halkın ismine Kültepe dedikleri tepenin en üst tarafına yakın, Ahmed Yesevi'nin kabrine yüz, yüz elli adım mesafedeki Halvethane dedikleri ve Ahmet Yesevi'nin ömrünün bir kısmını geçirdiği yeraltı odasına giden kapının önünde bir çift göz gördü ve çakılmış gibi kaldı. Burası Ahmed Yesevi'nin altmışüç yaşından sonra "Peygamberin altmışüç sene yaşadığı dünyada ben daha fazla yaşamaktan ar ederim" diyerek yerin altına kazdırdığı odanın girişiydi.

Ve işte tam orada bembeyaz cübbesiyle, aktan daha aksakalıyla bir adam bekliyor ve gözlerini Musa Barlas'a dikmiş öylece ona bakıyordu. Şimdi hiç kımıldamıyordu o adam. Rüzgâr bile esmiyordu sanki şimdi. O hiçbir şeyden korkmayan Musa Barlas bu bir çift göz yüzünden titriyordu işte şimdi. Korkuyordu. Ne yapacağını bilemedi. Birden istemsizce 'Allah' ismi döküldü dilinden. İnsan böyle olurdu işte. Ne vakit herşeyden ve hatta kendinden sıyrılsa, aklına Allah gelirdi. Yalnızca Allah kalırdı aklında. Dilinden dökülüverirdi, o vakit aklı değil de gönlü düşünüverdi.

İşte Musa Barlas'a da öyle olmuştu. 'Allah' demişti Musa Barlas korkuyla da olsa. O Allah deyince karşı tarafta öylece duran sarıklı, cübbeli bedenin üzerinde, bembeyaz bir yüzün

tam ortasında kara iki zümrüd gibi duran gözler yere eğilmişti ve 'Hû' diye bir ses işitilmişti. Musa Barlas Allah demişti, karşı tepede kapının önünde duran bir çift göz "Hû."

Allah

Hû.

Birden kendine geldi Musa Barlas, vazifesini hatırladı. Bu adamın peşinden gitmeliydi ve acele etmeliydi. Zira adam onu görmüş ve o dahi adamı görmüştü. "Muhakkak bu olanlarla bir alakası olmalı" diye geçirdi içinden. Ve ani bir hareketle olduğu yerden adamın yanına doğru koşmaya başladı. Lakin yine de içinde bu halin verdiği ürperti vardı ve hatta şimdiye kadar hiç olmadığı kadar tedirgindi. Ardında neyini bıraktığını bile düşünmeden koştu Musa Barlas. Bu kez rüzgâr sanki ardında esiyor, onu alıyor da uçuruyordu. Biri vardı ve onu bir yerlere götürüyordu sanki. Az evvel yıkılan duvarın hemen yanından hızla geçti. İyice yaklaşmıştı tepeye. Biri onu çağırıyor ve bir yerlere götürüyordu.

İşte şimdi az evvel gördüğü adamın olduğu yerdeydi. Ama kimsecikler yoktu ve sanki hiç olmamıştı da. Etrafına bakındı. Ama hayır, ne bir ses ne bir nefes, ne bir toz ne bir iz... Ve kapı sırlanmıştı. Kapalıydı sanki asırlardır. İttirdi, açamadı. Bir hal vardı bu işte, ne olduğunu seçemedi. Neden sonra başını kaldırdı da az evvel kendi durduğu tepeye baktı. İnanamadı, eli ayağı boşaldı. Olduğu yere yığılacaktı neredeyse.

İşte orada, az evvel kendinin beklediği, pusuya yattığı yerde duruyordu aynı adam. Ve gözleri yine Musa Barlas'ın üzerinde. Musa Barlas, bu kez öyle bir 'Allah' dedi ki, bütün Yesi titredi sanki. O Allah dedi ve ardını verdiği kapı aralandı hafifçe. Zira Allah denince açılırdı her kapı. Koşar adım girdi içeri, kaçacak hiçbir yer yok gibi. Ve kapı tekrar kapandı. Lakin karşı tepeden bir ses duyuldu son anda:

Hû.

Emir Timur'un Otağı
Yesi, 1396

EMİR TİMUR'UN OTAĞINA aceleyle gelmişti Hoca Abdullah Sadr. Duyduklarını ona anlatmalı, işittiklerini bir bir söylemeliydi. Kendisi dahi henüz işittiklerinin tesirinden kurtulamamıştı. Şaşkınlığından ne yaptığını bilemeyecek halde çıkmıştı otağından. Duyduğu vakit neredeyse ağlayacak olmuştu da kendini zor tutmuş, gözlerine perde etmişti ellerini. O dahi ceza verecek ve hatta idam edecek birilerini ararken karşısına çıkan bu sır gönlünü coşturmuş, dilini susturmuş ve duaya durdurmuştu ellerini. Ona haber veren ulak otağdan çıkar çıkmaz bir Yasin okumaya başlamıştı Hoca Ahmed Yesevi'nin ruhuna. Zira o sanki diri bir kul gibi halen dahi himmetini devam ettiriyordu. Sonra ivedi çıkmıştı otağdan ve yanına kimseyi almadan Emir Timur'un yanına gelmişti.

İşte şimdi Emir'in otağının hemen önünde kabul edilmeyi bekliyordu. Lakin hem bütün bedeni hem de gönlü titriyordu orada.

Az sonra içeriden bir hizmetkâr başı önde çıktı:

"Emir sizi bekliyor" dedi ve ellerini önünde birleştirdi.

Hemen girdi içeri Hoca Abdullah Sadr. Emir, sofranın başına oturmuş, üzerine koyun postundan bir aba almıştı. Başındaki börkünü çıkarmış, uzun saçlarını iki yanına salmıştı. Bir eli—her vakit olduğu gibi—yerde duran kılıcının hemen yanındaydı. Hoca Abdullah Sadr'ın gelişine şaşırmamıştı zira kendisi ona gelmesini söylemişti. Musa Barlas vazifesini tamamlayıp gelecek, o dahi Hoca Abdullah Sadr'a işin aslını söyleyecek ve gerekirse azledecekti görevinden. Lakin Musa Barlas gelmemiş, vaziyeti bildirmemişti kendine.

Hoca Abdullah Sadr başı önde lakin gönlü arşa dayanmış bir halde karşısındaydı şimdi Emir'in. Emir elindeki toprak kâseden bir yudum kımız aldı ağzına ve yavaşça içti. Musa Barlas gelmemişti madem, o vakit olanlardan bahsedemeyecekti.

"Söyle molla" dedi. "Acil demişsin. Söyle ki bilelim, nedir bu acil olan?"

"Emirim, dün sizinle konuştuğumuz andan beri uyku girmedi gözüme. Bu olanların hal çaresini düşündüm durdum. Sabahı nasıl ettim, bilemedim. Lakin erken vakitte ezan sesiyle uyandım abdest alıp namaza durmadan evvel nefes almak için otağımdan dışarı çıktım. Çıktım ki ne göreyim: Bir meczup kapının önünde bekler. Beni görmek için gelmiş de askerler almamışlar. "Uykusundan uyandığı zaman gelirsin" diyorlardı. Beni görünce el bağladılar.

Bu garip meczup bir dervişten ziyade cengavere benziyordu. Heybetliydi. Uzun, pos bıyıkları vardı. Gözleri görüyor muydu, görmüyor muydu, anlayamadım. Kör gibiydi, lakin hem de değil gibiydi. Üzerine derviş cübbesinden ziyade bir savaşçı libasını andıran şeyler giymişti. Uzun yoldan gelmiş, çöller geçmiş gibi bitkin görünüyordu. Halinde bir hasbilik gördüm de ben gittim yanına. "Sizi görmek ister" dediler. Ben de iyice yaklaştım bu meczuba. Alnında boncuk boncuk terler vardı. Konuşmama dahi fırsat vermeden atıldı:

"Hoca Abdullah Sadr sen misin?" dedi.

"Benim, ya sen kimsin?" dedim.

"Bana" dedi sonra bir derin ah çekti "Bana âmâ derviş derler. Şimdi boşver beni. Ben sana bir haber vermeye geldim."

"Kimdenmiş bu haber? Mühim bir kişiden olmalı ki, sabahın bu saatinde rahatsız edersin beni."

"Pîrim Hoca Ahmed Yesevi'dendir" dedi. Bir sessizlik oldu. Sustuk. Zira hepimiz hayretteydik. Evvela şaşkınlıktan kelam edemedim, lakin sonra "Mecnundur, meczuptur, aklını yitirmiştir!" diye geçirdim içimden, istihza ile güldüm.

"Ne imiş Hoca Ahmed Yesevi'nin bana haberi?" dedim dervişin yüzüne gülerken.

Gömleğinin iç cebinden bir kâğıt çıkardı ve okumaya başladı sonra.

"Ey koca Abdullah Sadr. Sen ananın karnında daha insanlık kılığına bürünmemişken, kimsesiz kalmışken, devlete ermişken ve kocamışken seni bilen Allah'tı. İşte o Allah'ın adı ile.

O ki; kimsenin bilmediklerini bilir, kimsenin görmediklerini görür, kimsenin işitmediklerini işitir. Sanma ki, senin gizli sandıkların Ona gizlidir. Sanma ki sırlarını bilen yoktur. Sanma ki ettiğin tövbeleri ve işlediğin suçları bilen yoktur. O ki vardır, herşeyi bilen de, gören de, duyan da Odur. Ve dilediğine bildiren de O..."

Öyle deyince hayretim göğe değdi. Nasıl olurdu da bilirdi bunları; içimdeki derdi, kimselere demediğim sırrı nereden bilirdi? Devam etti sonra konuşmaya:

"İşte o Allah'ın ismiyle başlarım kelamıma. Garibin toprağa düştüğü yere bir makam yapmak dilermişsin. Dilermişsin, lakin bilmez misin ki üstadına, hocasına, atasına saygısı olmayanın Allah'a da saygısı olmaz. Ben, pîrim bir harabe içinde yatarken nasıl bir makam da yatarım? Yatamam, ar ederim.

Ey koca Abdullah Sadr boşa gayret gösterme. Hocam, üstadım Arslan Babam'ın kabri imar edilmeden benim kabrimin

yapılmasına rızam yoktur. Dilerlerse ömürleri boyunca o duvarı örsünler, her ördüklerinde yine yıkılacak, yine yıkılacaktır.

Allah büyüktür. Ona hamdolsun" dedi ve tekrar iç cebine koydu kâğıdı. Sonra ellerini göğe kaldırdı ve "Şükür" deyip döndü ardına, gitti o meczup adam.

Ne diyeceğimi ne edeceğimi bilemedim. Hayret ettim, sonra şükrettim. Ağladım, tövbe ettim.

"Emirim bir iş vardır bu işte. Boş kelam değildir bu. Araştırdım, öğrendim: Arslan Baba'nın türbesi Farab'ta imiş. Demem o ki; duvarları kimse yıkmaz, kimse emrinize karşı durmaz imiş. Meğer Hoca Ahmed Yesevi'nin rızası yokmuş buna. Üstadı, hocası Arslan Baba'nın kabri harab haldeyken kendi türbesinin yapılmasını istemezmiş" dedi Hoca Abdullah Sadr ve gözlerinden iki damla yaş aktı yanaklarına.

"Ne dersin sen Molla?" dedi Emir Timur, "Olur mu böyle şey?" elinden kâseyi bırakmış ayağa kalkmıştı şimdi. Şaşkındı. Olabilir miydi? Bir ürpertidir almıştı ruhunu. Besbelli ki zülf-i yâre dokunmuştu yaptıkları. Bir bir deli olmalıydı bu haberi veren. Lakin ya söyledikleri hakikatse?

"Emirim, siz kendi rüyanıza inanır da türbeyi yaptırırsınız ya, bu neden olmasın? Olur Emirim, olur. O dilerse ne olmaz ki?" dedi Hoca Abdullah Sadr.

Diyecek birşey bulamadı Emir Timur. Gözlerini kapadı:

"Tamam" dedi. "Tamam Molla, git, neredeyse Arslan Baba'nın kabri üzerine türbesini yap. Lakin bir iş vardır bu işte. Ama sen yap da gönlünü hoş edelim hem Arslan Baba'nın hem Hoca Ahmed Yesevi'nin. Lakin bu kez temkinli ol. Zülf-i yâre dokunmayalım" dedi ve bir zaman sustu. Neden sonra tekrar bakışlarını Hoca Abdullah Sadr'a çevirdi.

"Haberi getiren derviş... Kim demiştin? Neydi ismi?"

"Derviş, âmâ derviş..." dedi.

Ve çıktı Hoca Abdullah Sadr. Gözlerini açtığında sanki ar-

tık Emir Timur değildi Timur. Bu olanlar gerçekten oluyor muydu? Bir insan hocasına bu denli bir ihtiram gösterebilir miydi? Konuşur muydu ölüler? Dirilere haber gönderir miydi?

Hem bu neydi Allah aşkına? O kadar kan dökmüş, o kadar can almış, o kadar canı acıtmıştı da belki bunlara kefaret olur diye Hoca Ahmed Yesevi'nin türbesini yaptırmak istemişti. Başına neler geliyordu böyle? Hayal miydi bu yoksa muhal mi? Bilemedi ve belki de hiç bilemeyecekti. Dayanamadı secdeye indirdi başını Timur. Belki de ilk kez, gönlünde birşeylerin kıpırdadığını hissetti ve ağladı. Şimdiye değin çektirdiği bütün acılar için bir çocuk gibi ağladı. Kimse görmesin isterdi ağladığını, kimse görmemeliydi. Lakin bu defa bütün bir cihanın önüne çıkıp ağlamak istiyordu. Zira kendine ağlıyordu.

...

Otağının içinde kapandığı secdeden başını bir saat kadar sonra kaldırdı Timur. Gereken neyse yapılmalıydı. Kendisine verilmiş kutsal bir vazife gibi düşündü bütün bu olanları. Evvela Arslan Baba'nın sonra da Ahmed Yesevi'nin türbesini inşa ettirecek ve bu vazifeyi hakkıyla yerine getirecekti.

Kara bir kuyudan çıkarılmış gibi kalktı yerden. Heyecanlıydı. Zira bir maksadı vardı şimdi. Hem de daha evvel kendine maksat edindiklerinden çok daha ulvi bir maksattı bu. Bu iki türbenin inşası ile bizzat ilgilenecekti, hatta nasıl yapılmaları gerektiğini kendi belirleyecekti ve yapılıp bitene kadar da başlarında duracak, gözleyecekti her olanı.

Birden aklına Musa Barlas geldi. Türbenin yapımını engelleyenleri, duvarları yıkanları bulması için vazifelendirmişti onu. Mademki mesele hallolmuş, işin sırrı belli olmuştu; o vakit Musa Barlas'ı geri çağırmalıydı. Aksi halde Musa Barlas işin peşini bırakmazdı. Verilen vazifeyi yerine getirene kadar kovalar, gerekirse ölürdü.

Hemen az ilerde olan oyma ahşap sehpanın üzerindeki kâğıda bir not yazdı ve kapının önünde bekleyen askerlerden birini çağırtıp verdi ona. Ve başka hiçbir kelam etmeden:

"Tez zamanda" dedi "bu vazifeyi yerine getir."

Asker hiç ses etmeden başını salladı ve aldı kâğıdı. Kapının önüne çıkınca hemen açtı ve okudu.

"Musa Barlas'ı bul ve 'Vazife tamam oldu' de. Şayet sözüne itimat etmezse, benim gönderdiğime şahit olarak bu kâğıdı ona göster."

Ve elindeki kâğıdı kuşağının içine koyup gitti asker.

...

Emir Timur'a ne diyeceğini, nasıl anlatacağını düşünerek geri geldi asker otağa. Kapının önünde bir müddet bekledi. Musa Barlas'ı bulamamıştı ve Timur'a söylenecek en son sözdü "Bulamadım, yapamadım" demek. Lakin yapacağı başka birşey de yoktu. Ya içeri girecek, olacaklara katlanacaktı ya da hiç girmeyecekti. Düşündü ve Timur'a anlatmaya karar verdi herşeyi.

İçeri girdiğinde Timur bir köşeye çekilmiş Kur'ân okuyordu. Onu böyle görünce "İyi ki girmişim, anlatmanın tam vakti" diye geçirdi içinden. Timur'un başını kaldırmasını ve ona birşeyler söylemesini bekledi bir süre. Beklerken gözü otağın içinde geziyordu, bakışları hemen yanında duran oyma sehpanın üzerindeki kâğıtlara ilişti. Ne olduğunu tam anlamamıştı, lakin bunlar bir yapı inşası çizimlerine benziyordu. Duvarların kaç metre olacağı, içindeki odaların kaçar adım yapılacağı dahi yazılıydı. Bilemezdi ki, Emir'in, Hoca Ahmed Yesevi ve Arslan Baba türbesi için bunları kendi eliyle çizdiğini.

Az sonra Timur okuduğu Kur'ân-ı Kerim'den kaldırdı başını. Asker gözlerini kâğıtlardan kaçırdı hemen ve yere mıhladı. Zira gözleri kan kızılı bir renkteydi Emir Timur'un. Belli ki ağlamıştı.

"Söyle ağa" dedi Emir Timur sakin ve hatta titrek bir sesle.

"Şey efendim. Vazifeyi yerine getiremedim. Bulamadım Musa Barlas'ı."

"Neden, nasıl?" dedi Timur yine aynı ses tonuyla.

"Efendim" dedi asker "Dün beni peşisıra saldığınızda onu gördüğüm yerlere gittim; durduğu, beklediği her yere baktım. Lakin göremedim onu. Bütün gün aradım. Türbe inşaatının etrafında pusuya yatacağı her yere baktım. Her ağacın altına, her kayanın ardına... Sonra belki başına bir iş gelmiştir diye bir kan lekesi, bir boğuşma izi aradım. Lakin hiçbiri yoktu. Sanki Musa Barlas hiç orada olmamıştı. Oysa dün gece vazifelendirdiğiniz vakit Musa Barlas'ın peşisıra gitmiştim. Hoca Ahmed Yesevi'nin kabrinin hemen karşısındaki tepede pusuya yattığını dahi görmüştüm. Lakin orada da bir iz yoktu. Kuş olmuş da uçmuş sanki."

Elini uzun sakallarına attı Emir. Düşünceli gibiydi. Demek Musa Barlas yoktu. Oysa daha dün gece bu askeri Musa Barlas'ın ardına salmış, onu böylece teftiş etmişti. Ama şimdi yok diyordu. Hiddetlenecek oldu, sonra duruldu birden. Sakin olması gerektiğine vehmetti. Düşündü bir süre. Musa Barlas elbet ki gelecekti. Hep gelirdi.

Musa Barlas vazifesini yapardı, şimdiye değin eli boş dönmemişti, lakin Emir kimseye güvenmezdi ki. Onun için peşine bu adamı takmıştı. Ama şimdi o dahi yoktu. Musa Barlas gidemezdi ki. Gidecek bir yeri dahi yoktu. Ne bir evi, ne bir ailesi, ne bir yurdu vardı. İsmi dahi kendi ismi değildi belki de.

Derin bir nefes aldı Emir. "Kaçmış olabilir mi?" diye düşünmeden edemedi. Gitseydi Musa Barlas, kaçsaydı ne vardı sanki? Olmazdı, zira birçok sır vardı onda Emir Timur'a ait. Ya gelmeliydi Musa Barlas ya da ölmeliydi. Güvenmeli miydi Musa Barlas'a? Hiç kimseye güvenmezdi. Bakışlarını kaldırdı yerden neden sonra, bir dağı delecek iki kara gözü vardı sanki ve onları askerin gözlerine dikti.

"Akşam vaktine değin Musa Barlas'ı bul getir. Bulamazsan şayet kaç git buralardan. Lakin unutma kaçtığın yerde dahi seni bulacak olan tek kişi benim."

Sonra eliyle çıkmasını işaret etti askere. Bir tuhaflık vardı bu işte. Şimdiye değin hiç böyle olmamıştı. Elbet bir yerlerden çıkardı Musa Barlas, lakin nasıl olmuş da bulunamamıştı? Neredeydi, nereye gitmişti ki Musa Barlas?

"Hele bir akşam olsun" dedi "Hele bir akşam olsun."

...

1. Bölüm

Arslan Baba

Ahmed Yesevi'yi Ararken

-Emanet-

Yedi yaşta Arslan Babam arayıp buldu
Her sırrı görüp perde etti, sardı
"Bihamdillah gördüm" dedi izim öptü
O sebepten altmış üçte girdim yere

—Ahmed Yesevi

Hz. Peygamberin İslam nuru ile cihanı aydınlattığı ve insanlara kurtuluşu muştuladığı vakitlerin üzerinden dört asır geçmişti. Artık dünyanın bütün memleketlerinde Allah ismini söyleyen, Peygamber ismini duyduğu vakit muhabbetle titreyen insanlar vardı. Her bir yanda ezan seslerini sayha sayha arşa değdiren minareler yükselmiş; şekli, rengi, dili farklı binlerce insan İslam rengi ile renklenmişti. Lakin öyle kolay gelinmemişti bu günlere.

Hz. Peygamberin ebedî âleme göçüşünden sonra İslam dörtbir diyara yayılmış, hakikat sırrı bütün insanlığa dalga dalga ulaşmaya başlamıştı. Dört Halife dönemi dört mübarek insanın Hz. Peygamberin ayak izlerini takip etmesiyle devam etmiş, insanlar samimiyeti, merhameti, beraati bu dinde bulmuşlardı. Artık Arap yarımadasının dışında da insanlara müjde ulaştırılmaya başlamıştı. Tek tek de olsa Arapların dışında insanlar İslam sancağının altında birleşiyorlardı. Arap diyarlarının dışına seferler oluyor, kervanlar yürüyor, Hak dinin çerağı yanıyor, büyüyor, büyüyordu. Ateş güneş oluyordu şimdi.

Daha sonraki dönemlerde artık fevc fevc İslam'ı kabul eden topluluklar vardı. Emevi dönemi bu ışığın biraz dahi olsa sindiği, çekildiği dönemdi. Yine de İslam nuru ta İspanya içlerine kadar yayılmış zifiri bir karanlığın içine gömülmüş kapkara diyarları dahi aydınlatmıştı. Zira batı ülkelerine güneş Endülüs'ten doğmaya başlamıştı. Lakin Emeviler'den sonra başa geçen Abbasiler dönemi atını mahmuzlayan erlerin, kervanı yolda dizenlerin vaktiydi. Zira Emeviler'e göre daha içine alan, kabul eden, hoş gören, hoş görülen bir siyaset izliyorlar; böylece de insanları kendilerine çekiyorlardı.

Atlarının sırtına bütün benliklerini yüklemiş, yanlarına sadece bir Mushaf, ellerinde tesbih ve dillerine dualarını almış, tek maksatları İslam nurunu diyardan diyara ulaştırmak olan pek çok Müslüman belde belde, ülke ülke geziyor dünyalık hiçbir menfaat istemeksizin yalnızca Onun rızası uğruna ilden ile at sürüp İslam'ı anlatıyorlardı. Dünyadan geçmiş öte âlemi diliyordu onlar. Gittikleri her yerde seviliyor, anlattıkları dinleniyor, inanılıyordu. Ve onlara bir isim bile vermişti insanlar; 'erenler.'

İşte Emevi döneminden beri Müslümanlar Maveraünnehr'e doğru at sürmüşler, şehirler fethetmişler, tanımadıkları insanları kardeşleri bilmişlerdi. Türklerin İslam ile tanışmaları da bu döneme rastlıyordu. Tek tek Müslüman olan Türkler olsa da topluluklar halinde İslamiyet'i kabul etmemişlerdi henüz. Hidayetin nasip olacağı vakti bekliyorlardı.

O vakit için de çok beklemedi tarih. Seyhun ve Ceyhun ırmaklarının ötesine geçmeyi murad eden Müslümanlarla o bölgede yaşayan Türkler ortak düşmanları Çinlileri mağlup etmek için beraber kılıç salladılar. Talas Savaşı işte bu sebeple savaştan ya da tarihi bir hadiseden daha fazlasıydı Türkler için. Çinliler'in mağlubiyetiyle sonuçlanan bu savaşın nihayetinde Türkler ve Müslüman arasında bir muhabbet doğdu. Böylece bir taraf manayı, nuru, hidayeti diğerine veriyor; diğer taraf gittiği diyarlara aldığını yayıyordu. Zira artık İslam kandilini tu-

tan el değişiyor; sancak, vakti kuşananların elinde yükseliyordu.

Onbirinci asra gelindiğinde ise neredeyse Türk diyarlarının tamamı İslamiyet'i kabul etmiş, hayatlarını ona göre yeniden şekillendirmişlerdi. Bu diyarlara gelen erenler halka Hakk'ı bildiriyorlar, samimi bir iman istiyorlardı onlardan. Arkalarında vatanlarını, evlatlarını, sevdiklerini bırakıp gelen bu gönül erleri gittikleri yerlerde dergâhlarını kuruyor, gelen bozkır halkına bildikleri ne varsa anlatıyorlardı. Onlarla oluyor, onlardan oluyorlardı. İşte bu gelenlerden biri de Arslan Baba idi. Lakin onun diğerlerinden çok başka bir vazifesi daha vardı. O boyunda Peygamber emanetini taşıyor ve o emaneti teslim edeceği kişiyi; Ahmed Yesevi'yi arıyordu.

Artık vakit onların vaktiydi, İslam'ın bir sancaktarı da onlar olacaklar, bütün âleme Onu duyuracaklardı. Lakin birşey lazımdı onlara, bir kişi lazımdı; sözü gönle indirecek, bozkırdaki halka Allah dedirtecek, onlara dini öğretecek biri. Hepsi onu bekliyor ve Arslan Baba diyar diyar onun ismini söyleyip geziyordu:

"Ahmed Yesevi..."

Menkıbe
Emanet[2]

Üç sahabe kendilerine gölgelik etsin diye kurdukları keçeden çadırlarında oturuyorlardı. Açlıktan ve susuzluktan renkleri solmuş. Güçsüz, takatsiz kalmışlardı. Bir savaşın tam orta yerinde ne yiyecek bir lokmaları ne de içecek bir yudum suları vardı. Diğer bütün Müslümanlar da kendileri gibi aç ve susuz kalmışlar, ne edeceklerini bilemiyorlardı. Hepsi bir köşeye çökmüş Allah'a bir yudum su için dua ediyorlardı. Hepsi açlığa ve susuzluğa tahammül edemeyecek dereceye gelmişti. Öyle yanıyordu ki ciğerleri. Kimseden birşey isteyemiyor, kimseye sığınamıyorlardı.

Çadırda oturan sahabilerden biri "Tek yardımcımız var; sığınacağımız tek kapı var, o da Allah'tır. Lakin Allah'ın Resulü bizimledir. Derdimizi açacağımız tek âdemoğludur o!" diye düşündü ve yanında iki büklüm halde oturan diğer sahabenin esvedi gözlerine gömdü bakışlarını. Gönülleri bir olanlar lisan-

[2] Editörün notu: Bu menkıbe ve kitap içinde aktarılacak olan diğerleri, Ahmed Yesevi Hazretlerine dair kitaplarda aktarılan menkıbelerdir. Okuyucunun, sahihliği noktasında haklı şüpheler uyandıran bu rivayetleri, menkıbe kültürünün yapısı içerisinde değerlendirmesi beklenmektedir.

sız da anlaşırdı ya, ne demek istediğini anlamıştı diğeri. Sıkıca tuttu ellerini ve yalvarırcasına konuştu:

"Sakın" dedi. "Sakın söyleme Allah'ın Resulüne. Zira O da biz gibi aç ve susuz kalmıştır. Allah aşkına söyleme kardeşim."

"Doğru diyorsun. O da bizim gibi aç ve susuz. Lakin Ondan başka kimimiz var ki bizim? Aç olan bir çocuk açlığını anasına-babasına demez mi? Derdi olan bir kişi sevdiğine söylemez mi derdini? Sonra hasta olan tabibe gitmez mi? Ben kendimden ziyade din-i İslam için söyleyeceğim bunu Resulullaha. Zira söylemezsem güçsüz, takatsiz kalacağız da İslam'ın yeşil sancağı yere düşecek. Bak kardeşim, bütün ashab açlıktan kılıç sallayacak dermandan kesilmiş. Şu gazada düşmana değil de açlığa susuzluğa mağlup düşeceğiz" dedi.

"Sen yine de söyleme kardeşim."

Bu iki sahabenin konuşmalarını dinleyen üçüncü sahabi aniden kalktı yerinden. İkisini de omuzlarından silkerek:

"Susun" dedi. Eliyle çadırın karşı tarafını işaret ediyordu. "Allah'ın Resulü buraya geliyor. Susun."

Üç sahabe de saygıyla ayağa kalktılar. Açlık ve susuzluktan feri sönmüş gözlerine nur doldu sanki aniden. Kurumuş dudaklarına kan yürüdü. Çadırlarına güneş mi giriyordu? Eğdiler başlarını, sükût ettiler. Toprak tebessüm mü ediyordu?

Az evvel açlığından şikâyetçi olan sahabinin yanaklarında iki damla yaş. Çaresizlik böyle olmalıydı? Bu hale benziyor olmalıydı dert ile saygı arasında kalmak. Peygamberin tam karşısında lakin susuyordu işte.

Neden sonra Hz. Peygamber sahabisinin gözlerindeki yaşı gördü. O an, o dahi ağlayacak oldu orada. Allah Resulü'nün gözleri dolmuştu. Zira o da biliyordu Müslümanların aç savaştıklarını.

Başını öne eğdi sonra. Ellerini göğe kaldırdı.

"Ya Rab" dedi ve sustu.

Az sonra üzerinde beyazdan daha beyaz bir cübbe olduğu halde bir adam girdi çadırdan içeri. Çölün ortasındaydılar. Lakin hiçbir yerinde tozdan zerre yoktu bu adamın. Cübbesi simle süslenmiş gibi parlıyor, yüzü ay düşmüş gibi beyaz. Elinde hurma dolu bir tas... Hiçbir kelam etmedi, sadece Allah'ın Resulüne uzattı elindeki toprak tası.

O vakit tebessüm etti Allah Resulü ve yalnızca "Hoşgeldin" dedi. Sonra bütün sahabileri çağırttı o çadıra. Açlıktan takati kesilmiş, benzi solmuş, gözleri dolmuş sahabiler birer ikişer aldılar da bitiremediler o bir tas hurmayı. Öyle acıkmışlardı ki!

Bir sahabinin elinden bir hurma düştü sonra kor gibi yanan kuma. Almak için elini uzattığı vakit O, elinde tasla gelip de hiç konuşmayan misafir "Dur" dedi, "O hurma emanettir."

"Kimin emanetidir?" diye sordu Allah Resulü.

"Senin soyundan gelecek olan bir Allah dostunun emanetidir. Sahabinden biri bu emaneti götürecektir ona" dedi.

Hz. Peygamber sahabeye çevirdi gözlerini.

"Kim" dedi. "Bu emaneti sahibine kim götürecek?"

En arkada diz kırmış oturan Ebu'l-Abdullah isimli fakat Hz. Peygamberin Selman ismini verdiği, İsfahan diyarından gelip İslam'ı kabul ederek şereflenmiş bir sahabi hızlıca ayağa kalktı, başı yerde.

"Ben" dedi. "Müsaade buyurun bu emaneti sahibine ben götüreyim."

Tebessüm etti Hz. Peygamber.

"Ey uzak diyarlardan gelen, ey bir Yahudi'nin köle diye alıp getirdiği, Medine'de İslam nuruyla nurlanan Selman, daha emaneti nereye götüreceğini, kime götüreceğini bile sormadan 'ben' dedin. Bu nasıl teslimiyettir böyle? Biz de emaneti sana emanet ettik" dedi ve başını nurlu misafire çevirdi. "Ya bu emanetin sahibi kimdir?"

Bütün sahabenin gözleri bu nur yüzlü misafirdeydi. Dudaklarının arasından çıkacak ismi bir müjde bekler gibi bekliyorlardı. Hepsi şaşkın, hepsi meraklı... Ve konuştu nur yüzlü misafir:

"Ahmed" dedi. "Ümmetinden gelecek, Türkistan illerine İslam nurunu dökecek Ahmed Yesevi'nin emanetidir."

Ve sustu hepsi. Yalnızca emaneti kabul eden sahabinin; Selman-ı Farisî'nin dudakları kıpırdıyordu ama sessiz:

"Ahmed" diyordu "Ahmed Yesevi..."

Arslan Baba
Haziran 1100, Yesi

Bazılarının ömrü yalnızca aramakla geçer...

"ÖMRÜM, SIRTIMDA SANKİ onlarca kervanın taşıyamayacağı bir emaneti taşıyarak geçti. Hem böyle kutlu bir emaneti taşıyor olmanın gururu var gönlümde hem de halen bu emaneti sahibine teslim edememiş olmanın ıstırabı. Çok ağır bir yük bu, öyle ağır ki anlatmaya lisanım kâfi gelmiyor. Bilemiyorum, koynunda mühürlü bir name saklayan yahut serinde bir sır ile yaşayan hisseder mi benim hissettiğimi?

Aslında ben, hem âlemde eşi menendi olmayan bir zümrüd, hem en yüce hükümdarın mührü vurulmuş bir name ve hem de ilahi bir sır taşıyorum boynuma astığım şu meşin mahfazanın içinde. Ömür kısa, emanet mühim, yol uzun ve ben dört asırlık bir arayışın yolcusu... Aradığım yalnızca ismini bildiğim, senelerdir ezber ettiğim âdemoğlu. Ah neredesin Ahmed?

Kime bahsetsem anlamaz, kime söylesem dinlemez beni.

Sanki bu âleme yalnızca bu vazifeyi tamam etmek için gelmiş, sanki bunun için doğmuş gibiyim ben. Lakin bu emanet ben gibi gafile ağır geliyor. Geceleri uyku düşmüyor gözlerime, gündüzleri bir menzilde kalamıyorum. Allahım asırlardır atalarımın arayıp da sahibini bulamadığı, bulup da ellerine veremediği şu emaneti sahibine teslim etmeyi nasip et bana.

Korkuyorum, öyle çok korkuyorum ki boynumda bu emanetin vebaliyle ölmekten. Lakin herşeyin hayırlısını bilirsin sen. Bulmak bana nasip olacaksa, tez vakitte nasip et. Nasip et ki, bu emanetin külfetinden kurtulayım. Peygamber emanetini vereyim sahibine" diye dua etti Arslan Baba sırtındaki cübbesini serip de namaz kıldığı ağacın gölgeliğinde. Cübbesi seccadesi idi, başındaki sarığı kefeni...

Dizlerini kırmış ellerini göğe doğru kaldırmış sadece dua ediyordu. Neden bunca kelam etmişti ki? O konuşmasa dahi gönlünden geçeni bilirdi Allah. Sonra son bir dua cümlesi düştü dudaklarından:

"Allahım sen gönlümde olanları biliyorsun. Âmin."

Ellerini yüzüne sürdü ve yanındaki asasına dayanarak kalktı ayağa sonra. Artık iyice yaşlanmıştı; yürümekte zorlanıyor, belki de ömrünün son demlerini geçiriyor, hayat sermayesini tüketiyordu. Ama dayanamıyordu artık. Boynunda bir meşin mahfaza içine sarıp da sahibine vereceği günü beklediği emanet ona ıstırap veriyor ve o ölmekten değil de emaneti ulaştıramadan bu dünyadan gitmekten korkuyordu.

Bir süre yalnızca yürüdü. Bedenini yasladığı asanın dahi hakkını verememiş olmaktan korktu sonra. "Hakkını helal et" diye yalvarırcasına baktı elinde tuttuğu ve senelerdir ona yoldaş olan asasına. Hayat onun için çiğneyip de yutamadığı bir lokma gibiydi. Ne tadını alabiliyor, ne de ağzından çıkarabiliyordu. "Dünya ne tuhaf yerdi böyle. İnsan yaşamak için değil, yaşlanmak için gelmiş olmalıydı buraya" diye geçirdi içinden.

"Hey koca Arslan Baba, ömür sazının son teline bir ses oldun da düştün sanki. Kaç yaşına geldin, kaç seneyi gün gibi devirdin böyle? Ama şükret, şükret ki, bir mübarek vazife ile vazifelendirildin sen" dedi ve boynunda muska gibi taşıdığı meşin mahfazayı sıktı avuçlarında. Sonra bir salavat getirdi gözünden yaşlar dökerek. Neydi bu boynunda taşıdığı? Meşin mahfazanın içinde ne vardı ki?

...

Bir süre öylece tek başına yürüdü durdu Arslan Baba. Bu diyarın halkı, yani ki Türkler, ona böyle isim vermişlerdi. Esasında Arap diyarından buralara İslam'ı yaymak, cihanın her yanına ışığı dağıtmak için gelmişti ataları. Ama bu kadar uzun vakit geçtikten sonra artık Türk sayılırdı o da. Onu öyle kabul ediyorlardı zaten. Diğerlerinden tek farkı güneş kavruğu siyaha çalan teni ve kara bir mercan gibi kapkara gözleriydi. Onlar, 'Baba' dedikleri bu pîr-i faniyi seviyor, Arslan Baba da onları Allah için seviyordu.

Sanki onlarca beyaz incinin içinde hemen fark edilen kara bir inci gibiydi. Ne onlar gibi çekik gözleri vardı, ne de teni onlar gibi beyazdı. İnandığı dini onlara anlatmak için bir dergâh kurmuş; kim gelse, sual etse, gönlü yansa, can kuşu tutuşsa derman oluyor, gönlünde olanı, elinde olanı, dilinde olanı onlara veriyordu. Hasılı Arslan Baba'yı kendilerinden biri kabul ediyorlar ve baba diyorlardı ona bu diyarın masum ve hatta mazlum insanları.

Serin bir rüzgâr esiyor, boynundaki teri soğutuyordu Arslan Baba'nın. Rüzgâr göğsüne bir yığın ürpertiyi almış esiyordu ve nefes alan ne varsa ürpertiyordu.

Önündeki uçsuz bucaksız araziye baktı sonra. Hâkî cübbesi rüzgârda uçuşuyor, eteklerine bir yığın toz bırakıyordu. Kuşlar bir duayı kanatlarına almış da göğe ulaştırmaya murad eder gibi rüzgâra inat kanat çırpıyorlardı. Bir kuşa dikti göz-

lerini Arslan Baba. Bir kumruydu bu, evet. Sanki uçmuyor da semaya asılı öylece bekliyor gibi duruyordu. Asasını toprağa sapladı. Başından sarığını çıkardı ve asasının ucuna astı. Beyazdan daha beyaz uzun saçları şimdi rüzgârla hemahenk bir raksa tutuşmuş gibi dalgalanıyordu. Hâlâ gözleri o kahverengi ile beyaz arası renkteki kumrudaydı.

Neden sonra Arslan Baba'nın olduğu tarafa doğru kanatlarını çırpmaya başladı kumru. Gagasında taşıdığı bembeyaz birşey vardı. Yaklaştı, yaklaştı. Geldi de tam Arslan Baba'nın yere sapladığı asasının üzerindeki sarığının tepesine konuverdi. Hem şaşkın hem de mutluydu Arslan Baba. Kumruya baktı bir süre tebessümle, o da ona bakıyordu sanki. Gagasında getirdiği bir tutam pamuk idi. Getirdi de tam Arslan Baba'nın sarığının üzerine bırakıverdi. Bir mana veremedi ilkin. Ne güzel hayvanlardı bunlar. Hû, Hû der gibi öterlerdi. 'Hû' ki 'O demekti, 'O ki Allah...

Bir süre öylece baktı sarığının üzerinde duran kumruya. Neden sonra kanatlarını çırpmaya başladı kumru. Uçmuyor, uçmak istemiyordu sanki. Ama kanatlarını çırpıyor, bir karış kadar yükseliyor sonra tekrar konuyordu sarığın üzerine. Küçük hançeresini yırtarcasına 'Hûûû' diyor ötüyordu. Bir süre sonra bir musikiyi terennüm edercesine ötmeye devam etti kumru. Arslan Baba ilahi bir musikiyi dinliyordu şimdi. Şaşkınlığı yerini cezbeye bırakmıştı. Kumru küçük kanatlarını çırparak 'Hû' diyor, Arslan Baba kendinden geçmiş dönüyor, dönüyordu. Arslan Baba dönüyor, kumru kanat çırpıp dönüyor ve âlem o ikisinin etrafında dönüyordu sanki. Zikri ondan mı öğrenmişti Arslan Baba, bilemem. Lakin kumru kanat burkuyor; 'Hûû' diyor, Arslan Baba 'Allah' diyordu. Sadece bu ses vardı sanki şimdi âlemde. Rüzgâr esiyor ve sütten ak saçları savruluyordu Arslan Baba'nın. Bir kumru asasına konmuş zikir çekiyordu sanki ve Arslan Baba aşka gelmiş, kendinden geçmiş, rüzgârla raks ediyordu.

Bütün sesler kesilmiş, bütün bir cihan ikisini dinliyordu, öyle gibiydi, öyleydi.

'Hû.'

'Allah.'

'Hû.'

'Allah.'

...

Kimbilir ne kadar o hal ile kaldı orada Arslan Baba, kimbilir kendinden geçtiği o halde neler gördü, neler yaşadı? Daha evvel de zikir çekerdi, lakin hiç bu denli kendinden geçerek ve hatta haykırarak, avazını göğe uçurarak yapmamıştı bunu. Ne tuhaftı; kendinden geçtiği bu hali ona küçücük bir kuş, bir kumru öğretmişti.

Kendine geldiğinde asasının yanında secdeye kapanmış, öylece duruyordu. Kaç vakit bu halde bekledi bilemedi. O küçücük kuş ise çoktan gitmişti bile. Kimbilir 'Hû' diyen sesini nerelere ulaştırmak için pervasızca göğe çırpmıştı kanatlarını. Uyumuş muydu Arslan Baba? Hayır. Bu halin bir ismi vardı; yakaza. Ne uyumuştu ne de uyanık. Lakin bir rüya düşüvermişti bu hal ile kendinden geçtiğinde. Bir rüya mıydı bu, bir işaret mi?

Ömrü aramakla geçmişti ya hani bu pîr-i faninin, işte insan ömrünü birşeyi aramakla sürdürürse rüyasında dahi arar dururdu. Rüyasında—ki bunun bir rüya olduğundan emin değildi—az evvel gölgesinde namaz kıldığı ağacın yanında öylece bekliyordu. Tam karşısında hiç görmediği ve hiçbir binaya benzetemediği kocaman bir yapı öylece duruyordu. Bir türbeydi burası. Bilmiyor ama hissediyordu. Hangi zamandı bu, hangi mekândı? Ve dahi hissettiği tek şey bu da değildi, bu türbe Ahmed Yesevi türbesiydi. Bilmiyor, inanıyordu. Neden sonra genç bir adam gördü türbenin kapısının yanında. İstemsizce ona bakıyor, gözlerini mıhlıyordu ona.

Tuhaf giyimliydi; ne başında bir sarık vardı ne de üzerinde bir cübbe. Genç bir adamdı. Sakalsızdı. Tuhaftı yani. Nedenini bilmediği bir şekilde 'Hû' diye seslendi o adama. Adam ardına dönmüş ve bakmıştı. İşaret parmağını kaldırdı ve ona doğru çevirdi Arslan Baba. Diğer elinde de o kuşun getirip bıraktığı bir tutam pamuk vardı. İşte şimdi bu tuhaf adam ondan tarafa doğru yürüyor, gittikçe ona daha çok yaşlaşıyordu. Yaklaştı ve yaklaştı adam. Yüzünü seçebiliyordu artık. Kara gözleri vardı, sakalsız, parlak bir yüzü. Kimseye benzemiyordu, giydiği giysiler bildiği bir diyarın giysileri değildi. Sadece bakıyordu adama. Neden sonra hoyrat bir rüzgar esti de kapadı gözlerini Arslan Baba. Açtığında uyumadan gördüğü rüya nihayetlenmişti, kendi de secdeye eğilmişti.

"Hayrolsun!" dedi ve ağır ağır doğruldu yerinden. Bunu bir işaret kabul etti. Zira rüyasında gördüğü binanın yıllardır aradığı emanetin sahibine ait olduğunu biliyordu. Ve o binanın, yani ki türbenin, olduğu yer tam da bu secde ettiği yer olmalıydı.

İyice doğruldu olduğu yerden. Sarığını alacaktı ki, kuşun gagasında getirip de bıraktığı pamuk geldi aklına. Yoktu. Sonra sol avucuna baktı. Yoktu. Nereye gitmişti bilemedi. Hepsi bir rüya mıydı yoksa? Ne tuhaf haldi bu böyle?

Asasının üzerinden sarığını aldı ve başına geçirdi. Sonra asasına dayanarak dergâhına doğru yürüdü. Başı hâlâ dönüyordu. 'Hû' ile bir rüyaya dalmış, 'Hû' ile bir rüyadan uyanmıştı. Ama Peygamber emanetinin sahibinin, Ahmed'in bu diyarda olduğunu anlamıştı.

Dergâhının kapısına geldiğinde oğlu Mansur'u gördü. Emaneti eğer kendi sahibine ulaştıramazsa oğluna kalacak ve bu vazife onun olacaktı. Mansur onbeş yaşına varmıştı. Belki de bu sırrı ona anlatmanın vakti gelmişti.

Babasını görünce ona doğru yürüdü Mansur. Selam verdikten sonra:

"Hayırdır efendibaba? Benziniz safrana dönmüş" dedi.

"Derdim büyük dermanım sırlıdır a oğul."

"Söyle ki, gücümün yettiği, bedenimin gittiği, nefesimin bittiği ana kadar çare arayayım" dedi Mansur, babasının yaşlı yüzüne bakarak.

"Gel ey oğul, sana bir sırrı anlatayım" dedi ve kendi önde Mansur arkada dergâha girdiler. Etrafta yeni Müslüman olmuşlara dini öğreten, Kur'ân okutan, dua söyleten pek çok dervişin arasından geçtiler. Dergâhın kıble tarafında küçük bir odanın insan boyundan daha kısa olan kapısından eğilerek girdiler. Bu oda öyle küçüktü ki; iki insan yanyana oturunca zor sığıyor, ayağa kalksa başı tavana değiyordu. Halvethane ya da çilehane diyorlardı bu odaya. Burası Arslan Baba'nın hususi odası gibiydi. Bu odada tefekküre dalıyor, nefsini terbiye ediyor, günahlarına af diliyor, Rabbine dua ediyordu.

Az sonra baba-oğul bu halvethanede dizleri birbirine değecek şekilde karşılıklı oturdular. Bir süre ikisi de konuşmadı. Halvethanenin duvarlarına sanki sükût yapışmış, sessizliğin kokusu sinmişti. Bu sükûtu Arslan Baba bozdu.

"Ey oğlum" dedi boynundaki meşin mahfazanın üzerine elini koyarak "Ey evladım, ey Mansurum. Bu boynumda asılı olan hamailin ne olduğunu bilir misin? Bilmezsin elbet. Şimdi sana dört asırlık bir sırrı söyleyeceğim. Kulağınla değil, gönlünle dinle."

Mansur babasının ne söyleyeceğini bilmiyordu. Hem babası, hem hocasıydı Arslan Baba. Ne öğrendiyse ondan öğrenmişti. Ama şimdi bir başka hal vardı babasında. Meraklanmıştı. Sağ elini göğsünün sol tarafının üstüne koydu ve başını öne eğdi. Ve konuşmaya devam etti Arslan Baba:

"Bilirsin ki, soyumuz Selman-ı Farisi'ye kadar gider. O ki bir Yahudi'nin kölesi olarak Medine'ye gelmiş ve İslam ile nurlanmıştır. İşte o ceddimiz bir gün Peygamber Efendimizle be-

raber bir savaşta iken kendine bir emanet vermiştir Hz. Peygamber.

Savaşın şiddetli bir anında sahabe aç kalınca Hz. Peygamber dua buyurmuşlar ve elinde bir tas ile bir garip adam içeri girmiş. Orada bulunanların hepsi hurmadan yemişler lakin bir tanesi yere düşmüş. Almak için ellerini uzattıklarında bu garip misafir o hurmanın bir başkasının, Türkistan diyarında yaşayacak olan, Hz. Peygamber soyundan gelen birinin nasibi olduğunu söylemiş. Hz. Peygamber de bu emaneti sahibine ulaştırmak için ceddimiz Selman'ı görevlendirmiş ve bu emanetin sahibini nerede bulacağını anlatmış. Ondan sonradır ki, yabancı diyarları karış karış gezip bu emanetin sahibini aramış atalarımız.

Büyük ceddimiz Selman emanetin sahibini bulamayınca oğluna vasiyet etmiş, o da bulamayınca kendi oğluna. Emanet bu şekilde bize kadar gelmiştir. İşte boynumda bir meşine sarıp da sakladığım o hurmadır Mansur evladım. Şayet ben bu emaneti sahibine vermeden ölürsem, bil ki, bu emanet senindir. Sana vasiyetimdir ki; Peygamber sözünü yere düşürmeyesin, emaneti sahibine ben iletemezsem, sen iletesin."

Şimdi iyice şaşkındı Mansur. Bu olabilir miydi? Babası boynunda Asr-ı Saadetten kalma, Peygamber emaneti bir hurmayı taşıyor olabilir miydi? Ne diyeceğini bilemedi. Hayret makamına varmıştı genç Mansur'un bütün düşünceleri. Birden sırtında çok büyük bir yük hissetti. Babasının neden bu denli mahzun olduğunu şimdi anlıyordu. Onlarca düşünce geçti aklından, lakin dilinden sadece tek bir sual düştü:

"İsmi" dedi "İsmi neydi bu emanetin sahibinin?"

Gözleri dolmuştu Arslan Baba'nın. Gözlerini yumdu, derin bir nefes aldı, sonra oflar gibi geri verdi nefesini:

"Ahmed" dedi ve sustu.

...

Menkıbe
Arslan Baba[3]

Arslan Baba ashabın ileri gelenlerinden bir sahabi idi. Bir rivayete göre dörtyüz sene yaşamıştı. Onun Türkistan'a gelerek Ahmed Yesevi'yi irşadla görevli olması bir manevi işarete dayanıyordu.

Hz. Resulullah'ın gazalarından birinde yanında bulunan ashab-ı kiramdan mücahitler aç kalarak huzuruna geldiler; biraz yiyecek istediler. Çaresiz kalan Hz. Muhammed aleyhissâlatu vesselam elini açıp dua etti. Bunun üzerine Hz. Cebrail cennetten bir tabak hurma getirip ashaba ikram etti. Ashab böylece açlığını giderirken o cennet hurmalarından biri yere düştü. Cebrail; "Yere düşen hurmayı yemeyin, o hurma Hz. Muhammed'in ümmetinden Ahmed adlı birinin nasibidir" dedi.

[3] Yazarın notu: Bu menkıbede anlatıldığı şekliyle; Arslan Baba, Hz. Peygamber zamanında yaşamış ve emaneti alıp yaklaşık dörtyüz sene Ahmed Yesevi'yi aramıştır. Bu menkıbenin dışında, aynı olay, yukarıda da aktardığımız gibi emanet hurmayı Hz. Peygamber'den alan kişinin Selman-ı Farisi olduğu ve Arslan Baba'nın da onun soyundan gelen biri olduğu şeklinde rivayet edilmektedir. Her ikisi de birer menkıbe olmasına ve kesinlik bulunmamasına rağmen biz akla daha yatkın olan ikinci rivayeti esas alarak kitabın kurgusunu onun üzerine oluşturduk.

Hz. Cebrail'in bu uyarısı üzerine Hz. Resulullah, ashabına, içlerinden birinin bu hurmayı sahibine ulaştırma görevini üzerine almasını teklif etti. Ashabtan kimse bu göreve talip olmadı. En sonunda Hz. Resulullah'ın emri yerine gelmeli düşüncesiyle Arslan Baba bu görevi üzerine aldı. Hz. Resulullah bu durumdan çok memnun olup o hurma tanesini mübarek eliyle Arslan Baba'nın ağzına; damağı ile dudağı arasına koydu ve Arslan Baba'nın neslinden geleceklere dua etti.

Hz. Resulullah, Arslan Baba'ya emaneti ileteceği Ahmed Yesevi'yi nerede ve nasıl bulacağını tarif ederek onun eğitimi ile meşgul olmasını emretti.

Bu emri yerine getiren Arslan Baba, asırlar sonra Yesi'ye geldi ve Hz. Resulullah'ın emaneti olan hurmayı sahibine iletme görevini yerine getirdikten sonra, ertesi yıl vefat etti.

Gevher Şehnaz Hatun
Haziran 1100, Yesi

İster ana olsun ister bacı, her kadın gözyaşını katık eder tebessümüne...

"NEYE YANAYIM BEN? Bu âlem içinde yalnız kalmışlığıma mı; vatanımı, memleketimi ardımda bırakmışlığıma mı; anamın, babamın kabirlerinden uzakta hasretle yanmışlığıma mı?" dedi tutuşturduğu ateşin üzerinde kaynayan çorbayı karıştırırken Gevher Şehnaz Hatun. Bir yandan tahta kepçeyi bir sağa bir sola hareket ettiriyor, diğer yandan da gözlerinden mercan mercan yaşlar döküyordu. Zira insan ağlayınca dökülüyordu gönlündeki hüznün taneleri.

"Ya şuncacığımı, Ahmedimi ne yapayım ben? Daha öyle küçük ki! Pederim Şeyh İbrahim son anında bana onu emanet ettiğinden beri gözümden, gönlümden, kendi özümden dahi kıymetli bilirim onu. Ah Ahmedim, eğer pederim o son anında "Ahmed sana emanettir, onu da al Yesi'ye git" demeyeydi bu gurbet çilesini senin ufacık gönlüne yaşatır mıydım ben?

Lakin ata sözüdür, baba sözüdür bu ki; geri çevrilmez. Ah Ahmedim, ah küçücük kardeşim benim. Ben kendimden geçeli çok oldu, korkum o ki; bu diyarda hem yetim hem öksüz, ne hal edecek, kimden aman dileyecek, nasıl serpilip de büyüyeceksin sen?" dedi ağlayarak. Zira kadınlar ister ana olsun, ister bacı gözyaşını katık ederlerdi tebessümlerine.

Daha bir sene henüz tamam olmuştu ki; Gevher Şehnaz Hatun, kardeşi küçük Ahmed'i alıp memleketleri Sayram'dan bir kervanın peşine katılıp Yesi'ye gelmişlerdi. Ne güzel atları vardı. Ne güzel atlılardı onlar. İsimleri dervişti doğru. Bu diyarlarda onlar gibi yüzlerce derviş vardı. Atlarıyla bütün köyleri, haneleri geziyor bir menfaat ummadan, bir karşılık bulmadan ilden ile dolaşıyorlardı. Üzerlerinden atlarının yeleleriyle hemahenk uçuşan cübbeleri, başlarına sardıkları sarıkları vardı. Hani savaş desen koşacaklar, cennet desen uçacaklardı.

Gönül kırmaz, cana dokunmaz, harama el uzatmazlardı. Halkın arasında gezinir halleriyle, dilleriyle, elleriyle dini anlatır dururlardı. Buydu tek gayeleri. Mekke'de doğan güneşi sanki atlarına yüklemiş de bu diyarlara taşıyorlardı. Taşıdıkları Kur'ân, bileklerine astıkları tesbih, dillerinde at koşturuken dahi haykırırcasına söyledikleri 'Hû' zikri. İşte böyle güzel atlarla, böyle güzel atlılarla, lisanı baldan dahi tatlılarla memleketleri Sayram'dan Yesi'ye düşmüştü bu iki can.

Anası Ayşe Hatun, daha Ahmed kundaktayken bu dünyayı terk eylemiş, öksüz kalmışlardı. Babası Şeyh İbrahim ise daha bir sene evvel dünyanın toprağına katmıştı bedenini de Ahmed'i ona emanet etmişti. Kendi de yetim, kendi de öksüzdü Gevher Şehnaz'ın, lakin Ahmed üzülmesin diye hüznünü gizliyor, tenha köşelerde bacılığından ziyade bir ananın ve babanın çocuğu olmayı özlüyordu.

Babası Sayram'ın ve hatta bütün bu diyarların namlı şeyhi, ilim deryasının sandalı idi. Dergâhının eşiğinden onlarca talebe geçmiş, İslam'ı öğretmiş, nuru âleme serpmişti. Esasında

Hz. Peygamberin soyundan geliyorlardı. Ömrü boyunca bütün gayesi İslam'ı kabul etmişlere dinin özünü anlatmak, onlara sırrı fısıldamak, ellerinden tutmaktı. Babası bu dünyadan göçünce de babasının sırrı bu küçücük kardeşine, Ahmed'e kalmıştı. Ama daha çok küçüktü Ahmed.

Ölene kadar Ahmed'in eğitimiyle babası ilgilenmişti, dini, ilmi, ahlakı, maksadı, sırrı, herşeyi babası öğretmişti ona, hafız etmişti. Gevher Şehnaz Hatun kardeşinin küçük bedenine bakarken hüzünlüydü ama babasının sırrını biliyor ve Ahmed'e o sırrı vereceği günü bekliyordu.

İşte o Ahmed henüz on yaşında küçücük bir oğlandı. Ablası kazanın başında zihninde hüznün gölgeleriyle cenk ederken o hemen karşısında yere serilmiş çulun üzerinde sağ yanı üzerine uzanmış derin ve masum lakin en çok da mahzun bir uykuya dalmıştı. Zira bu küçücük yaşında hem yetim hem de öksüz kalmıştı. Yani ki dilese de gerçekten gülemezdi yetimler.

Gevher Şehnaz Hatun'un gözü bir süre sadece Ahmed'in üzerine mıhlandı da kaldı. Öylece küçük kardeşini seyre dalmış, onun küçücük bedeninde belki masumiyeti, belki hüznü, belki de kendini görüyordu. Bilemiyordu; kendi haline mi ağlamalıydı, yoksa şu ufacığa mı?

Bir süre kazanın başında öylece bekledi. Aş pişmişti, lakin kardeşini uyandırmakta tereddüt ediyordu Gevher Şehnaz. Öyle güzel uyuyordu ki. Toprak sanki yünden bir yataktı ona. Kıyamadı, kıyamazdı, kıyılmazdı.

Neden sonra uykudan sıçrayarak uyandı Ahmed. Kardeşinin irkildiğini görünce hemen yanına koştu da geldi. Ellerinden tuttu sıkıca. Üzerinde küçücük beyaz bir cübbe, başında babasından kalma keçeden bir börk, ufacık, beyaz bir oğlancıktı. Ah ne de sevimli, ne de gönül alıcıydı. Lakin yanakları kızarmış, alnında bulgur bulgur terler peyda olmuştu. Gevher Şehnaz Hatun ellerini daha sıkı tuttu kardeşinin. Tam birşeyler diyecekti ki, Ahmed nefes nefese konuşmaya başladı:

"Bacıana" dedi, anasını hiç tanımadığından böyle seslenirdi ablasına "bir rüya gördüm ben. Rüyamda sanki Yusuf olmuş da dipsiz kuyulara düşmüştüm. Ne yana elimi atsam kara bir renk bulaşıyor, ne yana yüz çevirsem bir yılan atılıyordu. Öyle çok korktum, öyle titredim ki. Ellerini tutacağım kimsem yoktu. Sen dahi yoktun bacıanam. Sen de gidersen kimsem yoktu, biliyordum. Ben o kuyunun içinde bunları geçirirken içimden, bir ses işittim kuyunun başından:

"Kimse yoksa O var" dedi bana. Anlamadım, anlayamadım ki. Yalnızca başımı kuyudan yukarı doğru kaldırıp baktım. "N'olur" dedim "tut ellerimi de çıkayım bu kuyudan. Kimsem yok benim. Anam yok, babam yok." Hiç ses gelmedi kuyunun başından. Çok korktum bacıanam, öyle çok korktum ki. Sonra o kuyunun başındaki adamı iyice bir gördüm. Karaya çalan yüzü vardı, karadan kara gözü vardı, başında kara bir sarık, yanlardan dökülmüş bembeyaz saçı vardı. Kimseye benzemiyordu bacıana, hiç kimseye benzemiyordu. Sonra ağlayarak konuştu; "Tutacağım ellerinden, sana emanetini vereceğim, lakin bulamıyorum seni" dedi. Uyandım.

Gevher Şehnaz Hatun kardeşinin başını dizine koymuş, başından börkünü çıkarmış, saçlarını okşuyordu. İçinden dualar okuyor, kimi kimsesi, neyi nesi varsa yalnızca o olduğunu biliyordu.

"Korkma can Ahmedim" dedi "korkma! Bak ben buradayım, ben kimsesiz bırakır mıyım seni?"

Tebessüm etti Ahmed. Lakin buruktu tebessümü dahi. Zira yetimlerin tebessümü bile hüzünlü olurdu.

Sonra birden hızlıca kaldırdı başını ablasının dizinden, dizleri üzerine oturdu, minik ellerini dizilerinin üzerine koydu. Kısık kara gözlerini açarak baktı ablasının gözlerine:

"O kuyunun başında duran adam ismini de dedi bana."

"Neymiş ismi Ahmedim?"

"Arslan imiş, Arslan Baba."

Arslan Baba
Haziran 1100, Yesi

Bu kadar tevafuk tesadüfi olamaz...

YESİ'DE GÜNEŞİN IŞIKLARI bozkırı aydınlatmaya başlamıştı. Uçsuz bucaksız bozkır kızıl renkli bir derya gibi görünüyordu. Ağaçsız geniş araziler sanki sonu gelmeyecek, nihayetsiz bir yol gibi öylece duruyordu. Tek ü tenha ağaçların yanlarında kazıklara bağlanmış kimi doru, kimi kır atlar; taylarıyla bir resmi tamamlar gibi duruyor, bu bozkır halkının en kıymetli varlıkları olduklarını bilir gibi asil, yeni doğan güne göz kırpıyorlardı.

Bozkır dediğin neydi ki? Hanesi olan yerleşik halk çok azdı. Büyük bir kısmı yazın yazlaklarda kışın kışlaklarda kalıyor, bir şehirden bir şehre devamlı bir yolculuğu kendilerine hayat ediyorlardı. En kıymetli varlıkları atlarıydı. Hem at ile geçiniyorlar, hem at ile savaşıyorlar, hem sütünü içiyorlardı. Atlarını sürebildikleri, atlarının nalının değdiği her yer onların vatanlarıydı. Esasında bu göçüşün sebebi de atlarına otlak ara-

malarıydı. Bir bozkır insanının hayatında vazgeçemeyeceği ve atalarından miras kalan üç şeyleri vardı; at, avrat, pusat... Ne atlarını ağyar eline geçirmeye rıza gösterirlerdi, ne ailelerini yabana değdirirlerdi ne de ölmeden pusatlarını yani ki silahlarını ellerinden düşürürlerdi.

Savaştan hiç korkmuyorlardı mesela; yurtlarından, topraklarından bir karış dahi vermiyorlardı. Zorla hiçbir şeyi kabul etmiyorlar, cenge girdikleri vakit arkalarında kalanları düşünmüyorlardı. Zaten İslam'ı da zorla değil de severek kabul etmişlerdi. Her ne kadar iyi savaşabilseler, savaşı iyi bilseler de kendi hallerinde yaşayan insanlardı.

Lakin noksan olan birşey vardı. Ve doğuşundan birkaç asır sonra Mekke güneşi bu diyarı da aydınlattı. Artık Türk diyarlarında yaşayan insanlar fevc fevc İslam'ı kabul ediyorlar ve hatta cengaver ruhlarına bir mana veriyor, İslam için çarpışıyorlardı. Hem inandıkları eski dinlerine benziyordu bu din, hem de onlar bu dine inanmış insanlara benziyorlardı. Hani kılıç, savaş onlara bu dini kabul ettirememişti ya; elinde tesbihi, başında sarığıyla gelen onlarca sûfi dervişin kelamı yetmişti onlara. Tek maksatları vardı; Allah'ın rızası.

İşte Arslan Baba da gelen bu sûfî dervişlerdendi esasında. Ama onun başka bir vazifesi vardı. Boynundaki meşin muskanın içinde sakladığı peygamber emaneti ve emanetin sahibini eğitme vazifesiydi bu. Ve geçen gün o ağacın altında gördüğü rüyanın peşinde Yesi sokaklarında arıyordu bulacağını Arslan Baba.

O sabah Yesi bozkırlarında her gün yaptığı gibi yine Ahmed'i aramak için geziyordu. Hava gittikçe sıcağını artırıyordu. Zira bu topraklarda yazlar olabildiğince sıcak, kışlar da uçan kuşu donduracak kadar soğuk geçerdi. Her mevsim sert ve amansız esen rüzgârı vardı. Hele bu aylarda bu rüzgâr kum fırtınalarına sebep olur ne bulursa kuma boğardı. Cübbesini hafif esen yaz nesiminin ellerinde savrulmaya vermiş, bir elin-

de asası, bir elinde tesbihi, yurt yurt, hane hane gezip Ahmed'i arıyordu. Tespih çeken eli devamlı surette cübbesinin cebinde duruyordu. Zira insanlara bunu göstermek istemiyordu.

Yürüye yürüye çarşının tam ortasına kadar geldi Arslan Baba. Gölgelik etsin diye keçeden yapılma çadırlarda tezgâhlarını kurmuş, kimi Arap diyarından gelmiş kahveler, hurmalar satan, kimi Hint diyarından gelmiş kumaşlar, ipekler satan tüccarlar gördü. Bir tezgâhta türlü türlü kokular, miskler, amberler... Kimi tezgâhlarda atlara koşum satan, üzengi satan, nallayan zanaatkârlar. Bir yanda kurutulmuş etler, bir yanda kâselerle kımızlar... Diğer tarafta tahtadan oyma kaşıklar, kepçeler, keşküller...

Bütün esnafa selam vere vere geçti çarşının ortasından Arslan Baba. Her bir tüccar ona hürmet gösteriyor, kimi gelip eline yapışıyor, kimi elinde ne varsa ikram ediyor, kimi dua istiyor, kimi dua ediyordu. Verilen hiçbir hediyeyi almadı Arslan Baba, selamdan gayrı. Yalnız çarşının en uç tarafında kendi elleriyle yaptığı topraktan kâseleri, tasları, çanakları satan bir genç kız ilişti gözüne. Sol yanına doğru dönmüş yere serdiği hasırın üzerinde duran toprak tasların hemen yanına oturmuştu. Edebi gönle değdirmiş, bedeninde şekil vermişti sanki. Gözlerini hiç yerden kaldırmıyor, gelene geçene gözünün ucuyla da olsa dönüp bakmıyordu. Korkuyor muydu, utanıyor muydu? Hem korkuyor hem utanıyordu. Belli ki garipti, kimsesizdi; zira konuşmuyordu, sessizdi. Kimsesiz kalmışlar konuşamazdı ki.

Genç kızın yere serdiği tezgâhına doğru yaklaştı Arslan Baba. Kız onu görünce iyice çekindi, yüzünü al bastı, sanki toprağın içine girecek kadar saklandı, küçüldü, küçüldü; mahcubiyetti, ardı, hicaptı safi. Cebindeki tesbihini bırakıp iki eliyle diğer elinde duran asasına yaslandı Arslan Baba:

"Kızcağızım" dedi "Kaça satarsın bunları?"

"Paraya satmam" dedi kız başını yerden hiç kaldırmadan.

"Ya neye satarsın?"

"Aşa satarım baba" dedi kız.

Yüreği burkuldu Arslan Baba'nın. Kara gözleri renksiz bir suya boğuldu, ağlayacak oldu. "Ben neye yararım ki!" diye geçirdi içinden. "Mademki bu diyarlarda gariplere, kimsesizlere kimse olacaktım, onlara hakkı anlatacaktım. Şuncacık bir kız muhtaç hale düşmüşse kendimi mesul saymayacak mıyım ben?" dedi kendi kendine. Bu kez kendinin küçüldüğünü, ezildiğini, utandığını hissetti.

"İsmin nedir kızım?" dedi hüzne boğulmuş bir sesle.

Kız ilk kez yüzünü yerden kaldırdı ve baktı Arslan Baba'nın yüzüne. Zira sesindeki hüznü işitmişti. Hüzün işitilir miydi? İşitmeyi bilenler işitirdi elbet.

"Gevher" dedi genç kız "Gevher Şehnaz'dır ismim baba."

"Eyvallah" dedi ve başını sağa doğru eğdi Arslan Baba. İçi öyle yanmıştı ki bu kızcağıza! Kimi kimsesi yok muydu ki, böyle tek başına buradaydı? Nasıl da edepliydi. Bir süre öylece baktı. Sonra cübbesinin iç cebinde devamlı sakladığı ve içinde her vakit üç altın olan kesesini çıkardı.

"İşte" dedi. "İşte ben şu kâseyi istiyorum."

"Kâse senindir o vakit baba, erenlerden meta istemem ben."

Hayret makamına varmıştı Arslan Baba'nın fikri. Bu nasıl birşeydi böyle? Mümkün olsa cübbesini de çıkarıp bırakacaktı şimdi Arslan Baba. Elleri titriyordu, elinde tuttuğu asası tutuşacak sandı bu metanetin ateşinden. Elindeki keseyi sıktı, sıktı. Diyecek bir söz bulamadı, sustu. Genç kızın hem ihtiyacı vardı hem de parayı almıyordu. Arslan Baba bir şekilde verse parayı, kızın gönlünü kıracak; vermese, içi yanacaktı. O içinin yanmasını tercih etti. Ve elindeki keseyi cübbesinin iç cebine koyup başı önde gitti. Kendinden utanıyordu şimdi. Hiçbir şey yapamamışlığından utanıyordu. Hiçbir şey söyleyememişliğinden... Sadece tek bir dua etti giderken:

"Allahım bu kızcağıza yardım edebilmem için yardım et bana."

...

Çarşının olduğu toprak sokaktan çıkınca biraz daha yürüdü Arslan Baba. Aklı o çarşıda gördüğü genç kızdaydı. Hiç kızı olmamıştı, olsun isterdi belki de. Ama zihnine çakılı duran şey, kızın edebiydi. Bu kızcağızda başka bir hal vardı. Bilmiyordu Arslan Baba, hatta bilse de söyleyemiyordu. Bazen bilmek, söylemek için yetmiyordu. Ne de güzel ismi vardı kızın; Gevher Şehnaz... Belki de bir kızı olsa bu ismi koyardı ona Arslan Baba.

Aklında bu düşüncelerle toprak yolu aşındıra aşındıra yürüdü. Nedenini bilmediği bir şekilde attığı her adımla gönlünün biraz daha ferahladığını, senelerdir omzunda bir yük gibi taşıdığı emanetin ağırlığının biraz daha hafiflediğini hissetti sanki. Sağlı sollu dizilmiş tek katlı toprak evlerin yanından geçti; bir yanda keçiler, koyunlar, atlar; bir yanda, çadırlar, keçeden yurtlar... Gören herkes Arslan Baba'ya baş kesip selam veriyordu. Tanımasalar da hürmet ediyorlar, tebessümle sadaka veriyorlardı. Masum insanlardı bunlar, bunlar mahzun insanlardı. Arslan Baba'yı tanımasalar da cübbesi hatrına, sarığı hatrına, aksakalı hatrına onu seviyorlardı. Zira onlar dinlerini böyle dervişlerden öğreniyorlardı.

Biraz daha yürüdükten sonra ileride oyun oynayan çocukları gördü Arslan Baba. Bunlar küçücük bedenlerini dünyaya yük etmeden bu âlemi seyre çıkan yaratılmışlardı. Dünya onlar için anlamsızdı henüz. Kimi büyüyecek ve dünyayı, yalnızca onu sevecekti. Kimini ise dünya, âlem, insanlar sevecek; herkes ismini ezber edecekti. Başlarında keçeden börkleri, ayaklarında deriden çarıkları, ama illa ki yüzlerinde masumlukları vardı. Çocuklar bu dünyanın masumları...

"Biz dahi çocukluğumuzda mı masumduk? Yahut masum

olduğumuz vakit çocukluğumuza mı denk geldi?" diye geçirdi içinden Arslan Baba.

Neden sonra diğer çocuklardan ayrı bir taşın üzerine oturmuş, semaya bakıp öylece duran bir oğlan gördü. Hepsinden farklıydı çocukların. Yüzünde değişik bir hal vardı. Ayın ondördü gibi bembeyaz bir oğlandı. Bakar bakmaz yüreğinde bir titreme zuhur etti sanki. Dayandığı asasının çatladığını hisseder gibi oldu. Adımları artık onu götürmüyor, rüzgâr önüne katmış da uçuruyordu adeta.

Bütün diğer çocukların arasından geçip taşın üzerinde oturmuş öylece duran oğlana yaklaştı. Üzerindeki çul yamadan görünmüyor gibiydi, ayağındaki çarık küçücük ayaklarına öyle büyüktü ki. Biraz daha yaklaşınca oğlanın ayağının dibinde bir deri parçası gördü Arslan Baba, şaşkındı, mahcuptu, anlamamıştı. Evet, işte, bu deri oydu; cebinde devamlı taşıdığı o keseydi bu. Mümkün müydü? Elini hemen cübbesinin iç cebine doğru uzattı, bomboştu. Hayreti semaya ulaştı. Henüz oğlan görmemişti Arslan Baba'yı. Oğlanın ardından daha da yaklaştı Arslan Baba. Bir de baktı ki oğlan ufacık ayaklarına büyük gelen ve kaç yerinden pare pare olduğunu sayamadığı çarığının altında birşeyleri eziyor da eziyordu. İyice bakınca sapsarı parlayan altınları fark etti. Üç taneydi. Kesenin içindeki altınlar olmalıydı bu. Yaşlanmış gözleri yaş ile doldu. Mananın sırrını anlıyordu şimdi.

Sağ elini oğlanın omzuna doğru uzattı. Elleri titriyordu. Eli değer değmez bir ateşe dokunmuş gibi gerisin geri çekti elini. Oğlan sanki hiç şaşırmamış, orada öylece oturmuş da Arslan Baba'yı bekliyormuş gibi çevirdi başını ardına. Sonra olduğu yerde ayağa kalktı ve ardına döndü. Arslan Baba konuşacak halde değildi, konuşsa anlatacak halde değildi, bu bir haldi ki sanki bu âlemde değildi.

Şimdi oğlanın kara bakışları Arslan Baba'nın gözlerindeydi. Bakmıyor, deliyordu sanki gözbebeklerini. Arslan Baba'nın

konuşmasına fırsat vermeden konuştu oğlan:

"Bize altın lazım değildir, bize himmet lazımdır baba. Sen ki düşümde ellerimden tutacaktın. Öyle söyledin bana. Neredeydin şimdiye değin? Ben her gün çıkar bu taşın üzerine oturur da seni beklerdim. Neden geciktirdin emanetimi? Ben senden emanetimi isterim. Yıllarca rüyalarım seni muştuladı bana. Söyle şimdi baba erenler, emanetim nerede?"

Yaşlar boşanmıştı Arslan Baba'nın gözlerinden. Sanki bütün dünya hiç olmuştu da sadece ikisi vardı orada. Arslan Baba olduğu yerde sendelediğini hissetti. Zira asası tam orta yerinden kırılmış, sır sahibine ulaşmıştı. Ömrünü aramakla geçirdiği sırrı bulmuş muydu? Boynunda bir hamail gibi taşıdığı emanet bu ufacık oğlanın mıydı? Olabilir miydi? Lakin bu ufacık oğlan nasıl bilebilirdi bunu? Biliyordu işte, sual olunmazdı hikmetinden. O dahi sual etmedi. Ağladı inledi. Sadece "Şükürler olsun, Allahım sana şükürler olsun ki duamı kabul ettin" diyebildi mora çalan dudakları titreyerek.

Sonra yaşlı elini boynuna uzattı. Boynunda asılı olan meşini çıkardı. Ruhu bedeninden ayrılmıştı sanki zira bir an olsun boynundan çıkarmamıştı bu Peygamber emanetini. Kenarından iplerini besmele çeke çeke söktü. Her çentikten ip çıktıkça Arslan Baba'nın gözlerinden yaş süzülüyordu. Nihayetinde son ilmeği de açınca sanki dalından henüz koparılmış gibi ter ü taze duran hurmayı gördü. Öyle bir salavat getirdi ki o an; öyle gönülden getirdi ki, bütün diyarlardaki Allah dostlarının sinesi titredi. Meşinin içinden hurmayı hürmetle aldı. Üç defa öpüp başına koydu. Halen dahi ağlıyor, durduramıyordu göz pınarlarını. Bir insanın gözünden bu kadar yaş akar mıydı ki? Akıyordu işte.

"Aç ağzını evladım" dedi "Aç ağzını Ahmedim" zira ömrü bu ismi ezber etmekle geçmişti.

Küçük Ahmed bir muştuyu bekler gibi, bir rüyayı bekler gibi, Medine kapısı önünde Peygamberi bekler gibi ağzını açıp

bekledi. Sonra küçücük ağzına bırakıverdi Arslan Baba hurmayı.

Zaman değişmiş, mekân değişmiş, an değişmişti. Şimdi ikisi de sanki Peygamberin huzuruna gelen o tastan hurma alan iki sahabi gibiydiler. Oradaydılar sanki. Vakt-i saadette, huzur-u Muhammed'de idiler. Hz. Peygamber ikisine de tebessümle bakıyor, bu bakış ikisinin de ciğerini yakıyordu.

Bir rüyadan uyanır gibi konuştu Arslan Baba:

"Bak a evladım. Bu sana Hz. Peygamberin emanetidir. Hurmanın çekirdeğini ömrün bittiği güne kadar taşı boynunda. Bil ki, bundan sonra sen evladımsın benim" dedi.

Ahmed halen dahi bir rüyanın içinde gibiydi. Küçücük kara gözlerinden yaşlar dökülüyordu. Duyuyordu Arslan Babayı lakin hiçbir şey söyleyemiyordu. Zira düşünde Hz. Peygamber başını okşuyordu.

Arslan Baba cübbesini üzerinden çıkardı ve Ahmed'e giydirdi. Sonra iki elini göğe açıp başını semaya kaldırdı:

"Şahit ol Ya Rab, ben emaneti ilettim sahibine..."

Ve yığıldı olduğu yere.

Kimse görmedi belki, ama hemen karşılarındaki ağacın dalına konmuş öylece duran ve hatta sadece onlara bakan bir kumru havalandı olduğu daldan.

"Hûû" diyerek kıbleden tarafa çırptı kanatlarını.

...

Musa Barlas
Kimsiniz siz?

TİTREYEREK KENDİNE GELDİ Musa Barlas. Sanki asırlardır süren bir feramuş uykusundan ayılmış gibiydi. Bir vakit uykuyla uyanıklık arasında öylece kalakaldı. Sanki bir ipte asılıydı da ne ölüydü ne diri. Nefes almakta zorlanıyor, gözlerini açamıyordu bile. Lakin yine de düşünmeye çalışıyordu. Ne olmuştu ona böyle, neredeydi?

En son hatırladığı şey gözlerine dikilmiş ve sanki ona değil de ta en derinlere bakan bir çift kara gözdü. Emir Timur'un vazifelendirmesiyle pusuya yatmış türbeyi yıkanları bulmak için gece boyu beklemişti de nihayetinde bir kumru gelip konmuştu duvarların üzerine. Sonra her ne olmuşsa, yıkılmaya başlamıştı duvarlar.

İşte o andan sonra görmüştü o bir çift gözü. Bembeyaz cübbenin içinde safi ipekten bir beden gibi görünen ve kendine öylece bakan. Sonra o her kimse onu yakalamak için koşmuş gitmişti de yine de bulamamıştı onu. Etrafına bakınmış, aramış durmuştu. Sonra, az evvel kendi durduğu tepenin ba-

şında görmüştü aynı yüzü ve korkmuştu da girivermişti halvethanenin kapısından içeri. Ya sonra ne olmuştu? Var gücüyle hatırlamaya çalıştı Musa Barlas. Lakin ne olduğunu, nereye gittiğini hatırlayamıyordu. Son hatırladığı, kulaklarına dolan o tek hece, tek kelime idi; Hû...

Artık iyice kendine gelir gibi olmuştu. Olduğu yerin neresi olduğunu ve ne yaptığını anlamaya çalıştı. Bir atın üzerinde miydi? Öyle gibi mi geliyordu ona yoksa? Evet, bir atın üzerindeydi, nal seslerinden anladı bunu. Şayet bir atın üzerinde bir yerlere götürülüyorsa, onu götüren biri de olmalıydı. Gözlerine kapakları ağır geliyordu. Sanki hiç açılmayacak gibiydi onlar. Lakin yine de zorladı kendini Musa Barlas. Ama kalın bir keçe ile bağlanmıştı gözleri. Ellerini uzatmaya çalıştı lakin elleri ve hatta ayakları dahi bağlıydı. Nereye gidiyordu, nereden gidiyordu, kim götürüyordu onu? Bilemedi.

Az sonra başka bir nal sesinin daha yaklaştığını hissetti. Belli ki her kim götürüyorsa onu, yalnız değildi. Diğer atlı iyice yaklaşınca anlamadığı bir lisanda konuşmaya başladı iki atlı. Musa Barlas birşeyler anlamaya çalışıyor, konuştuklarından en azından hangi diyarın insanları olduklarını çözmeye gayret ediyordu. Lakin bu ne bildiği bir lisandı ne de daha önce işittiklerine benzer bir tarafı vardı. Şaşkındı, korkmuştu. Lakin yine de bu durumu gururuna yediremiyordu. O ki senelerini cenk meydanlarında geçirmiş, kaşıktan çok kılıç sallamış, nefesten fazla can almıştı. Nasıl olurdu da biri onu kaçırmaya ve böyle bir mücrim gibi ellerini, ayaklarını ve hatta gözlerini bağlamaya cesaret etmişti.

Şimdi tamamen kendindeydi. Hele ellerinden biri açılsaydı, onlara bu yaptıklarının cezasını verecekti. "Muhtemelen ağzımdan laf alıp Emir Timur'a karşı kullanacaklar" diye geçirdi içinden. Sonra hiddetine engel olamadı ve avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı:

"Kimsiniz siz?" diye haykırdı hiddetle.

Sanki bir sahrada kendi kendine nara atıyor gibiydi. Sesi uzaklaşmış ve kaybolmuştu. Ne sesine aldıran vardı ne de kulağına çarpan başka bir ses... Sadece iki atın nal sesleri duyuluyordu. Bir daha haykırdı Musa Barlas:

"Kimsiniz, nesiniz? Yiğitseniz hele bir bileklerimdeki şu urganları çözün."

Yine hiçbir ses yoktu. Tekrar tekrar avazının çıktığı kadar, hançeresinin yettiği kadar bağırdı, haykırdı Musa Barlas. Lakin hiçbir defa bir karşılık bulamadı bu feryadına. Sanki yanında kimse yoktu, sanki var olanların kulakları sağır, dilleri kopuktu. Son bir kez daha kendinin dahi tüylerini ürpertecek bir sesle haykırdı Musa Barlas:

"Kimsiniz siz?"

Yine bir ses gelmedi. Artık sinirden titriyor, bedenini hızla giden atın sırtından aşağı atmaya çalışıyordu ki bir elin yüzüne doğru yaklaştığını hissetti. İlkin başını kaçırdı bu elden. Lakin diğer bir el sıkıca ensesinden kavradı onu. Sonra burnuna değdirilen bir bez parçasıyla irkildi birden. Evvelce ne olduğunu anlamadı. Lakin sonra acı, keskin bir koku doldu genzine. Genzinden ciğerlerine kadar çekti kokuyu. Bu bir tiryaktı, anladı. Zira kendisi de defalarca tiryak koklatmış, öylece almış da Emir Timur'un huzuruna götürmüştü pek çok adamı.

Koku ciğerlerine yayıldıkça bedeni de takatten kesildi Musa Barlas'ın. Sıktığı yumrukları gevşedi, dili ağzının içinde büyüdü sanki. Az evvel haykıran sesi gerisin geri kaçtı. Gözleri ağır ağır kapandı. İyice kendinden geçti. Son bir gayretle kendinin dahi zor duyacağı bir sesle:

"Siz kimsiniz?" dedi.

"Siz kimsiniz?"

"Siz..." dedi ve kapandı gözleri.

...

Ahmed Yesevi
Haziran 1102, Yesi

DÜNYA NE TUHAF YER, hayat ne efsunlu bir yalan. Ben yalnızlığıma ağlarken, yetimliğime yanarken, öksüz kalmışlığımla sızlarken, karşıma belki de benden gayrı hiçbir âdeme nasip olmayacak bir hediye çıkardı. Hz. Peygamber, ben gibi küçücük bir oğlana, ta asırlar evvelinden bir hediye göndermişti. Nasıl bir yük bu küçücük omuzlarımda! Ben bu hediyenin hakkını verememekten korkuyorum şimdi. Lakin Ona şükür ki, bana bir de üstad, pîr, baba gönderdi.

Bütün günümü onunla beraber, dizi dibinde dini, ilmi, sırrı öğrenerek tamam ediyorum. Dergâhında geceyi gündüz, gündüzü gece eyliyorum. Bu dervişler, kendilerinden vazgeçmiş, ömürlerini bir sırra adamış insanlar. Daha İslamiyet bu yurtlara yeni yeni yayılmışken onlar bu garip, bu kimsesiz kalmış insanlara kimse olmak için vatanlarını, yurtlarını, evlatlarını terk edip geliyorlar.

İstedikleri yalnızca Onun rızası, başka bir tek meta yok gözlerinde. Öyle güzel, öyle latif, öyle nurlu insanlar, öyle ga-

rip dervişler var ki burada. Arslan Babam her birini bir diyara salıyor, bildiklerini bilmeyenlere anlatmalarını vaaz ediyor onlara. Onlar İslam nurunu âleme yaymaya cehd etmiş, gönül lisanını masum insanlara öğretmeye ahdetmiş güzel insanlar.

Sohbetlerinde bazen sadece sükût ediyorlar. Anlayamıyorum ben çoğunu. Susarak ne anlatabiliyorlar, nasıl anlatabiliyorlar? "Susmak, dilin zekatıdır" diyorlar. "Nasıl ki, malındaki günahları zekat ile temizlersen; dilindeki günahları da susarak temizlersin ancak. Aslolan konuşmak, susmaktır" diyorlar. Sonra az uyuyorlar, az yiyorlar ve hatta hiç olmak istiyorlar. İsimlerini söylemiyorlar hiç. Hepsinin tek bir ismi var, ya derviş, ya can ya Abdullah hepsi. Kendileri bikıymetler bu yolda; öyle inanıyor, öyle olduğuna iman ediyorlar. Tek bir kişiye Allah dedirtmek gayeleri... Sonra aşktan bahis açıyorlar çoğu zaman, 'tasavvuf' diyorlar, bilemiyorum. Lakin ben de onlar gibi olmak ve hatta onlara benzemek için ömrümü vermeyi diliyorum.

Ben bütün bunları geçirirken içimden, hücrenin ufacık kapısından içeri giriverdi Arslan Babam. Sabahu'l-Aşk deyiverdi. Zira her sözü aşktı bu dergâhta diz kıranların. Sabahu'l-Hayr demiyorlar da Sabahu'l-Aşk diyorlardı. Neydi bu aşk bilmiyordum, ama her sözleri aşkla başlıyor, her halleri aşka bağlanıyordu. Onlar aşk deyip inliyor, sükût ettikleri vakit bile aşkı dinliyorlardı; lakin ben henüz aşk nedir bilmiyordum ki. Gelip tam yanı başımda diz kırdı Arslan Babam. Ellerini ellerimin üzerine koydu:

"Emanetim, can Ahmedim nasılsın?" dedi.

"Şükür olsun" deyiverdim ben de.

Sonra gözlerini kapatıp da düşündü durdu bir zaman. Sanki bir haber bekliyor, birşeyler işitmek istiyordu da susuyordu. Sonra sağ elimi kavradı sıkıca ve konuşmaya devam etti.

"Bu âlem ne kadar da küçük aslında. İçine onca âdemin sığması, böyle uçsuz bucaksız, nihayetsiz durması yanıltmasın

seni, nefesinin ulaşabildiği her yer senindir. Bak mana aleminde ismini duyanlar vardı senin. Sen dahi kendinden habersizken ismini işiten kimler var. Bilmezsin biliyorum, lakin bütün diyarlar da senden bahis açıyorlar ve seni tanıyorlar gönül ehli olanlar. İsmin ta Anadolu içlerine gitmiş, lakin sen daha mana perdesini geçemedin. Perdeleri söküp de atamadın gözünden.

Manasız sanma var oluşunu, senin bu âlemdeki mevcudiyetin elbet ki bir sırra mana vermek içindir. Esasında her âdemin bir sırrı bir manası vardır da bilir mi bu sırrı, bulur mu manayı bilemem. Her âdemin yaratılışı boş yere değildir ki, her birinin parmağında mührü, dünyada yeri, gözünde feri nasıl farklıysa, yaratılmışlığının manası da öyle farklıdır işte. Her yaratılmışın bir sırrı, bir vazifesi, bir gayesi vardır. Lakin insan neden vardır bu dünyada, neden yaratılmıştır bilir misin ey oğul Ahmedim?"

"Bilmem..." der gibi iki yana salladım başımı. Zira bilsem dahi susmak gerektiğini biliyordum ki erenler katında susmak mübarek fiildi, mübarek bir haldi susmak. Sükût edebilenler, bu yolda gidebilenlerdi, ölmeyi bilenlerdi. Sükût bir sırlı kelamdı. Öyle söylemişti çok evvelden cennet mekân pederim. İşte ben de Arslan Babamın dizine diz koyup da sükût ediyor ve yalnızca dinliyordum onu. Şükür ki vardı o, şükür ki o vardı. O olmasa kara bir kuyunun içinde, gerçek sandığım bir oyunun içinde, kimbilir kimin eline esir, kimin eline bende olacaktım. Lakin şükür olsun ki; o vardı; bana sır öğretiyor, mana veriyordu. Şükür ki onunla karşılaştırmıştı beni Hak Teâlâ.

"Maksadı vardır âdemoğlunun bu âlemde var olmasının. Bilir misin ta ezelde iblis karşı çıkmıştır da Hak Teâlâ'ya: 'Ben, senin bu çok sevdiğin insanları sana isyan ettirecek, onları sana verdikleri sözden döndüreceğim' demiştir. Ve Allah Teâlâ güvenmiştir bize; 'Ona verdiğimiz söze sadık kalacağımızı söylemiştir.'"

İşte esasında bu âlemde o sözün şeytana kurban edilmemesi, insanın ahdinden vazgeçmemesi için varız biz. Daha çok küçüksün, çok masumsun Ahmedim. Lakin gün gelecek ismini nefesinin ulaştığı her mekânda söyleyecek canı olanlar. İşte o vakit, o ismini duyanlar ezelde verdikleri o sözü getirecekler hatırlarına. Sen bu diyarın güneşi, sen bu çöllerde açacak bir goncasın. Lakin daha sen bile bilmiyorsun bunu. Senin de sırrın var, her âdemin olduğu gibi. Gün gelecek o sırrın manasını bulacaksın. Diriyken ölü, ölüyken diri olacaksın..." dedi ve sonra sustu Arslan Babam. Her defasında böyle yapardı zaten. Himmet eder, bir nasihat söyler sonra sükûta düşürürdü kelamını. Sustuğu vakti anlayamazdınız. Siz tam sohbetin tadını dimağınıza çekerken ve geçecekken kendinizden susuverirdi işte.

İki seneye yakın zamandır bana babalık, atalık ediyordu. Peygamber Efendimizden bana kadar gelen hurmanın macerasını, o kutlu emanetin gelişini her seferinde ağlayarak anlatıyordu bana. Bende bir haller vardı, bilemiyordum.

Kimseye benzemiyordum ben. Diğer çocuklar gibi oyunlarla geçiremiyordum vaktimi. Geceleri kimseye diyemediğim, sabah olunca bilemediğim rüyalar görüyordum. Her düşümde uzak ülkelerde ismimi söyleyip de aman dileyen, benden yardım isteyen insanlar buluyordum karşımda. Onlara gitmek istiyordum. Onların yanına varmak, ellerinden tutmak, gönüllerindeki perdeleri yırtmak istiyordum. 'Allah' demeye çalışıyordu bu düşümde gördüğüm insanlar. Lakin güçleri mi yetmiyordu, dilleri mi dönmüyordu? Bilmem ki! Lakin söyleyemiyorlardı işte. Sanki onlara 'Allah' dedirtecek benmişim gibi, beni bekliyorlardı. Lakin gidemiyordum ben. Ayaklarımda zincirler, ellerimde toprak vardı. Gidemiyordum. Bütün rüyalarımın sonunda o 'Allah' diyemeyen insanlar için ağlayarak uyanıyordum.

İçimde bir başka ben vardı sanki. Korkuyordum. Neden

Hz. Peygamber benim ismimi söylemiş olsundu? Neden ben idim, neden farklı idim ve hatta ben kim idim ki?

Karşılaştığımız o ilk günden beri, beni kendi evladından ayırmamıştı Arslan Babam. İlim yolunda, aşk yolunda bütün bildiklerini adeta beynime ve gönlüme zerk edercesine anlatıyor, anlatıyordu. Dergâhında gece demeden gündüz demeden hakkı öğreniyor, aşkı öğreniyordum. O bu bilmediğim yolda bana Hz. Peygamber tarafından gönderilmiş, mürşidim, üstadım, atam, babamdı. Zira yetimdim.

Peki ya ne idim, kim idim, ne olacaktım, kim olacaktım ben? İnsanlara o ezelde verdikleri sözü ben mi hatırlatacaktım? O 'Allah' diyemeyenlere ben mi dedirtecektim? Yardım dileyenlerin ellerinden ben mi tutacaktım? Uzak diyarlar, ülkeler, insanlar... Onlara nasıl gidecektim? Onlara dini mi anlatacaktım? Gücüm yeter miydi benim buna?

Ben Türk diyarının bozkırlarında çarığını toprağa vermiş, güneşin nuruyla teni kavrulmuş ufacık bir gariptim. Ne bilirdim ki, kime ne anlatacaktım?

Ben bütün bunları düşünürken hemen dizi dibinde oturduğum ve sükûta düşen sözlerini susturmuş Arslan Babam gözlerini aniden açıverdi. Gözleriyle bir avcının avını yakaladığı gibi yakalamıştı bakışlarımı. Bir aralık korku sardı bedenimi, zira gözleriyle beni eziyor, sanki "Böyle düşünceler neden var aklında? Bunları neden düşünüyorsun? Sen daha kim olduğunu bile bilmiyorsun" diyordu.

Sonra kırpmadan gözlerini konuştu:

"Evlat" dedi. "Sen nesin, kimsin, öğreneceksin elbet. Sen kulsun, ne edersen et, ne olursan ol, ister bir diyara sultan ister bir kapıda dilenci, istersen ilim yolunun nirengi, istersen cahillerin kara rengi ol, evvela kul ol! Dünyayı değil, Onu iste. Sen Onu istersen O zaten verir sana dünyayı. Ki dünya dediğin Onun muhabbeti yanında bir damla suyun toprakta bıraktığı nemdir ancak. Bil ki, dünya her gelene gönül veren, her

gönül verdiğine söz veren, 'seninim' diyen bir aşüftedir. Dışı altın ile kaplanmış kara bir taştır o. Aldanma sakın rengine. Renk geçer gider, sen özü ara; suret silinip yiter, sen gözü ara. Unutma, dünya hançeriyle yaralarsan gönlünü yara geçer de izi kalır, derdi biter de sızı kalır. Sen kıymetsize değil, kıymeti sonsuza talip ol! Zira bir sultana köle olmak, kölelere sultan olmaktan daha evladır..." deyip tekrar kapadı gözlerini. Lakin dudakları hâlâ kıpırdıyor, kendi kendine bir efsun söyler gibi fısıldıyordu:

"Sen Ahmedsin... Evvelce kulluğu öğreteyim sana..."

...

Menkıbe
Zikr-i Erre

Vakit kötü vakit, âlem hicran içindeydi. Her bozgun vakte bir peygamber gönderirdi ya Allah, işte bu vakte de Hz. Zekeriya'yı göndermişti. Lakin çok muhalifi, çok düşmanı vardı Hz. Zekeriya'nın. Dini insanlara anlatıyordu o, Allah'tan aldığını kullara aktarıyordu. Lakin insanlarda gurur vardı, inat vardı, haset vardı. İnanmıyorlardı. Ve hatta düşman olmuşlardı. Allah'ın Peygamberine. Öyle ki, buldukları yerde onun kanını dökmek, öldürmek istiyorlardı.

Hz. Zekeriya bir gün yine âdeti olduğu üzere dağ başında gördüğü koca bir ağacın bir oda gibi olan oyuğunda inzivaya çekilmiş, Allah'ı zikrediyor, duasını arşa dokunduruyordu. Düşmanları onun olduğu yeri haber aldılar. Sanki bir muştu imişçesine koştular. Duydular ki Zekeriya bir ağacın içinde zikredermiş. Ellerine kılıçlarıyla beraber bir de erre yani bıçkı/testere aldılar. Geldikleri vakit Allah ismiyle titriyordu ağaç. Lakin göz değildi bunu gören, gönüldü. Ve bu gafiller göremezdi, zira onlar gönülden habersizdi.

Ellerine testereyi aldılar ve bir sağa bir olsa çekerek kesmeye başladılar ağacı. Onlar kestikçe sesi daha da yükseliyor, zikri

daha da içe iniyordu Hz. Zekeriya'nın. Kestiler, kestiler. Artık o hale geldi ki Hz. Zekeriya'nın sesi yalnızca bir hırıltıya dönmüştü. Bir onun sesi vardı şimdi bir de testerenin sesi. Ve iki damla kan aktı ağacın yaşlı gövdesinden.

O günden geriye yalnızca iki ses kaldı. Bir 'Hû' ve bir bıçkı sesi. İşte o günden sonra gönül ehlinin zikri oldu bu zikir. Kendinden geçip hırıltıyla genzini yırtarcasına söylenirdi. Ve bu zikre bir isim verdi gönlünü Allah'a verenler; zikr-i erre...

Arslan Baba
Aralık 1102, Yesi

KIŞ, BU DİYARDA YALNIZCA beyaz demek. Soğuğu öyle keskin bir bıçak gibi ki, insanlar gün boyu hanelerinden dışarı çıkmıyorlar. Konargöçer halk, hanelerini atlarının sırtına yükleyip gideli çok oldu. Hayvanlarına yeni otlaklar bulmak için daha sıcak memleketlerin yollarını tutmuşlardı, zira bu konargöçerlerin hayatları yollarda geçiyordu, onların ömrü yolda olmaktı. Daha bir mevsim evvel çadırlarla, atlarla, insanlarla dolu bozkır şimdilerde beyazın esir ettiği toprağın altında kaybolmuş, yitmişti.

Sultan Alparslan'ın Rum diyarının kapıları açtığından beri akın akın batıya göçüyordu halk. Oralarda kendilerine geniş otlaklar arıyorlar, yurtlarını oralarda kuruyorlardı. Hem doğudan gelen Moğolların baskısından kaçıyorlar, hem de gittikleri diyarları vatan ediyorlardı. Bu göç sadece bedenlerini, atlarını, eşyalarını götürdükleri bir gidiş değildi. Zira onlar atlarının sırtına çocukları, kadınlarıyla beraber, inançlarını, dinlerini, adetlerini, kültürlerini de yüklüyorlar, gittikleri yer-

lere silinmez izler bırakıyorlardı. Arslan Baba da bu göçüp giden ahalinin arasına dervişlerini yerleştirmiş, gittikleri yerlere Allah adını söyletmeyi onlara vazife etmişti. Belki de kendisi de bu yaşına rağmen o uzak gibi görünen diyarlara gitmeyi istiyordu. Gerçi uzak değildi, biliyordu. Zira Türkler gibi o da atının gidebildiği her yerin kendisinin olduğuna inanıyordu. Biliyordu ki 'uzak' diye bir yer yoktu ve hiç olmamıştı. Gönlünde seni bu yola düşürecek bir ilahi maksadın varsa bütün zorlar kolay, bütün uzaklar yakındı. Ama gidemiyordu işte. Çünkü Ahmed vardı; onu yetiştirecek, ona ilmi öğretecek, ona aşkı öğretecek, ona nuru, ona sırrı öğretecekti. Kendisi gidemese de o gidecekti.

Dergâhında birkaç dervişten başka kimsecikler kalmamıştı. İhtiyaç olsa, lazım gelse, o dervişleri de cihanın kimbilir hangi diyarına salık verecekti.

İşte Arslan Baba neredeyse boşalmış dergâhının önünde kışa, soğuğa ve hatta kara inat üzerinde bir incecik cübbeyle öylece ayakta durmuş gelecek Ahmed'i bekliyordu. Yaktığı cılız ateş sönmeye yüz tutmuş, üzerinden tüten duman göğe bir resim çiziyordu. Sonra aklında binbir sual vardı, gözlerini ufka dikmiş, beyazı seyrediyor ve sadece düşünüyordu:

"Bu diyarda oluşumun maksadı Ahmed, bu dünyaya gelişimin maksadı Ahmed, asırlık bir emaneti koynumda saklayışımın adı Ahmed.

Ah, bu kutlu çocuk bana 'Arslan Babam' diyor ya, ciğerimden kanımı döküyor sanki. Kendi evladımdan, Mansurumdan bir zerre farkı yok. Bana Peygamber emaneti o, nasıl sevmem ki? Biliyorum, benim yapamadıklarımı yapacak o, yedi iklim dört diyara 'Allah' dedirtecek, insanlara dini sevdirecek, Kelam'ı halka indirecek o. Zira yaşım geçti, ben ölümü bekliyorum. O ise henüz yolun başında, daha yaş denmeyecek yaşında. Boyu küçük, lakin gönlü bütün cihanı içine alacak kadar geniş.

Bir çocuk, lakin diğer çocuklardan başka, bambaşka... Bir

garip hali var ki, meczuplar gelse idrak edemez. Bir sırlı bakışı var ki, cümle ilim erbabı bu nazarın sırrını çözemez. Sonra öyle bir kendinden geçişi var ki 'Allah' deyince, bu sesi ancak ölüler işitemez. Bu çocuk âleme nuru salacak biliyorum. Lakin evvela aşkı öğretmek lazımdır ona. Zira bu yolun ilk durağıdır aşk. Aşk olmazsa ne sinesi büryan 'Hak, Hak' deyip inleyebilir, ne de menzile varabilir. Maksat O ise, evvela Ona âşık olmak gerek" dedi.

Ve gözlerini uzakta görünen kara bir ize dikiverdi. Ahmed geliyordu. Beyaz bir bulutun ortasında yağmayı, arza düşmeyi bekleyen bir yağmur damlası gibi gittikçe yaklaşıyor ve yeryüzünün yağmuru bekleyişi gibi bütün bir âlem onu bekliyordu sanki, ama henüz kimse bilmiyordu. Geldi, geldi. Üzerinde koyun derisinden Arslan Baba'nın hediye ettiği bir aba, başında hiçbir vakit değiştirmediği babasından kalma börkü. Ayaklarında kırk yamalı keçeden bir çizme.

"İşte dergâha doğru gelen şu ufacık oğlan; Ahmed. Nasıl da başka duruyor böyle. Sanki doğuştan bir gaye ile yaratılmış, sanki kulağına okunan ilk ezanla beraber hayatının manası da fısıldanmış. Şu küçücük abası nasıl da yürüdükçe yalpalanıyor. Sanki bir avuç ateş karları eriterek Arslan Babasını—yani ki beni—yakmaya geliyor" dedi kendi kendine.

Küçücük adımlarını karla kaplı toprağa göme göme geldi Ahmed, elinde tutup göğsüne bastırdığı bir Mushaf. Arslan Baba dergâhın kapısı önünde gözlerini ona dikmiş öylece duruyordu. Yaklaştı, yaklaştı, bedeni küçük lakin heybeti çok büyüktü; onun halinden hal ehli anlardı, halinde bir yücelik ve bir ulvilik vardı.

Bir derviş gibi saygıyla, hürmetle ama en ziyade masumane bir muhabbetle geldi Arslan Baba'nın yanına. Küçücük, tüysüz, beyaz yüzünü yere eğerek pişmiş bir derviş gibi baş kesip selam verdi. Arslan Baba selamını alana dek de kaldırmadı başını yerden.

"Hoşgeldin Ahmedim" dedi Arslan Baba.

Ahmed'in zihninde o kadar sual vardı ki, o kadar çok merak vardı ki aklında. Zira o öğrenmek istiyor, öğrendiğini öğretmek istiyordu.

"Arslan Babam" dedi elindeki Mushaf'ı Arslan Baba'ya uzatarak. "Bütün bir gece okudum durdum bu Kur'ân'ı, tek bir cümlesinde aşkı bulamadım. Lakin bu dervişlerin ağzından aşk kelamı hiç düşmüyor. Ben bilmiyorum ki aşk nedir? Mademki yoktur Kur'ân'da aşk, mademki manasını Kur'ân vermemiştir; söyle Allah hatırı için, nedir bu aşk?"

O an hayreti arşa dayandı Arslan Baba'nın. Aşkı merak etmiş de Kur'ân'ı hatmetmişti. Bu ufacık oğlan bunu nasıl aklettirmişti? Önce aşkı duymuş sonra merakını gönlüne kalbetmişti. Yine de bulamamıştı ya, ona aşkı anlatmanın vakti gelmişti.

"Hele yamacıma gel Ahmedim" dedi ve tuttu küçücük ellerinden. Hava ayazdı, her yer bembeyazdı, lakin yanıyordu Ahmed'in elleri. Sinesinin ateşi ellerine vurmuştu. Ve Ahmed yeni boy veren bir fidan gibi goncaya durmuştu.

Arslan Baba'nın birkaç saat evvel yaktığı ve son bir cesaretle tebessüm edercesine alazlanan ateşin etrafında duruyordu şimdi ikisi. Arslan Baba başından sarığını çıkarıp attı ateşe. Şaşkındı Ahmed, neden yapıyordu bunu Arslan Baba, anlamamıştı ama anlayacaktı.

"Bak can Ahmedim" dedi "Sen yalnızca Allah'ın kelamı diye Kur'ân-ı Kerim var sanma. O Allah ki, cihandaki her noktaya kelamını yazmıştır. Aşkı bulamazsın ya hani. Aşkı okumak için gönlüne bakacaksın evlat. Hak Teâlâ aşkı gönül kitabına yazmıştır. Ve gönüller Allah'ındır" dedi ve sustu bir zaman sonra tekrar sıkıca kavradı ellerini Ahmed'in:

"Bu âlemde en ziyade sahip olduğun neyi seversin Ahmedim?" diye sordu aniden.

Ahmed hâlâ şaşkın ve hatta mahcuptu.

"Babamdan miras kalmış şu başımdaki keçe börkümü se-

verim Arslan Babam" diyebildi titreyen ve buğulu bir sesle.

"Çıkar o börkü başından, şu yanan ateşe at şimdi!" dedi Arslan Baba.

Ahmed'in hayreti en üst kertedeydi. Neden atacaktı ki ateşe onu? Babasından kalan yegâne mirastı o. Babasını ateşe atmış gibi hissederdi kendini. Bedenini o ateşe atsa, başındaki keçe börkün yandığından daha az yanardı canı. Anlamamıştı, sadece anlamaz bir edayla bakabildi Arslan Baba'nın gözlerine.

"Bana aşkı sormadın mı?" dedi Arslan Baba biraz daha yüksek bir sesle.

"Evet, Arslan Babam" dedi Ahmed "Aşkı sordum"

"O vakit hiç bekleme at ateşe börkünü, zira tereddüt düşmandır bize. Aşıklar tereddüt etmez" dedi.

Ahmed hem mahcup, hem mahzun, hem de garip ve ağlamaklı bir hal ile uzattı küçücük ellerini başına. Babasından miras börkünü çıkardı da aldı ellerine. Ne de çok yakışıyordu ona, ne de çok seviyordu. Zira insana babasından miras olarak dert dahi kalsa severdi insan.

Yine de babası kabul ettiği Arslan Baba'nın sözünü yere düşürmedi. Gözlerini kapadı ve elinde tuttuğu börkünü atıverdi ateşe. Hiç açmıyordu gözlerini. Zira açsa iki gözünden dinmeyecek bir yağmur dökülecekti biliyordu.

Arslan Baba ellerini daha sıkı tuttu Ahmed'in. "Aç gözünü!" dedi.

Gözlerindeki yaşlar yanaklarını ıslatıyordu, ama yine de açtı Ahmed gözlerini. İşte hayret denen şey şimdi arşı titretmişti. Ve Ahmed ömrü boyunca öğrenemeyeceği, öğrenmeye ömrünün yetmeyeceği bir sırrı tam da şimdi öğrenmişti. Ateş börkünü sarmış, etrafını kızıla çalmış lakin yakmıyordu onu. Nasıl olurdu? Olabilir miydi? Mümkün müydü bu? Ama oluyordu.

"O isterse olur" dedi Arslan Baba. "O dilerse ateş yakmaz,

su söndürmez. İşte, bu ateşe benzer aşk, evvela seni yakacak ve sonra sen yakacaksın o ateşi, ateş senden korkacak. Senin hararetin onu yakacak ve o ateşi 'Allah' diyerek ulaştıracaksın âleme. Atının dahi gidemediği diyarlarda Allah aşkının ocağını tutuşturacaksın..." dedi ve yanan ateşin içine elini uzatıp aldı Ahmed'in börkünü, hiç yanmamıştı, bir iz bile olmamıştı. Ve hayret bu halde manasızdı.

"İşte Ahmedim" dedi Arslan Baba. Aşk kitaba değil, gönle yazılmıştır. Aşk ateşe benzer ki, varlığı değil yokluğu yakar o. Bedeni değil, gönlü tutuşturur. Bu sebeple Kur'ân-ı Kerim'de bulamadın onu. Hak Teâlâ aşkı kitabına değil de insana nakşetmiştir. Zira insana aşk etmiştir. Allah'ı sevdiğini mi sanırsın sen? Bil ki; O seni çok daha evvelde sevmiştir. Sen ki en sevdiğinden vazgeçebildiğin gün aşk edebilmeyi öğrenirsin. Şimdi al başına geçir börkünü, ne ateş yakar bundan gayrı onu, ne zaman çürütür. Zira o aşk ile demlenmiştir şimdi" dedi ve arkasını dönüp dergâhın kapısından içeri girdi.

Gönlü tutuşmuştu işte Ahmed'in. Bu küçük yaşında aşkı anlamıştı. Aşk en sevdiğinden vazgeçebildiğin gün başlardı. Ahmed'in küçük ellerindeydi şimdi börkü. Yanmamış, kül olmamış, öylece kalmıştı. Başına geçirdi onu. Sonra küçük ellerini semaya kaldırdı sessiz bir haykırıştı sanki söyledikleri:

"Ey can babam" dedi "Sen bu börkü nasıl biçtin, ne ile biçtin ki, ateş dahi yakamaz onu?"

Bir süre öylece bekledi Ahmed. Başındaki börkünü yokluyor, sonra dönüp ateşe bakıyordu. Neden sonra ateşe elini değdirmek geldi içinden. Bu bir sihir miydi? Nasıl olmuş da yakmamıştı börkünü? Biraz da korkarak işaret parmağını uzattı ateşe doğru, sıcağı değiyordu eline; lakin parmağını değdirecekti. Ve öğrenecekti. Parmağını ateşe değdirir değdirmez acıyla çekti gerisin geri. Ve aşk acıyla başlıyordu. Sonra? Sonra insan acıya alışıyordu. Evet, bu ateşti ve yakıyordu. O an anladı ki; Allah istemezse ateş dahi yakmıyordu. Ki çok evvel

vakitte yakmamıştı ya İbrahim'i. Artık hayrete alışmıştı zihni. Sustu, sadece sustu.

Ve Arslan Baba'nın ardından dergâha girmek için çevirdi yönünü. Ardından ansızın bir rüzgâr esti, söndürdü ateşi. Ve bir cümleyi omzuna yükleyip bütün bir cihana yaydı o rüzgâr:

"Aşk kitaba değil gönle yazılmıştır"

...

Ahmed bir süre dışarıda öylece kalmış bütün bu olanları düşünmüştü. Neden sonra dergâhın tahta kapısından içeri girdiği vakit Arslan Baba'yı kendinden geçmiş bir halde diz kırmış otururken buldu. Bir tuhaf hali vardı. Bir öne bir arkaya sallanıyor, sallandıkça nefes alıp veriyor; lakin sanki genzini yırtarcasına bir ses çıkıyordu boğazından. Her öne doğru eğilişinde 'Hû' diyor her arkaya doğru gidişinde 'Allah' diyor ve yaşlar boşanıyordu gözünden. Ne olduğunu bilemediği bu hal kendine çekiyordu Ahmed'i.

İyice yaklaştı Arslan Baba'nın yanına. Dizleri dizine değmeden yanı başına diz kırdı, oturdu. Lakin Arslan Baba'nın ondan hiç haberi yoktu. Bir zaman sonra bilmeden ve istemeden de olsa Ahmed de kendini Arslan Baba'ya eşlik eder halde buldu. Bir öne doğru eğiliyor, bir arkaya doğru geriliyordu. Henüz zikir denen şeyi bilmiyor ve bilmeden zikri öreniyordu. O da kapattı gözlerini. Küçüktü, hatta küçücüktü. Temizdi, saftı, dünyanın kirine boyanmamıştı henüz ruhu. Bir süre o halde seyre çıkardı taze ruhunu. Uyuyor muydu, uyanık mıydı, yoksa ikisinin de arasında bir hal miydi bu? Bilemiyordu.

Neden sonra gözlerinin önünde, gözkapaklarının içinde bir adam belirdi. Hani olurdu ya, insan gözlerini kapatınca karanlık bir cihan peyda olur, orada; hayalhanesinde hayalden diyarlar kurardı insan. İşte öyle bir yerdi burası. Ve bir adam görüyordu orada. Ne güzel bir insandı, ne de güzel duruyordu. Kim olduğunu bilmiyordu onun, ama sanki çok eskilerden ta-

nıyordu. Yüzü tam seçilemiyordu. Gözkapaklarının karartısına inat bembeyaz bir yüzü vardı ama. Ona bir sırrı gösterir, bir manayı bildirir gibiydi. Zihni bir oyun mu oynuyordu böyle? Anlayamadı, lakin anlayacaktı.

O adam eliyle bir yeri işaret ediyordu. Şimdi bir başka görüntü vardı küçük Ahmed'in göz kapaklarına asılmış. Bir ağacın kocaman bedeninin içine gizlenmiş bir adam vardı. Birilerinden kaçıyordu, mücrim miydi, mazlum muydu bilmiyordu. Ama kendi kendine dua ediyor, 'Allah' diyor, 'Hû' diyor inliyordu. Sonra birkaç adam geldi o koca ağacın yanı başına. Ellerinde bir testere ağaca doğru ilerlediler. Hayal miydi bu bilmiyordu, ama görüyordu işte.

Adamlar ellerindeki testereyle ağacı kesmeye başladılar. "Durun, yapmayın, kıymayın!" demek istedi, ama diyemedi Ahmed. Zira dememesi gerekiyordu. Ağacın içindeki kara sakallı adam daha da hızlı ve kendinden geçmiş halde "Hû, Allah" demeye devam ediyordu. Açmak istiyordu gözlerini Ahmed, lakin gücü yetmiyordu buna. Ağacın içindeki adamın artık sedası arşı titretiyordu. Diğerleri ise bir zalim tebessümüyle testereyi bir sağa bir sola çekmeye devam ediyorlardı. Testerenin sesine karışmıştı adamın sesleri. Artık sadece bir hırıltı duyuluyordu. Sonra ağacın gövdesinden iki damla kan süzüldü ve o anda bir sayha yükseldi arşa 'Allah...'

Ayazda terlemiş bir yüz ile açtı gözlerini Ahmed. Hâlâ Arslan Baba'nın dizi dibinde bir öne bir arkaya sallanıyordu. Gözlerini tekrar kapattı, görmek istiyordu zira. O adamın kim olduğunu, ona ne olduğunu görmek istiyordu. Kapadı gözlerini. Lakin yoktu hiçbir şey. Sadece karanlık. Sadece kara bir âlem.

Artık şaşkınlığı korkuya değmişti Ahmed'in. Bu kadar fazla mana çocuk gönlüne sığmıyordu. Titriyordu olduğu yerde. Zira çok korkuyordu. Bütün bu olanlar ağır gelmişti ona. Ama hâlâ dudaklarından o iki harf, o tek hece dökülüyordu; 'Hû...'

Şimdi iyice hırıltıya dönmüştü Arslan Baba'nın sesi. Ken-

dinden geçmişti iyice, hançeresini yırtarcasına söylüyor, 'Hû' diyor, 'Allah' diyordu. Neden sonra bütün seslerle beraber kesildi onun sesi de. Susmuştu Arslan Baba, hamuş olmuştu. Sanki gözlerinin üzerine yığılmış ağırlıklar var gibi zoraki açtı gözlerini.

"Zekeriya" dedi. "O ağacın içinde gizlenip de Allah'ı zikreden Zekeriya Peygamberdi. Gördün ya sırf 'Allah' dedi diye kıydılar ona." Ahmed'in şaşkınlığı göğe varmıştı. Arslan Baba nereden biliyordu onun hayalini, onun gördüklerini nasıl bilebiliyordu? Ve konuşmaya devam etti Arslan Baba:

"Ahmedim" dedi. "Allah'ı zikret. Her halinle Ona meylet ki; o dahi seni muzaffer kılsın. Unutulmasın ismin. Zira Allah kendi ismini insanlara hatırlatanın ismini unutturmaz. Vakit geldi evladım, vade yetti, nefes tükendi, ömür bitti. Benim vazifem bu kadardı demek ki. Biliyorum ve hissediyorum ki; asıl diyara göçme vakti gelmiştir. Sen şahit ol bana öte diyarda, ben sana emaneti teslim ettim. Ne bildiysem sana öğrettim. Lakin daha bitmedi işin senin. Ben seni boş bulmadım ki doldurayım, ham bulmadım ki oldurayım. Sen zaten girmiştin bu yola. Bilsen de girmiştin bilmesen de. Sana vasiyetimdir evladım. Bil ki mühür benden alınmış da Yusuf'a verilmiştir. Buhara'ya git. Vaktin imamı, zamanın nuru Hamedanlı Yusuf'u bul. Zira o seni bekliyor" dedi ve kapadı gözlerini.

Ve henüz nefes dahi almaya fırsat bulamadın ansızın bir adam girdi dergâhın kapısından. Meczup mu, mecnun mu, mecruh mu idi? Masmavi gözleri, sütten beyaz yüzü vardı. Yalnızca bir tek şey söyledi ve geldiği gibi koşar adım çıktı dergâhın kapısından:

"Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz!"

Ve sırlanmış gibi kapalı gözleri açıldı Ahmed'in; ne idi bu, ne olmuştu ve kimdi bu adam? Anlayamadı. Yanında dizleri üzerinde halen dahi oturan Arslan Babasına ilişti gözleri. Gittikçe yavaşladı sallanması, artık bir titremeye dönmüştü sanki.

Ve sonra durdu. Elindeki kara tesbihi toprağa düştü, açmadı gözlerini. Zikir ile yaşayan zikir ile ölürdü.

Yalnızca son bir ses düştü dudağından:

'Hû.'

...

Musa Barlas
Gözlerime ne yaptınız?

"NEREDE BULDUNUZ ONU?"

"Pîrimiz, efendimiz, Hoca Ahmed Yesevi'nin halvethanesinin eşiğinde baygın halde idi. Evvela bilemedik, kim olduğunu anlayamadık. Uyandırmaya çalıştık, lakin yine de uyandıramadık."

"Ya elleri, ayakları, gözlerini neden bağladınız ki?"

"Ah can kardeşim, ah ki görseydin o halini sen, gözlerinden kan akıyordu sanki, moru ala çalan bir renge bürünmüştü göz çukurları. Ben ömrümce bu halde bir âdem görmedim. Sanki gözlerini sökmüşler, ya da kurşun dökmüşlerdi. Ölü zannettik hatta evvelce. Zira bu halde yaşıyor olması dahi bir mucize idi. Sonra birden çırpınmaya başladı olduğu yerde. Ellerini ayaklarını tuttuk. Teskin etmeye gayret ettik lakin gücümüz yetmedi. Biz de mecbur kaldık da bağladık ellerini ve ayaklarını. Gözlerini de ipekten bir bez ile sarmaladık. Sonra acısını hafifletmek için bir tiryak soluttuk ona. Ancak böyle getirebildik.

"Eyvallah. Yazık garibe, belli ki çok yakmışlar canını. Kim-

bilir neler ettiler? Madem öyle, elimizin erdiği, gücümüzün yettiği kadar rahat ettirelim onu, evvela istirahat etsin, kendine gelsin hele bir; sonrası kolay. Siz vazifenizi tamam ettiniz, bundan sonrası benim vazifemdir."

Gün akşamdan sabaha evriliyordu. İçinde yalnızca bir sedirin olduğu bu kerpiç odada ne ses vardı ne bir nefes. Yalnızca o sedirin üstünde baygın halde yatan Musa Barlas'ın derinden gelen iniltileri yankılanıyor ve ne olduğunu henüz anlamadığı bu sırlı hikâye yeni başlıyordu.

...

Musa Barlas kendine geliyordu tekrar. Yattığı sedirin belini inciten ve hatta bir mıh gibi ağrılar veren tahtalarını hissedebiliyordu. Bu kez iyiden iyiye kendine gelmişti ve hatta temkinli davranıyordu. Ellerindeki ve ayaklarındaki ipler çözülmüştü. Gözlerini açtı lakin yine de görmüyordu. Hâlâ gözlerine bağlanmış bir parça bezin var olduğunu vehmetti.

Bütün vücudunda ağrılar ve sızılar vardı, ama o yine de bütün bu acılara çok evvelden idmanlı olduğu için ses etmiyor ve hatta nerede olduğunu ve yanında kimlerin bulunduğunu, niyetlerinin ne olduğunu bilmediğinden baygınmış gibi davranıyordu.

Az evvel etrafında birkaç insan olduğunu biliyordu. Zira konuşmalarını işitmişti yarı baygın haldeyken. Onu alıp buraya getirenler her kimse başka birine izahat vermişler ve kendisini ona teslim etmişlerdi. Kimdi bunlar, onu neden alıp getirmişlerdi, ne edeceklerdi?

Aklında bütün bu suallerle bir çeyrek saat öylece hareketsiz bekledi Musa Barlas. Odada etrafında kimseler var mıydı bilmiyordu. Bunu anlamak için, belki bir ses duyarım ümidiyle bekledi durdu. Zira gözlerini açmıştı lakin birşey görmüyordu, göremiyordu. Sadece duymaya, birşeyler işitmeye çalışıyordu o da.

Bekledi, bekledi. Hatta kalkıp gitmeyi, kaçıp kurtulmayı bile düşündü yattığı yerde. Ama sonra emin olmak istedi yalnız olduğundan. Ne yapacağını, kimsenin olup olmadığını nasıl anlayacağını bilemedi önce. Sonra bir fikir düştü zihnine. Sayıklayacaktı ve hatta inleyecekti. Şayet birileri varsa odada, elbet ya yanına gelecekler yahut ses edeceklerdi. Düşündüğünü fiile döktü hemen Musa Barlas. Acı acı feryad etmeye, derinden inlemeye başladı.

Az sonra birkaç ayak sesi duydu. Gittikçe kendine doğru yaklaşan seslerdi bunlar. Sesten anladığı kadarıyla bu gelen altmış yetmiş kilo ağırlığında bir adamdı. Ya yaşı yetmişten fazla idi ya da topaldı. Zira adımlarının ahengi bozuktu. Bir adımını atıyor diğer adımını bir süre bekletiyordu. Yani zorla yürüyordu. Her ne olursa olsun işte bir adam vardı burada. Ah gözlerindeki şu bağ da açık olaydı, bir darbede yere sererdi bu adamı, lakin değildi işte ve gözleri görmeyen bir âdem yarım kalmış demekti.

Adam kendine iyice yaklaşana kadar bekledi. Musa Barlas iyice abartmış, feryadını iyiden iyiye çoğaltmıştı ve hatta titrer gibi elini ve ayaklarını sallıyordu. Adımların kendine iyice yaklaştığını hissetti. Hemen oracıkta bir plan yapmıştı aslında; adam kendine yaklaşınca ani bir hareketle onu yakalayacaktı. Lakin sonra odada başka birilerinin de olabileceği ihtimali düştü aklına. Vazgeçti, bekledi.

Az sonra alnına değen bir el hissetti. Öyle yumuşak dokunmuştu ki bu el, neredeyse yok gibiydi. Sonra bir ses döküldü kulaklarına adamın dudaklarından. Boğuktu, sessizdi ve sırlıydı sanki.

"Bismillahirrahmanirrahim."

Yanılmamıştı Musa Barlas, adamın sesinden de anlamıştı ki; bu adam çoktan ömrünün sonbaharına gelmişti. Lakin Musa Barlas gibi birinin başında bırakıldığına göre ya çok tecrübeli olmalıydı ya da yanında bir başkaları vardı. Lakin ona

kötülük edeceklerdiyse ve bu adam ya da adamlar eşkıya, katil yahut onun peşinde olan insanlardıysa neden besmele çekerek dokunuyordu bu adam ona? Bilemedi Musa Barlas, bilemediği için sustu ve bekledi.

Sonra birkaç dua okudu adam ellerini Musa Barlas'ın alnında gezdirmeye devam ederken. Hangi dua olduğunu bilemedi, anlayamadı. Zaten bildiği birkaç dua vardı ve onları da peşine düştüğü insanları ararken camiye, tekkeye, dergâha girdiği vakit diğer insanlar anlamasın diye ezber etmişti.

Bir süre o halde bekledi. Neden sonra sabrı yetmedi, tahammülü bu kadarını kabul etmedi de ani bir hareketle adamın alnında gezinen elini bileğinden kavradı. Ve bütün hiddetini, nefretini yükledi diline:

"Kimsiniz siz, neresi burası?" dedi.

"Sakin ol evladım" dedi adam "Sakin ol, sana bir zararım dokunmaz."

"Zararınız dokunmaz ha! Onun için mi elimi, kolumu, gözlerimi bağlayıp da beni bu zindana getirdiniz" dedi. Getirildiği bu yerin bir zindan olduğunu, bu adamın da muhtemelen bir fedai, belki de bir cellat olduğunu zannediyordu. Hiddetle devam etti konuşmaya; "Kim saldı sizi benim peşime? Kim gönderdi? Hele bir Emir Timur öğrensin burada olduğumu, görün bakın size neler edecek."

"Emir Timur? O da kim?" dedi adam aynı boğuk sesle.

"Tanımıyorsun öyle mi? Tanıyacaksın o vakit. Hem madem yiğitsiniz, hele bir şu gözlerimin bağını çözün de kim olduğunuzu göreyim."

"Sakin ol evladım" dedi adam. "Burası ne zindandır ne de ben bir celladım. Hem Timur kim? Zavallı yiğidim ne olmuş sana böyle de aklın, zihnin karışmış? Gözlerin bağlı sanırsın. Hangi zindan, hangi bağ? Gözlerinde bir bağ yok ki? Aç da bak hele, burası zindan mıdır?"

Şaşkındı Musa Barlas. Gözlerinde bir bağ yok muydu?

Eliyle yokladı gözlerini hemen. Ne bir bağ vardı gözlerinde ne de bir başka şey. Lakin neden öyle sanıyordu?

Birden kalktı olduğu yerde, başını etrafta gezdirdi. Bakıyordu, yine de hiçbir şey göremiyor, kimseyi seçemiyordu. Gece vaktiydi belki de ve burada hiçbir kandil yanmıyordu.

"Bir kandil yak" dedi. Sesinin şiddeti kendi gönlünü dahi titretmişti.

"Gündüzdür evladım" dedi adam "Ne için kandil yakacağım?"

Gözlerini iyice kapadı Musa Barlas. Sonra ellerini gözlerine götürdü. Bu kez adam onun bileklerinden tuttu sıkıca. Zorla da olsa indirdi ellerini.

"Bak" dedi "Burası ne zindandır ne de benden sana zarar gelir."

Açtı gözlerini Musa Barlas. Bakıyordu lakin göremiyordu hâlâ.

"Benimle eğlenme ihtiyar, zifiri karanlıktır burası, hiçbir şey göremiyorum" diyebildi. Lakin sesi hiddetini yitirmiş, korku sesine dahi işlemişti.

"Göremiyor musun?" dedi adam bu defa merhametli bir sesle.

Sustu Musa Barlas. Cevap veremedi. Çünkü bu kez adamın sesinden hakikati söylediğini anlamıştı. Göremiyordu, iyice açtı gözlerini. Kör mü olmuştu, bir başka hal mi vardı bunda?

"Gözlerim" dedi "Gözlerime ne yaptınız?"

• • •

2. Bölüm

Ahmed Yesevi, Pîrini Ararken

-Dert-

Her sabah vakti ses geldi kulağıma
"Zikret!" dedi, zikredip yürüdüm ben işte
Aşksızları gördüm ki, hep yolda kaldı
O sebeple aşk dükkânını kurdum ben işte

—Ahmed Yesevi

Menkıbe
Yesevi İsmi

Ahmed Yesevi henüz ondört, onbeş yaşlarındaydı. O diyarda hüküm süren ismine Yesevi Sultan denen bir hükümdar vardı. Bu Yesevi Sultan kışları avlanmaya Karacuk Dağı'nın ötelerine gider, av ile vakit geçirirdi. Lakin o sene sarp bir dağ olan Karacuk Dağı ona geçit vermedi, yol göstermedi. Her ne yaptıysa bu dağı geçmek için bir kolaylık bulamadı. En sonunda aklına Hz. Peygamberin "Ümmetimin içinde öyle veliler vardır ki bir nefesleriyle dağları eritirler" [4] *hadisi geldi.*

O vakit, o diyarda yaşayan bütün velilere haber salındı. Hep bir ağızdan dua ettiler. Ama bir çare olmadı. En sonunda aralarından biri ismi yaşından daha büyük olan, mana denizinde kendinden habersiz seyre dalan Ahmed'i çağırmak için izin istedi. İzin verildi ve haber salındı Ahmed'e. Lakin o dahi henüz kendinden habersizdi. Gitse ne edecekti, bilemedi. Bir müeddebe ablası vardı Ahmed'in. Haberi işitince tuttu kollarından.

[4] Yazarın notu: Menkıbede hadis-i şerif olarak geçen bu sözü herhangi bir hadis kitabında bulamayışıma rağmen menkıbedeki şekliyle ve aynıyla buraya alıyorum. Okurlar da bu tereddütle birlikte okurlarsa hakikati incitmemiş oluruz.

"Ahmedim" dedi "Sır odur ki, saklanmış ola. Sırrı söylemek kolay, gizlemek zordur. Lakin sırrı aşikar etmenin vakti gelmiştir. Pederimiz ölmeden evvel vasiyet etmiştir ki; vakit geldiğinde benim kabrime gönder Ahmed'i, orada bir sofra olacak, o sofrayı açmaya gücü yettiği vakit sırrını açsın yaysın aleme. Sen şimdi evvela pederimizin kabrine git. Vakit gelmiş midir o vakit bileceksin ancak" dedi. Ve gitti Ahmed. Babasının mezarı başında bir sofra gördü. Nefes alıp verir gibi kolayca açtı sofrayı ve sonra Karacuk dağının eteklerindeki ahalinin yanına gitti. Bütün bir memleket oradaydı sanki.

Ahmed geldiği vakit ona da bahsettiler sultanın isteğinden. İlkin kabul etmeyecek oldu, lakin sonra Peygamber sözünü yere düşürmeyi yakıştıramadı kendine. Gözlerini kapayıp sadece dua etti. Açtığında ise koca dağ yerle bir olmuş, bir toz bulutuna boğulmuştu. Gördükleri karşısında hayrete düşen Yesevi Sultan, Ahmed'in yanına gelip ellerine yapıştı, "Dilerim ki ismim bu âlemde hep var olsun, sizin isminizle bir söylensin de ilelebet var olsun" dedi. Ahmed "Bu andan sonra bizim ismimizi kim söylerse senin isminle beraber ansın o vakit" dedi. Böylelikle o günden sonra Ahmed Yesevi diye anılmaya başlandı.

Gayrı sırrı aşikar olmuş, aleme yayılmıştı ismi. Bir isimdir ki; duyan hayret ediyor, bilen rahmet ediyor ve bilmeyen haset ediyordu.

Ahmed Yesevi
Aralık 1110, Yesi

YİNE YETİM KALMIŞTI AHMED. Yine ve yeniden o aynı onulmaz derdi, aynı nihayetsiz acıyı sinesinde saklamıştı. Kimsesi yoktu sanki, sanki kimsesiz kalmıştı. Ah! Ablası, anası, atası, babası; yani dünya namına herkesi ve herşeyi olan ablası Gevher Şehnaz olmasaydı. Bacıana diyordu ona hem bacısı olduğunu biliyor hem de anası kabul ediyordu. Zira hem yetim hem öksüz kalmışlar, ana kabul edecek, baba diyecek ve öyle bilecek birilerini ararlardı hep.

Arslan Baba öleli on sene olmuştu. Ahmed yine dergâha gidiyor, sohbetler dinliyor, mana devşiriyor, öğreniyor, anlıyor lakin en ziyade ağlıyordu. Zira zaman ondan çok şey istiyor ve istediklerinden fazlasını da alıyordu hep.

Artık yaşı çocuk denebilecek yaştan fazlaydı. En azından etrafındaki insanların gözünde artık çocuk olamazdı. İnsanların gözünde çocukluğu bitirmiş, adamlığa geçmiş bir araftaydı. Dergâhtakilerin nazarında ise Arslan Baba'nın yadigârı olmalığının yanında nura nur katan bir derviş namzediydi o.

Dergâhın yaşlı erenleri onun gözündeki feri görüyor, onda olacakları, ondan olacakları ve belki de onunla olacakları biliyorlardı. Lakin ablasının gözünde ufacıkken yetim kalmış, ciğerine ateş dadanmış ufak bir candı o.

Hem ona düşman olanlar da vardı artık. Düşmanları vardı. Zira insanı en ziyade haset ateşi yakardı. Öyle de oldu. Yesi'ye bir günlük mesafede Karacuk Dağının eteklerinde yaşayan Savran halkı işte bu düşmanlardan biriydi. Evvelden beri Sayramlılara düşman olan Savran halkı bir Sayramlının yani ki Ahmed'in bu denli şöhret bulmasına tahammül edemediler. Zira onlar Müslümanlığı kabul etmemişler ve İslamiyet'e karşı direnmişlerdi. Hidayet nasip olmamıştı ve belki de bu yüzden onlar da Müslümanlara karşı bir düşmanlık hissi besliyorlardı. Daha evvel Ahmed Yesevi'nin babası Şeyh İbrahim'e de aynı düşmanlığı beslemiş olan Savranlılar bundan sonra da her fırsatta Müslümanlara ve özellikle de Ahmed Yesevi'ye düşmanlıklarını göstereceklerdi.

Ahmed'in şöhreti yayıldıkça Savranlıların hasetleri kabardı sinelerinde, gönülleri karardı. Ne edecekleri, ne diyeceklerini bilmediler. Her yanda onunla ilgili bir dedikodu yaymaya gayret ettiler. Kimi gördülerse "Yalancıdır, hilebazdır, günahkârdır" dediler. Ektikleri düşmanlık tohumları kanlı goncalar açacak, kana boyanacak, can yakacaktı. Lakin zaman vardı.

...

Sabahın erken vaktinde daha ezan okunmadan ve vakit girmeden açtı gözlerini Ahmed. Şiltenin üzerinde doğruldu. Ev demezdi buraya madde gözüyle bakanlar, oda demek için bile iki güvenilir şahide ihtiyaç vardı. Ablası bir köşede yere serdiği hasırın üzerinde başının altına koyduğu yastığa bütün rüyalarını yatırmış uykunun dert olup düştüğü zamanlarda seyran ediyordu. Gözlerini açamazdı belki de ya da açmamalıydı.

Zira yorgundu bedeni kadar gönlü de ve bu vakitte yaşayan kadınların gönlü hep yorgun olurdu. Ve belki de kadın gönlü yorgunluğa en alışık, ama en dayanamaz olandı.

Usulca doğruldu yerinden Ahmed. Gözleri karanlığa alışsın diye bir süre etrafa bakındı seyretti. Neden sonra eli boynundaki emanete gitti. Bir manası olmalıydı bunun ve bulmalıydı onu. Yattığı yerden iyice kalktı. Ayakları üzerine bastığında sanki bir rüyayı hatırlar gibi oldu. Ve unuttu sanki hemen sonra. Zaten Arslan Baba ötelere gittiğinden beri neredeyse her gece bir sürü rüya görüyordu ve anlatamıyordu kimseye. Hep bir kuyunun başında oluyordu. Sonra kuyuya doğru eğiyordu başını. Bir sürü âdem inliyor, ondan yardım istiyordu. Elini uzatacak oluyor da yetişemiyordu hiç. Sonra birden elini bileğinden kavrayan bir el oluyordu rüyasında. Bu elin sahibine bakmıyordu. Sadece uzun parmaklı, ipek gibi narin bir el... Belli ki dili vardı zira konuşuyordu onunla.

"Daha var" diyordu "Bu insanların hepsini kuyudan çıkaracaksın, sen yapamazsan ismini kendi ismiyle taşıyanlar çıkaracak. Lakin daha var. Evvela sen düştüğün kuyudan çıkacaksın."

Her gece neredeyse aynı rüyaya uyuyordu Ahmed ve aynı rüyayla uyanıyordu. Belki de o sebeple rüyasını hatırlamaya gayret etmedi hiç. Üzerindeki uzun kum rengi, düz entariyi savura savura yürüdü. Az ileride kapının hemen önünde bıraktığı ve akşamdan dışarıdaki kuyudan su çekip de hazırladığı toprak ibriği aldı eline ve dışarı çıktı.

Abdestini almak için bir su dökene ihtiyacı vardı belki de. Lakin o denli yalnızdı ki, abdestini dahi tek başına almayı öğretmişti yalnızlık denen üstad kendine. Suyu ağır ağır döktü eline. Evvela sol eliyle sağ eline aldı bir avuç suyu. Çok eskilerde babasıyla alırdı hep. Ona abdest almayı babası öğretmişti. "Bir babanın oğluna öğreteceği en güzel şey bu olmalıydı belki de" diye geçirdi içinden ellerini yıkarken. Sonra bir avuç su

daha döktü yalnızlık ibriğinden sağ avucuna; ağzını, burnuna su ile bir sükûnet çekti sanki.

Bir avuç suyla yüzünü yıkadı sonra ve kollarını ve başını, ensesini ve ayaklarını. Ne vardı yine babası olaydı yanında. Ama yoktu ve bir ömür boyu olmayacaktı. Lakin bu abdest ki belki de babasından ona kalan en büyük mirastı. Bir daha eski vakitlere uçtu zihni. Abdesti ona öğretirken "Oğul" derdi, ne de güzel söylerdi "Abdest ile yıkanır günahların. Derler ki; dökülen her su ile günahların da dökülür."

Öyle miydi sahi? Günahlarını temizler miydi abdest? Hem neden beş vakitti, neden beş kez alırdı insan abdesti? Neden günahların günde beş kez dökülmesi gerekti? Demek ki, bu denli günahkârdı insan. Hem sonra anladı, bu âlemde neden bu denli çok su oluşunu. Uçsuz bucaksız deryalardan bahsederdi görenler. Belki de bunca su olması, bütün günahları temizlemek içindi. Su çoksa, temizlenecek günah da çok demekti.

Sonra bir sual düşüverdi hatırına. Sanki fikrini kavurdu. Abdest almayı dahi bilmeyenler vardı elbet cihanda. Babasından duymayanlar... Ya onlara kim öğretecekti bunu? İçinden bir ses "Sen" dedi lakin rüyalarındaki ses cevap verdi ona: "Daha zaman var." Sustu Ahmed. İçindeki bütün sesleri sükûtuna yükledi. Ve bir abdestin hafifliğiyle, Yesi'nin kara gecesinde kum rengi entarisiyle doğruldu yerinden. İçeri girmek için doğruldu. Hafifti, zira günahlarının ağırlığı yoktu şimdi üzerinde. Geri dönüp abdest alırken ıslanan toprağa baktı. Suya baktı, toprağa gömülmüş günahlarına baktı.

...

Abdestini aldıktan sonra ablasını hiç uyandırmadan üzerine cübbesini geçirmiş, başına börkünü takmış Arslan Babasından kalan dergâha gitmişti Ahmed. Namazı burada dervişlerle, erenlerle, tilmizlerle kılacaktı. Dergâhtı burası, tekkey-

di, ocaktı, haneydi. Lakin bir başkaydı ve bir başkalığı vardı. Sükûn veriyordu insanın gönlüne. İnsana huzur sökün ediyordu. Ve bu diyarda, bu kadarı yetiyordu.

Namazı arkadaki safların birinde kıldı Ahmed. Çok kalabalık değildi zaten, buraya gelen bir avuç insan vardı. Yeter miydi, noksan mıydı? Daha mı fazlası lazımdı böyle insanların? Elbet lazımdı. Lakin kim isterdi derviş olmayı ki? Manayı bilmeyenlerin gözünde derviş olmak aç-susuz kalmak demekti, kimsesiz olmak demekti; manasız, anlamsız, gayesiz kalmak demekti. Yalandı. Zira ismine derviş denenlerin bütün cihanı şamil manası vardı.

Namazdan sonra imamlık eden derviş her gün olduğu gibi bir sohbetin fitilini yaktı etraftaki birkaç kandil ışığının loşluğunda. O loşlukta kara sakalları safrana boyanmış gibi duruyordu, kara gözleri bal rengine dönüyordu. Uzun saçları başındaki sarığın kenarından sarkmış, sallandıkça yüzüne değiyordu. Kandilin alevi mi onu ışıtıyor, o mu kandile alev veriyordu bilinmez lakin bir değişik hali vardı ve bu hali yüzündeki efsunlu çizgiler ele veriyordu. Besmele çekti ve konuşmaya başladı derviş. İsmi neydi, ne önemi vardı? "Derviş" diyorlardı, bu kadar isim yetiyordu.

"Canlar" dedi sağ elini göğsünün sol tarafında bastırarak. "Canlar, Hû'dur her kapının anahtarı. Hû deyin ki bütün kapılar açılsın."

Hep bir ağızdan 'Hû' dedi diz kırmış da oturanların hepsi.

"Canlar" dedi tekrar "Canlar Hû'dur her derdin dermanı. 'Hû' deyin ki, dertleriniz dermana çevrilsin."

Hep bir ağızdan ve sanki tek bir hançereden çıkar gibi çıktı sesleri bu kez. Damdan bozma kubbeyi titretecek kadar yek ahenk 'Hû' dedi hepsi.

"Canlar" dedi derviş "Canlar Hû'dur tövbe edenlerin Tevvabı. Hû deyin ki tövbeleriniz işitilsin."

Bu kez soluk alıp verir gibi, sanki bir nefes kadar yakın gi-

bi, sanki tek bir kişi söyler gibi 'Hû' dedi hepsi. Hû...

"Eyvallah, bismillah, lillah, illallah, Hû..." dedi ve başını az evvel elini koyduğu göğsünün sağ tarafına doğru eğdi derviş. Henüz başlayacaktı kelam etmeye, diyecekleri her ne ise henüz söyleyecekti.

Başını kaldırdı yatırdığı sağ tarafından. Sanki Ahmed'e bakıyordu, sanki o dinlesin istiyordu ve sanki yalnızca ona söylüyordu. Olabilir miydi? Olurdu elbet ve hatta olmuştu.

"Canlar" dedi bir kez daha lakin sanki bu kez çoğul değil de tekil söyleyecekti "Can" diyecekti, Ahmed'e hitap edecekti. Lakin demedi, diyemedi, sırrı aşikâr etmedi.

"Bilir misiniz hepiniz suçlusunuz, mücrimsiniz, gafilsiniz hatta!"

Bu cümlenin ağırlığı sükûta dahi sükût ettirmişti şimdi. Ne etmişlerdi de suçluydular, ne etmişlerdi de gafil olmuşlardı? Ahmed okların kendine doğru geldiğini biliyor, kıvranıyordu sanki.

"Evet" dedi, "hepiniz suçlusunuz. Bilirsiniz elbet ki öldüğümüz vakit başlayacaktır asıl can boğan imtihanımız. Bu dünyadan göçtüğünüz anda hiçbir şey bitmez, herşey yeniden başlar bilirsiniz. İşte o vakit Allah ismini duymayan, Hz. Peygamber'i işitmeyenler ellerinize, kollarınıza, cübbelerinize ve hatta sakallarınıza asılacaklar. 'Neden?' diyecekler size 'Biliyordun da bize neden anlatmadın? Neden bizi de o kör kuyudan çıkarmadın, neden ellerimizden tutmadın? Bunun günahı senindir' diyecekler. Terleyeceksiniz, canınız yanarak dinleyeceksiniz ve hatta inleyeceksiniz. Bütün cihan sizi bekler, ya siz nerdesiniz?"

Ah bir açılaydı şu toprak da yerin ta içine gireydi Ahmed. Gireydi de bir daha çıkmayaydı. Ne ağır yüktü bu! Bu ne zor imtihandı! Hani sabah aldığı o abdest bütün günahlarını yıkardı? Yıkamamıştı demek ki, halen dahi günahları vardı. Sustu Ahmed, başını öne eğdi ve sadece sustu. Zira başını kaldırsa

gözlerine dikilmiş bir çift bal sarısı gözün kendinde olacağından korkuyordu.

Son bir cümle söyledi ve belki de o cümlenin ağırlığından yahut gerçekten sohbetin nihayete erdiğinden sustu sonra derviş:

"Siz" dedi "Siz Müslüman olmayı ve hatta öyle kalmayı o kadar kolay mı sandınız?"

Yanan kandilin fitilinde yalımlanan ateş dahi titredi ve sustu herkes...

...

Dergâhtan çıktığında omuzlarına birkaç kez daha vurulmuş, sanki üstü üstüne yüklenmiş bir ağırlık hissetti Ahmed. Titriyordu sanki, titremeliydi ve titrerse kendine gelirdi. Belki de ilk kez bu kadar hissetti içinde dünyanın diğer ucunda da olsa yaşayan insanların yalnızlığını ve İslamsızlığını. Babası ölünce, kimsesiz kalınca, acıyla kıvranınca tek dayanağı Oydu onun. Lakin dünyanın buncalığında kimsesiz kalmış, dert ile yanmış ama Ona sığınamamış insanlar vardı.

Bütün bunları zihninin ve gönlünün bir köşesine hiç unutmamak üzere iteledi Ahmed. Unutmamalıydı zira Müslüman olmak kolay iş değildi.

Dergâhın hemen kapısının önünde duran uzun ve gövdesi kavi ağacın altında ustasını beklemeye koyuldu. "Usta" diyordu ona, lakin o dahi bir dervişti. Aslında dervişlerin hepsinin bir sanatı bir zanaatı vardı. Kimi nallara mıh çakar, kimi hallaçlık yapar, kimi berberlik eder, kimi eyer işlerdi. Lakin her biri sır ile ederdi bunu. İşte Ahmed de bir vakittir kaşık ustası Derviş Hasan'ın yanında çıraklık ediyor bu sanatı ondan talim eyliyordu. Buralı değildi Derviş Hasan Usta. Kimbilir evini eşiğini, evlad ü iyalini, eşini ve kardeşini, herşeyini sonra hangi diyarda, hangi toprakta bırakmış da bu ellere gelmiş bir tek insana 'Allah' dedirtebilmek için yolları ömrüne katık et-

mişti. Kimi "Arap diyarından geldi" diyordu ona, kimi "acem ülkesinden." Kimi konuşmasından yabancılıyordu onu; kimi nefesinden, kimi sesinden.

Ahmed onun yanında bu sanatı öğrenmeye başlayalı belki üç ay kadar olmuştu, ama bir başka şey öğrenmişti ondan. Bu işleri para için yapmıyordu, sanki dini bir vecibeyi yerine getirir gibi bir hali vardı hep. Çoğu vakit günlerce uğraştığı kepçeleri, kaşıkları bedavaya veriyor, karnının doyacağı kadarını alınca fazlasını külfet görüyordu. Sonra az yiyordu zaten ve az uyuyor, az konuşuyordu.

Bir on dakika kadar beklemişti ki Ahmed, o ağacın altında yanında beliriverdi Derviş Hasan Usta. Nasırlı ellerini omzuna koydu Ahmed'in ve selam verdi. Selamını muhabbetin hayranlığa değdiği makamda aldı Ahmed ve başını öne eğip ustasının bir adım ardından yürüdü.

"Nasılsın Ahmed can?" dedi Derviş Hasan Usta.

"Şükür, iyiyim ustam."

"Nasıl iyisin Ahmed can? Dergâhta sohbet eden dervişi dinlemedin mi?

"Dinledim ustam" dedi Ahmed, ustasının ne demek istediğini anlamayarak.

"O vakit nasıl iyi oluyorsun ki? Hem ne çıkardın bu dervişin anlattıklarından? Kendine ne pay biçtin?"

"Müslüman olmak zor iştir, kolay ile olunmaz. Kolay kolay alınmaz paye. Bütün bir cihana ulaşmak, ulaştırmak gerektir ustam. Bunun için de gönül gerektir, iman gerektir, aşk gerektir. Müslümanım diyene yol gerektir ki ayakları altında ezilsin."

"Doğru dersin Ahmed can. Lakin eksiğin var."

"Nedir ustam, nedir eksiğim?"

"Derttir, dert eksiktir söylediklerinde" dedi Derviş Hasan Usta. "Ben bu sohbetten kendime bir yığın dert çıkarttım. Bil ki yola dertsiz gidilmez. Derdi olmayanın alacağı yol da yoktur."

Sustular. Sadece ses ile konuşulmazdı zira. İnsan konuşmadan da neler anlatırdı? Hiç ses etmeden, seslere gömmeden manaları, konuştular.

Biri "Dert hangi derttir?" dedi, öteki "Başka başka insanların derdidir" diye cevap verdi. Biri "Başkalarının derdine dayanacak sinem yok benim" dedi, öteki "Sinende dertten başka ne olmalı ki?" diye sükût ile söyledi. Kimbilir bu iki suskun yürürken daha neler tekellüm etti, ne sırlar devşirdi. Ve kimseler duymadı. Lakin elbet duyan Bir'i vardı.

Dergâhın hemen birkaç yüz adım yanındaki üzerine keçeden büyük bir çuha gerilmiş ve Derviş Hasan Usta'nın hem hanesi hem atölyesi olan yere geldiklerinde 'Bismillah' dedi ikisi de. Ve tahta tezgâhın bir tarafında usta bir tarafında çırak önlerindeki ağaç parçalarını keskilerle başına geçtiler. Aklında onlarca soru vardı Ahmed'in lakin hiçbirini sormaya fırsat bulamadı. Zira ustası konuşurken susması gerekirdi çırakların.

"Bak Ahmed Can" dedi Derviş Hasan Usta "Bu eline aldığın bir tahta parçası değildir. Öyle düşünme sakın. Bir insan gibi tahayyül et onu. Kötü yanlarını, fazla olanlarını, abes kaçanlarını elindeki o keskiyle bir bir alıver. Geriye kalan zaten senin aradığındır. Hem dert de budur işte. İnsana benzer ya bu tahta parçası da sen onu doğrultmak için uğraşacaksın. Yani ki onun derdini dert edeceksin kendine.

Kaşık dediğin, kepçe dediğin, çömçe dediğin insana benzer. İnsandan, fazla olan kısmını almak acı verir. İşte bu bir parça tahtayı dahi terbiye etmek için gayret gerekir. Güzel ustanın elinden kötü iş çıkar mı hiç Ahmedim? İnsan da öyledir; asıl sanatkâr olan Allah, onu ne güzel yapmıştır da insan kendi özünü bilemez. Biz yalnızca fazlalığını alırız, geriye kalan zaten aradığımızdır.

"Ustam" dedi Ahmed, dediği anda demiş olduğundan utanarak, zira sükûtunu bozduğu anda sırrın da bir tesbihin ta-

neleri gibi dağılacağını zannetti. "Encamı bir kaşıktır bu yaptığımız, kim yapsa belki de aynını yapar. Lakin senin dediğin bir başka şeydir."

"Dur" dedi Derviş Hasan Usta. "Yanılıyorsun Ahmed Can, insan nasıl birbirine benzemezse, kaşık da birbirine benzemez. Sen yaptığını bir tahta parçası diye düşünme. O kadar basit değil ki. Bir tahtaya şekil vermeyi bilen kendine de şekil verebilir; kendini de düzeltebilir. Unutma, diğer insanları doğrultan evvela kendini doğrultabilendir."

Sonra sadece sustu. Hiçbir ses yok muydu yoksa vardı da işitilmiyor muydu? Kulaklarına dolan tek ses hemen arkalarındaki ocakta yanan ateşin efkârlı sesiydi ve sanki o dahi 'Hû' diyordu.

"Bak Ahmedim" dedi Derviş Hasan Usta. "Evvela al eline şu tahtayı."

Ahmed hiç tereddüt etmeden aldı eline.

"Önce dedi şu ardımızdaki ateşte onu bir iyice kurutacaksın. Gerekirse parmaklarını yakacaksın. Lakin nihayetinde onu çatlamayacağı bir hale sokacaksın. İnsan da öyle değil mi? Fazlasını verirsen yahut birden değdirirsen ona mana bıçkısını, senin istediğin şekle gelmez ki; çatlar, heba olur."

Ustası bunları söylerken Ahmed elindeki tahta parçasını ocakta yanan ateşin üzerinde tutmaya başlamıştı. Elleri yansa da bırakmayacaktı. Biliyordu ki bırakırsa o tahta parçası dahi yanacaktı. Elleri yansındı da o yanmasındı. Ateş alazlandıkça alazlanıyor, sanki tahtayı yakmaya değil de temizlemeye çalışıyordu. İyice gevreyene kadar tuttu Ahmed tahtayı ateşte.

"Sonra" dedi Derviş Hasan Usta. "Sonra alacaksın o gevremiş, kurumuş, kıvam bulmuş tahtayı, kabalarını çıkaracak, fazlalığını atacak ve bir bıçkı ile boylayacaksın."

Ateşin üzerinden aldığı tahtayı getirip tezgâhın üzerine bıraktı Ahmed. Ustasının söylediklerini bir bir yaptı. Fazlalık-

larını aldı yanından, sanki bir insana zarar vermekten çekinir gibi korka korka boyladı tahtayı.

"İşte şimdi" dedi Derviş Hasan, "asıl mesele şimdidir. Şimdi karar vereceksin herşeye, elinde tuttuğunun yolunu şimdi çizeceksin. Eline bir kara kömür alacak yapacağın kaşığın şeklini çizeceksin o elindeki gevremiş ahşap parçasına."

Öyle de yaptı Ahmed. İstediği gibi, düşlediği gibi, hayal ettiği gibi çizdi. Sanki bu tahta parçasına bir kader yazıyordu. Bir insandı sanki elindeki ve neredeyse kaş göz çizecekti ona. Rüyalarındaki insanlara benzetecekti.

"Sap kısmını keseceksin şimdi. Lakin öyle keseceksin ki, ona dokunanın ellerine zarar vermeyecek, yakmayacak kimsenin canını. Ona dokunan 'Ne de güzel bir elden çıkmış' diyecek. Ona bakacak, lakin onu değil de yapanı görecek."

Sap kısmını iki taraftan kesti Ahmed. Şimdi elinde bir tarafı uzunca bir tarafı biçimsiz bir kütle duruyordu. Bir zaman öylece baktı ona. Belki daha ne kadar bakacaktı, lakin ustası anlatmaya devam etmeseydi.

"Şimdi" dedi "Suda yumuşatacaksın onu. Yumuşatacaksın ki, gönlü kırılmasın. Gönlü kırılırsa, bir daha tutmaz. Kırık ağaçtan sağlam kaşık olmaz. Bundan sonrası senin maharetindir. "Herkes kaşık yapar da sapı ortaya getiremez" derler. Senin maharetindir bundan sonrası. Sapı gönlüdür kaşığın, gönlü eğri olanın işi doğru olmaz. Ağzını oyacaksın tahtanın ki, kimsenin ağzını yaralamasın, kötü söz çıkmasın dilinden. Sapını bir iyice törpüleyeceksin ki, kimsenin gönlünü incitmesin."

Bir zaman elindeki tahta kütlesiyle eğleşti Ahmed. Baktı, bakındı, düşündü, tarttı. Zihninde kaç on kez yaptı, bozdu, kırdı, attı. Ve düşündü; belki de elinde tuttuğu bir insandı.

"Bir ibadet gibi yapmalısın" dedi Derviş Hasan Usta. "Her ne iş yapıyorsan onu bir ibadet gibi yapmalısın. O vakit anlarsın ki; tahta oymanın da, nal çakmanın da, çömlek yapma-

nın da; demir dövmenin, şiir söylemenin de sevabı vardır. Her işinde O varsa şayet, inan ki O dahi sana yârdır. Hem söylesene Ahmedim, insanın elinin emeğinden daha tatlı ne vardır?"

Sustu Ahmed. Zaten neredeyse hiç konuşmamıştı ki. Aklındaki soruları dahi unuttu, dilinin ta ucuna kadar gelen kelamları gerisin geri yuttu, yutkundu sonra. Elinde tuttuğu tahta parçasına baktı, düşündü, akletti, inandı. İnsandı. Düzeltmesi gereken asıl şey insandı. Ve hem insanın elinin emeğinden daha tatlı ne vardı?

Sesler sustu. Herşey ve herkes sustu. Bir besmele çekti Ahmed ve gönlünü tashihe başladı kaşığın. Sanki o ahşap parçasını düzeltse bütün âlemi düzeltecekti.

Şimdi bir bıçkı sesiyle karışık bir 'Hû' kaldı nasırlanmış ellerden keskinin lisanına düşen.

...

Musa Barlas
Birinin ismini bilmek, onu sahiplenmek demekti

"KİMBİLİR KİMLER NE ETTİ sana ey garip?" diye geçirdi içinden Muhammed Abay odasındaki sedirde yatan Musa Barlas'a bakarken. Hem acıyordu ona, hem de elinden bir çare gelmediğine hayıflanıyordu. İki gündür, gece demeden gündüz demeden Musa Barlas'ın başında beklemişti. Haydi, bütün yaralarını iyi etsindi, ona tiryaklar yapsın, türlü şerbetler içirsindi; lakin şu gözleri, gözlerini nasıl edecek de iyi edecekti? Gerçekten gözleri görmüyor muydu? Hem başına ne gelmişti, ne kabahat işlemişti, hangi eşkıya eline düşmüş, hangi uğursuza eş olmuştu da bu cezaya layık görülmüştü?

Hiçbirini bilemedi, bir tabir bulamadı buna Muhammed Abay. Lakin hele bir iyi olsundu elinden ne gelirse yapardı elbet, hepsi muhakkak ki geçerdi. Geçmeliydi. "Bu da geçer ya Hû" dedi kendi kendine ve geçecekti.

Ahmed Yesevi Dergâhı'nda kendine verilmiş hücre denecek kadar küçük odasında yalnızca bir sediri, yere serdiği bir hasır

seccadesi ve Kur'ân okumak için köşeye koyduğu rahlesi vardı. Ha, bir de kapının hemen yanında duran toprak testisi su içmek için. Dünya namına sahip olduklarının hepsi bunlardı.

İşte şimdi bu garip misafir geldiğinden beridir ki sedirinde dahi yatamıyor, tek varlığını hiç tanımadığı bir yabancıyla paylaşıyordu. Kendisi yere serdiği hasır seccadesinin üzerinde birkaç saat uykuya dalıyor, bu uykusu da bir kuş uykusu gibi en ufak tıkırtıda bölünüyordu. Çoğu vakit gece namaz kılarken seccadesinin üzerinde uyuya kalıyordu. Sonra uyumuş olduğundan utanıyor, mahcup oluyor, yüzü kızarıyor, benzi sararıyordu.

Ömrü elli seneyi belki henüz görmüştü. Lakin yaşadığından daha yaşlı duruyordu bedeni. Omuzları çökmüş, kahveye rengini verecek kadar fere boğulmuş gözleri solmuştu. Sakalları çok uzun değildi, ama bu haliyle bile beyaza çalan bir renge büründüğü belliydi. Biraz da kendine benzetti belki de bu mazlum âdemi. Belki de o sebeple ona baktıkça gözleri yaşardı. O sebeple onu şu ufacık dünyasına ortak etti. Hem ona bakınca hissettiği korkudan ziyade merhametti.

İşte şimdi henüz sabah olmuşken diz kırdığı hasır seccadesinin üzerinde gözlerini sedir üzerinde öylece yatan Musa Barlas'a dikmiş ona bakıyordu. Kimdi ki bu adam? Nasıl bu hale gelmişti? Boynuna dökülen uzun saçlarına, hafif sakallı yüzünde duran hiddete, uzun pos bıyıklarına ve kısık kara gözlerine bakılırsa bu diyarın insanıydı. İri elleri, heybetli bir bedeni, kemikli, geniş bir yüzü vardı. Çok kılıç sallayanların, savaş meydanında geceyi dahi gündüz gibi yaşayanların duruşu vardı onda.

Belki de bir savaşçı, bir cengaverdi de henüz çıktığı bir savaştan kaçmış buralara kadar gelmişti. Ya da bir kervanla yola çıkmış, Moğol eşkıyalarının eline düşmüştü de ancak bu halde kurtulabilmişti. Her ne olursa olsun dergâha, himmete gelmediği besbelliydi. Lakin gelene "Neden geldin?" diye sual edil-

mezdi ki. Ne üzerinde bir cübbesi vardı ne de başında bir sikkesi. Korkmalı mıydı bu garip misafirden?

Belki evet. Lakin korkmuyordu Muhammed Abay. Zira o biliyordu ki; her ne kadar insan içindeki özü, insan olan tarafını, merhameti, şefkati, muhabbeti setretse de insan en nihayetinde bir cennet sakiniydi ve aslı iyi olan kötü olamazdı yalnızca öyle görünürdü. Değil mi ki harabelere medfun hazineler vardı, çürümüş bir soğandan gülü utandıran lale doğardı, ceylanın karnındaki habis bir urdan çıkardı misk, cevizin sert kabuğunun içinden leziz bir yemiş çıkardı.

Karşısında bütün heybetiyle baygın halde yatan Musa Barlas'a bakarken bütün bunlar bir ana sığacak kadar çabuk geçti zihninden. Belki daha çok şey düşünecek, Musa Barlas'ın geçmişiyle ilgili pek çok şey hayal edecekti. Ama 'su' diyerek inlemeseydi Musa Barlas.

'Su' dedi Musa Barlas yattığı yerde terlerle bezenmiş yüzü titreyerek.

Hemen kalktı yerinden Muhammed Abay. Az ötede kapının yanında duran toprak testiden bir bardak su doldurdu yanında duran toprak kâseye ve Musa Barlas'ın ağzına götürdü. Kendisi içirecekti. Öyle yapmalıydı, zira sinesinde merhamet vardı. Bir eliyle kâseyi tutuyor diğer eliyle Musa Barlas'ın başının altından iyice kavrayıp onu biraz doğrultmaya çalışıyordu. İsmini dahi bilmediği Musa Barlas'ın susuz kalmışlığına acıyordu şimdi. "Kerbela'da susuz kalmışların hatrına, iki cihan sultanı Hazret-i Muhammed Mustafa'nın mübarek torunu Hüseyin aşkına. Bismillah!" dedi dudağındaki fısıltıyla.

Kâseyi tam Musa Barlas'ın dudaklarına değdirmişti ki ani bir darbeyle kâse yere düştü. Su döküldü, kâse kırıldı. Sonra daha ne olduğunu bile anlayamadan mengene gibi bir kol dirseğinden boynuna sarıldı birden. Diğer bir el de sanki bir kelepçe gibi iki elini birlikte yakaladı. Ve iyice bastırdı. Öyle

şiddetliydi ki bu, Muhammed Abay nefes alamıyor, sarı safran rengi kızıldan mora dönüyordu.

"Dur!" diyebildi sadece son bir gayretle. Lakin hiçbir işe yaramadı bu.

"Söyle!" dedi Musa Barlas, Muhammed Abay'ın boynunda geçirdiği kolunu daha da sıkarak "Söyle, siz kimsiniz ve beni buraya neden getirdiniz? Söyle yoksa hemen burada hiç tereddüt etmeden alırım canını."

Sadece birkaç inilti, boğuk birkaç hırıltı çıktı Muhammed Abay'ın ağzından. Hatta inleyemiyordu bile. Zira boynuna sarılmış bu mengene konuşmasını değil, nefes almasını bile engelliyordu. Hani biraz daha sıksa kolunu Musa Barlas, boynunun bir güvercin boynu gibi kopacağını sandı Muhammed Abay ve sadece inledi.

Musa Barlas sanki bütün ömrü boyunca çektiği acıların intikamını alırcasına sıkıyordu boynunu Muhammed Abay'ın. Bütün bu olanların şimdi kolları arasında kıvranan bu çelimsiz adamın başının altından çıktığını düşünüyor, başlarında o yoksa bile bir şekilde bu işe alet olduğunu vehmediyordu. Artık yarım bir adam sayılırdı zira gözleri görmüyordu. Bu aklına gelince daha da bir kuvvetle sıktı Muhammed Abay'ın boynuna taktığı kolunu Musa Barlas. Lakin bir tuhaflık vardı bu işte. Bu adam hiç karşılık vermiyordu, veremiyordu.

Bir kez daha ve hiddeti dahi korkutacak bir sesle söyledi Musa Barlas "Söyle, size bana bunları yapmanızı emreden kim?" dedi ve Muhammed Abay'ın boynuna bir boyunduruk gibi geçirdiği kolunu kurtulamayacağı ama konuşabileceği kadar gevşetti.

Boynundaki ağırlığın biraz hafiflediğini hissedince derince bir nefes aldı Muhammed Abay. Nefesini verirken birkaç cümle söyleyebildi:

"Yapma evlat, yapma. Ben yardım ediyorum sana."

...

"Haydi, iç evladım şu suyu" dedi Muhammed Abay testinin ağzını Musa Barlas'ın dudaklarına yaklaştırırken ve yine dilinde aynı kelimeler vardı "Kerbela'da susuz kalmışların hatrına, iki cihan sultanı Hazret-i Muhammed Mustafa'nın mübarek torunu Hüseyin aşkına. Bismillah!"

Musa Barlas suyu yudum yudum içerken az evvel yaptıklarından utandı sanki. Utanmak, ne uzun zaman olmuştu bu hissi tatmayalı. Utanmayalı ne çok olmuştu. Gerçi halen dahi gönlü rahatlamamış, kendini bu hale getirenlere karşı olan öfkesinin ateşi sönmemişti; lakin öfkeleneceği adam bu değildi, anlamıştı. Eğer o son cümlesinde ona evlat demeseydi bırakmayacaktı bu adamın incecik boynunu ve belki de oracıkta canını bedeninden alacaktı. Lakin evlat dediği vakit gönlü titremişti. Ve eğer Muhammed Abay yerinden kalkıp da bir yerlerden getirdiği o ufak keskiyi ellerine tutuşturup da "İşte boynum, inanmıyorsan şayet, al canımı!" demeseydi sonra, belki de çoktan öldürmüş olacaktı onu.

Evet, tam da böyle olmuştu. Muhammed Abay, Musa Barlas'ın bir mengene gibi boynunu saran geniş kollarından kurtulunca hasırın altında duran keskiyi alıp vermişti eline Musa Barlas'ın. Zira onu bu hale getirenlerin kimler olduğunu bilmiyordu. Ölümü dahi kabullenerek vermişti keskiyi Musa Barlas'ın eline. Lakin onun canını almayacağını biliyordu. Zira her insanın içinde merhamet tohumu vardı ve ortaya çıkacağı, zuhur edeceği, boy vereceği zamanı bekliyordu. Musa Barlas için o vakit bu vakitti.

İşte şimdi Musa Barlas az evvel canına kastettiği adamın elinden can buluyor, toprak testideki suyu o adamın ellerinden kana kana içiyordu. Bütün bu olanlar sanki hiç olmamış gibiydi. Ne biri ötekine öfkeleniyor ne de beriki ötekinden çekiniyordu. Tuhaf haldi lakin oluyordu.

Musa Barlas'ın içinde ufacık bir şüphe olsa bile—ki herkese şüphe ile bakardı—masumiyetine inanmıştı Muhammed

Abay'ın. Muhammed Abay ise çoktan içinden bir "Hoş gör ya Hû" demiş boynundaki sızıyı dahi sinesine gömmüştü.

"Hele söyle evlat" dedi Muhammed Abay yanında oturduğu Musa Barlas'ın dizine elini koyarak. "Hele söyle evlat kimsin sen, necisin, nedir ismin?"

Derin bir nefes aldı Musa Barlas. Yanında oturan adamı görmüyordu, kime benzediğini bilmiyordu. Ne tuhaftı; hiç bilmediği, tanımadığı bir insanın yanındaydı ve onu göremiyordu. Muhtemelen bir daha görse bile tanıyamayacaktı onu. Peki görebilecek miydi bir daha? Ellerini gözlerine doğru götürdü. Kaşlarında, kirpiklerinde gezdirdi parmaklarını. Sonra mor bir renge bürünmüş şişliklere dokundu. Bir süre durdu öylece. İlk defa belki de birine merhamet duyuyordu. Acıdığı kişi, kendisiydi.

"Musa" dedi "Adım Musa Barlas."

"Ya" dedi Muhammed Abay "Necisin, buralara nasıl düştü yolun?"

İlkin söyleyecek oldu Musa Barlas. Lakin sustu sonra. Emir Timur'a hizmet eden bir hafiye olduğunu, can aldığını, can sattığını, bin türlü pis işle meşgul olduğunu söylememeliydi. Öyle düşündü. Zira gizliydi hepsi. Hem neredeyse yaşamayan bir adamdı o. Varlığını bilen birkaç kişi vardı sadece. Sır vermek ser vermekten daha zordu onun için. Ve bu sebeple dilinin ucuna kadar gelen kelimeleri dön geri yuttu. Gerçi "Bu adama anlatabilirim" diye bir his de vardı içinde. Lakin güvenemiyordu. Zira göremiyordu gözlerini. Bir insana güvenebilmek için gözlerini görmek gerekirdi. Gözlerine bakamadığın insana itimat edilmezdi ki. Zira insanın söz geçiremediği tek uzvuydu gözleri.

Lafı geçiştirdi biraz. "Necisin, ne iş görürsün?" kısmını atladı da "Buralara nasıl düştü yolun?" faslında bekledi. "Buralar" neresiydi ki?

"Nasıl geldiğimi bilmiyorum. Hele sen söyle buralar neresidir ki?"

"Yesi" dedi Muhammed Abay. Ahmed Yesevi'nin şehri Yesi'dir burası."

"Demek hâlâ Yesi'deyim. Demek çok uzaklarda değilim. O vakit Timur beni bulması için birilerini göndermiştir elbet" diye geçirdi içinden Musa Barlas.

"Peki ya burası kimin hanesidir?"

"Ahmed Yesevi Dergâhıdır. Ben garibin hücresindesin" dedi Muhammed Abay.

Bu adama bir kerte daha arttı güveni Musa Barlas'ın. Hiç de uzaklara gitmemişti. Ahmed Yesevi'nin kabrinin yanında gelmişti başına her ne gelmişse. Demek ki oradaydı hâlâ. Onu alıp da bir yerlere götürmemişti kimse. Hâlâ aynı şehirdeydi, ama başka bir yerdeydi sanki. Hem bu adamın sesi dahi titremiyordu onunla konuşurken, bir an olsun ahenksiz kelam etmiyor, yerli yersiz yutkunmuyordu. Bacağına koyduğu eli bir lahza olsun titrememişti. Demek ki korkmuyordu. Senelerdir onca insanla karşılaşmıştı Musa Barlas, bir insanın konuşmasından dahi gayesini anlayabilirdi. Bu adamdan anladığı tek şeyse merhametti. Ve demek ki yalnızca bir Yesevi dervişiydi bu adam. Sadece o kadardı.

"Sen" dedi Musa Barlas bu defa sakin ve naif ses tonuyla "Sen bana yardım etmek istersin değil mi derviş?"

"Sahi, elbet isterim evlat" dedi Muhammed Abay.

Gözlerinde gezen parmaklarını uzun pos bıyıklarına indirdi bu kez Musa Barlas. Parmaklarıyla bıyıklarını burarak:

"O vakit" dedi, "sana birkaç şey söyleyeyim. Onları bir kâğıda yaz Emir Timur'a ulaştır."

"Hay hay evlat" dedi Muhammed Abay "yazarım da ulaştırırım da. Sen hele bir dinlen, bir doyur karnını ben hallederim bütün istediklerini. Meraklanma sen."

Böyle demişti Muhammed Abay, lakin Musa Barlas'ın ta ilk geldiği andan beri bahsettiği bu adamın—yani ki Emir Timur dediği kişinin—kim olduğunu bilmiyordu. Ve hatta ismi-

ni dahi duymamıştı. Ama bunu Musa Barlas'a söylememişti, söyleyememişti. Zira onun tek ümidinin bu ismini söylediği adam olduğunu vehmetmişti ve onu da almak istememişti ellerinden. Öyle ki ümidi elinden alınırsa geriye nesi kalırdı ki insanın?

Bu kez daha bir merhametle baktı Muhammed Abay Musa Barlas'ın yüzüne. Ama Musa Barlas onun bakışını da, merhametini de fark edemedi. Zira gözlerini göremiyordu Muhammed Abay'ın. Oysa insan bakışlarında gizliydi.

"Peki" dedi Musa Barlas. "Öyle olsun, evvelce birşeyler yiyelim. Sonra yapalım bu işi. Lakin tez olsun."

"Eyvallah" dedi Muhammed Abay ve ekledi "Evlat, sen sormayacak mısın; kimin ben, adım nedir?"

Sormayacaktı Musa Barlas, eğer Muhammed Abay bu suali sormasaydı. Ama şimdi belki bu sualin verdiği mecburiyetten ya da bu dervişin kendine gösterdiği muhabbete karşı hissettiği mahcubiyetten sordu:

"Sen" dedi "Senin ismin nedir derviş?"

"Muhammed, Muhammed Abay, Derviş Muhammed derler bana."

Ve sustu Musa Barlas. Ömründe belki de ilk defa hem de hiç görmediği birini kendine sırdaş, yoldaş, haldaş edindiğini düşündüğünden sustu. Çünkü ismini öğrenmiş ve bir suret dahi vermişti ona hayalinde. Hatta sevmişti bu ismi, çok sevmişti.

Muhammed Abay'ın ise tek bir soru vardı şimdi zihninde ve cevabını da Musa Barlas'tan başkası bilmiyordu. Ama ona da soramıyordu.

"Kimdi bu Emir Timur?"

...

Ahmed Yesevi
Aralık 1115, Yesi

"ZAMAN BAZEN ÖLÜMLE hesap ediliyordu. Sevdikleri öldükçe anlıyordu insan zamanın geçip gittiğini yoksa dünya aynı dünyaydı. Herşey olduğu yerde, herkes olduğu kişi idi aslında. Yalnızca ölümün olduğu bir dünyada anlam kazanıyordu yaşamak. Hayat varsa ölüm de olmalıydı. Olmalıydı ki anlamalıydı insan 'bu âleme sahip olmaya değil de şahit olmaya' geldiğini. Hayat kısaydı, lakin şükür ki ölüm vardı. Ölüme şükür, ölmeye şükür, Öldüren'e şükür...

Ölüm olmasaydı ne anlamı vardı ki bütün bunların, imtihanın, dünyanın, hayatın ne anlamı kalırdı? Asırlarca hayat sürseydi mesela, hayat denir miydi ki buna? Nasıl ki toprağa düşen bir tohum zahirde yok oluyor, hiç oluyor, son buluyor; lakin yeniden yeşermek için düşüyorsa toprağa ölüm de buna benziyordu aslında. Yeniden yeşermek için kara toprağa gömülüyordu beden ve herşey. İşte bu hakikatle aslına dönüyordu. Ölümü yaratana şükürler olsun..." dedi Ahmed seneler evvel Arslan Baba ile karşılaştığı o ağacın yanındaki taşın üze-

rinde otururken. Artık aklında başka başka sorular vardı. Büyüyordu, zaman geçiyordu ve öğreniyordu.

Arslan Baba'yı gördüğü o en son gün geldi aklına, zikri öğrendiği, zikirle demlendiği o gün. Kapıdan içeri giren o meczubu düşündü, Arslan Baba'nın başının öne düşüşü geldi gözlerinin önüne. Ağlamaklıydı, ama ağlamalı mıydı?

Ölmüştü işte Arslan Babası. Elini boynunda asılı duran meşin mahfazaya attı. O emanet hurmanın çekirdeği halen dahi oradaydı. Avucunun içinde iyice sıktı. Mademki "Her canlı ölümü tadacak" demişti Allah Teâlâ, Kur'ân-ı Kerim'de; ahdi yerini bulmuş, vakit tamam olmuş, Arslan Baba ömür denen, ta ezelde vakte vurulmuş, saatini doldurmuştu. Lakin yine de içi acıyordu insanın. Zira insan acıyı duyabildiği, hüznü hissedebildiği kadar insandı.

Lakin şimdilerde o acısını sinesine gömmüştü Ahmed. Artık İslam ilimlerini biliyor, darda kalmışlara yardım ediyor, bazı vakitler dergâhta kürsüye çıkıyor, kelamı cana getiriyordu. Ne de güzel anlatıyordu herşeyi, ne de güzel söylüyordu. Artık bir ufacık oğlancık değildi. Ve hatta ona 'hocam' diyenler bile vardı etrafında. Bazen olanlara keramet diyorlar, etrafında toplanıyorlar, ismini söyleyip de dua ediyorlardı. Zira insanlar onun ilminin derinliğini fark ediyorlar, biliyorlar, gönlünün gizini seziyorlardı. Bir tek o bilmiyordu kendini, bir kendine bakamıyor, bir kendini göremiyordu.

Gününün çoğu vaktini dergâha gelen dervişlerle ders talim etmekle geçiriyor. Sonra artık iyiden iyiye usta olduğu sanatını icra ediyor; kaşık yapıyor, satıyordu. Kendine ve ablasına böyle bakıyordu. Hâlâ içinde ateş vardı. Çok uzak diyarlara gitmek, oralarda yaşayan insanlara hakkı söylemek diliyordu. Yarın Hakk'ın dergâhına varınca "Ben anlattım ya Rab" diyebilmek için gitmek istiyordu. Lakin daha vardı, pişecekti, ham değilse de tam değildi daha. Ve onu pişirecek, noksanını tam edecek, eksiğini tamam edecek birini arıyordu.

Önünde duracak, kendine yol gösterecek, elinden tutacak kimsesi yok gibi hissediyordu Ahmed. Benzemek isteyeceği, onun gibi yaşamaya, ona benzer davranmaya çalışacağı hiç kimsesi kalmamıştı. Yalnızdı, hem de yapayalnız. Bir ablası vardı, bir de o. Lakin o yine de yalnızdı. Yalnız kalmak zor, ama güzel şeydi. İnsan yalnız olmalıydı ki, kendi hakikatini bulmalıydı. İnsanların içinde, onca kalabalıkla hemhalken, yalnızlığı bir ok acısı gibi sinesinde duymalıydı. O an anladı ki; bu yolda yalnız yürümek gerekti ve belki de bütün yollar yalnız yürünmek içindi.

Madem kimsesi yoktu yolda beraber yürüyeceği, örnek alacağı, elinden tutacağı kimsesi yoktu madem; o da kendine herkesin örnek alacağı kişiyi almayı tercih etti. İçinde buhranlar, zihinde sorular, sonra bütün bu olanlar... Hz. Peygamber onun için bir hurma göndermişti ya, bir manası olmalıydı, hak etmeli, Hakk'a gitmeliydi.

Arslan Baba öldükten sonra kendi kalemiyle kendine bir âlem yazmıştı Ahmed. Hz. Peygamberin hayatında her ne olmuşsa, ne yaşamışsa o; acıyı, derdi, kederi rahmet eyleyen Ahmed de öyle edecekti ve öyle etmeliydi. Hem Peygamber dahi yetim değil miydi, öksüz değil miydi, yalnız değil miydi? Sahi, öyleydi. Lakin kimsesiz değildi. Kimsesizlerin dahi kimsesi vardı, kimse ellerinden tutmasa O hep ellerinden tutardı.

Daha gençti Ahmed, lakin kendine bir misal aradı. İşte belki de kendine kadar gelen o hurmanın manası buydu; "Beni misal tut kendine..." demek istemişti belki de Medine'den âlemin her zerresine yayılan o rayihanın sahibi. O da öyle yaptı. Sene sene, yaş yaş, zaman zaman neler yaptıysa Hz. Peygamber onun gibi yapmayı, yapmaya çalışmayı kendine vazife edindi. Peygamberin onun yaşında neler yaşadığını anlamış, öğrenmiş, sonra bir keskinin taşı oyarak şekil verdiği gibi şekil vermişti kendine. Mademki güvenilirdi Peygamber onun yaşında, o dahi öyle olmalıydı. Mademki insanlar içinde bey-

hude dolaşmak gönlünü sıkıyor, canını acıtıyor, derdine dert katıyordu insanlar içinde dahi yalnız kalmalı kendi Hira'sını bulmalı, yalnız başına mana âlemine dalmalıydı. Zira her insanın bir Hira'sı vardı lakin çoğu vakit tek ü tenha oraya varmaktan korkardı.

Genç Ahmed oturduğu taşın üzerinde kendi var oluşunun, böyle bir lütufa mazhar oluşunun sırrını düşünüyordu ki "Ahmed!" diye bir ses işitti. Bu Mansur'un sesiydi. Mansur ki baba ayrı, lakin sanki özü bir kardeşiydi. Henüz o da bilmiyordu, lakin Mansur Ata diyecekti ona asırlar sonra gelenler. Ahmed'i mürşid kabul edenler, onu ata bilecekti. Zira Arslan Baba'nın oğluydu bu gelen. Tebessümle karışmış hüznünü, yeni terlemiş bıyıklarına gömerek döndü ardına Ahmed.

"Buyur Mansur kardeşim..." dedi. Bütün yetimler kardeşti zira. Öyle ki, sinelerindeki acı eşti.

"Bir adam geldi dergâha..." dedi Mansur. "Garip bir adam. Seni soruyor, seni görmek istiyor."

"Kimmiş ki Mansur gelen bu adam?" dedi Ahmed.

"Tanımıyorum. Hatta ilk kez görüyorum. Bu diyarın insanına benzemiyor. İlla ki seni görmek istiyor. 'Başka kimseyle kelam etmem' diyor."

"Pekâlâ, o vakit gidelim Mansur" dedi ve kalktı yerinden Ahmed. Gözlerinin önünde tüllenen Arslan Babasının suretini ardında bırakmanın deruni acısıyla kalktı yerinden. Sanki bir kez daha yetim kalıyordu. Bir insan ömründe kaç kez tadabilirdi ki yetimlik acısını? Bilmiyordu, bilmek istemiyordu. Zira bilmek acı veriyordu.

Beraber dergâha girdiler. İçeride hemen kapının yanı başında duran adamı işaret etti Mansur. Dikkatlice baktı adama Ahmed. Tanıyor muydu bu adamı? Kimseye benzemeyen kocaman mavi gözleri vardı. Sakalı beyazla siyah arasında bir renge bürünmüş, başı hâki renkli bir serpuşla örtülmüştü. Belli ki çok uzak diyarlardan gelmiş, uzun yollar yürümüştü.

Tanıyor gibiydi sanki onu. Daha evvel görmüş olmalıydı. Birkaç adım daha yaklaştı adama. Adam kapının yanında sadece duruyor ne bir ses ediyor ne ona doğru bir adım atıyordu. Sadece ok gibi bakışlarını onun yüzüne çivilemiş öylece bakıyordu. Ağır adımlarla adama doğru seğirtti Ahmed, Mansur'u ardında bırakarak seğirtti.

İyice yaklaştı ona. Aralarında birkaç adım mesafe kalmıştı ki adam konuşmaya başladı:

"Ahmed" dedi "Boynunda bir nişan taşıyorsun, lakin hâlâ hakikatini bulamadın. Yalnız kalmışlığına inliyorsun. Kimsen yoksa Allah var. O kimsesiz bırakmaz sevdiğini. Sen bilmezsin, lakin bazıları ihtiyar doğar. Onlara çelik çomak oynamak yoktur, onlara beyhude oyalanmak yoktur; manayı duymak, ışığı yaymak, ateşe atılmak, susuzlara sâki olmak sonra o susuzluğun içinde dahi kavrulmak... Âşık olmak, 'Aşk'la olmak hatta 'Aşk' olmak vardır. Bu vaktin sakisi sensin, Peygamberin bu diyara saldığı valisi sensin. Lakin âdemoğluna tanıtmadan kendin tanı kendini. Etrafına bir bak ne zelil halde insanlar. Hep bir arayış, bir bekleyiş ve hatta inleyiş içindeler. Göğe yükselmiş nalişlerini işitmiyor musun gariplerin? Onlar ekmekten, aştan fukara değil; onlar aşktan fukara. Gönülleri ağlıyor onların. Kalpleri susuz kalmış da bir sâki bekliyorlar. Sen ise ben kimin deyip duruyorsun, beyhude terennüm ediyorsun kendine bu sözleri. Biliyorsun, lakin bildiğini bilmiyorsun henüz.

Cihana aşk, aşka Ahmed gerektir. İnsanlar bir muştu beklercesine beklemedeler. Onlara ekmekten, aştan, savaştan ziyade iman lazımdır. Herkes seni bekler, ya sen neyi bekliyorsun?"

Hiçbir şey anlayamamıştı. Kim olduğunu bilmediği bu adam neler söylüyordu ona böyle? Hem Arslan Baba'nın kendine verdiği bu emaneti nereden biliyordu?

"Düşünme bunları" dedi adam aniden "Allah dilediğine, dilediğini bildirir."

İyice şaşkındı şimdi Ahmed. Ne birşey söyleyebiliyor ne birşey düşünebiliyordu. Düşündüklerini dahi nasıl bilebiliyordu bu adam?

"Ya sen" dedi titrek sesiyle "Ya sen kimsin baba?"

"Tanımıyor musun beni" dedi adam tebessüm ederek.

Bir şey söyleyemedi Ahmed. Zira tanımıyordu, tanıyamıyordu bu adamı.

"O boynunda asılı emanet, bir tasın içinde geldiğinde de oradaydım ben, sonra Arslan Baba boynunda onunla seni ararken de yanındaydım. Sen ufacık bir çocukken, bozkırda yırtık çarıklarınla tayların peşinde koşarken de oradaydım. Arslan Baba'dan emaneti aldığında ve kimseye söylemediğin rüyalarında da. Sonra zikri öğrenip 'Hû' diye sallandığında da. Sonra Arslan Baba can emanetini sahibine iade ederken de ben vardım. Tanımıyorsun ama tanıyacaksın. Beni de, kendini de, hakikatini de bileceksin. Ve hatta her geleni ben zannedeceksin.

Lakin sana yol var evladım. Buhara'ya git, git ki seni bekler Yusuf Hemedâni. Tez vakitte yola revan ol, ol ki yol uzundur; ömür kısa..." dedi ve yürüdü gitti.

Bir an tereddüt etti Ahmed, lakin neden sonra koşarcasına adamın arkasından gitti. Yetişti ona. Yürümüyor muydu? O duruyor da toprak mı gidiyordu? Bembeyaz sakalları, karayı delen gözleri, kırışıksız lakin asırlık bir resim gibi duran yüzü öylece bekliyordu da zaman mı gidiyordu yüzünden, bilemedi. Arkasından elini tutacak, parmaklarına yapışacak oldu, lakin kesildi dermanı.

"Eyvaaah!" dedi. Anlamıştı, lakin geç kalmıştı bir kere. "Ben daha küçücük bir oğlancıkken pederimin yanında gördüğüm sendin, düşlerimde ellerinden öptüğüm sendin. Eyvaaaah!"

Hiç ardına dönmeden cevap verdi adam:

"Her geleni Hızır bil evlat. Bil ki, Allah sevdiğine yardım

eder. Muhakkak yine geleceğim. Zira Allah seni sever, sen de Onu seversin" dedi ve kayboldu gözden.

Son bir kez daha baktı Ahmed kanatlarını açmış da uçup giden adama. Artık gözden kaybolmuştu neredeyse. Ve boğuk, lakin acı bir ses düştü Ahmed'in dilinden:

"Eyvaaah..."

Dönüp gidecekti. Gidip pişmanlığını şükür secdelerine katık edecek, sonra kendini bir tefekkür girdabında saklayacaktı belki. Yahut uykudan ayılır gibi yanına ne alabilecekse, çıkınına ne doldurabilecekse, yüklenip bir an olsun beklemeden Buhara'ya doğru gidecekti. Olacaktı belki hepsi, lakin on adım ardında duran Mansur sükûtu birkaç cümle ile bölmeseydi:

"Ne oldu Ahmed, neden hiç kelam etmeden gitti bu garip âdemoğlu? Sana ne oldu da safran sarısı bir renge büründü yüzün?"

Hiç kelam etmeden mi demişti Mansur? Öyle söylemişti. Demek ki, sadece o işitmişti söylenenleri. Bütün bu kelamı sadece muhatabı işitmiş, sadece ona söylenmişti. Sükûtun bir lisanı vardı demek ve işitmek için dahi sükût gerekti.

"Hiç" dedi Ahmed. Bütün kelimelerin manalarını ve hatta manaların dahi sırlarını yükleyerek bu üç harfli tek heceli kelimeye "Hiç" dedi ve döndü ardına.

Gidecekti, arayacaktı; bulacak mıydı? Nasip. Lakin artık arayacağı şeyi biliyordu. Kendi peşinden koşacak, av da kendi olacak avı da. Kendinden kaçacak lakin kendini bulacaktı. Araması gereken tek şeydi bu; kendisi. Zira nefsini bilen, kendini bilen, Onu bilirdi.

...

Zaman kötü zamandı. İnsanlar her an savaşmaya ve evlerini yurtlarını bırakıp da göçmeye hazır halde bekliyorlardı yalnızca. Her taraftan gelebilecek binbir tehlike vardı Müslümanların başında. Zira Müslümanlar henüz bir birlik olmuş değil-

lerdi. Bir yanda bir Müslüman devleti diğer yanda bir başka Müslüman devleti... Müslümanların gücü vardı, lakin bölük bölük, parça parçaydı. Hani, Allah korusun, yok etmek isteyenler olsa—ki vardı ve çok fazlaydı—bu haliyle Müslümanları yok etmek çok da zor görünmüyordu.

Hasılı Müslümanlara birlik gerekti ve bu birlik için evvela onlara bir büyük gaye, bir ülkü, bir maksad gerekti. Öyle olmalıydı ki; koşacakları yerlere hep birden gitsinler, tutacakları elleri hep birden tutsunlar, ağlayacaklarsa birlikte ağlasın, gülecekse birlikte gülsünler.

Bir olamamış, lakin Müslümanlığın ne demek olduğunu idrak etmişti o vaktin insanları. Henüz yeni yerler bulmak için, yeni yerlere gitmek için, topraklar fethetmek, kaleler zaptetmek için gidiyorlardı, maksadları buydu. Daha din için fethe çıkmanın, toprağı da İslam için fethetmenin zevkini tam manasıyla bilmiyorlardı. Belki de işte onlara bu şuur lazımdı.

Pek çok şeyleri yoktu belki, lakin ellerinde olan tek varlıkları samimiyetleri ve inandıkları dinleriydi. Bozkırın bu yalnızlığa aşina halkı, artık Malazgirt'te kazanılan zaferden sonra atlarının gidebildiği her yere kadar gidiyorlardı. Ve gittikleri yerleri de fethediyorlardı. Lakin fetih dediğin kaleleri fethe giden ordulardan evvel gönülleri fethetmeye giden gönül erleriyle, erenlerle oluyordu. Onlar evvela gönüllerini fethe çıkıyordu insanların. Gönül fethedildikten gayri kaleler fethedilmese de, ordular şehre girmese de olurdu. Tek manalı ve tek cepheli değildi yani ki bu gidiş. Fethin iki cephesi vardı; biri kaleleri, biri gönülleri açardı. Ve gitmeye sanki doğuştan temrinli bu halk, yeter ki bir fetih olsundu her diyara, her mekâna ve her gönle giderdi.

Ama yine de her an yeniden gelebilecek ve onları önlerine katıp da çok uzaklara sürükleyecek bir Moğol sürüsünün de gelebileceğini biliyorlardı. Zira şimdiye değin hep öyle olmuştu. Ne vakit rahata erseler, sulha kavuşsalar, Moğollar el-

lerinde gürzlerle, kılıçlarla önlerine gelen herkesi öldürerek gelmişlerdi. Yine olsa üşenmeden, korkmadan ve hatta arkalarına dahi bakmadan bütün bir hayatlarını ve evlerini kara yeleli bir atın sırtına yükleyip giderlerdi. Hele bir atlarının sırtına binsinlerdi, en uzak diyarlara, gidilmez denen mekânlara bir kuşun felahıyla giderlerdi. Zira atlarının nalının değdiği, değebildiği her yer onlarındı. Ve hatta dünya namına neleri varsa atları ve pusatlarıydı. Ve ki at, onların itikadınca, yiğitlerin kanatlarıydı.

İsmini dahi bilmedikleri yerlere bu inançla gitmişler, Malazgirt'te Bizans küffarını bu nida ve şecaat ile geldiği gibi göndermişlerdi. Şimdi de başkaları giderdi, ne at biterdi onların altında, ne de Türk biterdi cihanda. Beldeleri fethediyorlardı, diyarları fethediyorlardı. Lakin başka bir fethe hazırlanıyordu onlar, belki onlar dahi bilmiyordu ama Hak Teâlâ onları başka bir fethe hazırlıyordu; gönüllerin fethi. Edeceklerdi, gönülleri de şehirleri de fethedeceklerdi. Bilmiyorlardı şimdi, lakin asırlar sonra bütün lügatler Türk kelimesinin manasını Müslüman diye vereceklerdi.

Ahmed dilinden Arslan Baba'dan öğrendiği zikri hiç düşürmeden geçiriyordu günlerini. Arslan Baba ölmüş olsa da dergâhında talebeler yetişiyor, Yesi'ye halen ışık yayılıyordu. Lakin bu nurun daha kuvvetli yayıldığı diyarlar vardı ve oralara gitmek nuru almak, getirmek gerekiyordu. Fergana, Herat, Buhara, Semerkand dergâhlarla, medreselerle, dervişlerle, sûfilerle dolmuştu. Oralarda ilim öğrenen, Hakk'ı öğrenen ve nuru eline alanlar dörtbir yana salınıyordu. İşte o ışık dinin, İslam'ın ışığıydı ve sönmeyecek, söndürülemeyecekti. Lakin onu çok uzak diyarlara, ulaşılmaz denen ülkelere, surları aşılmaz denen şehirlere ulaştırmak gerekti.

Zaman geçtikçe Ahmed'in ünü dörtbir tarafa yayıldı. Artık insanlar onun ismini biliyor, gönül ehli dendiği vakit akıllarına Ahmed geliyordu. Lakin bir ateş vardı Ahmed'in sinesinde.

Varılmaz, gidilmez, görülmez denen yerlere gitmek istiyor; bu ateşle sinesini dağlıyordu. İslam milleti birlik olmalıydı. O vakit önlerinde hangi bende, hangi, sur, hangi asker durabilirdi ki? Kılıcı paslanmazdı bu İslam milletinin, bileği bükülmezdi. Lakin gittiği yerlere bir başka muştu da götürmeliydi gidenler. Savaşa gidenlerin yanında gönül ülkesine gidenler de olmalıydı. Gidilen her yerde bir dergâh kurulmalı, aç gelen tok gitmeli, susuz gelen kanmış olmalı, bilmeyen öğrenmeli, kör olan görmeli, sağır olan işitmeliydi. Gerekirse fethedilen her şehirde, her beldede ve belki de her köyde bir derviş olmalı, bir dergâh açmalı, gönlü aç kalmışları doyurmalıydı.

Aklında bir ve hep bunlar vardı Ahmed'in. Lakin saklıyordu sırrını ama yine de içi yanıyor ve ağlıyordu. Gücü yeter miydi bilmiyordu. Değil mi ki insan ağladığı kadar, sırrı sakladığı kadardı.

Bütün bunlarla dertleniyordu Ahmed. Nedensiz yere dalıp gitmeleri. Kendini bir tenhaya çekip de tefekkür gömleğini giymeleri hep bu yüzdendi. Lakin bu dediği zor işti. Fitne vardı Müslümanların arasında. Maksatlarını, gayelerini unutmuş olanlar vardı. Sonra düşmanları vardı. Zira artık şöhreti yayılmıştı Ahmed'in dörtbir tarafa. Buhara'da, Semerkant'ta, Herat'ta medreselerde, dergâhlarda onun ismini söylüyorlar. Ondan bahsediyorlardı. Henüz farkında değildi isminin kendinden de büyük olduğunun. Lakin düşmanları bunun farkındaydılar ve boş durmuyorlardı.

Yesililerin eskiden beri düşmanları olan Savranlılar artık Ahmed ismini dahi duymaya dayanamaz olmuşlardı. Bir yolunu bulmalı, birşeyler yapmalı ve gerekirse Ahmed'i halkın gözünde küçük düşürmeli, utandırmalı, bu şöhreti bitirmeli veya onu yok etmeliydiler. Henüz Ahmed'in bu düşmanlıktan haberi yoktu. Lakin fitne kaynıyor, haset kılıcı kınından çıkıyordu.

Sabah'ın erken vaktiydi. Yesi sırtını yasladığı tepenin he-

men bitişiğinde güneşin ziyasının kendine vurmasını bekliyordu. İnsanlar henüz gecenin gözlerine setrettiği uyku örtüsünü gözlerinden kaldırmamışlar, toz toprak içindeki güne uyanmamışlardı. Oysa ne tuhaftı atlar, horozlar ve hatta kediler, köpekler dahi ezanı bekler gibi ayıktılar. Bir insanlar uyuyordu! Gaflet miydi, rahmet miydi uyku?

Dergâhın içinde sabah namazını bütün dervişlerle beraber kıldı Ahmed. Namazdan sonra herkes lisanınca, imanınca veya gönlünün fermanınca dua ediyordu. Lakin Ahmed'in duası başkaydı hepsinden.

"Allahım" dedi Ahmed "Ey herşeyi var eden, var etmeyi dahi var eden Allahım. Sen elbet ki bir yol çizdin bana, belki de yalnızca yol çizdin. Bana o yolda başı dik, beli doğru, dili saf yürümeyi nasip et. Bana sırrımı ver Allahım. Sen ki bütün sırları bilensin, sen ki bütün yolları bilensin, sen ki bütün kulları bilensin. Biliyorsun, kimse bilmese de bu içimdeki ateşi sen biliyorsun ve görüyorsun insanları. Bütün insanların gönlü senin ismini iştiyakla bekliyor, bana istersen ilim ver, istersen şecaat ver, cesaret ver. Dilersen ilim ile onlara ismini söyleteyim, gönüller fethedeyim, istersen kılıç ile beldeler fethedeyim. Lakin gideyim. Çok uzaklara gideyim. Yalnızca bir yaratılmışa, belki de tek bir kere, belki de bir tek kelam; Allah dedirteyim. Yardım et bana, Peygamber emanetine layık et..." dedi ve yüzüne çaldı ellerini.

Makbul dualar arasında olur muydu duası? Cevap verir miydi Allah ona? Elbet verirdi. O Allah ki her duaya cevap verirdi.

Duasını da tamam ettikten sonra diz kırdığı yerden kalktı Ahmed. Kimseyle söyleşmedi, tek kelam etmedi, yalnızca gitti. Bütün gelişler, gitmek içindi.

...

"Bacıana" dedi Ahmed ellerinin arasına ablasının emektar ve

öpülesi ve hatta uğrunda ölünesi ellerini alarak "Bacıanam, bana daha şuncacık çocukluğumdan beri hem analık, hem babalık, hem ablalık ettin sen. Nasıl edeyim de hakkını ödeyeyim ben senin? Ne diyeyim sana, ne vereyim, nereden getireyim? Nasıl edeyim? Bilirim senin derdin benden çoktur lakin içimde bir sızı var ki; dermanını bilmiyorum. Öyle bir sızı ki bu; o sızıyı, sızının kaynağı olan derdi, derdin sebebini dahi bilmiyorum."

"Hele söyle Ahmedim. Söyle ki senin gönlünün taşıyamayacağı derdi taşıyacak tek yerdir benim gönlüm. Zira ben atanım senin. Hele söyle!"

Başını ablasının ellerine doğru yaklaştırdı Ahmed. Öpecekti, öpmeliydi belki de, lakin dudakları değdiği vakit bu ellerin çektiği çilelerin hararetinden yanar diye korktu. Sustu bir zaman, sonra lisanıyla değil de gönlüyle konuştu.

"Bir sızı var bacıanam, sinemim ta derininde, en derininde bir sızı var. Boynumda taşıdığım bir hurma çekirdeğidir, lakin omzumda taşıdığım dünyanın bütün derdidir. Kaç gecedir ki, uykularımdan bu dert ile uyanırım. Kaç uykudur ki, rüyalarım diyar diyar gezdirir beni de gönlüne İslam'ın ışığı değmemişlerin feryadıyla kavrulurum. Haydi biz hidayet denen felaha ermiş âdemleriz. Haydi ki; biz bir ermişin, bir dervişin himmetinden nasiplenmiş de Müslüman olmuş garipleriz. Ya gitmediğimiz, görmediğimiz, ismini dahi bilmediğimiz diyarlardaki âdem dedemizden kardeşlerimiz? Onlara bu himmeti kim götürecek?

Uykularım bölünüyor bacıanam. Rüyalarımda kan ağlayan garipler görüyorum cihanın dörtbir tarafında. Sonra mahşer yerine vasıl oluyorum aniden. Görüyorum ki yakama yapışıyor o kan ağlayan insanlar. "Neden?" diyorlar bana "Sen hakkı buldun, emanete sahip oldun, kıbleni de doğrulttun da neden bize söylemedin?" diyorlar. Gözlerimdeki yaşlarla ayılıyorum bu hararetli düşten. Korkuyorum bacıanam, korkuyorum.

Onlara bu tebliğ ulaşmadan ölecekler diye korkuyorum."

Kardeşinin başını merhametle okşadı Gevher Şehnaz Hatun. Bu suyun hangi mecraya akacağını, bu kelamın nerede noktalanacağını anlamıştı. Belki de "Aman" diyecekti kardeşine "Aman, gitme uzak diyarlara. Anasız, babasız kalmış bacını bir de kardeşsiz koyup da gitme" diyecekti zihnini, aklını dinleseydi. Lakin gönlünü dinledi o.

"O vakit, ne bekliyorsun Ahmedim? Neyi bekliyorsun, kul seni çağırıyor, yol seni çağırıyor. Git ki, bu gidiş yalnız olsa da, dönüşü yalnız olmayacaktır zahir. Git o vakit Ahmedim. Sen git ki gece bitsin, güneş doğsun o diyarlarda. Hem gücün yetmese de buna; Allah korusun, ömrün yetmese de mahcup dönmeyeceksin 'Ben denedim, ben gittim şahidim sensin ya Rab!' diyeceksin. Hem hakikat, gitme desem de gideceksin. Lakin pederimizin bir vasiyeti vardır. Vakti gelmiştir artık. Evvela onu yerine getirmek icap eder."

Başını hiç kaldırmadı Ahmed. Yeni yeni sakallanmış yüzünden aşağı doğru bir damlanın süzüldüğünü hissetti. Bir şeyler mi anlatacaktı? Ya da ablasının boynuna sarılıp ağlayacaktı. Hem ne idi babasının vasiyeti de şimdiye değin haberdar olmamıştı? Soracaktı ablasına, eğer kerpiçten hanelerinin tahta çatma kapısı üç defa tok bir sesle vurulmasaydı.

Kapının çalındığını duyar duymaz evvela gözünden akan yaşı sildi Ahmed. Gevher Şehnaz ise yaşmağını iffeti ile bağladı. Gelen yabancı biri olabilirdi.

Ahmed kapıyı açtığında Gevher Şehnaz çoktan bir köşeye çekilmişti ve edebini gözlerine değdirip bakışlarını yere indirmişti. Kapının hemen önünde bekleyen toz renginde cübbesi, başında cübbesiyle hemahenk sarığı ile kahve gözlü bir yiğitti. Kimdi bilmiyordu Ahmed, lakin ya onunla aynı yaşta ya da birkaç yaş fazla/eksikti. Ahmed "Buyur kardeş" diyene kadar başını da yerden kaldırmadı hiç. Ahmed'in 'buyur' deyip de girdiği muhabbet kelamına karşılığı muhabbetle olacaktı. Zira

kardeş demişti Ahmed. Kardeş diye söze başlayana kardeş denirdi ancak. O da öyle yaptı zati.

"Kardeş" dedi "Şeyh İbrahim'in oğlu Ahmed Yesevi'yi arıyorum."

"Buyur kardeş, Şeyh İbrahim babamdır, Ahmed de benim, Yesiliyim."

Tebessüm etti misafir ve içeri girmeden:

"Ben" dedi "Buhara'dan senin için geldim."

Anlamadı, anlayamadı Ahmed. Bu gelen kimdi ki? Hem bu geliş de nedendi ki?

...

Musa Barlas
Birisi ateş, öteki suydu sanki...

"İSTER MİSİN EVLAT DIŞARI çıkarayım seni. Hem biraz da temiz hava almış olursun" dedi Muhammed Abay, göz kapakları açılmaya başlayan Musa Barlas'ın karşısında "Görecek mi?" diye kontrol etmek için elini sallarken. Ama hayır, hiçbir tepki vermiyordu. Ve Muhammed Abay'ın içi sızlıyor ve hatta acıyordu bu kimsesiz adama.

"Olur" dedi Musa Barlas.

Yattığı sedirin üzerinden ağır ağır doğruldu. Bir hareketle kalkmaya çalıştı yerinden ama yetmedi gücü. Gerisin geri sedirin üzerine oturdu. Bir kez daha zorladı kendini, lakin yine aynısı oldu. Muhammed Abay gelip tuttu ellerinden. İstemiyordu belki Musa Barlas, ama yapacak başka birşeyi de yoktu. Mecburen tuttu kendine uzatılan elleri. Şimdiye değin hiçbir el uzatılmamıştı ki kendine tutsundu. Tutacak bir eli hiç olmamışların mağrurluğuyla tuttu.

Muhammed Abay kendi üzerinden çıkardığı cübbesini geçirdi Musa Barlas'ın omuzlarına. Kendisi ise yalın kat yakasız

bir gömlekle kaldı. Tek cübbesiydi bu onun ve onu da Musa Barlas'a vermişti. Ama Musa Barlas ne bunu bilebilmişti ne de görebilmişti.

Omzundan sıkıca kavradı Muhammed Abay, Musa Barlas'ı. Sonra ikisi yek ahenk adımlarla odadan çıktılar. Ayrı bir dünyaya girmek içindi sanki bu çıkış. Ama henüz kimse sırrını bilmiyordu bu garip misafirin. Hatta misafirin kendi bile kendinden habersizdi.

Musa Barlas'ın uzunca bir koridor olduğunu vehmettiği yolu ağır ağır yürüdüler sonra. Musa Barlas yürümekte zorlanıyordu, lakin bunu da belli etmemeye çalışıyor, zoraki de olsa adımlarını ileri doğru atıyordu. Bu adam her kimdiyse ona iyilik ediyordu belli, ama güvenebilir miydi ona, bilemiyordu.

Ağır ağır tam da Musa Barlas'ın vehmettiği gibi dergâhın ince uzun koridorunda yürüdüler. İkisi de konuşmuyordu. Lakin ikisinin de zihninde bir hengâme, bir sualler silsilesi vardı. Biri bu dünyayı düşünüyordu, ne olduğunu hayal ediyordu, yekdiğeri öte âlemini düşünüyor, düşlüyor, onun için yaşıyordu belki de. Yanyana yürüyorlardı lakin ikisi de ayrı, başka, farklı bir âlemdeydiler sanki. Biri; kendini düşünüyor, kendi için endişeleniyor, kendini kurtarmayı ümit ediyordu. Diğeri; kendinden başka herkese dertleniyor, onlar için endişeleniyor, onları kurtarmanın derdi ile yanıyordu.

Yanyana yürüyen iki insandılar. Birbirlerine benziyor, aynı lisanı konuşuyor, aynı anı yaşıyorlardı. Lakin iki ayrı dünyaydı sanki onlar. Biri ateş, öteki suydu sanki. Biri madde, yekdiğeri mana... Biri suret, öteki asıl. Biri görünen, öteki gizleneni arıyordu. İki ayrı âlem, iki farklı kardeş ve belki de aynanın iki ayrı yüzü gibiydiler. Lakin ne tuhaf görünene kıymet vermeyen bu âlemi görüyordu da görüneni arayanın, gördüğüyle yaşayanın gözleri görmüyordu hiç.

Bütün bu düşünceleri Musa Barlas'ın uzun bıyıklarının altındaki çatlak dudaklarından çıkan cümle bozdu.

"Neden bu denli sessiz burası derviş?" dedi, "Kimse yok mudur burada?"

Tebessüm etti Muhammed Abay. Lakin görmedi tebessümünü Musa Barlas. Oysa ne güzel bir tebessümü vardı. Zira tebessüm etmenin dahi sadaka olduğuna itikadı vardı ve verilen sadakanın en iyisi olması icap ederdi. O sebeple belki de öyle güzel tebessüm etti ki.

"Vardır" dedi, "vardır elbet evlat. Lakin seslerini işitmen için evvela susmayı öğrenmek gerekir. Onlar ki harfsiz konuşurlar. Zira zikir çekerler, Allah'ın ismini söylerler. Ve o isim ki hiçbir harfle hudutlanamaz, hiçbir sese sığdırılamaz."

Susuyordu işte Musa Barlas tek kelam etmiyordu ki! Ne demek istiyordu bu derviş? Gerçi dervişlerin tuhaf halleri vardı ve anlayamamıştı hiç onları. "Bu kelamı da o tuhaflıklardan biridir" diye yordu ve sustu.

"Onlar" dedi Muhammed Abay "lisansız konuşmayı bilirler. İşitemezsin belki, ama onlar binbir mana söylerler. Zikir dediğin, dilin değil canın, gönlün sesidir. Ve gönlün sesi hep sessiz geçer. Kulağa değil de gönle değer o."

Yine sustu Musa Barlas. Ve yürüdüler, iki ayrı dünyayı temsil eden iki başka insan kolkola bir kardeş gibi yürüdüler. Ateş ile su... Birbirinin koluna girmiş söndürmüyor, birbirinin elinden tutmuş da yakmıyordu. İkisi de farklıydı esasında. Biri Habil ise öteki Kabil'di. Biri beyaz güldü aynı gülistanda, diğeri kara bir güldü. Habil de olsa, Kabil de olsa bir sırrı anlatmak için zamanı aşıp birleştiler, sükût ile söyleştiler. Zira düşman olsalar da Habil ve Kabil kardeştiler.

Yürüyordu, ama aklında yalnızca tek bir sual vardı Musa Barlas'ın. "Bu başıma gelenler de nedir? Bana bunları eden de kimdir?" diye geçirdi içinden. "Hem gözlerim görmüyor gerçekten, en ufak bir ışığı dahi seçemiyor. Bir daha hiç görmeyecekler mi? Bana bunu eden kimse, elbette cezasını vereceğim" dedi kendi kendine.

İnce uzun koridoru bitirip de genişçe avluya varmışlardı şimdi. Ve sesleri duyuyordu Musa Barlas. Göremiyordu, lakin tam orta yerde kocaman bir kazan vardı ve onun yanında duran iki derviş—kazanın içindeki her ne ise—onu koca bir tahta kepçe ile karıştırıyorlardı. Biri 'Hû' diyor, karıştırıyor diğerine veriyordu kepçeyi; öteki 'Allah' diyor karıştırıyordu. Sonra ikisi birden sarılıyorlar ve tek bir lisanla 'Bismillah' diyorlardı. Ve böyle devam edip gidiyordu.

'Hû.'

'Allah.'

'Bismillah.'

Bu hali görmese de işittikleri bir musiki gibi damlıyordu Musa Barlas'ın kulaklarına. İki derviş kazanın başında sanki aş pişirmiyorlar da bir ilahi terennüm ediyorlardı. "Ne güzel" dese de içinden, bunu söyleyemedi Musa Barlas. Gururu ve gönlünün karanlığı galip gelmişti. Sadece "Bu sesler nedir derviş? Ne oluyor orada?" diyebildi.

Bir kez daha tebessüm etti Muhammed Abay ve Musa Barlas bu tebessümü bir kez daha göremedi. Ve bir kez daha gönülden verilmiş bir sadaka kadar güzeldi bu tebessüm.

"Bunlar dergâhın aşını pişiren dervişlerdir" dedi "Zanaatları aşçılıktır onların."

"Peki ya neden böyle yapıyorlar? Sanki bir ilahi söyler gibi karıştırıyorlar aşı?"

"İnsan" dedi Muhammed Abay. "Her yerde, her vakitte, her işte Allah'ı zikretse iyi değil mi evlat? Onlar dahi aş pişirirken zikir çekiyorlar. Allah'ın ismi ile pişen aş ne tatlı olur bilir misin?"

Bilmiyordu Musa Barlas. Şimdiye değin hiç düşünmemişti bunları. Eşkıyalık ettiği vakitlerde kervanlardan çalmış yemişti, sonra kimbilir hangi diyardaki hanlarda ekmeğini şaraba katık etmişti. Bilmiyordu, Allah ismi ile pişen aşın tadını. Hem bunu bilen kaç insan vardı ki?

"Bu aş" dedi Muhammed Abay "Aşk ile pişirilir. Hem bu yoldan gelecek dervişler için hazırlanıyor. Bu mevsim geliş mevsimidir."

"Nereden geliş?" dedi Musa Barlas.

"Sen dervişleri bilmez misin?" dedi Muhammed Abay, "Cihanın her yanına dağılır onlar. Arkalarında ne bıraktıklarına bakmazlar. Kimi vakit bir handa konaklarlar, kimi vakit bir hasır serip yere—o dahi yoksa cübbelerini serip—yatarlar da gittikleri beldelerde insanlara din-i İslam'ı anlatırlar. Çoğu vakit aç kalırlar, kimsesiz kalırlar; lakin yine de vazgeçmezler bundan.

Hem her gidişin dönüşü de yoktur ki! Kimi buralarda tüccardır, kimi hallaçtır, kimi berber, kimi sarraf. Gittikleri yerlerde o işi tutarlar da halka karışırlar. Halkın arasında Hakk'ı anlatırlar. Kimseyi hor görmez, herkesi hoş görürler. Belki de o sebeple bir isim vermiş onlara insanlar. Âhi diyorlar onlara. Yani kardeş. Zira Müslümanlar kardeş değil midir? Lakin onlar Müslüman olmayanları da kardeş belliyorlar. Başkalarının selameti için kendi selametlerinden geçiyorlar. Başkalarının cenneti için kendi dünyalarını cehennem biliyorlar.

'Allah' deyip de yollara düşer onlar. Allah ismi ile yapılan aşın tadını bilmeyenlere o aşı tattırırlar. İşte şimdi onların dönüş mevsimidir. Gerçi her geliş bir gidiş içindir. O sebeple ömür biter de bitmez yol. Son kişi dahi Allah adını duyana kadar bu gidiş bitmez. Kimi döner kimi dönemez o yoldan. Lakin yine de yol bitmez."

'Tuhaf' dedi Musa Barlas. Zira ona yabancıydı bu haller. Bilmeyen nasıl anlayacaktı ki? Bir başkası uğruna kendi hayatından vazgeçmek, bir başkasının ukbası için dünyasını terk etmek, memleketinden gitmek... Anlaşılamaz şeylerdi bunlar bilmeyen için. "Hep yolda mı geçer ömürleri onların, vatanlarına geri gelmezler mi hiç?" diyebildi sonra.

"Dönerler elbet" dedi Muhammed Abay. "Dönerler amma

dönmek için gitmezler. Ayrı şeydir bunlar. Dönmek ile dönme ihtimali olması bambaşkadır evlat. Sen yılkı atlarını bilirsin misin?"

Bilmez olur muydu Musa Barlas. Elbette bilirdi.

"Bilirim elbet" dedi.

"Hani atlar yaşlanıp da iş görmez olunca, onları vatanlarına salarız ya. Üzerlerinden eyerlerini, ayaklarından nallarını sökeriz, 'Haydi geldiğin yere gerisin geri dön' deriz ya. Ehlileşmemiş hallerine, onları bulduğumuz yerlere geri göndeririz. İşte o yılkı atları gibi elbet bir gün geri dönerler vatanlarına. Dönmeye dönerler lakin eyerleri alınsın, nalları sökülsün istemezler. Gerekirse yolda çatlayana kadar gitmek isterler. Ama elbet bir gün dönerler.

Sen bu dönüşü bu dergâha dönmektir sanma sakın. Dönüş asıl vatanadır. Allah'ın dergâhınadır asıl dönüş. Üzerlerinden alınan eyer, ayaklarından sökülen nal, bedenleridir onların. Yılkı atları gibidir onlar, cennete dönmek için giderler. Lakin yol yalnız çekilmez evlat. Yolda yalnız yürünmez. Yalnız başına gitmemek için cennete, uzak diyarlara giderler, yoldaş ararlar kendilerine dervişler. Şimdi işte onların dönüş mevsimidir. Gitmek için gelecekler. Bir daha gitmek için. Bir tek kişiye dahi Allah dedirtmek için. Allah'ın dergâhına dönerken kendilerine yoldaş edinmek için."

"Nasıl olur?" dedi Musa Barlas "Bu insanların kimleri kimseleri, evleri isimleri yok mu da böyle hiç düşünmeden gidiyorlar?"

Hem sorular soruyor hem de bu aldığı cevaplardan kendine bir pay çıkarıyordu Musa Barlas. "Belki ağzından bir laf alırım" diye sual ardına sual ediyordu. Ve sanki gerçekten merak eder gibi cevabını bekliyordu.

"Var elbet evlat. Çoğu evini de sırtına yükleyip gidiyor. Hem İslam nurunu yaymak sadece er kişinin görevi değildir ki, hatunlar da gidiyorlar. Cihanı hatun düzeltir bilirsin.

Gittikleri yerlerde bir ufacık tekke kuruyorlar. Sonra oradakiler isim veriyorlar onlara. Bacıyan-ı Rum diyorlar hatunlara; Anadolu bacıları, Âhıyan-ı Rum, Abdalan-ı Rum diyorlar erlere; Anadolu âhileri, abdalları, kardeşleri diyorlar. Nasıl kimseleri yok diyelim onlara?"

Anlayamıyordu bütün bu anlatılanları Musa Barlas. Nasıl insanlardı bunlar böyle? "Ahmaklık" dedi kendi kendine. "Ahmaklık bu ettikleri, kendileri aç biilaç gezecekler de sırf birileri kendilerine kardeş desin diye gidecekler. Olacak iş mi bu?" diye geçirdi içinden. Ama sinesinde olanları sese dökemedi, söyleyemedi.

Bir rüzgâr esti sonra. Yüzüne düşen birkaç kar tanesi hissetti Musa Barlas. Olduğu yerde titredi birden. Oysa mevsim bahardı. Öyleydi, sıcaktan terlemesi lazımdı, lakin o soğuktan titriyordu. Mevsim mi değişmişti, kaç zaman geçmişti? Evet, o gün türbeyi öteden gözetlerken sıcaktı, biliyordu, bahardı. Lakin bu ne haldi? Kar yağıyordu. Besbelli ki kıştı. Tam birşeyler söyleyecek oldu Musa Barlas, bir derviş kesti sesini.

Selam verdi bu gelen genç derviş. Sonra belki de elini öpmüştü Muhammed Abay'ın. Musa Barlas göremiyordu, ama uzun uzun Musa Barlas'ın yüzüne bakıyordu o genç derviş. Uzunca bir sessizlik oldu. Hiçbiri konuşmuyor, hiçbir şey söylemiyorlardı. Yalnızca tek bir ses vardı avluda. Kazanda aş pişiren dervişlerin göğe değen ilahisi:

'Hû.'

'Allah.'

'Bismillah.'

Bir süre düşündü genç derviş, "Olmaz!" diye geçirdi içinden, emin olamadı, inanamadı. Ama oluyordu işte. Gözlerini kıstı ve gözlerinin görmediğini fark etmeden Musa Barlas'a seslendi:

"Sen" dedi "Sen osun, seni tanıyorum ben."

Şaşkındı Musa Barlas. Tanıyor olduğuna sevinmeli miydi,

üzülmeli miydi bilemedi. Lakin şimdi tanınmamış olmak daha çok işine gelirdi. Hem kimdi bu? Nereden tanıyordu Musa Barlas'ı. Göremiyordu ki bilsindi.

"Eminim, sensin" dedi tekrar genç derviş hayretle ve belki de korkarak.

Dervişler hâlâ sallıyorlardı kepçeyi kazanda ve ne güzel söylüyorlardı:

'Hû.'

'Allah.'

'Bismillah.'

...

Ahmed Yesevi
Aralık 1115, Yesi

AHMED KAPIDA KARŞILAŞTIĞINDA bu gelenin bir gönül ehli olduğunu anlamıştı zaten. Hani "Şeyh İbrahim'in oğlu Ahmed'i arıyorum" demişti ya yetmişti bu Ahmed'e. Zira babasının adını söylemişti. Bu kara yağız, ince bedenli, masum yüzlü haberci ya kendiyle aynı yaşlardaydı ya da belki birkaç yaş daha küçüktü. Sakalsız yüzünde kimsesizliğinden belki de yolun yorgunluğundan bir burukluk vardı, anlamıştı bunu. Güneşte kavrulmuş teni, kahveye renk vermiş gözleri vardı. Toz rengi cübbesi sanki daha da tozlanmış, dudakları morarmıştı biraz. Lakin belli ki, gönlü temiz bir âdemdi bu.

"Buyur kardeş. Ahmed benim" dedi tebessümle.

Evvela girmek istemedi bu gelen misafir içeri. Sanki mahcup, sanki korkuyordu. Lakin yine de girdi içeri.

"Osman Bahadır ismim. Buhara'dan Yusuf Hemedâni dergâhından geliyorum. Üstadım Yusuf Hemedâni seni bulup da dergâhına davet etmemi emretti bana. Vakitlice gitmem için de tembih etti. Gelmek istemezsen şayet sana Arslan Baba'dan

bahsetmemi, emanetin hakkını vermenin vaktinin geldiğini söylememi istedi" dedi.

Evvelce şaşırdı Ahmed, lakin bu şaşkınlığını belli etmedi. Bir yer gösterdi Osman Bahadır'a. Karşı karşıya oturdular. Ne konuşacaklardı ki? İkisi de ne kelam edeceklerini bilmiyorlardı. Biri bir haberi taşımış diğerine iletmişti, öteki haberi almış, işitmişti. Söz bitmişti yani. Konuşacak kelam bitmişti. "Neden?" diye sormadı Ahmed. Zira o da biliyordu bir gün böyle bir haberin kendine geleceğini.

Bir süre diz dize oturmuşlardı bu iki yeni kardeş. Ne biri ötekini biliyor, ne öteki berikini tanıyordu aslında. Lakin Ahmed böyle bir işaretin geleceği günü beklemişti hep. Ve işte gelmişti de.

Onlar bir süre sohbet ettikten sonra Gevher Şehnaz Hatun'un hazırladığı aşı yediler. Osman Bahadır hiç konuşmuyordu, mahcuptu. Önüne konan aşa kaşığını sallamakta tereddüt ediyordu.

"Buyur kardeş, evvela aşımızı yiyelim. Yolumuz uzundur belli ki" dedi Ahmed, Osman Bahadır'ın kahve çekirdeğine benzeyen gözlerine bakıp da tebessüm ederek.

Elindeki tahta kaşığı Ahmed'in kendi elleriyle yaptığını bilmeden sallamıştı toprak kâseye. Neredeyse bütün Yesililer Ahmed'in yaptığı tahta kaşıklarla yiyorlardı zaten aşlarını. Onun yonttuğu kaşıkla yenen aşın daha bereketli olacağına inanıyorlar ve gönlündeki hikmetin yonttuğu kaşığa da sirayet etiğini vehmediyorlardı. Ahmed de yonttuğu kaşıkları satarak geçimini sağlıyordu. Elinin emeğinden gayrı bir lokma yemiyordu ve yedirtmiyordu ablasına.

Sabahtan akşama değin yonttuğu kaşıkları emektar öküzlerinin iki yanına salladığı heybeye dolduruyor ve çarşıda satıyordu. Çoğu vakit de dergâhtaki derslerden ve yaşı ufak dervişlere verdiği talimden uzak kalmamak için çarşıya gitmeyip dergâha gidiyordu. O kadar ki, öküz artık yolu öğrenmiş ve

çarşıda kaşıkların satılacağı yere kendi kendine gider olmuştu. Hatta ahali arasında bir söz yayılmaya dahi başlanmıştı. Diyorlardı ki; Ahmed'in öküzünün heybesinden her kim ki bir tahta kaşık almış olsun, öküz o kaşığın parasını almadan peşini bırakmıyordu. Artık ahalinin gözünde daha da büyüyordu Ahmed. Kendi bilmiyordu ya da belki bilmek istemiyordu lakin ahali artık ona Ahmed değil de Hoca Ahmed diyordu.

İşte o kaşıklarla yediler aşlarını. Hiç söylememişti Osman Bahadır, lakin onun da kimi kimsesi kalmamıştı bu âlemde. Ama tutmaç aşını görünce anası gelmişti aklına. Zira en ziyade bu aşı severdi, hele ki anası yapsaydı onu. Tutmaçı bir hasretle yedi Osman Bahadır. Sanki erişteleri anası kesmişti, mercimekleri o ayıklamış, yoğurdun mayasını anası çalmıştı sanki. Diyemedi bütün bunları Ahmed'e, lakin içinde yalnızlığını unutturan bir lokma aşın heyecanı vardı. Anası vardı bu aşın her lokmasında. Hayali anasındaydı, lakin bedeni hiç tanımadığı bir âdemin sofrasında.

Osman Bahadır zihninden bunları geçirirken Ahmed'in gönlü tutuşmuştu bile. "Demek ki" diyordu kendi kendine "Demek ki sırrı bilen biri var. Demek ki Arslan Baba'dan haberi olan boynumdaki emaneti bilen biri var. O vakit hakkını vermek gerekir elbet."

Yemeklerini bitirince kalktılar. Bu kalkış belki de bu hanedeki bir sofradan son kalkışıydı Ahmed'in.

"Evvela" dedi Ahmed "Arslan Babamın dergâhına gidelim. Bir helallik dileyelim onlardan. Geceyi orada eder, sabah erkenden revan oluruz yola."

"Eyvallah" diyebildi Osman Bahadır. Bu denli kolay bir kabulü, böyle içten bir teslimiyeti o da beklemiyordu. Hatta Buhara'dan Yesi'ye gelirken at sırtında onca düşünce gelmişti aklına. "Zor olacak" diye vehmetmişti. Hiç bilmediği bir âdemi alıp da Buhara'ya götürmek zor işti. Kabul etmez, onunla bu yo-

la gelmez zannetmişti. Lakin o hiç sual etmeden kabul etmişti bunu. Belli ki bir başkaydı o. Üstadı Yusuf Hemedâni'nin onu çağırması boşuna değildi. Zira herkes dergâha kendi gelir kabul edilmeyi dilerdi, lakin bu Ahmed'i, Üstad kendi davet etmişti.

İkisi beraber çıktılar hanenin kapısından. Bu çıkış son çıkış olmasaydı, olmayacaktı. Neden sonra geri döndü Ahmed. Kapıdan tekrar içeri girdi. Osman Bahadır kapının önünde başı önde bekledi.

Ahmed içeri girer girmez yapıştı ablasının ellerine.

"Bacıanam" dedi "Helal et hakkını. Yol beni çağırıyor. Hakk beni çağırıyor. Bugünün geleceğini biliyordum ben. Lakin gitmekten değil seni bir başına bırakmaktan korkuyordum. İşte geldi davet. Bilirsin davete icabet gerektir ve bu daveti kabul etmezsen bir daha olmamasından korkuyorum" dedi ve ellerinden öptü ablasının.

Ağlıyordu Ahmed. Zira insan en zor ve belki de en son anasından ayrılırdı. O da anası biliyordu bacısını. Ama ablası gönlüne gem vurmuş, gözlerine set çekmişti sanki. Ağlamamak için yemin mi etmişti? Bunca derdinin yanında bu ona az mı gelmişti? Hayır, ağlamak istememişti. Zira biliyordu ki, bu gidiş bir hicrete benziyordu ve elbet geri gelecekti. Ve gelmek için gitmek gerekti.

"Hakkım helaldir sana Ahmedim" dedi. "Ben senin gideceğini zaten biliyordum. Pederimiz Şeyh İbrahim ölmeden evvel seni benim ellerime bırakırken demişti zaten, 'Ahmedime, can balama iyi bak kızım. O yalnızca benim değil bütün ümmet-i İslam'ın ümididir. Vakti gelince gitmesine müsaade et. O gidecek ve binlerle geri gelecektir' demişti" dedi ve gözlerinden öptü kardeşini.

İkisi de sustular. Zira ayrılık vakti kelam edilecek vakit değildi ki. Kelam etmek manasızdı o vakitte. Konuşsan ağlardın, sussan ağlardın, baksan ağlardın, gitsen ağlardın. Sustular ve ağladılar.

"Hakkım helaldir sana Ahmedim" dedi en son Gevher Şehnaz Hatun. Lakin bir derdi vardı belliydi. Babasının vasiyetini artık söylemeliydi. Şimdi söyleyemezse eğer belki de hiç söyleyemeyecekti.

"Ahmedim" dedi "Candan öte kardeşim. Pederimiz ölmeden bana vasiyet etmişti. 'Benim ömrüm yetmezse eğer; Ahmedimi başsız, atasız koma. Yesi'deki halifemin kızı Ayşe Hoştaç ile evlendir. O ki temiz gönüllü, temiz nesebli âdemdir. Kızı dahi Ahmedimle bir doğmuştur. Bu dediğimi ben yerine getiremezsem, sen yerine getir ki; Ahmedimin ismi yalnızca dillerde kalmasın soyu da alsın yürüsün' dediydi. Gel sen bu gidişini birkaç zaman ertele. Ertele ki, pederimizin vasiyetini de yerine getirmiş olalım."

Hiçbir şey diyemedi Ahmed. Aklında hiç olmamasına rağmen babasının sözünü yere düşürmeye razı olmadı gönlü. Değil mi ki pederi öyle vasiyet etmişti, o vakit bunu emir bilmeli ve yerine getirmeliydi. Hem kendi gittiği vakit ablası da yalnız kalmamış olacak; iki hatun birbirine yoldaş, sırdaş, haldaş olacaklardı.

Hiç cevap vermeden sadece başını salladı Ahmed. Tebessümle iştirak etti Gevher Şehnaz Hatun:

"Hayırlısı balam" dedi. "Hayırlısı olsun."

...

Birkaç gün geçmemişti ki, bir toy kurulmuştu Yesi'de. Bilen bilmeyen, gören görmeyen, davet edilen ve hatta edilmeyen herkes oradaydı. Zira Yesi'nin gözbebeğiydi Ahmed.

Uzunca bir bozkırın ortasında kocaman bir çadır kurulmuş. İçinde genç/yaşlı erkekler bağdaş kurmuşlar, oturuyorlardı. Kımız içenler, türkü söyleyenler, toy aşından yiyenler, dualar edenler...

Bir başka çadırda kadınlar, kızlar bir araya gelmişler ortalarında düğün aşını pişiriyor, kazanlar kaynatıyorlardı. Her bi-

ri bu karışık zamanda az da olsa gönüllerine selamet ve ferahlık veren bu toydan nasipleniyor hem Ahmed için hem de taze gelin Ayşe Hoştaç Hatun için dualar okuyor, hayırlı, bereketli ömürler niyaz ediyorlardı.

Çadırların önünde çocuklar oyunlara dalmış, atların arasında bir o yana bir bu yana koşturuyorlar, ellerine tutuşturulmuş sütlü darıları, kavunları yiyorlardı.

Yesi'nin yaşlı aksakalları gelini almak için birkaç saat evvel gelin evine gitmişler ve şimdi bir kalabalık halinde geri geliyorlardı. Gelin alayının önünde aksakallar dua ederek yürüyor, ardında bir beyaz ata binmiş gelin geliyordu. Atın hemen yanında ve yularından tutmuş halde gelinin babası Musa Hoca ve onun ardında da gelinin akrabaları vardı.

Gelini getirip bu andan ömrünün sonuna kadar hanesi belleyeceği evin önünde, yani ki Ahmed'in evinin önünde dualarla indirdiler. Bu andan sonrası hatunların işiydi. Gelin içeri girmeden gelinin ağzına bir parmak bal çaldı Gevher Şehnaz Hatun, sonra kucakladı taze gelini. Artık bir kardeşi daha vardı.

Birkaç saat sonra artık toy iyiden iyiye dağılmaya başlamıştı. Yerinden kalkan herkes yeni evlenmişlere bir hediye veriyor, kimi bir çuval darı bırakıyor, kimi bir kap yemek, kimi bir parça ipek...

Bir aralık kalabalıktan ayrıldı Ahmed. Toyun kurulduğu çadırların arka tarafında yürüdü bir vakit. Sessizliği dinliyor, karanlığı seyrediyordu sanki. Susuyordu, belki de susmaması gereken bir andı lakin susuyordu o. Mutlu olma vaktiydi belki de şimdi. Zira atasının soyu yürüyecek, babasının vasiyeti yerine gelecek, kendisinin bir evi barkı, hanı hanesi olacaktı. Lakin bir sıkıntı vardı içinde ve nedenini bilemiyordu.

Neden sonra gecenin o karanlığında bir beyaz kuşun kanat çırptığını gördü. İlkin inanamadı gördüğüne, birkaç kez gözlerini kapatıp açtı. Lakin beyaz bir kumruydu bu işte ve

gecenin karanlığında kanatlarını çırpıyor, uçuyordu. Ahmed bu gördüğü beyaz kumrunun evvel vakitte bir ağacın altında Arslan Baba'nın asasına konanla aynı kuş olduğunu bilemezdi ve bilmiyordu da. Kuş karanlıkta kanat çırpıyor, uçuyordu lakin uzaklaşmıyordu hiç. Hayra yordu bunu Ahmed. Sevindi.

Bir zaman öylece bakakaldı o kuşa. Neden sonra ardından birinin geldiğini fark etti. Ardına döndü hemen. Gelen karanlıkta yüzü tam seçilmese de yaşlıca bir adamdı. Birden o gördüğü beyaz kuş göründü semada. Kanadını çırpa çırpa geldi de adamın omzuna konuverdi. İyice yaklaşana kadar bekledi Ahmed. Sonra adam iyice yaklaşıp da yüzü seçilince hayret etti. Bir zaman donuk gözlerle baktı adamın yüzüne. Yanlış mı hatırlıyordu? O adam mıydı bu? Yanılmıyordu. Daha evvel dergâhın önünde onu bekleyen, sonra ona sırlarından haber veren adamdı.

Adam iyice yaklaşınca gayriihtiyarî:

"Sen..." dedi Ahmed "Sen...."

Lakin gerisini getiremedi cümlesinin. Sanki nutku tutulmuştu da konuşamıyordu. Tekrar denedi lakin yine olmadı. Korkudan mıydı bu, yoksa hayretten mi? Bilmiyordu ama konuşamıyordu işte.

"Gayri bir değilsin Ahmed" dedi yaşlı adam. "Yârin var yaranın var, yolun var yoldaşın var. Lakin bil ki, bu ateşten gömlektir. Yakar, lakin yanmaz. Ama bu yolda sana eş olan, bil ki hak yolda da sana eş olacaktır.

İnsan tek yaşayamaz ki. Kardeşe kardeş gerektir, yalnıza bir eş gerektir; eş odur ki yolda yoldaş olsun, sırda sırdaş olsun. Belki de o sebeple çift çift yaratmıştır Yaradan. Her yarıma tam gerektir.

Kadın cihanın başıdır, cennet dergâhının aşıdır. Hatun ki, safi edep olmak için vardır ve edep en ziyade ona yakışır.

Halkın temeli aile, ailenin temeli hatundur. Hatundur ki, İslam nuruyla nurlanmış olsun, o vakit her yeni doğan bala-

nın gözünde İslam nuru parlar. Kadın iffetliyse âlem iffetlidir.

O vakit, maksadını yalnızca erlere değil, hatunlara da yayasın. Bil ki er kişi mum ise, hatun ateşidir; er kişi ay ise hatun güneşidir; er mekânı aydınlatsa, hatun cihanı aydınlatır. Değil mi ki anadır..." dedi ve konduğu sağ omzundan kanatlanıp da uçuverdi süt beyazı kumru. Ahmed'in gözü bir kez daha bu karanlık gecede ay gibi parlayan kuşa takıldı. Kanadını çırpa çırpa, nazlı nazlı süzüldü ve gitti kuş...

Bakışlarını semadan henüz indirmeden

"Peki ya sen kimsin ey garip?" diyecekti ki karşısında göremedi yaşlı adamı Ahmed. Bir sağına bir soluna bakındı. Şaşkındı. Zira yoktu adam. Arasa da bulamayacağını anladı. Sonra o adamı ilk gördüğü anda söylediği bir cümle düştü zihnine.

"Her geleni Hızır bil" demişti.

"Her geleni Hızır bil..."

...

Toy dağıldıktan sonra bir hafta daha kaldı Yesi'de Ahmed. Lakin yol onu çağırıyordu sanki. Gidecekti. Osman Bahadır da bir haftadır onunla beraber bekliyordu. Nihayetinde gitmeye karar verdiler. Yol uzun, zaman mahduttu.

O gün sabah erkenden kalktı Ahmed. Sabah namazını gözyaşlarıyla kıldı. Namazdan sonra türlü dualar gönderdi Rabbine, hatununu ve ablasını Rabbine ısmarladı.

Sonra birkaç lokma da olsa birşeyler yiyebildi kurulan sofrada. Bir yanda Ayşe Hoştaç Hatun, bir yanda Gevher Şehnaz Hatun ikisinin de gözleri Ahmed'in üzerindeydi. O lokmaları ağzına attıkça onlar doydu sanki. İki hatunun da boğazına düğümlenmiş kelimeler vardı ve söyleyemiyorlardı.

Bu sessizliği Ahmed bozdu. Zira evlendiği günden beri o yaşlı adamın—ki artık onun Hızır aleyhisselam olduğuna ka-

naat getirmişti—söylediklerini düşünmüştü hep.

"Bacıanam" dedi "Ayşe Hatun sana emanettir."

Sonra Ayşe Hoştaç Hatun'a çevirdi bakışlarını. Taze gelin ağlayacaktı sanki. Lakin tutuyordu kendini.

"Hatunum" dedi, "bacıanam sana emanettir."

İki hatun da sessiz kaldılar. Konuşsalar ağlayacaklardı. Biliyorlardı bunu. Lakin daha sözü bitmemişti Ahmed'in:

"Ve dedi bütün bu Müslümanların bacıları, anaları, kızları ikinize emanettir. İkiniz dahi birer şeyhin kızlarısınız. Din-i İslam'ı bilirsiniz. O vakit bildiklerini bacılara anlatın. Siz onlara anlatın ki; onlar dahi evlatlarına, erlerine anlatsınlar. Bir ananın sözünden daha tesirli değildir bir şeyhin sözü. Gece demeyin, gündüz demeyin anlatın bacılara. Zira siz anlatmazsanız fasıkların fitneleri girecek akıllarına.

Bacılara bacı olun, balalara ana. Bilin ki; hatun düzelirse cihan düzelir..." dedi ve kalktı ayağa. İkisinin de yüzüne baktı bir kez daha.

"Allah'a emanet olun" dedi ve öptü ablasının ellerinden. Ve hiç ardına dönmeden, ablasına ve hatununa sırtını çevirmeden çıktı kapıdan dışarı.

Osman Bahadır kapının önünde başı önde bekliyordu. İstememişti, lakin bu konuşulanları—hatta susulanları, sükut edilenleri ve lisansız söylenenleri dahi—işitmişti. Ve içi sızlamıştı Ahmed'in bu haline. Acısı eş olanların ismiydi kardeş. Ve bu iki yeni yoldaşın birbirine eş acıları vardı.

Yürüdüler. Biri diğerine hasret acısını yaşatacak olmanın acısıyla, öteki gidiyor olmanın derdiyle yürüdüler dergâha doğru. İkisi de boynunu bükmüş adımlarını toprağı incitmekten korktuklarından mı, yoksa adımları geri geri gitmek istediğinden mi ağır ağır yürüdüler. Gidişin sonunu bilmeden gidiyorlardı. Ve Ahmed'in Ahmed olarak gittiği bu yoldan Hoca Ahmed Yesevi olarak geri geleceğini ve o hanede kalan iki hatundan yani ki Gevher Şehnaz Hatun ve Ayşe Hoştaç Ha-

tun'dan Bacıyan-ı Rum diye bir mürşideler halkasının teşekkül edeceğini ikisi de henüz bilmiyordu.

...

Dergâhta bir halka kurulmuştu. Bütün dervişler yere oturmuş ortada yana döne kaynayan semaverin yaydığı çay kokusunda demleniyorlardı. Kimi uzaktan gelen bu misafire hürmet etmek için tebessümle bakıyor, kimi cihanın ahvalinden sualler soruyor, kimi de evvelden hocası olan Yusuf Hemedâni 'den haberler alıyordu.

Akşam namazını cemaatle kılmışlar, kıldıkları yerde oturmuş kalmışlardı. Bir misafir vardı ya dergâhta gözlerini ondan ayırmıyorlardı. O konuşsun da dinleyelim istiyorlardı. Hani dışarıdan girip bakacak olsa, insan, onlarca melek bir araya gelmiş de musafahaya tutuşmuşlar sanırdı. Biri can diyordu ötekine, diğeri berikine kardeş. Bilmeyenin dahi derviş olası geliyordu. Lakin istemekle derviş olunmuyordu ki.

Az sonra semaverde kaynayan sular içinden geçe geçe ve sanki 'Hû' deyip de inler gibi sesini yayınca dervişlerden biri kalktı hemen oturduğu yerden. Bir besmele çekti ve semaverdeki suyu bir toprak kâseye döküverdi. Sonra hemen semaverin üzerinde duran sırlı çini demliğin içine ağır ağır ve doksandokuz güzel isimden bilmem hangisiyle suyu döküverdi. Çay dervişin meyiydi. İçtiği vakit dem bulurdu onlar. Zira çay dervişlere benzerdi. Gönlü semaverin içinde kaynayan o su gibi dalgalanmadıkça durulmazdı dervişler. Sonra o gönüllerindeki dalga, akıllarına sirayet etmeden dem tutmazlardı.

Çayı demleyen derviş yerine oturunca, diz kırmış dervişlerden biri Osman Bahadır'a değdirdi bakışlarını:

"De hele Osman Bahadır kardeş, vaktin güneşi üstad Yusuf Hemedâni nicedir?"

Baş kesti selam aldı önce Osman Bahadır. Ona soru soran dervişe düştü bakışları:

"İyidir. Hepinize de selamı vardır. Lakin 'Vaktin güneşi ben değilim' diyor son zamanlarda. 'Ben yalnızca onu haber veren bir nurum' diyor ve o dahi doğacak o güneşi bekliyor..." dedi ve sanki bir sırrı bilir gibi Ahmed'e çevirdi bakışlarını.

Bir vakit öylece bekledi hepsi. Sadece sustular. Sanki konuşması gereken Ahmed idi. Ama o dahi yalnızca sükût ediyordu. Sonra birden bir kafiye düştü Ahmed'in dilinden. Hiç istemeden ve belki de düşünmeden söyledi:

"Bir dergâh-ı gariptir, bir feryad-ı gariptir, bir firkat-i gariptir, ki dünyadır bu."

Bütün dervişler hep bir ağızdan sanki daha evvel akitleşmiş gibi icabet ettiler ona ve devam ettiler:

"Hû, Allah, Hû..."

Sonra diğer bir taraftan Arslan Baba evladı Mansur düştü kafiyeye:

"Ne bir cennet-i âlâ, ne bir gül-i rânâ, ne yalnızca hülya, karadır dünyadır bu."

"Hû, Allah, Hû..."

Sonra tekrar Ahmed'e düşmüş gibi söz. Hasretin ve derdin feryadıyla söyledi Ahmed:

"Ne yalnızların imdadı, ne gariplerin feryadı, ne yetimlerin muradı, yalandır; dünyadır bu."

"Hû, Allah, Hû..."

Sonra bir derviş, sonra bir başkası, sonra biri daha düşürdü sözü aşka:

"Bir kara goncadır, sayman; derdi oncadır, sanman bidayeti doğuncadır, evveli vardır; dünyadır bu."

"Hû, Allah, Hû..."

"Derviş diyar diyar gezer, âlemi nalla ezer, kimine gümüş, kimine zer; kimine rüyadır; dünyadır bu."

"Hû, Allah, Hû..."

Ve sustular sonra. Sanki bütün bütün dünyayı terennüm etmiş gibi bitkindi hepsi. O an, o kısacık an dünyanın tamamı

gelmiş geçmişti sanki. Bir tek ses vardı. Semaverin aşk ile kaynayan sesi ve sanki 'Hû' diyordu o dahi.

Az evvel çayı demlemek için kalkan derviş bu kez çayları bardaklara dökmek için kalktı yerinden. Ve evvela misafire, Osman Bahadır'a döndü.

"Çay?" dedi "Çay içersin değil mi derviş?"

...

Çaylar içilmiş, sohbet demlenmiş, yürekler nemlenmişti şimdi. Yatsı namazı bitmiş, lakin dervişlerin sohbeti nihayete ermemişti henüz. Hepsi bir muhabbetin esrikliğinde kaybolmuşlardı bir Yesi akşamında. Kardeşleri vardı, anaları aynı olmayan. Babaları bir olmayan onlarca kardeştiler, derviştiler. Müslüman olmasalar bu denli çok kardeşleri olmazdı elbet. Onlar da kardeşliklerine, dervişliklerine şükrettiler. Sonra dua ettiler hep bir ağızdan:

"Biz gibi olmayanları, İslam nurunu bulmayanları, kardeşlik aşını tatmayanları sen koru ya Rab."

"Âmin" dedi bütün dervişler bir musikinin nakaratını yeklisan terennüm eder gibi.

"Uzak ellerde dert çekenleri, derdini kimseye diyemeyenleri, derdini devası bilemeyenleri sen koru ya Rab."

"Âmin."

"O canlara varmak için, onlara Hakk'ı yaymak için ve o yolda ölmek için, sen bize güç ver ya Rab."

"Âmin."

"Dervişim, sözümü bal eyle, hicabımı yüzümde al eyle, zikrini dilimde kâl eyle, beni yolundan döndürme ya Rab."

"Âmin" dedi bir kez daha bütün dervişler bir ağızdan ve gözlerini hep birden halkanın bir kenarında oturan aksakala çevirdiler. Sanki sözün ona geleceğini, bu fasıldan sonra onun söz söyleyeceğini biliyorlardı. Ya da öyle gerekiyordu. Ki söze başladı hemen Aksakal Derviş:

"Canlar" dedi "Can bulalım, çay içelim kan bulalım, zikir ile iman bulalım. Pîr aşkına deyin 'Hû...'"

"Hû Allah Hû..."

"Allah adın diyelim, diyar diyar gidelim, düşmanı dost edelim. Pîr aşkına deyin 'Hû...'"

"Hû Allah, Hû..."

"Dervişin yolu uzundur canlar, bu yolda dervişe isim gerekmez. Lakin nisyana da düşürmez Allah Teâlâ o dervişlerin adını. Bakın ki; her birimiz, nasıl da Sultanımız Muhammed Mustafa'nın ismiyle can buluyoruz. Nasıl da sinemize gam doluyor Hüseyin ismi geçince bir çift kelam arasında, nasıl da dualar okuyoruz. Hallac-ı Mansur Pîrimize, sonra İbrahim Edhem'in feragatini nasıl da şiar ediyoruz. Yusuf'un iffetini nasıl ezber ediyor, Eyyüb'ün sabrını işitince nasıl da ısırıyoruz dudaklarımızı!

Canlar! Bu yol ki, aşk yoludur. Aşktan vazgeçmenin de tek yoludur ölüm. Bu ismini ezber ettiğimiz zevat ki, Peygamber de olsa, derviş de olsa yahut sadece bir garip âdem de olsa bu aşktan, bu dertten, bu gamdan vazgeçmediler. Gerekti ki evlerini, adaşlarını, kardaşlarını bıraktılar artlarında. Lakin yine de vazgeçmediler. O sebeple unutulmayacak onlar. O sebeple Allah onları unutturmayacak..." dedi ve sonra peyderpey dervişlerin simasına düşürdü bakışlarını, bir bir gözlerinde gezindi sanki, gözlerinden gönüllerine baktı ve devam etti anlatmaya:

"İnsan muradına ulaşamadı diye, istediği hemen olmadı diye vazgeçer mi hiç? Çekip de gider mi, umutsuzluğa, yeise düşer mi hiç?"

Dervişlerin hepsi susmuş sadece Aksakal Dervişi dinliyorlardı. Zira onlar da biliyordu ki; bu cevap verilecek ve cevap beklenen bir sual değildi.

"Siz" dedi Aksakal Derviş "Siz Leyla'sı peşinde kendini hiç etmiş, ömründen vazgeçmiş, aşka kendini köle etmiş Mecnun'u biliyorsunuz değil mi?"

Hiçbiri cevap vermedi dervişlerin. Zira bu sual dahi cevabı verilecek bir sual değildi. Ve devam etti Aksakal Derviş.

"Siz" dedi Yusuf'un aşkıyla ateşe düşmüş, yüzünden hicabını, sinesinden arını düşürmüş Züleyha'nın adını biliyorsunuz değil mi?"

Biliyordu bütün dervişler. Lakin yine susuyorlardı. Susuyorlardı ki, bu kelamın sonu gelsin, sonu gelsin de manayı versin kelamı veren. Aksakal Derviş tam son kelamını diyecekti ki, nedensiz yere bakışlarını Ahmed'e çevirdi. Belki de nedensiz değildi bu. Zaten hiçbir derviş de anlamamıştı bunu. Dervişin gözleri Ahmed'de, Ahmed'in gözleri dervişteydi. Sanki bir tek ikisi kalmıştı da başka kimse yoktu. Ve konuştu Aksakal Derviş:

"Ya siz" dedi "Semerkandlı Garip Ahmed'in ismini biliyor musunuz?"

Bilmiyordu hiçbiri ve belki de ilk kez duymuşlardı bu ismi. Ya da belki hiç yaşamamıştı böyle bir garip. Hepsi merak içinde yalnızca bu sualin cevabını beklediler yine suali sorandan. Lakin en şaşkın olanı Ahmed'di. Zira Aksakal Derviş hem gözlerini Ahmed'in gözlerinden ayırmıyor hem de Ahmed diyordu. Belli ki; bir sır biliyordu ve bu sırrı yalnızca Ahmed'e söylüyordu.

"Bilmiyorsunuz" dedi Aksakal Derviş, "Elbet ki, bilmiyorsunuz. Zira o aşkından vazgeçti."

Olduğu yerde çarpılmış gibi kaldı Ahmed. Aksakal Derviş bilerek ya da bilmeyerek ona bir sır veriyordu. Ve hatta bir şekilde azarlıyordu onu. Ve son darbeyi dahi son kelamı ile vuruyordu Ahmed'in sinesine:

"Sizin aşkınız Mecnun'un, Zeliha'nın, Belkıs'ın aşkından daha mı aşağıdır ki vazgeçiyorsunuz? Daha mı aşağıdır aşkınız ki, gitmiyorsunuz?"

Hepsi susmuştu dervişlerin. Sükût üzere sükût ediyorlardı şimdi. Sineleri bir körük gibi aşağı yukarı hareket ediyordu. Bir tek Ahmed'in sinesi susmuş, neredeyse sinesinde ca-

nı durmuştu. Bütün bu kelam onaydı biliyordu.

Ve şimdi aynı suali kendisi kendine soruyordu, daha mı azdı ki aşkı gitmiyordu?

...

Gece olmuş bütün dervişler hücrelerine çekilmişlerdi. Belki de uykuya dalmıştı bile ekserisi. Lakin Ahmed'in gözleri kan çanağı, göğsü bir güvercin kafesi ve ciğerinde kalıyordu çektiği her nefesi. Aklında yine onlarca soru ile cenk ediyordu. Gitmeli miydi Buhara'ya? Bu gidişin dönüşü olacak mıydı? Ya da olsa bile tutacağı yol bu muydu? Bilmiyordu. Tereddütler cirit atıyordu zihninde. Lakin yol da onu çağırıyordu.

Boynunda asılı meşin mahfazayı sıkıca kavradı.

"Ya Rab" dedi kendi kendine "Ya Rab sana şükürler olsun ki, beni Müslüman olarak getirdin dünyaya. Bir Müslümanın evladı olarak can verdin. Şükürler olsun ki Arslan Babamı gönderdin. Sana şükürler olsun ki Peygamber aleyhissâlatu vesselam emanetini bana verdin. Lakin korkuyorum ben. Bu emaneti taşıyamamaktan, Müslümanlık payesini taşıyamamaktan korkuyorum. Bu yolun sonunu bilmiyorum. Lakin biliyorsun sen. Başını da, sonunu da biliyorsun. Ve biliyorsun ki ulaşılmayacak yollara, ismini işitmeyen kulaklara, secde edilmemiş topraklara senin zikrini taşımak istiyorum ben. Bana güç ver ya Rab, aşk ver bana..."

Ve sonra Aksakal Dervişin söyledikleri düştü aklına. Kendine mi söylemişti. Öyle olmalıydı. Hem öyle değilse bile öyle inanmalıydı. "Sizin aşkınız daha mı azdır ki, vazgeçiyorsunuz? Daha mı azdır ki aşkınız gitmiyorsunuz?" demişti. O an karar verdi Ahmed. Aşkı vardı ve gidecekti.

Diz kırdığı yerden kalktı. Hücresinin kapısından bir hışımla çıktı. Nereye gideceğini biliyordu. Gecenin bu kör vaktinde başına gelecekleri düşünmüyor ve bilmiyor, ama nereye gideceğini biliyordu.

Tam dergâhın cümle kapısından çıkacaktı ki, birinin kolundan sıkıca tuttuğunu hissetti. Bir hışımla döndü ardına. Kolundan tutan kardaşı bildiği Mansur'du.

"Ey baba ayrı, ana ayrı, ata ayrı, lakin candan kardaşım. Bu kör vakitte nereye gidiyorsun?"

Bir şey söyleyemedi Ahmed. Lakin saklayamazdı da Mansur'dan birşey. Zira Arslan Baba ölmeden evvel bu iki balayı birbirlerine emanet etmişti. O vakit her ikisi de kardeşti.

"Biliyorum" dedi Mansur "Biliyorum can kardaşım, gideceksin biliyorum. Zati pederim de bunu vasiyet etmedi miydi sana? Buhara'ya git demedi miydi? O vakit neden sıkkındır gönlün? Dervişliğin gereği değil midir bu? Amma şimdi bu vakitte nereye gidiyorsun? Bir uğursuzluk gelmesin başına?"

"Yok Mansur can" dedi Ahmed, "Merak etme geleceğim."

"Mademki duramayacağım önünde, mademki gitme diyemeyeceğim, o vakit atımı da al. Sana yoldaş olsun. Gerçi sabah Buhara'ya giderken yoldaş edecektim sana. Lakin bu gece vakti başlayacakmış yoldaşlığınız. Al onu!" dedi Mansur.

"Eyvallah" dedi Ahmed ve Mansur'un boynuna sarıldı. Veda eder gibi değildi sarılışı, gider gibi hiç değildi. İki kardaşın nedensiz birbirlerine sarılışıydı bu. Hem bir neden niye gereksindi ki?

Bir vakit öylece kaldılar ve sonra çıktı Ahmed. Ağıldan Mansur'un yörük kıratını aldı. Ne güzeldi, nasıl kıyardı insan onu Mansur'dan almaya? Lakin töre vardı. Kardaşın hediyesi geri çevrilmez, reddedilmez, alınırdı.

Ahmed de öyle yaptı. Atladı ata ve vurdu ayaklarını. Bir rüyaya uçar gibi, bir diyara uçar gibi Yesi rüzgârında yelelerini savurarak atının uçtu gitti. Lakin bu gidiş nereyeydi?

...

İki üç saat atının nalları altında toprağı eze eze gitmişti Ahmed. Atı çatlasa da durmayacaktı. Ve durmamıştı da. Ne bir

an eğleşmiş ne de bir lahza beklemişti. Rüzgârdan gözüne dolan tozlara bile aldırmadan, etrafında belki de pusuya yatmış Moğol eşkıyalarını dahi düşünmeden sürmüştü atını. Atı kanadı olmuştu da onu almış uçurmuştu. Ve nihayetinde gelmek istediği yere bir buluttan iner gibi kondurmuştu onu.

Ahmed şimdi doğduğu yerde, doğduğu beldede idi. Yesi'den bu gece vakti halsiz habersiz çıkmış da Sayram'a gelmişti. Karasu yine eskisi gibi dingin akıyor, kimbilir hangi diyarlardan aldığı suları buralara akıtıyordu. Sonra aynıydı yine Sayram; çocukluğu kokuyordu, öksüzlüğü kokuyordu. Bütün geçmişini sırtına yüklemişti sanki Ahmed. Maksadını biliyordu o. Lakin sanki şu altındaki kıratı da biliyordu bunu ki, hiç huysuzluk etmemişti; çatlama pahasına da olsa atmıştı adımlarını. Babasının mezarıydı geldiği yer. İnsanın danışacağı bir babası yoksa hayatta ne ederdi ki? Kime söylerdi? Belki de bu suale bir cevap bulamadığından çıktı da buraya geldi Ahmed.

Babasının mezarının hemen başında diz kırdı. Üzerinden cübbesini çıkardı, başından sarığını söktü. Yalnızca babasının ona verdiği börkü vardı başında. Evvela bir Fatiha gönderdi pederinin ruhuna. Sanki ellerinden tutacakmış gibi ellerini göğe açtı, sonra ellerinden öpercesine "âmin" dedi ve halini arz etti babasına.

"Ey benim can babam. Zaman beni bir çıkmaza sürüklüyor. Kendi derdime yanmıyorum gayrı. Lakin insanlar 'hocam' diyor ya bana, bu yükün altında eziliyorum ben. Bana o denli hürmet ediyorlar, bende olmayanı bende görüyorlar. Ya onlar beni bilmiyorlar ya da ben bilmiyorum beni. Sonra boynumda taşıdığım emanet bütün cihana ağır gelecekken ben nasıl dayanayım buna? İnsanlar 'Emanet sendedir, söz dahi senindir' diyorlar bana. Ta uçsuz bucaksız diyarlarda Hakk'ın kelamını işitmeyenlere o kelamı işittirmek istiyorum. Lakin korkuyorum ben.

Gönlüm diyor ki; 'Bir kuş ol da uç, git de muhtacın elinden

tut.' Lakin nefsim de var benim, o da "gitme" diyor. Sinemi deliyor, bilemiyorum. Buhara'ya gitmekten korkmuyorum. Korkum sonunu bilememekten... Onca sene onca ilim öğrendim. Kur'ân'ı senin dilinden ezber ettim. Senelerimi dergâhlarda geçirdim. Ne idim, ne oldum? Arslan Baba elinden emanet buldum.

Şimdi ise bir yol var önümde, gitmek istiyorum, lakin yalnız dönmekten korkuyorum. Ta uzak diyarlarda kimsesiz kalmışlara kimse olmaktır muradım. Lakin korkuyorum. Onlara Allah adını söyleyemeden, söyletemeden ölmekten korkuyorum. Karar verdim, gideceğim. Bir dahi ne vakit gelir de mezarının başında diz kırarım bilmiyorum. Hakkını helal et ki, baba hakkıyla yola düşmek zuldür bana..." dedi ve iki damla yaş süzüldü gözlerinden. Lakin tuttu kendini zira evlat, babası yanında ağlamak isterdi; lakin babası istemezdi evladının ağlamasını.

Eğildi öptü babasının toprağını. Sanki ellerinden öper gibi, sanki veda eder gibi... Ve sonra doğruldu diz kırdığı yerden. Başını göğe kaldırdı. Asıl vatanı bildiği, doğduğu belde Sayram'ın yıldızlarını seyretti. Gitmek gerekti ve gidecekti de. Allah'ın Peygamberi nasıl gitmişti memleketinden. Nasıl da gitmeye mecbur edilmişti. O da gidecekti, gitmeliydi, gitmesi gerekti. Ve Onun gibi geri dönüşünde yalnız gelmeyecekti. Bilemiyordu henüz lakin Ahmed olarak çıkacağı bu yoldan Hoca Ahmed Yesevi olarak dönecekti.

Başını yıldızlardan indirdi aşağı. Atına binmeden ağır ağır ilerledi. Az ötede yatan anasına gidiyordu şimdi. Topraktan gelen toprağa gidiyordu. Biliyordu bunu Ahmed lakin yine de içi sızlıyordu insanın. Zaten içi sızladığı kadar insan olabiliyordu kişioğlu.

Ağır ağır yürüdü anasının mezarına doğru. İnsan en zor anasına 'elveda' derdi. En son anasına veda ederdi. O da öyle yaptı. Kıbleye bakan baş kısmına yaklaştı sonra mezarın. El-

lerini sanki anasının belik belik örülmüş saçlarında gezdirir gibi toprağa sürdü. Hiç bilmiyordu anasının saçlarının kokusunu. Ablası 'belik belikti' demişti ya, o vardı yalnız aklında. "Ben anama benzerim" demişti ya ablası. O da şimdi anasının mezarının başında, anasını ablasına benzeterek hayaller kuruyordu.

Ellerini anasının beliklerinde gezdirirken kendi haline acıdı Ahmed:

"Anam" dedi "Ne vardı bir suretlik olsa dahi göreydim seni. Göreydim de hayalimde bir resmini çizebileydim. Lakin böyle takdir etmiş kadir olan Allah. Ama bil ki, ben çok özledim seni anam. Babama dedim, gideceğim ben. Uzak diyarlardaki kardeşlerime bir sırrı muştulamaya gideceğim. Belki de uzun vakit gelemem yanınıza. Hakkını helal et anam..." dedi ve bu kez utanmadan ve hatta hiç düşünmeden ağladı. Zira evlat, babasının yanında ağlayamasa da anasının dizinde ağlardı.

Ve kalktı mezarın başından. Anasının beliklerinden ayırdı ellerini. Atına atladı ve bir rüzgârda savrulur gibi aheste düştü yollara. Yolun sonunu bilmese de karınca misali bu yolda ölmeyi de göze almıştı şimdi. Gönlü tatmin olmuştu. Gidiyordu. Gitmeliydi, zira Ahmed Yesevi'yi bekliyordu Müslüman olacak onlarca doğmamış âdem.

Ahmed'in kıratı nallarını toprağa değdirmeden uçuyordu sanki. Ve Ahmed ikinci kez Sayram'a veda ediyor, ikinci kez çocukluğundan hicret ediyordu. Hiç ardına dönüp bakmadı, bakamadı belki de. Lakin ah bir baksaydı. Hani o küçücük bir balayken karşıdaki tepeden inerken gördüğü derviş orada seyrediyordu onu.

Ah bir baksaydı ardına, bu dervişin Arslan Baba can kuşunu uçururken gelen derviş olduğu gelecekti hatırına, dergâhın önünde karşısına çıkıp da ona nasihat eden derviş olduğunu bilecekti. Lakin dönmedi. Ne gecenin karanlığında beyaz cübbesiyle yere düşmüş bir yıldız gibi duran dervişi görebildi ne

de onu daha evvel gördüğünü bilebildi. Hani "Derviş olmak istiyorum ben" demişti ya ona. İşte o dervişti bu ve kara gözlerini öylece Ahmed'e dikmiş bakıyordu. Sanki yaşlanmamıştı hiç, sanki zaman uğramamıştı ona. Aynıydı, aynı duruyordu.

Kimdi bu derviş, ne kadar uzun yaşamıştı, kaç yaşındaydı, nereliydi, ismi neydi? Bilmiyordu kimse. Ve hatta onun istediklerinden başkası onu görmüyordu. Belki de biri çıkıp Hızır demeliydi ona. Lakin kimse yoktu oracıkta, var olanı da gören yoktu zaten.

Atını mahmuzlayıp yönünü tam terse çevirdi derviş, sonra ta o ilk günkü gibi tebessüm etti. Ve sürdü atını. Son bir söz söyledi, belki de kendi kendine.

"Derviş olmak istiyordun ya balam. Derviş olacaksın, hem de bütün dervişlerin atası olacaksın sen."

...

Menkıbe
Kaşıkların Parası

Hoca Ahmed Yesevi Hazretleri daima arak-ı cebîn ve kedd-i yemîn ile geçinip ibadetten hâli oldukça kaşık, kepçe ve keşkül yonarlar idi. Geçimini onunla sağlarlardı.

Rivayet olunur ki; Hoca Ahmed Yesevi'nin bir öküzü vardı. Daima üstünde bir heybe ile kaşık, kepçe ve keşkül taşır, şehrin çarşısında dolaşırdı. İhtiyacı olanlar miktarınca alırlardı ve parasını heybeye bırakırlardı. O öküz, akşama dek her gün gezerdi. Sonra Hoca Ahmed Yesevi'nin hanesine dönerdi. Şayet biri o kaşıklardan alsa ve parasını heybeye bırakmasa o hayvan o kişinin ardından ayrılmazdı; ta ki o kişi o parayı heybeye bırakıncaya dek.

Musa Barlas
Eminim ki, sendin o...

"SENİ RÜYAMDA GÖRDÜM BEN" dedi genç derviş Musa Barlas'ın görmeyen gözlerine bakarken. "Sendin, eminin bundan. Hatta onca kelam ettik seninle. Kapkara bir tenhada bir ikimiz vardık. Yalnızca sen ve ben... İlkin neresi olduğunu anlayamadım. Lakin sonra sen parmağını dudağına götürüp susmam için işaret ettin bana. Sustum lakin nedenini bilemedim. Sonra iyice yanaştın yanıma. 'Sus' dedin. 'Sakın konuşma. Bak duvarları yıkılıyor türbenin. Kim ediyorsa bulmak icap eder bunu. Benim vazifem bu sırrı anlamaktır' dedin ve sustum ben de. Bilmem kaç zaman seninle bekledik de durduk öyle. Neden sonra elimi tuttun. 'Yardım et bana' dedin. Ve uyandım. Ben bu düşü üstüste üç gece gördüm, eminim ki sendin o..."

Şaşkındı Musa Barlas. Bir rüya deyip de geçebilirdi buna. Lakin bu genç derviş türbe diyordu, yıkılan duvarlardan bahsediyordu. Belli ki birşeyler biliyordu.

"Senin ismin nedir derviş?" dedi kendinden emin ve biraz

da kurnaz bir ses tonuyla. Bir eliyle de artık iyiden iyiye uzamış sakalları yüzünden ihtişamını ve heybetini kaybetmiş pos bıyıklarını burarken.

"İsmail" dedi genç derviş "İsmail Baray."

"Bak derviş İsmail" dedi Musa Barlas, "İnanma sen rüyalara. Hem hangi türbeden bahsediyorsun sen?" dedi karşısındakinin ağzından birkaç kelam alabilme ümidiyle. Zira onun kendisi için gönderilmiş bir muhbir olabileceği ihtimali vardı zihninde.

"Bilmiyorum" dedi İsmail Baray ve sanki utanır gibi oldu bütün bu söylediklerinden. Zira o an Musa Barlas'ın görmeyen gözlerini fark etmişti. Onunla konuşuyor, lakin ona bakamıyordu Musa Barlas.

Sonra sustu Musa Barlas. Ama artık birilerinin onun kim olduğunu anladığını ya da en azından yakında anlayacağını vehmetti. Ve işkillendi bu işten.

Bütün bunlar konuşulurken Muhammed Abay sükûnetle dinliyordu. Bir tuhaflık vardı, belliydi. Öyle ki, Muhammed Abay, emin gibi görünüyordu rüyasında gördüğü adamın Musa Barlas olduğundan. Ve Musa Barlas da tedirgindi sanki.

Belki daha uzunca süre o halde beklerlerdi eğer "Allahu ekber" diye yankılanan ezan sesini duymasalardı. Dervişlerin hepsi birden kalktı bu çağrı ile. Muhammed Abay Musa Barlas'ın kulağına eğildi hemen.

"Dilersen" dedi. "Hücreme götürüp yatırayım seni." Zira bu garip misafir birkaç gündür kendisiyle beraberdi, ama onun hangi dinden olduğunu bilmiyordu. Ve hangi dinden olursa olsun saygı duyuyordu ona.

Musa Barlas bir an düşündü. İşkillendirmemeliydi kimseyi. Onun için de hızlıca karar verdi. Hem şimdiye değin yalnızca lafta kalsa da Müslüman değil miydi?

"Hayır" dedi, "Namaza geçelim. Lakin abdest almalıyım ben" ve bakışlarını az evvel onu rüyasında gördüğünü söyle-

yen İsmail Baray'ın sesinin geldiği tarafa çevirdi. "Sen, sen abdest almama yardım edersin değil mi derviş?" diye sual etti.

Önce 'evet' anlamında başını eğdi derviş, lakin sonra Musa Barlas'ın görmeyen gözleri düştü aklına.

"Elbet ederim" dedi ve koluna girdi Musa Barlas'ın.

Az ilerideki kuyunun başına kadar kolkola gittiler. Bu birkaç adımlık yoldaşlık esnasında Musa Barlas, İsmail Baray'a sezdirmeden kollarını yokluyor, bileklerine dokunuyordu. Bir savaşçı yahut fedai olup olmadığını ancak böyle anlayabilirdi zira. Lakin değildi. Zayıf kolları, incecik bilekleri vardı. Ama yine de emin olamadı Musa Barlas.

İsmail Baray, Musa Barlas'ı getirip kuyunun hemen yanındaki abdest taşının üzerine oturttu. Sonra kuyunun hemen kenarında hazır olan toprak testiyi aldı eline.

"Abdest suyunu dökeyim" dedi ve dikkatli dikkatli baktı Musa Barlas'ın yüzüne. Emindi, rüyasında gördüğü adam buydu işte. İnsan rüyasında gördüğü bir adamla karşılaşır mıydı?

Musa Barlas oturduğu abdest taşının üzerinde bacaklarını açıp iki elini uzattı ve İsmail Baray ağır ağır dökmeye başladı suyu. Musa Barlas dökülen suyla ellerini bir iyice yıkadı. Lakin durdu sonra. İsmail Baray'a belli etmemeye çalıştı, ama abdest almayı unuttuğunu anladı. Zira yüzünü başını ayaklarını yıkayacağını biliyor ama bunların sırasını hatırlamıyordu. Bir süre bekledi öylece. Durdu, durdu.

Her ne kadar belli etmese de İsmail Baray durumu anlamıştı. Ve bir bir Musa Barlas'a anlattı. Onu incitmeden sanki bir hikâye anlatır gibi anlattı.

"Ben" dedi, "daha küçücük bir oğlancıkken, cennet mekân pederim öğretmişti bana abdest almayı. 'Oğlum' derdi, 'balam' derdi. 'Evvela ellerini yıkarsın ki, ellerin temizse suyu da kirletmezsin. Sonra ağzına, burnuna su çekersin de onların işlemiş olduğu günahlardan arınır, temizlenirsin. Sonra yüzünü, gözünü yıkarsın da gözündeki günah dahi o suyla akar gider.

Kollarını yıkar, başını mesh eder, kulaklarını ve enseni, ayaklarını yıkarsın. Ve belki de günahsız kalırsın. Öyle inanırsan, öyle olmasa da bu sana yeter' derdi" dedi. Belki de hiç olmamıştı böyle birşey, lakin Musa Barlas onun bu söylediklerine uyup da almıştı abdestini. Hem bilen bilmeyene öğretmiş, hem bilmeyen öğrenmiş, ne gönül kırılmıştı ne de nefis kabarmıştı. Ne güzel anlatıştı bu.

İsmail Baray'ın bütün bunları ona öğretmek için anlattığını anlamıştı Musa Barlas, ama yine aynı şüpheci halle belli etmedi bunu. Oturduğu abdest taşından ağır ağır doğruldu. Belinde ve başında halen dahi ara sıra bir ok gibi saplanan sızılara aldırmamaya çalışıyor, ama bunu başaramıyordu. Zira çektiği acı yüzünden belli oluyordu.

Musa Barlas oturduğu yerden kalkar kalkmaz koluna girdi hemen Muhammed Abay. Cemaate geç kalmamak için olsa gerek ivedi adımlarla dergâhın mescit kısmına yürüdüler. Hızlıca ahşap kapıdan içeri girdiler. Dervişlerin saf tuttuğu mekânın en arkasında kapıdan birkaç adım önde namaza durdu ikisi de. Birinin aklında namazdan, ibadetten gayrı herşey vardı. Bir bu başına gelenleri düşünüyor bir de bu halden nasıl kurtulacağını kestirmeye çalışıyordu. Diğeri ise ibadetten gayrı herşeyi silmişti aklından. Sanki bedeni yok da ruhu vardı.

Biraz sonra namaz bitip de bütün dervişler yerde diz kırmış halde otururlarken namazı kıldıran derviş ardına dönüp konuşmaya başladı:

"Ey canlar" dedi. "Ey erenler, gözleriniz kör müdür de göremiyorsunuz?"

Musa Barlas az evvelki bütün düşüncelerinden bir rüyadan ayılır gibi ayıldı. İrkildi birden. Sanki görebilecekmiş gibi başını yukarı kaldırdı konuşan dervişi görebilmek için. Kör demişti zira derviş. Ona mı söylemişti? Bilemedi, ama şimdi bütün dikkati o dervişin iki dudağı arasından düşecek sözlerdeydi.

"Siz" dedi derviş, "Siz görmüyor musunuz ki, cihanın size ihtiyacı var? Sizin elinizde sanki ab-ı hayata benzeyen bir su var ve etrafınızda dudakları çatlak çatlak, sineleri kavruk, susuzluktan öleyazan insanlar var. 'Su' diye diye dileniyorlar. Siz ki, onların susuzluğuna sâki olacaksınız. Tuğrul gibi, Çağrı gibi, Alparslan gibi yiğitler gittiler, beldeleri fethettiler. Gönülleri fethetmeyi size tevdi eylediler. Siz dahi elinize tahtadan kılıçları alıp da insanların nefsiyle cenk edeceksiniz. Hem alp hem erensiniz siz, hem kılıç hem kalemsiniz siz.

Sizin savaşınız daha zordur. Nefisleri öldürmek, bedenleri öldürmekten çok zordur canlar. Nefisle mücadele ne zordur! Hem fethedeceksiniz hem de imar edeceksiniz siz.

Ömrünüzü bir hiç uğruna tamam eylemek mi diliyorsunuz? Yoksa alp olup şehirlere, eren olup gönüllere mi girmek istiyorsunuz? O Allah ki; size bilmezken bilmeyi öğretti, sevmezken sevmeyi öğretti, daha yol yokken gitmeyi öğretti size. Ya siz onca kişioğluna ne öğrettiniz, ne öğreteceksiniz?

Sizin gönül duvarınız mamur, sağlam, kavi. Lakin öyle canlar var ki; o gönül duvarına koyacak taşları yok, kiminin taşları dökülmüş dökülecek. Etrafta pusuya yatmış onca eşkıya var. Onların bu gönül mabetlerine taşları kim dizecek?"

Musa Barlas son cümleyle çarpılmış gibi kaldı yerinde. Duvarlardan bahsediyor, 'yıkık, yıkılmış, dökülmüş' diyordu. Sonra 'eşkıya' diyor, 'pusuda bekliyor' diyor, sanki onu söylüyor, ondan haber veriyordu. Rengi kızıla çalmıştı Musa Barlas'ın. Bu işte bir iş vardı, ama anlamıyordu.

"Siz" diyor ve devam ediyordu derviş "Siz Musa mısınız ki, Firavun karşısında asayı yılan edesiniz, Yunus musunuz ki, siz, bir balığın karnında ömür tüketesiniz; siz İbrahim misiniz de ateşe girip can vermeyesiniz, İsmail misiniz siz ki, bıçak kesmeye boynunuzu? Siz kimsiniz, bilmezsiniz, bilemezsiniz. Siz 'halifemdir' denensiniz, dağların çekemediği yükü yüklenensiniz. Alpsiniz, erensiniz siz; kılıçsınız, kalemsiniz siz. Yu-

nus değilseniz, Musa değilseniz, İsmail değilseniz ve İbrahim değilseniz en azından bir karınca kadar olun da su taşıyın susuz kalmış gönüllere. Bir kişiyi suya kandırın canlar. Zira çok ötelerde yana yana sizi bekleyenler var.

Sudan murat odur ki; Allah zikridir, kalemden murat odur ki; Kur'ân-ı Hakimdir ve kılıçtan murat cihad-ı nefstir. Siz gidin ki, geri gelenler bin olsun. Bir gidin ki, bin gelesiniz canlar.

Siz kör değilsiniz, görüyorsunuz güneşi. Lakin güneş herkesin, gidin de o güneşi başkalarına da gösterin" dedi.

Musa Barlas'ın gözleri göremiyordu doğru. Lakin bu dervişin anlattıklarıyla o güneşi görebiliyordu sanki. Öyle gibiydi. Bütün bunlar kendine mi söylenmişti? Öyle sandı. Bütün dervişlerin de öyle vehmettiğini, her birinin söylenenleri kendine söylenmiş zannettiğini bilemezdi ki.

Neden sonra hemen yanında diz kırmış da vaaz eden dervişi dinleyen İsmail Baray'a doğru uzattı başını ve sessizce sordu:

"Derviş. Bu sohbet eden de kimdir?"

Evvela anlayamadı İsmail Baray yahut belki duyamadı da cevap vermedi. Ve yineledi Musa Barlas sualini:

"Derviş" dedi tekrar. "Bu sohbet eden de kimdir?"

"Hoca Mansur'dur" dedi İsmail Baray.

"Mansur?" dedi kim olduğunu anlamak istercesine.

"Hoca Mansur. Arslan Baba'nın evladı, Hoca Ahmed Yesevi'nin sırdaşı, yoldaşı, baba-ana ayrı kardaşı Mansur'dur."

"Ne dersin sen derviş?" dedi Musa Barlas. Belli ki kendiyle eğleniyorlar, bilmediği bir oyunun içinde alay ediyorlardı onunla. Ve devam etti: "Arslan Baba evladı Mansur dediğin öleli asırlar oldu. Sen beni divane mi sandın da eğlenirsin a softa?"

"Hâşâ!" dedi İsmail Baray. Bu kez şaşırma sırası ondaydı. Ne diyordu bu garip kişioğlu. "Mansur öldü" diyordu, hem de asırlar evvel. Deli olmalıydı, aklını yitirmiş olmalıydı. İşte ora-

da oturmuş dervişlere vaaz ediyordu Mansur. Ve devam etti:

"Kardeş" dedi "Mansur'dur işte bu. Arslan Baba'nın oğlu Mansur'dur. Hoca Ahmed Yesevi'nin..."

Devam edecekti sözüne lakin yüzüne inen o ağırlıkla sözü kesilmese ve kendinden geçmeseydi. Musa Barlas İsmail Baray'ın sözünün bitmesine dahi izin vermeden öyle bir sille indirmişti ki suratına, gözü kararmıştı İsmail Baray'ın. Gayriihtiyarî o acıyla bir ah etmişti İsmail Baray.

Bütün dervişler arkalarına doğru döndüler birden. En önde vaaza devam eden Mansur'un da bakışları oradaydı şimdi. Ve avazı çıktığı kadar, hançeresi yırtılasıya bağırdı Musa Barlas:

"Ey gafiller. Sizde erlik böyle midir? Evvela gözlerimi kör ettiniz, sonra aklıma mı kastediyorsunuz? Bileğinize, yüreğinize güveniyorsanız, yiğit gibi çıkın karşıma da vuruşalım. Bu ne haldir ki, çocuk eğler gibi yalanlar uyduruyor da eğleniyorsunuz benimle. Mansurmuş... Arslan Baba'nın evladı Mansur öleli asırlar oldu."

Mansur'un gözleri Musa Barlas'ın görmeyen gözlerindeydi şimdi. Ne diyordu bu adam? Ya deliydi, ya meczuptu. Ne diyordu böyle? Anlayamadı Mansur. Lakin Musa Barlas'ın söylediği son cümle kulaklarında yankılanıyordu:

"Arslan Baba'nın evladı Mansur öleli asırlar oldu."

• • •

Ahmed Yesevi
Aralık 1115, Yesi'den Ayrılış

İKİ ATLI RÜZGÂRIN TERSİ yöne ağır ağır ilerliyorlardı. Birinin atı kır, diğerininki doru. Birinin gözleri kahveye, diğerininki geceye renk vermiş sanki. İkisinin de dilinde belki de aynı dua, yol olabildiğine uzun, kelam olabildiğince sınırlı. Ellerinden gelse tek kelam etmeden sohbetler edeceklerdi. Ederlerdi de belki, lakin daha o kerteye gelmek için zaman vardı. Zaman lazımdı.

İki gündür yoldaydılar. Gündüzleri atlarını mahmuzluyor, atlarının nallarıyla toprakları eziyor. Gidiyorlar da gidiyorlardı. Ne güzel atları vardı, ne güzel insanlardı. Bu iki atlı bütün bir cihanı yok etmiş, hiç etmiş de sanki bir umuda gider gibi pervasız gidiyorlardı. Gören derdi ki; iki pervane ateşe uçuyor, aslanlar bir olmuş da ceylandan kaçıyor derdi. Öyle gidiyorlardı. İki geceyi henüz bitirmişler, üçüncü defa üzerlerine doğan güneşi az evvel görmüşlerdi. Yesi'den ayrılış biri için zor, diğeri için kolay olmuştu. Zira biri vatanından ayrılıyor, diğeri vatanına dönüyordu.

Atlarının nalları toprağa değdikçe bir musikiyi terennüm eder gibi sesler çıkarıyordu. Dillerinde duaları, sinelerinde imanları, heybelerinde azıcık da olsa lokmaları vardı ya bu iki atlıya bütün cihanda seyran etmeye yeterdi bunlar. İkisi de yek ahenk adımlarla ilerleyen atın üzerindeydiler. Belki sükût etmeleri gerekiyordu. Öyle yapıyorlardı ve daha da devam edecekti bu sükûtun musikisi. Lakin konuşmasaydı, kelam etmeseydi, sual etmeseydi Osman Bahadır.

Osman Bahadır başını hemen sağ tarafında atının üzerinde ilerleyen Ahmed'e çevirdi.

"Şimdi anladım" dedi "Pîrim Yusuf Hemedâni'nin size neden Hoca Ahmed dediğini şimdi anladım."

Birden irkilerek başını Osman Bahadır'dan tarafa çevirdi Ahmed. Kimbilir hangi duanın hangi perdesinden sanki cübbesinin yeninden tutulup da çekilmiş gibi kendine geldi aniden.

"Nasıl kardeş?" dedi. "Bana Hoca Ahmed mi diyorlar?"

"Diyorlar ya! Hem de Şeyh Yusuf Hemedâni öyle diyor."

"Yanlışın var. Ben kimim ki, bana hoca diyecek şeyh?"

"Ben de kanaat ettim ki, sen Hoca Ahmed'sin. Bu dervişlik işleri yaşla, zamanla olmuyor demek ki."

"Sen ne dersin kardeş? Ben de senin gibi yola düşmüş, derviş olmak için gayret eden bir âdemin ancak" dedi Ahmed. Lakin aklında bir mıh gibi çakılmıştı bu düşünce. Koca Şeyh Yusuf Hemedâni ona hoca mı diyordu? Neden desindi ki, neden öyle söylesindi?

"Sen" dedi Osman Bahadır. "Sen iki gün önce yola çıkmadan evvel herkesle helalleşirken öyle heybetli görünüyordun ki. Öyle bir ihtişam vardı ki duruşunda. Ben değil dergâhtaki, medresedeki, tekkedeki bütün dervişler heybetinden dudaklarını ısırdı da bilemedin mi sen? Hem görmedin mi nasıl bir hüzün vardı Yesi'de? Sanki şehir içinde yaşayanlar değil de şehrin kendi ağlıyordu. Hem sonra ardına

bir bak da gör, atının nalından tek bir iz dahi çıkmıyor. Sanki nalları yere değmiyor atının. Bu ne haldir? Nasıl hoca demesin insan sana?"

Hemen döndü de ardına baktı Ahmed. Evet dediği doğruydu Osman Bahadır'ın. Kıratının izleri yoktu toprakta. Lakin bu nasıl olurdu?

"Eyvah" dedi Ahmed "Eyvah, ben beni bilememişim eyvah. Allah rızası için, gözünden akan yaşın hatırı için bu gördüklerini kimseye deme derviş kardaşım. Deme ki, sır kalsın sırrımız. Ben beni bilmezken kim beni bilsin. Allah aşkına kimseye deme gördüğünü" dedi ve sağ elinin işaret parmağını göğe doğru kaldırdı ilkin sonra dudaklarının üzerine getirdi de kondurdu.

Başını öne eğdi ve sustu Osman Bahadır. Kimseye demeyecekti. Lakin bu ne işti, bu gidiş nasıl bir gidişti? Kendi dahi kendinden haberdar değildi bu Ahmed'in. Söylediğinden utandı Osman Bahadır, söyleyebildiğinden utandı. Ve sükûtuna bir sükût daha kattı, eğdi başını.

Zihnindeki mıh daha da fazla canını acıttı şimdi Ahmed'in. Bu nasıldı, olabilir miydi? Oluyordu işte. Lakin olandan kendi de habersizdi. Kendi bildiğince bir garip Kul Ahmed'di o. Yalnızca o kadardı. "Ben" dedi kendi kendine "Bir garibim, kul Ahmedim ben. Lakin bu ne hal ola ki? Keramet desem kimin kerameti? Allahım ne olaydı bu hali şu derviş dahi görmeyeydi. Ne vardı yalnız düşeydim yollara. Benim dahi bilmediğim sır başkasının dilinde söylenmeyeydi. Bu bir başkaca haldi, ya kimin himmetindendi? Belki de bütün yollar bir sırra gitmek içindi, sana gitmek içindi bütün yollar. Altımdaki şu dilsiz tay dahi bildi bunu, biçare kul Ahmed bilemedi. Belki de bütün yollar yalnız yürümek içindi" dedi ve mahmuzladı atını. Bir gitti ki firar etti sanki. Osman Bahadır ses edemedi. Zira şahadet parmağı hâlâ dudağındaydı Ahmed Yesevi'nin.

Bir başına uçtu gitti Ahmed, yalnızlığına gitti. Ve dilinde hâlâ aynı söz:

"Belki de bütün yollar yalnız yürünmek içindi."

...

Bir başına kaçar gibi güneşin battığı yöne gidiyordu Ahmed. Bu gidişin nereye olduğunu o da bilmiyordu. Ve yaşlar akıyordu gözünden. Bir çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Sadece gitmek istiyordu. Belki çok uzaklara veya belki çok yakınlara... Lakin gitmek istiyordu sadece.

Güneş doğduğunda ayrılmıştı Osman Bahadır'ın yanından. Lakin şimdi güneş batıyordu neredeyse. Ayrıldığından beridir de bir yudum su içmemiş, boğazından bir lokma geçmemişti. Aklına dahi gelememişti ki bu. Sadece atını mahmuzlamış da gitmişti.

Dilinde bir zikir vardı ve onunla gidiyordu. Bir 'Allah' diyordu bir adım atıyordu kırat altında, bir 'lillah' diyordu güneş batmamak için direniyordu ve bir 'illallah' diyordu kendi dahi terliyordu rüzgârın. Alnından terler dökülüyordu Ahmed'in. Gözünden yaşlar. Kendi mi terliyordu, gözleri mi ağlıyordu, yağmur mu yağıyordu, bilemiyordu ki.

Bir tepeyi aştı bu halde. Tam karşısında birkaç kıl çadırın olduğu ufak bir oba. Akşam henüz düşerken günün bu kerahet vaktinde kendine doğru koşan bir ufak erkek çocuğu gördü. Ona doğru gitmezdi elbet, eğer o ufacık bala ona doğru gelmeseydi. Gittikçe yavaşladı Ahmed, ufak çocuk ise daha hızlanıyor, daha bir heyecanla koşuyordu ona. Bir an geldi ki buluştular. Hatırına o çok eski vakitlerde daha küçücükken Sayram'da gördüğü o derviş düşüverdi Ahmed'in. Kendi de aynı bu bala gibi koşmuş da yetişmişti ona. Sanki çocukluğu geliyordu öteden. Kendiydi koşup gelen ve Ahmed sanki kendine kavuşuyordu.

Durdurmuştu atını şimdi Ahmed yahut sanki atı bir emir almış gibi kendi durmuştu. O ufacık bala geldi de atının aya-

ğına yapıştı. Bir süre bekledi Ahmed sanki kendini seyreder gibi seyretti bu küçücük balayı. Sonra başını kaldırdı çocuk:

"Sen" dedi "Sen kimsin?"

Tebessüm etti Ahmed. Ne diyeceğini bilemedi. Belki de o kendinin koşup da yanına geldiği derviş de tam böyle düşünmüş, böyle hissetmiş de "Derviştir ismim" demişti. O da öyle yaptı. Ufacık balanın gözlerine baktı:

"Derviş" dedi "İsmim derviş."

Bu kez bala tebessüm etti ona.

"Benim ismim de Muhammed" dedi ve bütün bir güneşi gözünde saklamış gibi tebessüm etti. Ve ekledi sonra "Çok mu uzaktan gelirsin sen?"

"Çok" dedi Ahmed. "Çok uzaklardan gelirim."

"Bütün dervişler uzaklara gidiyor da sen neden uzaklardan geliyorsun?"

Birden irkildi Ahmed. Utandı sonra. Hakikati söylüyordu bu ufacık çocuk, herkes giderken o neden geliyordu? Her gidiş bir geliş değil miydi ki? Gelmek için gitmiyor muydu insanlar? Yahut gitmek için gelmiyorlar mıydı?

"Ben de uzaklara gitmek için uzaklardan geliyorum" dedi Ahmed.

"O uzaklar denen yer neresi derviş, babam da gitti o uzaklara..." dedi küçük Muhammed.

Sustu Ahmed. Kendi ismini söylemediğine ve kendi kendine derviş dediğine sevindi sonra. Lakin bu ufacık balanın haline de üzüldü. Kendi gibiydi belli, atası gitmişti her nereye gitmişse. Ölmüştü belki de. Hem ölmek de uzaklara gitmek değil miydi? Ablası Gevher Şehnaz senelerce babası ve anası için uzaklara gittikler dememiş miydi? Demek ki; bütün diyarlarda ve bütün lisanlarda yetim kalmış çocukların babasının, anasının gittiği yerdi uzaklar.

Düşünmeden ve bir amacı olmadan indi atından Ahmed. Küçük balanın kızıl gonca yanaklarına baktı sonra. Sakalının

ve bıyığının çevrelediği dudağını o kızıl yanaklara yaklaştırdı ve bir buse değdirdi hiç utanmadan. Ağlayacak oldu, teskin etti ruhunu. Zira kendi çocukluğunu öpüyor ve kendi derdine üzülüyordu.

Sonra tekrar baktı gözlerine ufak balanın.

"Senin otağın neresidir balam?" dedi.

Küçücük elinin şahadet parmağını göz hizasından ileri doğru kaldırdı küçük Muhammed. Karşıdaki kıl çadırlardan ortada olanını gösterdi ona. Ve hiç kelam etmeden çadıra doğru yürümeye başladılar. Zira biri davet edilmeyen bir mihmandı ve yekdiğeri davet edemeyen bir mihmandar. Davet edilmeyi beklemeden yürümüştü Ahmed. Zira çok iyi biliyordu, o yaşlarda yetim bir çocuğun mahcubiyetini. Gelsin isteyip de 'gel' diyemeyeceğini biliyordu.

İki garip âdem yürüyorlardı şimdi. Bir adım Ahmed atıyordu, bir adım Muhammed. Bir Ahmed, Muhammed'e bakıyordu bir Muhammed, Ahmed'e. Ne güzeldiler, ne güzel isimleri vardı. Ne güzelden isim almışlardı. Biri Ahmed, biri Muhammed. Biri birinin çocukluğu, biri birinin olgunluğu... Biri daha dalda ham meyve, biri dalından düşmüş. Allahım ne de güzel yürüyorlardı. Ahmed, Muhammed'in elinden tutmuş. Biri çocukluk, biri olgunluk... Biri gidiş, yekdiğeri geliş. Lakin isimleri aynı gülden mülhem... Biri Ahmed, öteki Muhammed; Mekke ile Medine buluşmuş sanki. Biri gül, biri gonca; biri daha tomur tomur ah ki diğeri güle tutulmuş. İkisi de ahenkli adımlarla yürüyorlar.

Onlar yürüyorlardı ya. Bulutlar onları seyre dalmıştı sanki. Güneş batmamak için iki eliyle karşıdaki tepeye sıkı sıkıya tutunmuş gibiydi. Lakin batacaktı. Güneş nasıl doğmak için vardıysa, batmak için de vardı.

Birden yüzünü Ahmed'e çevirdi küçük Muhammed. "Derviş" dedi "neden uzaklara gidiyorlar ki insanlar? Hem kim var orada?"

"Uzaklar" dedi Ahmed "çok uzaklara gitmek lazım, durmamak lazım, aramak lazım, bulmak lazımdır balam. Uzaklarda kim mi var? Allah var uzaklarda. İnsanlar hiç durmadan Allah'a gidiyorlar."

"Allah yakınlarda değil mi derviş?" dedi küçük Muhammed.

"Yakınlarda balam, yakınlarda... Ona ne yakın var ne de uzak. Yakın da, uzak da bizim için. Biz uzaklara gitmezsek kimse gelmez uzaklardan. Allah bize yakın onlara neden uzak olsun?"

"Allah her yerde değil mi?" dedi bu kez küçk Muhammed.

"Her yerde" dedi başını salladı Ahmed. "Allah her yerde, lakin bunu bilmeyenler var. Onlara söylemeye uzaklara gidiyorum ben."

...

"Çadırda bacılar vardır ayıp olmasın balam" dedi Ahmed çadıra girmeden.

"Bir dedem vardır, başka da kimse yoktur derviş" dedi küçük Muhammed.

Kıl çadırın örtüsünü kaldırıp evvela küçük Muhammed girdi içeri. Birkaç adım ardından da Ahmed adımını attı. İçeride birkaç minderin çevrelediği bir sini, karşı kenarda üst üste bir iki döşek, kenar köşede bir küçük ocak, tütüyor daha dumanı. Ve çadırın hemen yanında, arada bir perdenin ayırdığı yerde, içeriyi sıcak tutsun diye alıkonulmuş henüz buzağılamış bir inek. Selam verdi de girdi içeri Ahmed.

"Aleykümselam" dedi, karşılık verdi yaşlı adam. İlkin ayağa kalkmaya çalıştı, lakin o kadar zorlandı ki, kalkamadı.

"Dede" dedi küçük Muhammed. "Derviş, uzaklardan gelirmiş."

"Gelsin, buyursun, hoşgelmiş" dedi yaşlı adam, halen dahi yerinden kalkmaya gayret ederken. Kalkamayacağını anlayın-

ca da sininin etrafında oturduğu minderin hemen yanındaki yeri gösterdi Ahmed'e.

Ahmed diz kırdı da oturdu oraya. Sininin üzerinde bir parça kömeç, iki de topraktan yapılmış bardak vardı.

"Buyur hele evlat" dedi "Evvela doyur karnını."

"Eyvallah" dedi, başını eğdi Ahmed.

Sonra yaşlı adam torununa seslendi: "Muhammedim" dedi. "Haydi ocaktan getir demliği de gel otur yanıma."

Ocakta kaynayan demliği aldı, dedesinin yanına geldi de oturdu küçük Muhammed. Sonra yaşlı adam demlikteki şerbetten doldurdu toprak bardaklara ve "Buyur!" dedi Ahmed'e.

Ağır ağır yiyorlardı şimdi. Yaşlı adam bir parça kendi yiyorsa bir parça torununun önüne koyuyordu. Sonra toprak bardaktan bir yudum kendi alıyor bir yudum da torununa veriyordu. İki bardakları vardı sadece ve birini Ahmed'e vermişlerdi. Bir bardak yeterdi bir torunla dedesine.

Ahmed bir ufak parça kopardı kömeçten, ağzına götürdü. Sonra bir yudum içti şerbetten. Öyle hoşuna gitti ki bir yudum daha içti ardı sıra. Sonra bir yudum daha... Ne olduğunu bilmediği ve daha evvel hiç içmediği bu şerbet ne güzeldi böyle.

"Baba" dedi Ahmed, "Bu içtiğim şerbet..."

Devam edecekti ki yaşlı adam kesti sözünü.

"Beğenmediysen eğer, içme evlat" dedi "Şu karşıdaki dağdan bitkiler topladım. Kuruttum sonra. Kaynamış suya katar içeriz biz."

"Yok baba" dedi Ahmed "Estağfirullah. Güzeldir, hem de çok güzeldir. Lakin nedir bu?"

"Çay evladım. Çay diyorlar adına..."

Ahmed çayı biliyordu. Lakin bu içtiği hiç çaya benzemiyordu. İçi acıdı birden. Bu garipler, otları demliyor, içiyor ve adına çay diyorlardı. Yine de şimdiye değin içtiği bütün çay-

lardan daha tatlıydı bu çay. Zira ne içinde bir damla riya, ne bir tutam dünya vardı. Mahzunlukla demlenmiş çaydı.

...

Gece olup da küçük Muhammed uykunun en derin hücrelerine dalmıştı. Ahmed ve Muhammed'in dedesi, diz kırmış oturuyorlardı. Birkaç saat evvel beraberce yatsı namazını kılmışlar sonra dualarını etmiş aynı yerlerine oturmuşlardı. Uyku... İkisi için de muhal gibiydi. Uyku akıllarına en son gelen şeydi şimdi belki de. Yaşlı adam sanki birkaç ömrü birden yaşamış gibiydi. Öyle duruyordu, öyle bakıyordu ve hatta öyle kokuyordu. Kimbilir kaç yaşındaydı, kaç ölüm görmüş, kaç sevdiğini, can paresini toprağa gömmüştü?

"Eee, evlat" dedi yaşlı adam, "senden bir garip koku alıyorum. Hem dünya kokuyorsun hem de ukba. Hem toprak kokuyorsun hem derya. Belli ki ikisinin arasındasın. Gitmek ile gelmek arasında, bakmak ile görmek arasında, aşk ile sevmek arasında; lakin en ziyade susmak ile söylemek arasında. De hele evlat; sen nereden gelir, nereye gidersin?"

"Baba" dedi Ahmed, yaşlı adamın halden anlayan, gönül lisanını bilen bir âdemoğlu olduğuna kanaat getirerek. "Geldiğim yer de belli, gittiğim yer de. Lakin ben bu bidayet ile nihayet arasında ne edeceğimi, ne maksatla gideceğimi bilmediğimden şaşkınım."

"Bak evlat" dedi yaşlı adam. "Ben ömrümü yollarda tükettim. Belki bir elli senedir gezdim dolaştım cihanı. İslam nuru ile nurlandığım ilk günden sonra da 'Bir âdeme Allah dedirteyim' diye yolları vatan ettim kendime. Bana da derviş dediler, bana da âşık dediler. Lakin bir gariptim ben sadece. Yerini yurdunu, varını yoğunu hiç etmiş bir âdem...

Gittiğim yerleri saysam inanmazsın, o diyarların ismini dahi duymamışsındır belki. Meğer bütün ömrüm o kısacık ân içinmiş, anladım. Bilmem hangi diyarın bir beldesinde, ömrü-

mün bilmem ki kaçıncı senesinde, üzerimde bir hırka ve heybemde bir lokma ile bir köye vasıl oldum. Birkaç vakit sonra anladım ki; bu köyde bir Allah kulu yok ki Müslüman olmuş olsun. O âna değin de kimse gelip anlatmamış onlara.

Bilir misin ne leziz şeydir hiç duymamışa İslam'ı anlatmak? Henüz doğmuş bala gibi olurlar. Evvela seni tanırlar, sonra sanki ilk kez kelam edercesine şahadet getirirler. İşte bir balanın dudağından düşen o ilk kelamı işitmek kadar lezizdir. Ve hatta itikadımca, Allah dememiş bir insan, isterse üç ömür devirsin, kelam etmemiştir. Kelamın başı da Allah'tır, sonu da. Lakin kimse gelmemiş işte bu köyün ahalisine o ilk kelamı söyletmeye. Suçlu onlar değil evlat; suçlu da, gafil de ben idim. Neden daha evvel gelmedim?

Bu köyde bir ay kadar halk içinde yaşadım. Herkesin gözünde bir deli, bir meczup idim. Lakin ah o çocuk, ah o çocuk vardı ya, yeterdi bana. İsmi Barkan idi. Görsen daha gencecikti. Senden çok küçüktü. Bir o dinledi beni. Bir ona anlatabildim. Lakin emin değildim. Ben Allah'ın dinini anlatıyordum ona, lakin inanıyor muydu o bana?

"Olsun" dedim kendi kendime, "olsun ben anlattım Allahım, sen şahidim ol" dedim. Sonra günler geçti, sonra aylar geçti, sonra bir yıl tamam oldu. Daha kimseye o ilk kelamı söyletememiştim ben. Lakin atlanıp da gitmeye niyet ettiğim vakit ardım sıra koşa koşa geldi Barkan. "Derviş" dedi, "âlemi seyrettim, cihanı gözettim, bildim, idrak ettim ki Allah vardır." Bütün bir ömrümü o âna değişmem ben evlat. Demem o ki; bir kişiye Allah dedirttiysen işte maksadını bulmuşsun demekti."

Sustu Ahmed. Sadece susuyordu. Ne diyecekti? Ne diyebilirdi? Bu yaşlı âdem bütün bir manayı tek bir isimde hülasa etmişti işte. Bir süre öyle bekledi. Başını dahi kaldırmadı yerden. Neden sonra:

"Baba" dedi "zor, çok zor... Bilir misin kaç Barkan vardır

âlemde? Kaç âdem vardır ki, o ilk kelamı daha edememiş. Nasıl edeyim baba, nasıl gideyim, nasıl yeteyim onca insana?"

"Bak evlat" dedi yaşlı adam, "vazgeçmeyeceksin. Vazgeçtiğin vakit ne ismin kalır ne cismin. Sen Şeyh Bayezid-i Bistami'yi tanırsın değil mi evlat?

"Tanırım elbet baba" dedi Ahmed "Kim tanımaz onu?"

"Tanırsın elbet evlat. Zira o hiç vazgeçmedi. Peki ya Hasan-ı Basri'yi tanır mısın sen?"

"Tanırım Baba" dedi Ahmed.

"Tanıyacaksın elbet evlat, Allah kendi ismini unutturmayanı unutturur mu hiç? Hem o dahi davasından vazgeçmedi. Peki ya sen Bağdatlı Hasan'ı tanır mısın?"

Bir süre düşündü Ahmed. Hayır, tanımıyordu ve hatta belki de ilk defa işitiyordu ismini.

"Affet Baba, tanımam Bağdatlı Hasan'ı" dedi.

"Elbette tanımazsın evlat zira o, vazgeçti..."

Birden irkildi Ahmed yerinden. Vazgeçmek hiç olmamak demekti, hiçbir vakit doğmamış gibi, sanki bu âlemde olmamış gibi. Sonra kalktı ayağa, aslandan kaçan bir ceylan gibi. Cübbesini üzerine geçirdi hızla. Gidecekti. Hiç beklemeyecek, hemen gidecekti.

"Hakkını helal et baba!" dedi ve mıhladı gözlerini yaşlı adamın gözlerine. Düş müydü, hayal miydi bu olanlar bilemedi. Hızla çıktı çadırdan. Atına bir cengaver çevikliğiyle atladı. Maksat yolda olmaktı ve din dahi yol demek değil miydi en eski lügatlerde?

Mahmuzladı atını. Batıya, Buhara'ya, Yusuf Hemedâni 'nin dergâhına koştu. Lakin aklında tek bir cümle:

"Bir kişiye Allah dedirttiysen maksadını bulmuşsun demekti."

...

Musa Barlas
Ah ne çok isterdi rüya olmasını...

MESCİTTE BİR KARGAŞADIR almış yürümüştü. Bütün dervişlerin bakışları Musa Barlas'ın üzerindeydi. Yanında ise İsmail Baray baygın bir halde yatıyordu. Ne olduğunu anlayamadı kimse, o feryad neden yükselmişti? Hem bu garip adam neden "Arslan Baba evladı Mansur öleli asırlar oldu" demişti? Bir meczup muydu? Yoksa mecnun muydu? Kimdi bu adam da böyle bir kargaşaya sebep olmuştu?

Musa Barlas'ı en baştan beri odasında misafir eden Muhammed Abay durumu görür görmez yekindi yerinden koştu da geldi Musa Barlas'ın yanına hemen. Ne edeceğini bilemedi ilkin, sonra ellerinden tuttu Musa Barlas'ın. Şaşkındı. Ne olmuştu, neden böyle etmişti Musa Barlas?

"Ne ettin evlat?" dedi Muhammed Abay.

Sesinden bu konuşanın Muhammed Abay olduğunu anlamıştı Musa Barlas. Birden silkeledi ellerini, Muhammed Abay'ın ellerini bir anda ayırdı ellerinden.

"Yalan" dedi "Yalan, bütün bu olanlar yalan. Aklını yitir-

miş mi sanıyorsunuz beni? Ya öldürün bir er gibi ya da salın gideyim. Gözlerimi kör ettiniz yetmedi, şimdi de aklıma mı kastediyorsunuz?"

Bütün bu olanlardan hiçbir şey anlayamamıştı Muhammed Abay. Ne edeceğini de bilemedi lakin ivedi birşeyler yapmalıydı. Mescitteydiler ve bütün herkes bu olanları seyrediyordu. Dervişlerin hepsinin bakışları onların üzerindeydi. Hepsi şaşkın ve biraz hiddetliydi, zira burası Allah'ın eviydi.

Musa Barlas feryad etmeye devam ederken, ardından bir elin yüzüne doğru yaklaştığını hissetti. Direndi ilkin, lakin bu adaleli kol kendi kollarından daha güçlüydü ve dayanamadı daha fazla. Yüzüne yaklaşan elin içinde bir bez vardı ve o ta en başta bir atın üzerindeyken genzine kadar dolan keskin kokuyu tanıdı birden. Sonra elleri, ayakları bir pamuğa döndü. Gittikçe ağırlaştı. Gittikçe göz kapakları sönmeye başladı. Ve yığıldı olduğu yere. Dervişlerden biri hemencecik bir tiryak getirip sakinleşmesi için basmıştı burnuna ve işe de yaramıştı.

Şimdi Musa Barlas az evvel bir sille ile yere serdiği İsmail Baray'ın hemen yanında yere yığılmıştı. Az evvelden beri bütün bu olanları izleyen Mansur da ağır adımlarla geliyordu şimdi Musa Barlas'ın olduğu yere. Bütün dervişlerin gözü Mansur'un üzerindeydi. Ne edecekti?

Dervişlerin omuzlarına değe değe Musa Barlas'ın yanına kadar geldi Mansur. Önce şöyle bir yüzüne baktı Musa Barlas'ın. Sonra etrafındaki dervişlere çevirdi bakışlarını. O dahi şaşkındı. Şimdiye değin dergâhta böyle bir olay hiç olmamıştı. Sükûnetin mekânıydı burası. Lakin herkes onun diyeceklerini bekliyordu.

Bir süre Musa Barlas'ı süzdükten sonra:

"Kimdir bu?" dedi Mansur.

Dervişler arasında Musa Barlas'ı tanıyan tek kişi Muhammed Abay'dı. Bu suale cevap verecek tek kişi olarak kendisi olduğunu biliyordu ve üzerine alındı bu suali.

"İsmine Musa diyor" dedi Muhammed Abay "Musa Barlas."

"Peki ya kimdir, kimlerdendir?"

"Bilmiyorum" der gibi başını iki yana salladı Muhammed Abay:

"Şeyhimiz Hoca Ahmed Yesevi'nin halvethanesi önünde bulmuşlar onu. Bütün vücudu yara içinde imiş. Gözlerinde oluk oluk kan, baygın bir halde yatıyormuş orada. Alıp bana getirdiler, ben de hücremde baktım ona. Türlü tiryaklar verdim, ilaçlar sürdüm ki iyileşsin diye. Sonra fark ettim ki, gözleri görmüyor. 'Bir meczuptur' diye zannettim. Bir Emir'den bahsedip durdu hep."

"Kimmiş o Emir?" diye sordu Mansur.

Bir süre elini başına koydu düşündü Muhammed Abay.

"Emir Timur diyordu galiba. Evet, Emir Timur... Lakin ben Emir Timur diye birini hiç işitmedim şimdiye değin. Hakkında bildiklerim bunlar. Kalın kollarına, sert çehresine, vücudundaki yaralara bakılırsa bir savaş firarisi gibi geldi bana. Sonra bugün namaza geldi işte benimle. İsmail Baray'la abdest aldılar, ardımdan girdiler mescide. Sonrasını ben de bilmiyorum."

Bir süre düşündü Mansur. Bir yerde yatan Musa Barlas'a baktı. Bir döndü Muhammed Abay'a. Muhammed Abay'ı evvelden beri tanırdı. Yalan söylemez, hile etmez bir erdi o. Dergâhın otacısıydı. Bitkilerden eczalar eder, hastalara şifalar verirdi. Lakin bu yerde yatan adamın—yani ki Musa Barlas'ın—söyledikleri olur şey değildi. Savranlıların adamı olabilirdi pek tabii. Zira onlar evvelden beri Pîr-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevi'ye düşmanlık ederlerdi. Şimdi de böyle bir yolla aralarına nifak sokmak istemiş olabilirlerdi.

"Tamam" dedi Mansur. "Birkaç dervişle bir olun. Alın bu adamı götürün yine senin hücrene. Lakin ayıldığı vakit haber verin bana. Hele bir anlayalım bakalım; kimdir, necidir."

Başını eğdi Muhammed Abay. Kendini suçlu hissediyordu.

Sonra birkaç dervişle beraber tutup götürdüler Musa Barlas'ı.

Mansur arkalarından bakıyordu. Bütün anlatılanlara şaşmıyor da Musa Barlas denen bu garip âdemin o en son söylediği söz kulaklarında yankılanıyordu:

"Arslan Baba evladı Mansur öleli asırlar oldu!"

...

Bir süre sonra kendine geldi Musa Barlas. Yine en başta geldiği yerde Muhammed Abay'ın odasındaki şiltenin üzerinde boylu boyunca yatıyordu. Başındaki şiddetli ağrıyla gözlerini açmaya çalıştı. Ah ne çok isterdi bütün bu olanların bir rüya olmasını. Zira artık aklını yitirdiğini düşünmeye başlıyordu. Bütün bu olanlara bir anlam veremiyordu ki. Asırlar evvel ölen birinin var olduğunu, yaşadığını söylüyordu bu insanlar. Hayır, onlar deliydi, onlar aklını yitirmişti. Bir oyun oynuyorlardı kendisine. Lakin yenilmeyecekti.

Muhammed Abay, Musa Barlas'ın hemen yanında duruyor; ayılmasını bekliyordu. Yalnız başına değildi. Ne olur ne olmaz diye yanında birkaç derviş daha almıştı.

Az sonra Musa Barlas kendine gelmeye başlayınca iyice bir sokuldu yanına Muhammed Abay. Ellerini Musa Barlas'ın başına sürdü, biraz ürküyordu, ama en çok hissettiği şey merhametti.

"Evlat" dedi "İyi misin?"

Musa Barlas cevap vermedi bir süre, sessizce bekledi. Cevap verirse, olacaklardan korkuyordu sanki. Bilemiyordu ne halde olduğunu, hem kimsenin yüzünü de görmemişti, tanımıyordu kimseyi. Bir zaman sessiz bekledikten sonra:

"Su" dedi "Bir tas su istiyorum."

Köşede bekleyen dervişlerden biri hemen bir tas su getirdi Musa Barlas'a. Suyu kana kana içti Musa Barlas. Sonra tası geri uzattı. Ve kapadı gözlerini. Başka da birşey söylemedi. Sadece kapadı gözlerini ve bekledi.

Bir zaman geçmişti ki derin bir gıcırtıyla açıldı odanın tahta kapısı. Bütün dervişler ellerini önlerinde bağlayıp ayağa kalktılar. Gelen dervişin karşısında baş kestiler ve beklediler öylece. Beyaz sakalı yüzünü çevrelemiş, gözlerinin etrafını halkalar bezemiş bu pîr-i fani derviş Yesevi erenlerinin ilklerinden ve kerametleriyle cihanda ismi bilinen, gönül ehli, Sûfi Muhammed Danişmend idi.

İçeri girer girmez etrafındaki dervişleri bir bir süzdü önce. Sonra sağ elini biraz havaya kaldırarak çıkmalarını istedi odadan. Her biri tek tek çıktılar kapıdan dışarı. En arkada Muhammed Abay vardı. Biraz çekinerek de olsa tam Sûfi Muhammed Danişmend'in yanından geçerken başını kulaklarına doğru yaklaştırdı biraz.

"Dilerseniz ben kalayım, içeride ya da kapının hemen önünde bekleyeyim."

Yine aynı işaretle çıkmasını istedi Sûfi Muhammed Danişmend. Ve Muhammed Abay dâhil bütün dervişler odadan dışarı çıktı.

Odada Musa Barlas ile yalnız başına kalınca ağır adımlarla ona doğru yaklaştı Sûfi Muhammed Danişmend. Yanına kadar geldi. Yanına oturmadan evvel iyice bir baktı gözlerine Musa Barlas'ın.

"Selamünaleyküm" dedi ve cevap bekledi Musa Barlas'tan.

Bir anlık sessizlik oldu odada. Musa Barlas bu yeni sesi tanımaya çalışıyor, maksadını anlamak için uğraşıyordu.

"Ve aleykümselam" dedi ve sonra "Sen kimsin?" diye sordu.

"Bir garip dervişim sadece. Lakin burada mevzu; senin kim olduğun ve neden burada olduğundur."

Tam cevap verecek oldu Musa Barlas:

"Ben..." dedi lakin gerisini getirmesine fırsat vermedi Sûfi Muhammed Danişmend.

"Anlatma! Zira ben senin kim olduğunu biliyorum. Anla-

tacaklarının her birinden haberdarım ben. Benim dertlendiğim; senin kim olduğun değil, kim olacağındır. Neden burada olduğunu anlayıp anlamayacağındır."

"Bak bana derviş" dedi Musa Barlas. "Yüzüme iyice bak. Derviş olduğunuzu söylüyorsunuz, lakin beni düşürdüğünüz hale bir bak. Gözlerimi kör ettiniz. Beni ne hale getirdiniz!"

"Evlat" dedi Sûfi Muhammed Danişmend. "Yalnız gözünle bakıyorsan eğer âleme, zaten sen evvelden görmezmişsin meğer. Baş gözünle değil, kalp gözünle bir baksan, hem nerede olduğunu hem niçin olduğunu anlayacaksın. Anlayacaksın, lakin daha vakit var. Hem bu dergâhta kimseden bir kötülük gelmez sana. Yaraların... Hepsi iyileşecek, gözlerin tekrar görecek. Amma ki gönlün. O doğuştan âmâ... Gönlün görmesi için gözün âmâ olması gerektir şimdi. Şimdi unut sen aklındaki hesapları, 'Ne etsem, ne desem, nereye gitsem?' demekten vazgeç. Zira senin bir hesabın varsa Allah'ın da bir hesabı vardır."

Evvelce sustu Musa Barlas. Bu garip konuşan adamın sesi bir sükûnet veriyordu ona. Yüzünü görmüyordu, lakin hayal edebiliyordu. Tatlı bir sesi vardı, merhamet kokuyordu, huzur veriyor, güven telkin ediyordu. Bir zaman daha susardı belki Musa Barlas, ama dayanamadı:

"Ey derviş" dedi "Madem beni, benim kim olduğumu biliyorsun da neden birşey demiyor, söylemiyorsun?"

"Daha zamanı var evlat. Hem bilen susar" dedi Sûfi Muhammed Danişmend "Bilen susar..."

...

3. Bölüm

Yusuf Hemedâni Dergâhında Pişerken

-Maksat-

Ben yirmi yedi yaşımda Pîr'i buldum
Her ne gördüm perdeledim, sır ettim
Eşiğine yaslandım da izin öptüm
O sebepten Hakk'a sığınıp geldim ben işte

—Ahmed Yesevi

Ahmed Yesevi
Aralık 1115, yollar

ATINI ÇATLATIRCASINA sürdü Ahmed. Lakin kanatlanmış da uçuyordu sanki bu at. Gideceği yeri biliyor gibiydi. Bıraksa Ahmed kendi haline, götürüp de Yusuf Hemedâni dergâhına koyuverecekti sanki. O kendini çatlatırcasına gidiyor, Ahmed atının sırtında bir hayale uçuyordu sanki. Hiçbir şey düşünmüyordu. Düşünmemeliydi de. Bildiği tek şey gittiğiydi ve gitmeliydi.

Bu yolun sonunda ne olacağını bilmeden giderken tek düşündüğü, bunun bir hicret olduğuydu. Mademki Hz. Peygamber hiç düşünmeden vatanını, yurdunu, sevdiğini, herşeyini bırakıp da gidebilmişti; o vakit kendi de gitmeliydi. Zira Hz. Peygamberin yolundan gitmek demekti bu, bu hicret demekti ve yolun sonu her ne olur olsun, bu yolda olmak gerekti.

Altında ter içinde nal vuran atı durmazdı elbet menzile varana dek. Lakin Ahmed dizginlerini çekip de durdurmasaydı onu. Durdurmasa çatlayacaktı belki garip hayvan. Zira bu kadar dayanması dahi mucize kabilindendi. Lakin durmak iste-

miyor, gitmek diliyordu ve belki de nereye gideceğini o dahi biliyordu.

Az ileride bir ağacın dibinde durdurdu atını Ahmed. Gecenin karanlığında, sahranın ortasında, bütün mahlûkat uyku esnasında, durdu iki yoldaş. Birinin dili yok, lakin belki de söylemek diliyor yekdiğeri konuşmaya istidatlı, lakin susmayı yeğliyor. İkisi de yorgun ve garip bir hal var ikisinde de. Zifiri karanlıkta birkaç yıldızın gölgesi aydınlatıyor bu tenha yolu. Kimsesiz ve sessiz bir yol.

İniyor atından Ahmed. Önce yelelerini okşuyor atın. Sonra gözlerine bakıyor. Ve bağlamıyor atını. Biliyor ki gitmeyecek o. Ahmed'i orada yalnızlığa terk etmeyecek. Bir mananın sırrına değil mi ki canı olmayan mahlûkat dahi vakıftır, işte bu at dahi o mananın sırrını bildiğinden gitmeyecek.

Ağacın hemen yanına geçip toprakla teyemmüm ediyor Ahmed. Avuçlarına değdiriyor toprağı, kollarına ve yüzüne vuruyor. Sonra cübbesini çıkarıyor üzerinden, önüne seriyor. Belki de bunun için, böyle uzun entari giyiyor dervişler. Belki de seccade edebilmek, öyle kullanabilmek için yaz/kış, asırlardır böyle giyinmişler.

Sonra başından söküyor sarığını hemen yanına, sağ tarafına koyuveriyor. Ve çarıklarını çıkarıyor ayaklarından. Ayak yalın ve baş açık bir kulun efendisinin önüne gelişi gibi ellerini önünde bağlayıp bekliyor bir zaman. "Değil mi ki, her ne yana dönsem Sana dönmüş olurum. Değil mi ki, her ne yana baksam Sana bakmış olurum ve değil mi her yer Senin mescidindir; her ne yanda tekbir getirip de el bağlasam Senin huzurunda olurum" diyor içinden. Ve bir tekbir çekiyor sinesini körükleyerek ve bağlıyor ellerini.

Zilli bir karanlığın tam ortasında, kimsesiz bir mekânın vustasında; kendisini, mazisini, herşeyini arkasında bırakmış bir garip, bir ağacın önünde el bağlamış, namaza duruyor. Kendi görmüyor ve bilmiyor belki, lakin bu kara gece onun-

la aydınlanıyor. Semada yıldızlar gıpta ile bakıyor ona. Kuşlar susuyor, rüzgâr duruluyor, ağaç yapraklarını tutuyor düşmesin diye. Gecenin en kara vaktinde ve bir sahranın ortasında, bir garip yolcu, en kimsesiz olduğu anda, Kimse'sinin (c.c.) huzuruna varıyor.

Lakin uzaktan bir ağacın dibinde erkete bekleyen ve neredeyse yolcuğun başından beri onu izleyen bir çift gözün halen dahi onun üzerinde olduğundan haberi yok Ahmed'in.

...

"Ya İlahi" dedi, "ben Ahmed, garip Ahmed, gafil Ahmed, kulun Ahmed, Kul Ahmed. Medet ya Rab, medet...

Ben bilmezken Sen öğrettin, ben görmezken Sen gösterdin, ben yok idim Sen var ettin. Akıl verdin, gönül verdin, can verdin, isim ve cisim verdin. Şimdi Seni bilmemek hak mıdır bana? Senden söylememek dilime layık mıdır? Her uzvumun bir zekatı vardır. Dilimin zekatıdır Seni söylemek, ayaklarımın zekatıdır Sana yürümek, gözlerimin zekatıdır her var olanda Seni görmek; gönlümün zekatıdır Seni sevmek, aklımın zekatıdır Seni bilmek. Ve imanım. İmanımın zekatıdır ki, bilmeyene Seni söylemek...

Sen elbet bilirsin ve görürsün ki; karanlık çökmüştür âlemin üzerine. Lakin her karanlık bir aydınlığa, her gece bir güne gebedir. Ben o karanlıkta kalmış âdemlere güneşi götürmek isterim. Gönlü yaralı kimselerin yaralarına merhem sürmek isterim. Bütün bir âlemi Senin kapında görmek isterim.

Gücüm az, takatim mahdud. Bana güç ver ya Rab! Bana ömür ver, bana kelam ver, ilham ver bana; can ver, fer ver, dil ver, söz ver! Ver ki Senden habersiz kalmış da bir kara kuyuda sırlanmışlara bir yudum ab-ı hayat diye senin ismini götüreyim.

Lakin evvela bir kılavuz ver bu yolda bana; ki şaşmasın yolum; kırık ve kanatsız kalmasın kolum. "Önce refik sonra

tarik." Bana bu yolda yoldaş ver, gönlüme göz olsun ve dahi ellerimden tutsun benim. Değil mi ki Habibin aleyhissâlatu vesselama dahi bir yoldaş verdin; teki iki, ikiyi tek ettin. Beni yalnız koma ya Rab...

Ya İlahi! Ben Seni dilerim. Senden, Seni isterim. Aşk isterim ben. Zira yolda aşk olmadan yürünmez. Karanlık gecede aşktan gayrisi görünmez.

Sen beni sevdin, sevdin ki var ettin. Ben dahi yalnızca Senin sevgine layık olmak dilerim. Güç ver ya Rab!

Ben Ahmed, kulun Ahmed, kul Ahmed..." dedi ve duaya kaldırdığı ellerini sürdü yüzüne Ahmed.

Artık gitmeliydi ve güneş doğmadan menziline varmalıydı. Atına bir kuş tüyünün rüzgârda savruluşu gibi, bir damla yağmurun toprağa dokunuşu gibi, bir serçenin dala konuşu gibi atladı. Lakin atında sabrı yok gibiydi. Ahmed biner binmez yolunu bildiğinden mi ya da yolun oraya gittiğinden mi bilinmez, bir hasretle koşuverdi. Artık bitmeliydi yol ve emanet ulaşmalıydı sahibine.

Bir saat kadar atının sırtında rüzgâr sakalını yaladığı halde gitti Ahmed. Geceydi, lakin bir garip aydınlık vardı sahrada. Sanki sırf o gidebilsin diye aydınlatıyordu yolunu yıldızlar; sanki sırf o gitsin diye atının gözünden perdeler çekilmişti. En sonunda tam da sabah ezanı vaktinde ve müezzinlerin elleri kulaklarındayken Buhara'nın on kapısından birinin ve belki de en güzelinin; Gülâbâd kapısının önünde buluverdi kendini.

Buhara, güllerin, velilerin, âlimlerin şehri...

...

Musa Barlas
Şimdi aç gözlerini...

ERTESİ SABAH EZAN okunduktan bir yarım saat sonra Musa Barlas'ın kaldığı odanın tahta kapısı yine aynı gıcırtıyla açıldı. Gelen yine Sûfi Muhammed Danişmend idi. Musa Barlas gece boyunca uyumamış, bütün bu olanları düşünmüştü. Nasıl olmuştu da böyle bir oyunun içine düşmüştü? Nasıl olmuştu da tedbirsiz davranmıştı da esir olmuştu? Hem bu nasıl esirlikti böyle? Gözleri görmüyordu.

Bu insanlar kendilerine derviş diyorlardı. Ona zulmetmiyorlardı, lakin neydi o vakit bu hal? Neden buradaydı ve neden görmüyordu gözleri? Bilemedi ve bütün gece bir an olsun uyku perisinin kanatları gözlerine değmedi. Düşündü ve bekledi.

Kapı açıldığında ve Sûfi Muhammed Danişmend içeri girdiğinde uyanıktı, lakin uyuyor gibi yaptı Musa Barlas. Gelen her kimse, ne yapacağını görmek için bekledi bir zaman. Hiç kıpırdamadan ve sanki uyuyor gibi davrandı.

Sûfi Muhammed Danişmend ağır ağır yaklaştı Musa Barlas'ın yanına. Dudakları kıpırdıyor, dualar ediyordu. Musa

Barlas'ın yattığı sedire iyice yaklaşınca yüzüne baktı bir zaman. Sonra sanki ayık olduğunu lakin uyuyormuş gibi davrandığını bilircesine bir tebessüm düştü dudaklarına. Bir zaman Musa Barlas'ın yüzüne bakındı. Neden sonra sağ elinin şahadet parmağını diline dokundurdu ve Musa Barlas'ın gözlerine sürüverdi. Birkaç dua düşüyordu dilinden. Ne yaptığını biliyor, bildiğini yapıyor ve bilerek yapıyor gibiydi.

Musa Barlas bütün bu olanlara bir anlam veremiyordu. Ani bir hareketle kalkıp bu adamı yakalayıp derdest edebilirdi. Lakin yapmıyordu, yapamıyordu, gelmiyordu içinden. Sebebini bilmediği bir şekilde çekiniyordu bu adamdan. Görmese de bir haşmeti vardı sanki. Hani neredeyse korkuyordu bu adamdan. Peki, bu adam ne yapıyordu böyle?

Bir vakit öylece bekledi Musa Barlas. Hem ne olacağını ve bu yaptıklarının ne anlama geldiğini anlamak için hem belki de bir parça olsun ürktüğü için.

Sûfi Muhammed Danişmend parmağını Musa Barlas'ın göz kapakları üzerinde bir zaman gezdirdi. Dilinde hâlâ dualar vardı. Gezdirdi ve gezdirdi. Bir vakit sonra parmağını çekti Musa Barlas'ın gözlerinden. Sonra tok ve emin bir sesle:

"Haydi" dedi "kaldır başını."

Musa Barlas ne diyeceğini bilemedi. Zira uyuyormuş gibi yapıyordu. Lakin mademki bu adam onunla konuşuyordu şimdi. O vakit uyumadığını, ayık olduğunu da biliyordu. Söylenene uydu Musa Barlas. Yattığı sedirin üzerinde ağır ağır doğruldu. Gücü, kuvveti iyiden iyiye yerine gelmişti. Öyle hissediyordu. Lakin bunu belli etmek istemedi. Yumuşak hareketlerle kalktı ve şimdi sedirin üzerinde oturuyordu.

"Şimdi aç gözlerini" dedi Sûfi Muhammed Danişmend.

Musa Barlas bir kez daha kendisiyle alay edildiğini hissediyor, öyle vehmediyor, lakin bu emre bigâne kalamıyordu. Gözlerinin görmediğini bilmiyor muydu da böyle söylüyordu bu adam?

Bir kez daha tekrarladı Sûfi Muhammed Danişmend söylediğini:

"Aç gözlerini."

Musa Barlas hiddetlenmişti. Tam "Bu ne iştir! Gözlerim görmez, bilmez misin de benimle alay eder gibi gözlerini aç dersin?" diyecekti ki birden boğazına dizildi kelimeler. Yüzü bembeyaz oldu. Sözü dudağında, teri yanağında öylece dondu kaldı. Hayret diye birşey varsa eğer işte tam şimdi o andı.

Neydi? Nasıl olurdu?

(...)

Olamazdı? Lakin oluyordu.

...

Ahmed Yesevi
Aralık 1120, Buhara

BUHARA'NIN MÜCESSEM Gülâbâd kapısından içeri girdi Ahmed. Kapının iki yanında sıra sıra dizilmiş muhafızlar, sabahın bu erken vaktinde şehre gelen garip misafiri süzdüler bir zaman. Sonra muhafızların arasından en iri kıyım olanı yanına yaklaştı Ahmed'in. Bir vakit yüzüne baktı. Neden sonra atının üzengisinden tutuverdi, gözlerine bütün celalini yükleyerek ve sert bir sesle:

"Kimsin?" dedi.

Ahmed biraz çekindi gözlerine dikilen bu bir çift kara gözden. Zira bu bakışlar ona bir mücrimmişçesine bakıyor ve karşısındaki bu adam adeta Ahmed'i gözleriyle eziyordu. Yine de cevap verdi Ahmed karşısındaki adamın sertliğine inat eder gibi naif ve sakin bir sesle:

"Ahmed" dedi, "ismim Ahmed."

"Hele söyle bakalım Ahmed Efendi; nereden gelirsin, ne

için gelirsin, neye gelirsin?" dedi muhafız yine aynı sert sesiyle.

"Yesi'den gelirim" dedi Ahmed. "Davete icabet için düştüm yollara. Davet icabetsiz olmaz."

"Hımm..." dedi muhafız ve parmaklarını dudaklarının iki yanından yanağına doğru sarkan bıyıklarına attı. Bir zaman düşünür gibi bakındı Ahmed'in yüzüne. Belli ki halinden nasıl bir âdem olduğunu, dediklerinin sahih olup olmadığını anlamaya çalışıyordu.

Gözlerini biraz kısarak baktı bu kez Ahmed'in yüzüne.

"Ne derler sana oralarda Ahmed Efendi, bir lakabın yok mudur? Baban, atan kimdir senin?" dedi.

"Vardır elbet" dedi Ahmed, "atasız, babasız dünyaya gelmiş olan mı var? İsmim Ahmed'dir, Şeyh İbrahim'in oğlu Ahmed Yesevi derler bana."

Birden kısık gözleri açıldı muhafızın. Olduğu yerde irkilir gibi oldu. Yanında duran diğer muhafızlara değdi bakışları. Şaşırmıştı ve sanki biraz da utanmıştı. Lakin çok sürmedi bu hali. Ansızın sarı dişleri görünecek şekilde gülmeye başladı. Bir zaman gülmekten konuşamadı. Sonra hemen yanındaki muhafıza bakıp:

"Duydun mu ne der?" dedi "Ben Ahmed Yesevi'yim der duydun mu?" dedi ve bir kez daha güldü.

Bu müstehzi tavır hiç hoşuna gitmedi Ahmed'in, lakin yine de birşey söylemedi. Zira henüz söyleyecekleri bitmemişti iri muhafızın.

"Sen benimle alay mı edersin? Ahmed Yesevi dediğin ünü âlemi tutmuş bir gönül eridir. Sen gençten bir oğlansın. Çıkmış karşıma ben Ahmed Yesevi'yim dersin" dedi.

"Bilmem" dedi Ahmed. "İsmim Ahmed'dir ve Yesi'den gelmekteyim. Ünü âlemi tutmuş dediğin Ahmed kimdir, bilmem ben."

Şaşkındı muhafız. Zira gözlerinden anladığı kadarıyla ya-

lan söylemiyordu Ahmed. "Koskoca Ahmed Yesevi olabilir mi?" diye geçirdi içinden.

Tam o sırada atının yelelerini savura savura gelen bir derviş göründü Buhara sokaklarından Gülâbâd kapısına doğru. Birden herkesin bakışları bu gelen dervişe çevrildi. Derviş iyice yaklaşınca Ahmed tanıdı bu geleni. Atını bir hışımla koşturan bu derviş Osman Bahadır'dan başkası değildi. Oysa onu yolun yarısında terk etmişti de yalnız başına düşmüştü yollara Ahmed. Demek ki gece dememiş, gündüz dememiş de atını sürüp kendinden evvel gelmişti Buhara'ya.

İyice yaklaştı Osman Bahadır. Geldi de tam Ahmed'e sualler soran muhafızın yanında durdu. Hiçbir şey demeden elini koynuna götürdü ve kuşağının içinde bir varak çıkardı. Sonra "Şeyhim Yusuf Hemedâni'dendir" diyerek uzattı muhafıza.

Muhafız hâlâ tebessüm ediyordu. Lakin kendine uzatılan kâğıdı aldı yine de. Açtı ve okumaya başladı:

"Hiçbir şey göründüğü gibi değildir ey Asesbaşı Koca Mehmed! Ne sebeple şaşarsın gördüklerine? Bil ki muhali mümkün kılan var. Gafil olma! Misafirimi daha ne kadar eğleştireceksin?"

Bir kez daha taaccüp perdesine dokundu muhafızın düşünceleri. Şaşırdı ve şaşırmalıydı zaten. Daha evvel Yusuf Hemedâni 'yi hiç görmemişti. Hem ne tekkeyle, ne dergâhla işi olmazdı. Gerçi ismini işitmişti Yusuf Hemedâni'nin lakin ne o Yusuf Hemedâni'yi görmüş ne de Yusuf Hemedâni onu görmüştü. İsmini nereden biliyordu o vakit? Hem bu gelen yolcuyu eğleştirdiğinden nasıl haberdar olmuştu?

Şaşırdı, lakin hiçbir kelam edemedi muhafız. Sadece başını eğdi ve diğer muhafızlara kapıyı açmaları için işaret etti. Ve Ahmed "Eyvallah" dedi girdi kapıdan içeri. Binlerce cengaverin, onlarca hükümdarın ve okların, yayların, kılıçların açamadığı Buhara bir tek kelam ile açıldı önünde:

"Eyvallah!"

...

Buhara; eski vakitlerin hakimiyet merkezi, sultanların payitahtı, şehirlerin yüz akı, göz nuru bir belde. Kaç şehir verilip de Müslüman edilmiş bir şehir Buhara, uğrunda kaç can şehit edilmiş, ne kadar kan atmış ne kadar can yanmış... Lakin Müslümanların elinde mamur, Müslümanların elinde mağrur olmuş Buhara... Sonraları ilmin de, hikmetin de ve hatta sanatın da merkezi olmuş. Onlarca âlim, onlarca şair, onlarca sanatkâr yetiştirmiş. Lakin sonraları hükümet merkezliği vasfını yitirse de ilmin merkezi olma unvanını hiçbir şehre vermemiş henüz.

Şimdilerde Karahanlı Devleti'nin siyasi egemenliğinde olmanın yanında şehrin hakimi âl-i burhan ailesine mensup ve sadr-ı cihan lakabı ile anılan âlim ve zengin kişilerce yönetilirdi. Bunlar ki; hem ilmi, âlimi severler hem de onları koruyup gözetirlerdi

Medreseler şehri Buhara, Kazan'dan Kaşgar'a, Halep'ten Maçin'e âlemin her bir yanından gelen talebelerle doluydu. İslam âleminde ve hatta âlemin hepsinde belki ilmin cümle kapısı, dervişlerin mekânı idi.

Osman Bahadır ile Ahmed Yesevi yanyana girdiler şehrin kapısından. Buhara'nın taş döşeli ve yeni çiçek açmış ağaçlarla süslü sokaklarında yanyana ilerlediler. Kerpiçten yapılmış ve muntazam dizilmiş ve hatta bazen kat üstüne kat binmiş hanelerin yanlarından geçtiler.

Geçtikleri her sokakta muhakkak ki dervişler gördüler. Kimi bağdaş kurmuş bir kenarda oturuyor, kimi etrafına birkaç kişiyi toplamış belki de dergâhta, medresede öğrendiklerini onlara anlatıyor haldeydiler. Hani sayacak olsan belki de halktan daha ziyade medrese talebeleri, dervişler vardı bu şehirde.

Bütün bu gördüklerine hayret ederek sürdü atını Ahmed.

Sanki bu şehrin kendisi bir medreseydi de az evvel şehrin kapısından girişiyle medresenin içine duhul etmişti.

Bir çeyrek saat gittiler atları üzerinde. İleride kapısının iki yanında iki uzun ve heybetli ağaç bulunan kapının önünde durdurdu atını Osman Bahadır. Onun indiğini görünce Ahmed de atladı atından aşağı. Bu geldikleri yer Yusuf Hemedâni'nin dergâhıydı. Uzunca bir sokağın sonunda, tam köşe başında duvarlarla çevrili genişçe bir arazinin içinde bir dergâh.

İki yolcu iki ağacın arasında bulunan kapıdan içeri girdiler. Dışarıdan her ne kadar büyük gibi görünüyorsa da içerisine girince sanki bir başka şehre girdiğini düşündü Ahmed. Sıra sıra dizilmiş odalar, odaların ortasında bir büyükçe mescit, uzun ve alabildiğine türlü çiçeklerle bezenmiş bir bahçe ve genişçe bir avlu.

Avluyu ağır adımlarla geçip dergâhın asıl bölümünün bulunduğu yerin cümle kapısının önüne kadar geldiler. Bir aralık etrafına bakındı Ahmed. Sayamadı, lakin belki sayısı yüzlerle ifade edilecek kadar fazla derviş vardı etrafta. Kimi bir ağacın altında oturmuş elindeki kitabı okuyor, kimi bir köşede tefekküre dalmış; kimi yürüyor, kimi konuşuyor, kimi şakalaşıyor. Neden sonra gözleri dergâhın cümle kapısının üzerinde asılı duran mermer levhaya takıldı Ahmed'in.

Bir zaman baktı. Sonra acı bir tebessüm yerleşti dudaklarına ve içinden okudu levhada yazanı:

"Allahümme meassabirin..."

"Allah sabredenlerle beraberdir..."

"Demek ki" dedi içinden, "demek ki, ilim yolunda sabır gerektir. Sabrı olmayandan âlim, âlim olmayanda sabır olmaz. İlme sabır ne de çok yakışır."

Bir zaman durdu öylece Ahmed ve belki de Osman Bahadır'ın sesini işitmese daha bir zaman kalacaktı öyle.

"Yusuf Hemedâni dergâhına hoşgeldin Ahmed Yesevi..." dedi Osman Bahadır, gözlerinin içi gülerek.

"Hoş bulduk" dedi Ahmed.

"Gel sana odanı göstereyim" dedi Osman Bahadır.

Lakin Ahmed'in gözü halen dahi duvardaki yazıdaydı.

"Şeyh" dedi "Şeyh Yusuf Hemedâni'yi görsek evvela? Nerededir?"

"Dergâhta yoktur" dedi Osman Bahadır. "Bu sabah, namazdan hemen sonra çıktı şehirden. Merv'e gitti. Vaaz için davet ettilerdi kendini."

Çekik gözlerini kıstı biraz Ahmed. Tam "Eyvallah" deyip de yürüyecekti ki bir sual düştü aklına:

"O vakit" dedi, "o muhafıza verdiğin nameyi..."

Cümlesinin sonu gelmeden cevap verdi Osman Bahadır.

"Nameyi şeyh verdi" dedi. "Daha bana seni Yesi'den getirme görevini tevdi ettiği vakit tutuşturmuştu elime. 'Lazım olacaktır' demişti. Yolda sen benden ayrıldıktan sonra hemen Buhara'ya geldim ben. Seni bekler idim şehrin kapısında. Muhafızın önünü kestiğini gördüğüm vakit de aklıma başka birşey gelmedi. Çıkardım muhafıza verdim nameyi. Meğerki bugün için vermiş Şeyh Hemedâni o nameyi bana."

"Hımm... Peki geleceğimi nereden bildin? Belki de geri döner giderdim."

"Onu da Şeyh Yusuf Hemedâni söylediydi. Senin yanından ayrılıp da gecenin geç vaktinde dergâha geldiğimde Üstad dergâhın avlusunda bir o yana bir bu yana yürür dururdu. Kapıdan içeri girdiğimde 'Geldin mi Osman Bahadır?' dedi. Lakin ben mahcup idim, cevap veremedim. O vakit 'Mahzun olma!' dedi 'Ahmed Yesevi gelecektir elbet. Sen getiremediysen de bir beyaz kuşun kanadına tutunur da gelir' dediydi" dedi Osman Bahadır.

Ahmed bir an şaşırdı. Zira yolda namaz kıldığı yerde gördüğü o beyaz kuşun bir manası vardı ve iyiden iyiye anlamıştı şimdi hem olanları hem de Yusuf Hemedâni'nin mertebesini.

"Peki ya sen neden geri dönmedin de geldin?" dedi Osman Bahadır.

Tebessüm etti Ahmed. "Bir beyaz kuş" dedi "Bir beyaz kuşun kanadına tutundum da geldim."

...

Ertesi gün sabah ezanından hemen sonra yanında iki dervişiyle beraber geldi Şeyh Yusuf Hemedâni dergâha.

O dergâhın kapısından içeri girdiği vakit dergâhtakiler namazlarını henüz bitirmiş, mescidin kapısından çıkıyorlardı. Mescitten çıkan her derviş Yusuf Hemedâni'nin etrafında toplanıyor, ayakta durdukları halde bir halka oluşturuyorlardı. Neredeyse bine varan sayılarıyla şimdi her biri Yusuf Hemedâni'nin etrafındaydılar.

Ahmed ilk kez geceledi bu dergâhta. Nedendir bilinmez, birkaç saat dahi olsa yattığı uykudan ardında herşeyini bırakmış ve sanki sırtındaki yükü atmış gibi uyanmıştı. Gerçi Yesi aklından hiç çıkmamış, ablasını Gevher Şehnaz Hatun, eşi Ayşe Hoştaç Hatun'u bir an olsa da düşünmeden edememişti. Ne ederlerdi şimdi, kimsiz kimsesiz? Lakin biliyordu; her garip kalmışın bir hamisi, her kimsesizin bir kimsesi vardı. Allah onlarlaydı. Lakin yine de düşünmeden edemiyordu işte insan.

O sabah dervişlerle beraber namazı kıldıktan sonra mescitten çıkınca kalabalığa Ahmed de uymuştu. Aynen onların yaptığı gibi henüz tanışmadığı Yusuf Hemedâni'nin etrafındaki halkaya o da katılmıştı. Uzaktan iyice bir süzdü Yusuf Hemedâni'yi. Yetmişli yaşlarında olduğunu tahmin etti Ahmed. Sanki hayali bir insan gibi, düşlerde görülen aksakallar gibiydi. Uzun kumral sakalları çenesinin tamamını çevrelemiş, gözlerinin etrafındaki halkalar bir ayrı ihtişam düşürmüştü yüzüne. Başında bir beyaz kavuğu yanından hafifçe sarkan yine beyaz saçları vardı. Zayıfça lakin uzun bir âdemdi. Üze-

rinde yünden yamalı bir cübbesi vardı. Elinde tuttuğu asasına dayanarak ayakta duruyordu.

Öylece bakıyordu Yusuf Hemedâni'ye. Gözlerini hiç ayırmadı ondan. Şeyh Yusuf Hemedâni dervişlerin hepsinin simasında gezdirdi bakışlarını. Sanki hepsinin yüzüne bakarak ve tek kelam etmeden hatır soruyor gibiydi. Ahmed Yesevi'nin gözleri halen dahi Yusuf Hemedâni'nin yüzündeydi. Neden sonra bakışları Ahmed'in gözlerine mıhlandı şeyhin. Bir zaman baktı, baktı. Sonra bütün dervişanına dönüp:

"Buhara'nın kokusu değişmiş" dedi.

Dervişler tam manasıyla birşey anlamasalar da kimse birşey demedi. Sadece başları önde beklediler yine.

"Buhara'nın kokusu değişmiş" dedi tekrar. "Medine-i Münevvere'de Hz. Resulullah'ın huzurunda aldığım kokuyu alıyorum sanki. Buhara'nın kokusu değişmiş öyle değil mi Ahmed Yesevi?" dedi ve bakışlarını bir ok gibi Ahmed'in gözlerine indirdi.

Ahmed ne diyeceğini şaşırdı. Söyleyecek sözü de yoktu ve böyle bir suali hiç de beklemiyordu. Alnında terler bulgurlaşmaya başladı. Hem Şeyh Yusuf Hemedâni nasıl olmuştu da tanımıştı onu?

Öylece kalakaldı Ahmed. Bir şey demedi, diyemedi.

O aralık Şeyh Yusuf Hemedâni birkaç adım attı ondan tarafa. İyice yanına yaklaşınca:

"Bu koku" dedi, "Bu koku senden geliyor ey Ahmed Yesevi. Dergâhımıza hoşgeldin."

"Hoş bulduk" bile diyemedi Ahmed. Neden bilinmez, lakin dili tutulmuştu sanki. Utanmıştı biraz da. Neden böyle söylemişti ki şeyh? Neden koku senden geliyor demişti? Söylemeyeydi. Zira bütün dervişlerin gözü ondaydı şimdi. Lakin o kokunun Ahmed'in kendinden değil de boynunda asılı duran meşinin içindeki hurma çekirdeğinden geldiğini Ahmed Yesevi ve Yusuf Hemedâni'den gayri kimse bilmiyordu.

Ve yürüdü Yusuf Hemedâni. Elinde tuttuğu asasına neredeyse sarılarak yürüdü.

Buhara bir başka kokuyordu o sabah ve Ahmed artık başka biri oluyordu.

...

Menkıbe
Yusuf Hemedâni

Yusuf Hemedâni uzun boylu, kumral sakallı, zayıf bir insandı. Daima yünden ve yamalı elbise giyerdi. Selman-ı Farisi'nin asası ile sarığı kendisinde idi. Hanesinde hasır, keçe, ibrik, iki yastık ve bir tencereden başka bir şeyi yoktu. Fakr sahibi olmak eğiliminde idi. Dünya işlerine ve dünyalığa önem vermez, sultanların sarayına ve zenginlerin evlerine gitmezdi. Eline geçenleri muhtaçlara verir, kimsenin sadakasını kabul etmezdi. Altın ve gümüş eşya kullanmaz. Fakirlere zenginlerden daha fazla itibar ederdi. Yetmişbeş sene mücerret (bekâr) yaşadıktan sonra evlenmiş ve Saliha bir hanım olan eşi de kedisinden kırk gün önce vefat etmiştir.

Muhatabı olan herkese çok iltifat eder, halim ve merhametli davranır, konuklarına kendi bölgelerindeki diğer dervişlerin halini sorardı. Hz. Hızır daimi sohbet arkadaşı idi. Her aybaşında Semerkand mollalarını dergâhına davet ederek şeriat sohbeti yapardı. Sohbetlerinde daima çehar-ı yar-ı güzinin menkıbe ve faziletlerinden bahsederdi. İslam'ın bütün esaslarını tevilsiz kabul etmişti ve daima riyazet ve mücahede halinde bulunurdu.

Hz. Resulullah ve ashabın yolundan gitmeyi riyazet ve mücahede ile namaz, oruç, zikir konusunda hassas olmalarını müritlerine tavsiye ederdi. Ağzından hiçbir kötü söz çıkmazdı. Çok ağlardı. Ehl-i kıbleden kimseyi tekfir ettiği de görülmemiştir.

Kalben zikrederken nefsini hapsettiğinden zikir sırasında çok terlerdi. Her gün bir miktar Kur'ân-ı Kerim okumaya büyük önem verirdi.

Kalbi bütün mahlûkat için derin bir muhabbet ile doluydu. Herkese karşı saygı ve muhabbet gösterir, Hıristiyan, ateşperest demeden bütün komşu evlerine giderek İslam'ın yüceliğini anlatır, Hakk'a davet ederdi. Dünyevi her sıkıntıya sabır gösterip tahammül ederdi. Ağrılara ve yaralara ilaç yapar, herkesin derdine derman olmaya çalışırdı. Herkese İslam'ın farzlarını öğretmekten üşenmez, daima irşat ile meşgul olurdu.

Helal lokma konusunda hassas, güzel ahlaka sahip, tevazu ve takva sahibi, nebevi sünnete aşırı hassasiyetle bağlı, ilim ve irfanda kemal mertebesine ulaşmış, ilahi feyz ile dolu, Hakk aşkıyla coşkulu olan her sınıftan insan ve tüm mahlûkata karşı şefkatli ve hayatının her anını İslam'ın tebliğine hasretmiş bir mürşid-i kâmil idi.

Musa Barlas
Bir haberi ulaştırmak içindir hepsi...

"AÇ GÖZLERİNİ" DEDİ Sûfi Muhammed Danişmend ve Musa Barlas titreyen gözkapaklarını ağır ağır kaldırdı.

Olan, olması gerekendi belki de. Lakin bilmeyince insan ürküyor ve hatta korkuyordu. İşte Musa Barlas'ın hissettiği de tam buydu, yani korkuyor ve ürküyordu. Zira gözleri görüyordu.

Hayreti arşa değecekti neredeyse! Gözlerini defaatle açtı kapadı. Lakin görüyordu işte gözleri. Titredi olduğu yerde. Bu yaşlı adam ona bir efsun mu etmişti? Yoksa büyücü müydü? Gözlerine değdirdiği parmaklarında ne vardı da böyle İsa'nın nefesi gibi ölmüş gözlerini diriltmişti? Anlayamadı Musa Barlas, çok da düşünmedi bunları. Gözleri görüyordu işte ve bu halin hayreti, iradesini elinden almıştı sanki.

Soğuk terler boşanıyordu şimdi alnından, ellerinin titrediğini kendi gözleriyle görebiliyordu şimdi. Kalbi göğüs kafesine sığamayacaktı, çıkacaktı yerinden ve belki de çıldıracaktı.

Son bir kez daha kapadı ve açtı gözlerini. Karşısında duran

adam... İşte o adam... görüyordu. Ömrünün kemaline çoktan varmış, çekik gözlerinin etrafı morarmış, sanki kanı çekilmiş de benzi sararmış. Uzun sakalları bir pamuk gibi, ağarmış... Heybetli, lakin nahif ve bir o kadar da esrarengiz bir adam... Sûfi Muhammed Danişmend.

"Görüyorum" dedi Musa Barlas biraz hayret ve daha ziyade sevinçle.

"Görüyorsun" dedi Sûfi Muhammed Danişmend. "Görüyorsun, lakin yalnızca gözlerinle görüyorsun."

Onun söylediklerini hiç işitmemiş gibiydi Musa Barlas. Zira olanların hayreti konuşulanı işitmesine ve işittiğine cevap vermesine, cevap verileni düşünmesine mani oluyordu.

"Nasıl?" dedi. "Bütün bunlar nasıl oluyor?"

"Gel" dedi Sûfi Muhammed Danişmend ve elinden tuttu Musa Barlas'ın. "Gel, zira inanman lazım. Ve sen inanmadan evvel maksat hasıl olmayacak. İnanmazsan hiçbir sır, sır olarak kalmayacak" dedi ve ellerinden tutarak oturduğu yerden kaldırdı Musa Barlas'ı. Tutup kapının yanına kadar getirdi.

Musa Barlas halen dahi kendinde değildi. Ne olduğunu anlayamıyordu. Bir anlam veremiyordu olanlara. Delirdiğini düşünüyordu belki de.

Kapıdan çeke çeke çıkardı Musa Barlas'ı Sûfi Muhammed Danişmend. Dergâhın uzun ince koridorundan götürdü. Sonra avlunun olduğu yere geldiler beraber. Musa Barlas'ın geçen sefer Muhammed Abay ile geldiği yer burası olmalıydı. Zira ortada bir kazan vardı. Dervişlerin aş kaynatıp hû çektiği o kazan buydu demek ki.

Yürüdüler. Dergâhın sokağa açılan kapısından dışarı çıkardı onu Sûfi Muhammed Danişmend. Güneşin değdiği gözleri yerinden çıkacak gibi oldu Musa Barlas'ın. Olanlara inanmak mümkün değildi. Ve iradesi de kendi elinde değildi. Sanki bir rüzgara düşmüş pamuk gibi bu yaşlı adam onu nereye götürse gidiyordu işte.

Kapıdan çıkar çıkmaz durdu Sûfi Muhammed Danişmend ve ellerini bıraktı Musa Barlas'ın. Sonra gözlerine dikti gözlerini. İki derin kuyuda sırlanmış bir derya gibi bir çift gözdü bunlar ve sanki insanı bakmasa da titretiyordu.

"Bak şimdi" dedi Sûfi Muhammed Danişmend. "Etrafına iyice bak. Burası Yesi'dir. Bir bak bakalım senin Yesi'n ile aynı mıdır bu Yesi?"

Etrafına bakındı Musa Barlas. Tanıdık birşeyler aradı.

Buldu da. İşte şu karşısında duran tepe... O gece Ahmed Yesevi türbesini gözlemek için erketeye yatıp konuşlandığı yer orasıydı. Lakin bir başkaca hal vardı burada. Az ötede bir şehir olmalı, sıra sıra haneler durmalıydı. Lakin yoktu. Askerlerin çadırları, atları, kendileri... Sesleri dahi yoktu. Zaman bir başka zamandı sanki, lakin mekân aynı mekândı. Bir o yanına bir bu yanına bakınıp durdu Musa Barlas. Ne diyeceğini, ne edeceğini bilemedi.

"Ben" dedi "Ne vakitten beri baygın kaldım?" kendini bir Feramuş uykusunda, ashab-ı kehfin arasında asırlarca uyumuş farz eyledi bir an.

"Sen" dedi Sûfi Muhammed Danişmend "Sen uyumadın, uyandın esasında."

"Anlamadım" dedi Musa Barlas. Acziyeti ilk kez bu denli derin hissetti. Bir kez daha bakındı etrafına. Sonra Sûfi Muhammed Danişmend'e baktı bütün bütün çaresiz bir gözle.

"Zaman" dedi. "Sanki zaman değişmiş."

Sustu Sûfi Muhammed Danişmend. Zira anlamaya başlıyordu Musa Barlas.

"Söylesene derviş" dedi Musa Barlas, "Bu hangi vakittir, konuşsana!"

Bir zaman durdu Sûfi Muhammed Danişmend. Neden sonra sanki tam da vakti gelmiş gibi:

"Ahmed Yesevi'nin vaktidir" deyiverdi.

"Nasıl yani?" dedi Musa Barlas, yeni gören gözlerini kara

bir taş gibi açarak. "Ahmed Yesevi yaşıyor mu diyorsun yani?" diye ekledi müstehzi bir tavırla.

Tebessüm etti Sûfi Muhammed Danişmend. Lakin yine de 'evet' der gibi başını bir ileri bir geri salladı.

Güldü Musa Barlas. Hem de kahkahalarla güldü.

"Ne yani" dedi, "şimdi buna inanmamı mı bekliyorsun benden?"

"Ben inanman için beklemiyorum" dedi Sûfi Muhammed Danişmend. "Lakin sen inanmak için neyi bekliyorsun?" dedi.

Birden ciddileşti Musa Barlas; "O vakit" dedi, "haydi göster bana Ahmed Yesevi'yi, haydi gidelim de göster. O vakit inanırım sana."

"Sen görmediğine inanmaz mısın ey garip âdem?" dedi Sûfi Muhammed Danişmend.

"İnanmam" dedi Musa Barlas "Ben görmediğime inanmam."

Cevap vermedi Sûfi Muhammed Danişmend, lakin ağır adımlarla Musa Barlas'a doğru yürüdü. ilkin tedirgin oldu Musa Barlas. Lakin kaçamazdı ve kaçmayacaktı da. İyice yaklaştı ona Sûfi Muhammed Danişmend. Aralarında bir nefeslik mesafe kalınca besmele çekti ve bir dua düştü dudakları arasından, sakin ve sessizce. Sonra sağ elinin şahadet parmağını diline değdirdi yine ve Musa Barlas'ın gözlerine dokundurdu. Başını geri çekecek oldu Musa Barlas, lakin durdu. Kapadı gözlerini ve bekledi.

Sûfi Muhammed Danişmend iki gözüne de ellerini sürdükten sonra açtı geri. Birden irkildi yine. Ve gözlerini tekrar kapadı. Ve açtı tekrar. Lakin olması gereken oluyordu, yine görmüyordu Musa Barlas'ın gözleri.

Sûfi Muhammed Danişmend'in ellerini kavradı hışımla Musa Barlas. "Ey derviş" dedi tekrar dokundur parmaklarını gözlerime de feri gelsin, ışığı geri gelsin gözlerimin. Dokundur parmaklarını."

Yalvarır gibiydi Musa Barlas, lakin Sûfi Muhammed Danişmend sakindi:

"Görmediğime inanmam demedin miydi? Artık görmediğine de inanacaksın" dedi ve sustu.

...

Tekrar odaya gelmişlerdi şimdi. Musa Barlas bütün bu olanların sırrını kavrayamıyordu. Lakin inanmış gibiydi bir başka zamanda olduğuna. Bunun mümkün olmadığını bilse de inanmıştı sanki. Değil mi ki gözleri körken bir dokunuşla görmeye başlamış ve kör olmuştu bir dokunuşla. O vakit yalan söylemiyordu bu derviş. Amma bu olanlar akla sığmıyordu hiç. Belki de bir rüyaydı. Rüya olmalıydı, öyle sandı Musa Barlas.

Sûfi Muhammed Danişmend, Musa Barlas'ı getirip yine aynı sedirin üzerine oturttu. Ellerini tuttu sonra sıkıca. Bir babanın evladının elini tutuşu gibi tuttu. Belki de ömründe ilk defa biri bu denli şefkatle sarılıyordu Musa Barlas'ın ellerine. Dayanamadı Musa Barlas:

"Derviş baba" dedi ve ömründe ilk kez baba diyordu birine "Derviş baba nedir bu, bu hal nedir, bu neredir, vakit nicedir? Neler oluyor bana?"

Daha bir şefkatle sıktı Musa Barlas'ın ellerini Sûfi Muhammed Danişmend.

"Evlat" dedi, "bir haberi ulaştırmak içindir hepsi. Seni dahi esas nura kavuşturmak içindir."

"Ben kimim ki?" dedi Musa Barlas, "Hem kimden haber alacak, ne haberi alacak ve kime götüreceğim? Senin hayalini dahi edemeyeceğin günahlar işledim. Parmaklarımda kaç adamın kan lekesi var. Gözlerimde kaç günahın izi var. Kulaklarımda kaç ölünün son sesi var. Genzimde kaç günahın nefesi var. Ben kimim ki, bir haberi ulaştıracak elçi olayım?"

"Tövbe" dedi Sûfi Muhammed Danişmend, "Senin nasibi-

ne düşen tövbedir belki de evlat. Tövbe edersen ne elinde leke, ne gözünde iz, ne kulağında ses, ne gönlünde kara ne de vicdanında yara kalır. Tövbe ile en kara dediğin mekân dahi nura boğulur. Tövbe evlat, tövbe et, o vakit bütün sırrı anlayacaksın."

Sustu Musa Barlas. Belki de hayatında ilk kez işlediği günahları bu denli düşünüyordu. Ve belki de ilk kez bu günahların ağırlığından kurtulabileceği ihtimali geliyordu aklına. Allah bütün günahlarını affeder miydi? O bunca günah ile ömür tüketmişken ve günahsız geçirmemişken bir gününü, Allah affeder miydi onu? Kapısına kabul eder miydi?

Bütün bu sualler vicdanının en kuytu ve ücra dehlizlerinde cevelan ediyordu Musa Barlas'ın. Olan her neydiyse oluyordu, lakin Musa Barlas bir başka hale giriyordu sanki. İlk kez içinin rahatladığını hissetti. İlk kez ümit denen kelimenin gerçekten bir mana taşıdığını vehmetti.

O bunları düşünürken vazifesini bitirmiş olmaklığının hafifliğiyle kapıya doğru yürüyordu Sûfi Muhammed Danişmend. Sağ eliyle odanın tahta kapısını açtı. Bir adım attı dışarı. Kapının gıcırtısını işitince Sûfi Muhammed Danişmend'in gittiğini anladı Musa Barlas. Belki de bir gayretle ve ömrümde hiç olmadığı kadar samimiyetle seslendi Sûfi Muhammed Danişmend'e:

"Derviş Baba" dedi yutkundu sonra. Kimbilir aklından neler geçiyordu!

"Derviş baba, Allah bütün günahları affeder mi?

...

Ahmed Yesevi
Aralık 1130, Buhara

GEL ZAMAN, git zaman...

Günler ayları, aylar yılları kovalamıştı Buhara'da. Ahmed Yesevi artık gönül deryasında yüzüyor, ilim semasında uçuyordu. Yusuf Hemedâni dergâhında birini on, onunu bin etmişti. Senenin belli vakitlerinde Yesi'ye gidiyor, sıla-yı rahim ile hem gönlünü ferahlatıyor hem de oradaki dergâhtan da elini çekmiyordu. Bir oğlu olmuştu hatta. Ve oğluna Hz. Peygamberin ölen evladının ismini koymuştu: İbrahim.

Buhara'da, Hemedâni dergâhında zaman, ilimle hesap ediliyordu. Günü, saatle değil; öğrendikleri hadislerle, ezberledikleri ayetlerle sayıyordu dervişler. Ahmed Yesevi de işte böyle tefsir, fıkıh, hadis alanında vaktin güneşi sayılan hocalardan dersler almış, tasavvuf kayığıyla aşk deryalarına dalmıştı. Lakin onun derdi bu ilmini halka anlatmak, faydası olmayan ilimden Allah'a sığınmaktı.

Bu dergâhta gündüzlerini ilimle, gecelerini ibadetle geçirdi Ahmed Yesevi. Sonra hiç bilmediği, görmediği, göremediği

hallerden haberdar oldu. Şeyh Yusuf Hemedâni iyice yaşlanmıştı, lakin o haliyle dahi şehir şehir dolaşıp halkı irşat etmekten asla vazgeçmiyordu. Zaten dergâhındaki dervişlere anlattığı da buydu. Her birini bir diyara, bir beldeye gönderiyor, orada onlara din-i mübini yayma vazifesi veriyordu.

Neredeyse her şehirde bir dergâhı, bir tekkesi vardı Şeyh Yusuf Hemedâni'nin. Gezici bir medrese gibi gittiği her yere nur saçıyordu. Bir gün oluyor Merv'e, bir gün geliyor Semerkand'a, gün geliyor Herat'a, gün geçmiyor Nişabur'a gidiyor, oralarda vaazlar ediyor, ilim öğretiyordu.

Ahmed Yesevi, burada olgunluk çağına adım atıyor ve gittikçe kemale eriyordu. Artık yaşı ortayaş denecek vakte girmişti. Lakin o hâlâ kendini bir mürid gibi görüyor ve talebelik ediyordu. Kendinin haberi olmasa dahi artık ismi bütün İslam diyarlarına yayılmıştı. Ardında bıraktığı Yesi'deki dergâhta onun ismini işitip de gelen yüzlerce derviş vardı. Lakin daha vakti tamam olmamıştı Ahmed Yesevi'nin.

Yusuf Hemedâni'nin dört gözde müridinden biriydi artık Ahmed Yesevi. Ve bu diğer üç mürid ile birbirlerini kardeş bilmişlerdi. Abdullah Berki, Hasan Endaki, Abdulhalık Gücdavani... Bu dört dervişine de ayrı bir ihtimam gösteriyordu Şeyh Yusuf Hemedâni. Onları sanki cihanın dört yönüne gönderip, dört ayrı diyarı nura boğacaktı. Bir başka şehre gittiği vakit dergâhı idare görevini Abdullah Berki'ye bırakıyor, dersleri Abdulhalık Gücdavani'ye teslim ediyor, vaazları Hasan Endaki'ye ısmarlıyordu. Lakin her nereye gitse illa ki yanına Ahmed Yesevi'yi alıyordu. Kimi zaman Bağdat'a düşüyordu yolları, kimi vakit Horasan'a, Nişabur'a, Semerkand'a.

Gittiği her yerde ilmine ilim ekliyor, gördüğünü zihninde pekiştiriyordu. Âlemin neye ihtiyacı olduğunu, ilminin ona nasıl fayda sağlayacağını ve bildiklerini insanlara nasıl anlatacağını her gittiği yerde daha da iyi öğreniyordu Ahmed Yesevi.

Ve gel zaman, git zaman...

...

Yine böyle bir gün Buhara'dan Yusuf Hemedâni ve yanındaki diğer iki dervişiyle beraber yola çıktılar. Ahmed Yesevi yanına bir kırba içinde su ve bir de Kur'ân-ı Kerim almıştı atının üzerinde okumak için. Dergâhtaki bütün dervişlerle vedalaşıp da helalleştikten sonra dualarla Buhara'nın kapısından çıktı dört atlı.

Yol onları Herat'a götürecekti. Orada vaaz edecekti Şeyh Yusuf Hemedâni ve dergâhtaki dervişlere maksadı anlatacaktı. Ahmed Yesevi'nin ikinci kez Herat'a gidişiydi bu ve yine de içinde nedenini bilmediği bir heyecan vardı.

Atları Buhara'nın kapısından uzaklaşıyordu gittikçe. Yusuf Hemedâni önde atını ağır ağır sürüyor onun birkaç adım ardından Ahmed Yesevi geliyordu. Ve diğer iki derviş arkalarından takip ediyordu onları.

Bir vakit hiç kimse kelam etmedi. Sessiz ve sedasız sürdüler atlarını. Neden sonra Şeyh Yusuf Hemedâni atının üzerinde bir zikre başladı. Başını bir öne bir arkaya sallaya sallaya Allah'ın doksandokuz ismini ezberden bir musikiyi terennüm eder gibi okuyordu. Bir vakit sonra Ahmed Yesevi de katıldı ona, sonra arkalarından gelen iki dervişin neredeyse sükût kertesinde sesleri işitildi. Dört atlı ve dört at ve sanki her birinin gözleri kapalı, bir yerden bir yere değil de hiçbir yerden hiçbir yere gidiyor gibi ya da belki gitmiyor gibi kendilerinden geçercesine Allah'ın isimlerini sinelerine nakşederek zamana ve mekâna bigâne gidiyorlardı toprak yolda.

Kendilerinden geçmişlerdi sanki. Zira onlar Allah'ın her daim onlarla olduğunu biliyor ve bildikleri için bu denli edeple yürüyor, konuşuyor ve yaşıyorlardı.

Yusuf Hemedâni'nin sesi bedeninden çok daha genç ve gür yükseliyordu sahrada. Etraflarında kimsecikler yoktu.

Hani tenlerini yakan güneş belki de bu kelamın ağırlığından bir nebze daha kora çalmıştı da yanıyor, yanıyor ve yakamıyordu.

Sonra birden sustu Yusuf Hemedâni. Bütün bir zaman sustu sanki. Bütün bir mekân sustu. Sanki o susunca başka hiçbir ses kalmadı semada ve arzda. Ses denen kelam unutuldu sanki. Âlem konuşmayı unuttu, ses edemez oldu bütün âlem. Sustu, hiç konuşmamış gibi bütün herşey.

"Ya Fettah!" demişti Şeyh Yusuf Hemedâni en son. Bir kez daha söyledi:

"Ya Fettah!"

Ve sonra bir daha:

"Ya Fettah!"

Ve sonra Ahmed Yesevi'ye döndürdü başını. Çakmak çakmak bakan gözleri yaşarmıştı sanki. Ve dili tutulmuş gibiydi, mecali kalmamıştı daha kelam etmeye. Öyle miydi? Öyle gibiydi.

"Ahmed" dedi. "Oku..."

Hiçbir an dahi tereddüt etmedi Ahmed. Neyi okuyacağını ve neden okuyacağını biliyordu. Biliyordu da okuyordu sanki. Zira bu bütün dervişlerin zikriydi. Yola çıkıp da yeni beldelere ve belki de hiç bilmedikleri ülkelere giderken yollarda kimbilir kaç kez başlar, kaç kez bitirirlerdi. Bu okudukları Fetih sûresiydi ve dervişlerin yol azığıydı bu.

Bir besmele çekti Ahmed. İçi yana yana, nefsi söne söne ve hiç kıpırdamadan, lakin sanki döne döne bir besmele çekti ve okumaya başladı Fetih sûresini.

O okudu ve gözleri doldu şeyhinin. O okudu ve gözleri kapandı bütün âlemin, o okudu ve ayakları yere değmez oldu altlarındaki atların ve okudu o. Uzaklar yakın oldu birden, âlem dedikleri bir adam boyu mesafeye kısaldı, dünya daraldı, küçüldü, yok oldu, unutuldu. O okudukça sesi kısıldı bülbüllerin, dalına uhrevi bir nefes değdi güllerin, dünyanın sahip-

leri Sahipleri'ni hatırlardılar. Aklı olan mahlûkat gama geldi, ağladılar.

Okudu Ahmed. Bir Buhara sabahında uzunu kısa, uzağı yakın, ahiri evvel etmek için okudu. Ve hiç açmadı gözlerini. Açsa olduğu halden utanacak, açsa sema başına yıkılacak, açsa yer yarılacak, dağlar dağılacak, mermerler kırılacak, ay güneşe sarılacaktı gözlerini açsa.

Ve okudu Ahmed. Öyle bir okudu ki; on sene, yüz sene, bin sene sonrasını gördü sanki. Her yanda dervişlerin cevelan ettiğini, semada kuş seslerinden daha ziyade ezan seslerinin yankılandığını, açılmaz denen kapıların açıldığını, gidilmez denen yerlere gidildiğini, alınmaz denen şehirlerin fethedildiğini, insanın insanı Allah için sevdiğini, yakacağı ateşin yedi iklimi nura gark ettiğini gördü sanki.

Kimbilir kaç zaman atının üzerinde Fetih sûresini okur halde ve gözleri kapalı gitti öylece. Öyle kendinden geçmişti ki, bir lahza olsun aralamamıştı gözlerini. Kapalı olsa dahi görmüyor muydu sanki? Ne gerekti gözlerini açmaya! Açmadı o da.

Son ayetine gelmişti sûrenin. Lakin bitmesini istemiyor gibiydi. Zira bu sûre Allah yolunda gayret edenleri anlatıyor, onlara karşı duracakların hallerinden haber veriyordu. Bitsin istemiyordu, bitmeyecekti. Zira gök kubbeye salmıştı sedasını Ahmed ve gök kubbede sesler kaybolmazdı asla.

Son ayeti gözlerinden akan iki damla yaş ile hitama erdirdi Ahmed. Silmeye mecali yoktu ve gözlerinin zekatıydı gözyaşı, silmenin gereği yoktu. Manasını bir kez daha tekrar etti içinden. Sonra bir kez daha ve bir kez daha:

"Muhammed, Allah'ın elçisidir. Ve onunla birlikte olanlar da kâfirlere karşı zorlu, kendi aralarında ise merhametlidirler. Onları, rükû edenler, secde edenler olarak görürsün; onlar, Allah'tan bir fazl (lütuf ve ihsan) ve hoşnutluk arar ve isterler. Onların nişanları, alınlarındaki secde izleridir. İşte on-

ların Tevrat'taki vasıfları budur. İncil'deki vasıfları ise: Sanki bir ekin; filizini çıkarmış, derken onu kuvvetlendirmiş, derken kalınlaşmış, sonra sapları üzerinde doğrulup boy atmış (ki bu,) ekicilerin hoşuna gider. (Bu örnek) Onunla kâfirleri öfkelendirmek içindir. Allah, içlerinden iman edip salih amellerde bulunanlara bir mağfiret ve büyük bir ecir vadetmiştir."

Başını yerden hiç kaldırmadı Ahmed. Alnında bir secde izi var mıydı bilmiyordu. Ağlamalıydı haline ve ağlıyordu da. Açmıyordu gözlerini açamıyordu.

"Allahım" dedi içinden "Allahım bütün bir alem Senden haberdar, aşkına matuf lakin bir ben garip, gafil kaldım" dedi.

Artık kendimi bir yerlere gidiyor, yoksa gittiği yer mi ona geliyordu; zaman ileri mi, yoksa geri mi gidiyordu bilemedi. Zaman değişti, mekân değişti ve bir sahra çıktı önüne. Gözleri kapalıydı, lakin işte görüyordu.

Biri elinden tutmuş da çeke çeke götürüyordu onu bu sahranın en ortasına. Başının üzerinde beyaz bir kumru uçup duruyordu. Elini tutan ele bakındı bir an. Sonra o elin sahibinin yüzüne düştü gözleri. Tanıyordu. Konuşmak istedi, lakin çıkmadı sesi. "Hızır" diyecekti sesler kaybolmasaydı âlemde. "Hızır" diyecekti "Sen Hızır olmalısın." Lakin diyemedi, söyleyemedi. Kapalıydı gözleri, ama görüyordu işte.

Sahranın orta yerine kadar gittiler. Ayakları yere değmiyordu sanki. Lakin yürüyorlardı ve gidiyorlardı. Ve durdular bir yerde. Etrafına bakındı Ahmed. Çevrelerini sarmış ve ne olduğu belli olmaz yedi büyük kaya vardı.

Elini bıraktı yanındaki adam. Sonra o yedi koca kara taşı gösterdi ona.

"Bunlar" dedi ve sanki sesi altı cihetten geliyordu. Sanki sesi kulağına değil de gönlüne giriyordu. "Bunlar" dedi "Yedi iklimi sarmış gaflet putlarıdır. Âlemin güneşini silmekte, halkın inancını sömürmektedirler. Sen ki bu putları yıkacaksın. Bu putları sen kıracaksın."

Sadece baktı etrafına Ahmed. Konuşmak istiyordu. Söylemek istiyordu. "Ben bunları nasıl kıracağım, gücüm nasıl yetecek?" diye sormak istiyordu. Lakin çıkmadı sesi.

Birden açıldı gözleri. Olduğu yerdeydi. Atının üzerinde Herat'a doğru gidiyordu. Sanki hiçbir şey olmamış gibi... bir an olsun dolmamış gibi. Şeyh Yusuf Hemedâni'nin birkaç adım ardından öylece gidiyordu. Etrafına bakındı önce. Şaşkındı. Atına baktı, ellerine baktı, kendine baktı. Anlayamadı olanları.

Bir zaman kendine gelemedi. Lakin aklı başına gelince ve bu halin sekrinden halas bulunca "Nasıl?" dedi kendi kendine "Ben bu putları nasıl yıkacağım? Âlem halkına Hakkı nasıl anlatacağım?"

Atını durdurdu birden Şeyh Yusuf Hemedâni. Sonra Ahmed'e çevirdi yüzünü. Gözlerine baktı. Sustu bir zaman. Herşeyden haberdardı.

"Ben" dedi. "Ben öğreteceğim sana."

Ahmed'in gözleri yüzüne mıhlanmıştı sanki Yusuf Hemedâni'nin. Zira şeyhinin alnında inci gibi parlayan bir iz vardı. Secde izi bu muydu? Bu olmalıydı? Buydu belki de. Ve ilk kez görüyordu bunu Ahmed.

...

Musa Barlas
Kendi kendiyle savaşan insanlar da var

BÜTÜN GECE GÜNAHLARINI, ahlarını, eyvahlarını düşündü Musa Barlas. Uyumadı, uyuyamadı. Bütün bir geçmişini, bütün ettiklerini, bütün yanlışlarını, bütün yanılışlarını, günahlarını, hatalarını... Hepsini düşündü Musa Barlas. Düşünmeliydi zira. Bu hal olağanın dışında, görünenin dışında ve bilinen dışında bir haldi. Ve bir hikmeti olmalıydı.

Yoksa ne anlamı vardı bu olanların. Uyansa bir rüya olduğuna dahi inanamazdı bunların. Gözleri görmüyordu, "Bir zamandan bir başka zamana geldin" diyorlardı, inanıyordu artık o da. Lakin ya aklını yitiriyordu ya da bir başkaydı olan. Bir manası olmalıydı bu olanların. Belki de günahlarına tövbe etmesi için bir işaretti bu. Ya da bir rüyaydı uyandığında geçmişini silip atacağı. Ama bilmiyordu, bilemiyordu.

O gece sabah olana kadar, güneş doğana kadar bildiği bütün dualarla tövbe etti Musa Barlas. İlk defa birşey için ağladığını hissetti. Yattığı yerde gözlerinden kulaklarına doğru süzüldü gözyaşları. Kimse için değil, kendi için ağlıyordu.

Yaptıkları için, ettikleri için, günahları için... Ve insan en ziyade kendi için ağladığında kan kokuyordu gözyaşları. En çok kendi için ağladığı vakitte canı yanıyordu.

Ağladı ve ağladı Musa Barlas. Canını aldığı insanlar için, babasız bıraktığı evlatlar için, kocasız bıraktığı kadınlar için, günahlar için, ölüm için, ellerine bulaşmış lekeler için, gözlerinde asılı hüzünler için, yitirdiği insanlığı için ağladı. Ağlattıkları için ve kendi için... İçin için ağladı.

Sonra aniden yerinden doğruldu. Ellerini gözlerine sürdü. Gözyaşlarını sildi önce. Sonra birden dizlerinin üzerine çöktü yere ve ellerini semaa kaldırdı. Tekrar yaşlar boşaldı gözlerinden. Elleri titriyordu. Korkmuyor, utanıyordu.

"Allahım" dedi titreyen sesini hıçkırığına boğarak. "Allahım! Beni affet demekten utanıyorum. Bana tövbe edebilmeyi nasip et. Zira bu ne zor şeymiş" dedi ve konuşamadı daha fazla.

Tam o sırada duyuldu sabah ezanı okuyan dervişin yanık sesi. Bir işaret farz etti bu işittiği çağrıyı Musa Barlas. Allah ona bir fırsat veriyordu işte. Ve hep bir fırsat verirdi zaten. Diz kırdığı yerden kalktı. Elleriyle kerpiç duvarı yoklaya yoklaya kapının yerini buldu. Sonra bir gıcırtıyla açtı tahta kapıyı. Daha evvelden zihninde kaldığı kadarıyla ve duvarlardan tutunarak mescide doğru sanki bedenini ve nefsini ardından sürürcesine yürüdü.

Sanki gönlü bedenini ve nefsini tutmuş sürüklüyor lakin götürüyordu işte. Gönlünü dinliyordu Musa Barlas, gönlünün git dediği yere gidiyordu. Kendiyle savaşıyor, lakin kendini yeniyordu. Gidiyordu işte. Ayazın üşüdüğü bir Yesi sabahında gözlerindeki yaşları buza çalarak ve nefsini ayaklarının altına alarak gidiyordu. Musa Barlas kendini yeniyordu.

Yürüye yürüye dervişlerin bekleşip eğleştikleri avluya kadar geldi. Elleri titriyordu. Lakin soğuktan değil. Bedeni gönlüne direniyordu. Nefsine ağır geliyordu gönlüne felah veren.

Kendisiyle kendini öldürüyordu. Nefsine nefes veriyordu.

Dervişlerin hepsinin gözleri birden Musa Barlas'a çevrildi. Hepsi geçen gün olan olaydan sonra ondan biraz da olsa çekiniyorlar, bir mecnun olduğunu vehmediyorlardı. Hepsi bir köşeden ve sessizce Musa Barlas'a baktılar sadece. Gözlerinden akan yaşlara evvela şaştılar. Sonra birbirleriyle bakıştılar.

Sanki bir savaştan çıkmış gibi geliyordu zira Musa Barlas. Bir savaştan çıkmış, yaralı, mecruh; lakin çıkabilmiş bir savaştan. Öyleydi de zaten. Musa Barlas kendiyle, kendi nefsiyle, kendi nefesiyle ve kendisiyle savaşmıştı gece boyu. Bedeni ve nefsi eski günahlarını özlüyor, onlar için tövbe edecek gönlüne nifak salıyordu. Lakin gönlü bütün eski günahlarından utanıyor, Musa Barlas'ın bu haline yanıyor ve bedende sadece gönül ile bağlı olan gözleri ağlıyor, ağlıyordu. Yani ki, Musa Barlas bir savaştan çıkmıştı, zor bir savaştan çıkmıştı. Büyük bir cihat etmişti kendiyle, kendini yenmişti ya da yenilmişti kendine. Lakin nefsini dinlememiş, sürüne sürüne de olsa ezan sesinin geldiği yere yani gönlüne, yani kendine gelmişti.

Bütün dervişlerin gözü onun üzerindeydi. Hepsi ona bakıyor. Hepsi şaşırıyordu. İyice yaklaştı onlara Musa Barlas. Titreye titreye yanlarına kadar geldi. Dervişler ne diyeceklerini bilemediler sanki. Konuşmadılar hiç.

Onların konuşmasına fırsat vermedi Musa Barlas. Ellerini uzattı ileri doğru. Titriyordu. Sonra bir adım attı; söylemiyor lakin içinden inliyordu. Kaldırdı başını yerden görmeyen gözlerini dervişlerin yüzüne çevirdi:

"Abdest" dedi dudakları titreyerek, "bana abdest aldıracak biri yok mudur?"

Sırtlarında bir titreme peyda oldu dervişlerin, elleri boşaldı, sanki gözleri yaşardı. Zira ne samimi bir arzuydu bu. Nasıl yardım etmezlerdi. Edeceklerdi. Ve ettiler de.

Lakin Musa Barlas'ın dilinde titriyordu hâlâ söz:

"Abdest... Bana abdest aldıracak biri yok mudur?"

...

Dervişler daha ne olduğunu, Musa Barlas'ın neden bu halde olduğunu ve belki de ne istediğini anlayamamışlardı ki; uzaktan olanları seyreden Sûfi Muhammed Danişmend bir hızla geldi Musa Barlas'ın yanına. Gözlerinden yaşlar akıyordu Musa Barlas'ın ve samimiyet denen hal onun bu halinde tecessüm ediyordu sanki.

Dervişlere 'Ben ilgilenirim' der gibi başını sallayarak işaret etti Sûfi Muhammed Danişmend. Sonra ellerinden tuttu Musa Barlas'ın. Musa Barlas sanki dokunuşundan anlamıştı, bu elinden tutanın Sûfi Muhammed Danişmend olduğunu.

Sûfi Muhammed Danişmend, Musa Barlas'ın gözlerinden akan yaşları elleriyle sildi önce. Sonra bir iyice süzdü onu. Ayakları yalındı ve titriyor, hiç durmadan yaşlar akıtıyordu gözünden.

"Hayırdır inşaallah" dedi, "Hayırdır evlat, ne oldu?"

Musa Barlas sağ elini iyice sıktı Sûfi Muhammed Danişmend'in. Sonra tutup da göğsünün sol tarafına, tam kalbinin üzerine sıkıca bastırdı elini.

"İşte" dedi "İşte ne olduysa, tam burada oldu. Görüyor musun nasıl da bir kuş gibi kafesine sığmıyor. Gönlüm derviş baba, gönlüm acıyor, sızlıyor, savaşıyor. Bütün gece aklım kabul etmese de gördüklerimi, olanlar aklımın reddinde erise de gönlüm hiç inkara düşmedi. Anladım ki inanmak akılla değil, gönülle oluyor. Bu olanlar her ne ise gönlüm 'inan' diyor bana. İnan ki, kurtuluş inanmakla başlıyor. Kendimi yenmek için çırpınıyorum, bedenimi yenmek için, nefsimi yenmek için. Bir mucizenin karşısında aczinin farkına varmış bir gafilin halidir bu halim. Hissediyor musun nasıl çırpınıyor bu bedenin içinde kalbim? Gönlüm bedenimden utanıyor. Söylesene bana derviş baba; gönlüm ölmemiş değil mi, yaşıyor?"

Sûfi Muhammed Danişmend bir kez daha sildi Musa Barlas'ın gözünden akan yaşları. Sağ eli halen dahi göğsünün üzerindeydi. Hiç ara vermeden çırpınıyor, çırpındıkça körük körük göğsü havalanıyordu.

"Evlat" dedi "gönlün seni doğru yola götürüyor."

"Bu olanlar" dedi Musa Barlas "Bir rüyaysa eğer, ben bu rüyadan nasiplenmiş olarak uyanmak istiyorum. Lakin korkuyorum ve bilmiyorum; bilmediğim için korkuyorum. Yolu bilmiyorum, yolda olmayı bilmiyorum. Allah'ı unuttum senelerdir. Beni affeder mi? Onu hiç bilmiyorum. Ben yalnız başıma yürüyemem bu yolda derviş baba. Ne olur; Allah aşkına, Yaradan'ın hatırına, yaradılanın hatırına, yaratmanın hatırına tut ellerimden."

"Tut ellerimden" dedi ve sustu.

...

Ahmed Yesevi
Aralık 1130, Buhara

"KİMDENMİŞ?" DEDİ Şeyh Yusuf Hemedâni.

"Sultan Sencer'den geliyormuş" dedi genç derviş.

Ahmed Yesevi, şeyhinin etrafında diğer dervişler Abdullah Berki, Hasan Endaki ve Abdulhalık Gücdavani ile diz kırmış istişare ediyorlardı. Anlayamadı Ahmed Yesevi; koskoca Selçuklu hükümdarı Sultan Sencer, şeyhe neden bir mektup yazmıştı? Bilmiyordu henüz Ahmed. Lakin Sultan Sencer âlemin sultanı iken gönüller sultanı Şeyh Yusuf Hemedâni'nin kölesi farz ediyordu kendini. İlim böyle şeydi. Sultan olanı dahi önünde köle ediyordu. Âlimin önünde diz kırıyordu cihana diz çöktürenler.

Şeyh Yusuf Hemedâni'nin ilimde aldığı yol bütün âlimlere parmak ısırtıyor ve şöhreti bir efsane gibi dilden dile yayılıyordu. Uzak diyarlardan dahi Şeyh Yusuf Hemedâni'ye hediyeler geliyor, ismini işitenler onu kendi diyarlarına, kendi ülkelerine çağırıyordu. Hiç olmazsa kendileri için bir hayır dua etmesini temenni ediyorlardı. Dergâhının ve dervişlerinin

maişeti için harcanmak üzere gönderilen hediyeler ise hadde hesaba gelmeyecek kadar çoktu. Allah, kendi yolunda gayret edenin önüne cihanı koyuyordu da cihan için gayret edenlere bir nasip kalmıyordu.

Genç derviş, şeyhin önünde açık duran rahlenin üzerine koydu gelen mektubu. Sultan Sencer ne için göndermişti bu mektubu bilinmez, lakin kapının önünde duran kırk deve yükü hediyelerden haberdar değildi henüz orada olanlar.

Şeyh kendisine getirilen mektubu açtı. Ceylan derisi üzerine güzel bir hat ile yazılmış sözleri okudu içinden ve tek tek, ağır ağır:

"Âlemde her ne varsa 'var' denen, künhünü var eden, var ettiğini gün gelince bir kelam ile yok eden, kulunun aczini, gafletini bilen, affeden; var olanın ve yok olanın sahibi, sahip olanların sahibi, cihanın, mekânın, zamanın, insanın sahibi, âlemlerin sahibi Allah'ın adıyla...

O Allah ki 'Habibim' dediği, sevdiği, sevdirdiği, cihanın nuru, bütün mahlûkatın süruru, âlemlerin efendisi, insanların şereflisi, iki cihanın yüz akı Hz. Muhammed'e salât ve selamdan sonra...

Şeyhim, pîrim, efendim ve vaktin güneşi, ilmin kapısı, gönüllerin miftahı Şeyh Yusuf Hemedâni'ye selamdan sonra...

Gelip dergâhınızda diz kırmak ben garibe nasip olmayacak belli ki. Zira dünya gailesi her yandan çeperlemiştir beni. Bir gönül sahibine köle olmak, cihana sultan olmaktan evladır bilirim. Lakin âlem-i İslam'a başsız kalmak insaf değildir. Af buyurun ki, kendim gelemedim de bir parça varakparede iki kırık kelama düşürdüm ahvalimi.

Dua buyurunuz efendim. Dua buyurunuz ki, duaya muhtaçtır bütün âlem. Elimizden duadan gayrı gelecek birşey yoktur zaten. Ve biz gibilerden evvel kendi için say ü gayret edenlerin duasını işitecektir elbet Hak Teâlâ.

Müşkülüm odur ki; siz dahi bilirsiniz, âlem-i İslam bölük

bölük olmuştur. Kardeş kardeşin peşindedir. Bir kuru kavgadır sultanlık kavgası. Lakin ne kederdir ki, ben garibin dahi nasibine düşmüştür. İslam kılıcı bir elden küffara karşı sallanmak gerekirken aynı kılıcı birbirine sallamaktadır Müslümanlar. Galip de 'Allah, Allah' diyerek düşmektedir meydana, mağlup da 'Allah, Allah' nidasıyla kılıç üşürmektedir. Dua buyurun; buyurun ki, birlik en ziyade biz Müslümanlara yaraşır ve bize birlik versin bir olan Allah."

Tam buraya geldiğinde mektubu sesli okumaya başladı şeyh Yusuf Hemedâni. Sanki etrafındaki dört dervişinin bu anlatılanları dinlemesini, işitmesini ve dahi bilmesini ister gibi okudu:

"Bilirsiniz ki artık dayanamaz olmuştur millet bu savaşın orta yerinde kalmaktan. Savaştan ve savaşmaktan yılmayan bu millet ölümden yılmıştır gayri. Hanesini, obasını, otağını toplayan uzak diyarlara, Anadolu ellerine ve belki de daha uzak beldelere hicret etmektedir. Elhamdülillah Müslümandır bu giden boylar, lakin dini sineye indirememişlerdir henüz, kâlden hâle geçememişlerdir. Onların bu yollarını aydınlık edecek, menzillerine nur indirecek ellerinde kandil tutan yiğitler gerektir. Allah aşkını, Allah aşkına ve Allah aşkı için onlara anlatacak gönül erleri gerektir.

Maksat hâsıl oldukta muradım ve niyazım o dur ki; bizim etrafımızda sayıları hadde gelmeyecek din ve vatan düşmanları vardır ve sizin etrafınızda sayıları hesaba sığmaz gönül erleri vardır. Her biri bir obanın, bir otağın yanı başında uzak diyarlara, ismi bilinmez ellere gidip ışık saçsalar. Ellerindeki kılıcı ölmeden bırakmayan bu milletin gönüllerine iman ateşini düşürseler. Onlara bir gaye, bir maksat verseler...

Yollarını aydın etse, gönüllerini gani etseler. Bu âlemin neden yalan âlem olduğunu, insanın nasıl âdem olduğunu öğretseler. Savaşlarını cihat etseler onların... Cihat etmeyi öğretseler... Onlara bir mana verseler... Yoksa vatandan kopanı kurt ini

çekecek, kimsesiz kalmışı kimse edecek, düşman türlü hilelerle dost edinecek milleti.

Bilirim dünya malı bizdedir, lakin zenginlik sizde. Her kim ki, "Malım var da zenginim" dese, yalan söylemiş olur. Sizden daha zengini var mıdır bu vakt-i darda?

Bize toprak uğruna can verenler değil, vatan uğruna can verenler lazımdır. Ve dahi toprak Allah uğruna fethedildiği vakit vatan olur.

Şeyhimin himmetidir. Ve budur maruzatımız. Dualarınız ben garibin yolunu nurlandıracaktır.

Melikşah oğlu Ahmed Sencer"

Mektubu bitirince başını rahleden kaldırdı Şeyh Yusuf Hemedâni. Hemen karşısında diz kırmış oturan dört dervişinin gözlerine baktı. Hepsinde ayrı bir pırıltı ve ayrı bir mana vardı. Maksadı anlamıştı, dördü de vaktin ne gerektirdiğini, İslam uğrunda ve bu zamanda ne yapmak lazım geldiğini anlamışlardı.

Şeyhin bakışları dervişlerin gözlerinde gezindi. Bu bir imtihan mıydı sanki ya da onlara bu mektupla bir ders mi veriyordu?

Şeyh Yusuf Hemedâni bir zaman sessizce bekledi. Sanki dervişlerinin birşeyleri düşünmesi için mühlet veriyordu onlara. İki elini başının hizasında birleştirdi ve kapadı gözlerini. Bir vakit sanki murakabeye dalar gibi bekledi. Düşünüyordu, hesap ediyordu, bilmiyordu da öğreniyordu sanki. Ne yapmalıydı, ne lazımdı?

Birden açtı gözlerini. Dervişleri etrafında pür dikkat ona bakıyorlardı. Ne diyecekse onu bekliyorlar, ne emir verecekse onu istiyorlardı.

Hepsinin zihninde başka başka haller vardı. Lakin bu sözler belki de en ziyade Ahmed Yesevi'yi çarpmış, ona aradığını buldurmuştu sanki. İçi içine sığamıyordu. Zira bulmuştu yapması gerekeni, gayesini bulmuştu. Ama dergâhın edebindendi ve hocası kelam etmeden etmezdi.

Ve konuştu Yusuf Hemedâni. Dervişlerin yüzlerinden gözleri gezdirerek konuştu:

"Ne lazımdır?" dedi "Duydunuz, işittiniz, şimdi ne lazımdır?"

Hepsi şaşırdı ilkin. Zira ne lazım geldiğini, ne yapılması gerektiğini evvela üstatları söylemeliydi. Lakin öyle olmuyordu şimdi. Şeyhleri onlara soruyordu ve bir cevap istiyordu onlardan. Ve mademki şeyh sual ediyordu, o vakit cevap vermek gerekti.

Abdullah Berki'ye çevirdi bakışlarını Şeyh Yusuf Hemedâni:

"Ne dersin evladım?" dedi "Ne lazım gelir?"

Birden rengi değişti Abdullah Berki'nin, safrana döndü. Lakin diyecek sözü vardı ve denecek söz sadırda kalmazdı.

"Efendim" dedi "Evvela, bu insanlara kendi lisanlarında, hallerinde, seslerinde ve nefeslerinde samimiyetle ve öz haliyle dini anlatacak ve sevdirecek; yeri geldiğinde cihatta kılıç üşürecek, yeri geldiğinde savaştan vazgeçirecek erler lazım gelir."

"Eyvallah" dedi Şeyh Yusuf Hemedâni ve Hasan Endaki'ye çevirdi başını.

"Sen ne dersin evlat?" dedi.

Hasan Endaki'nin gözleri çakmak çakmaktı. Ömründe kursağından aşağı kendi elinin emeğiyle kazanmadığı bir lokma geçmemişti ve hatta şüphe ettiklerine dahi el uzatmamıştı.

"Efendim" dedi "fikrim odur ki; kursağından helal lokmadan gayrı lokma geçmeyen âdem, kurtuluşa ermiş âdemdir. Lazım olan dahi odur bu millete. Onlara hakkı bile, Hakk'ın hukukunu bilen, helali/haramı bilen gönül erleri gerektir. Derim ki; bir zanaatkâr olsa, tacir olsa, hem dahi gönül eri olsa; derviş tacirler olsa, hakkı bilse, haktan söylese, ticaretinde helali gösterse onlara... İşte o vakit maksat hâsıl olur; yarım tam olur, noksan tamam olur."

"Eyvallah" dedi bir kez daha Şeyh Yusuf Hemedâni. Lakin

henüz bitmemişti kelam. Diğer dervişlerin de diyecekleri vardı ve demeliydiler.

Abdulhalık Gücdavani'deydi, şimdi kelam ve şeyhin suali şimdi onun gözlerindeydi.

"Şeyhim" dedi Abdulhalık Gücdavani, "itikadım odur ki; bir milleti hatun kişi tamam eder ve hatun kişi noksan eder. Hatun tamam olursa millet de tamam olur. Alemin özü insan, insanın özü hatundur. O vakit bacılar gerektir, din-i İslam'ı bacılara anlatacak. Onlara evlatlarını bu maksat ile yetiştirecek bacılar gerektir. Hem ana olacaklar hem mürşide olacaklar. Batınlarında bir evladı taşır gibi sinelerinde imanı taşıyacak bacılar gerektir."

Bir kez daha "Eyvallah" dedi Şeyh Yusuf Hemedâni.

Söz söyleme, kelam etme sırası Ahmed Yesevi'deydi belli ki, lakin diğer dervişler zihninde cereyan eden, gönlünde cevelan eden, ruhunda feveran eden her ne varsa söylemişlerdi.

"Ya sen" dedi Şeyh Yusuf Hemedâni "Ya sen ne dersin evladım?" dedi Ahmed Yesevi'nin kısık gözlerine bakarak.

İçi içine sığmıyordu Ahmed Yesevi'nin. Küçük gözleri çukurlarında bir siyah inci gibi koca koca olmuştu. Heyecandan mıydı bu, yoksa aradığını bulmuş olmanın mutluluğu mu?

"Efendim" dedi Ahmed Yesevi, "kardeşlerim ne lazımsa söylediler. Alpler lazımdır, erenler lazımdır; kardeşler eşler, bacılar, analar lazımdır; tacirler, esnaflar lazımdır. Lakin hepsinin sinesine aşk lazımdır. Aşk ile ve arkalarında kalanı düşünmeden gidecek âdemler lazımdır. Onlara zor olanı kolay anlatmak lazımdır; zorlaştırmamak, kolaylaştırmak lazımdır. Ve aşktır ki; her zoru kolay eder" dedi ve sustu.

Yüzüne bir tebessüm indi Yusuf Hemedâni'nin. Hani neredeyse dervişlerinin her birinin alınlarından öpecek oldu. Lakin durdurdu kendini. Zira bu an hiç nisyana düşmeyecek bir destanın yazılan ilk cümleleriydi.

"Eyvallah" dedi ve sonra sadece Ahmed Yesevi'nin gözleri-

ne bakarak "Demedim miydi o yedi putu nasıl kıracağını öğreneceksin diye? İşte bu söylenenlerin karşısında duracak put yoktur. Aşka direnemez hiçbir âdemin putu..."

Ve bir kâğıt aldı eline hemen rahlenin yanında duran sehpadan. Sonra yanı başındaki hokkanın içinde duran kamışa uzattı elini. Kağıdı, rahlenin üzerine bıraktı ve birşeyler yazdı ince parmaklı eliyle.

Sonra az evvel mektubu getiren dervişe seslendi ve yazdığı kâğıdı uzattı dervişe.

"Sultan" dedi "Sultan Sencer'e ulaştırın bunu."

Genç derviş başkesti ve emaneti sahibine ulaştırmak için çıktı dışarı.

Tek bir cümle yazmıştı kâğıda Şeyh Yusuf Hemedâni. Lakin derde deva olmaya yetecek tek bir cümleydi bu. Anlayana yeterdi ve yetecekti de:

"Dervişler aşka geldi."

...

Musa Barlas
O vakit beni,
beni en iyi bilenle yalnız bırak...

NAMAZ BİTMİŞ VE dervişlerin her biri mescitten çıkıyorlardı. Musa Barlas ise diz kırdığı yerden bir türlü kalkamıyordu. Ömründe ilk defa gerçekten namaz kıldığını hissetti. Ne tuhaf gelmişti ona! İçinde bir başka gönlün çarptığını hissetmişti sanki ve hâlâ hiç durmadan ağlıyordu.

Kalkamadı yerinden. Sûfi Muhammed Danişmend gelip omzuna koydu elini. Artık mescitte kimse kalmamıştı. Sadece ikisi vardı ve bir de bütün mescitlerin, bütün âlemin Sahibi. Kalkmak istemedi Musa Barlas.

"Derviş Baba" dedi, "otursan yanıma biraz olmaz mı?"

"Olur" dedi Sûfi Muhammed Danişmend ve diz kırdı Musa Barlas'ın hemen yanına.

Musa Barlas dizleri üzerinde öylece oturuyordu ve öne eğikti başı. Dudaklarına kadar gelen ve çatlaklarını acıtan sözleri vardı. Lakin demeli miydi, bilemiyordu.

"Derviş Baba" dedi başını hiç kaldırmadan zira gözünden

akan yaşların görünmesini istemiyordu. "Derviş Baba; senin söylediklerin, işittiklerim, gördüklerim ve hatta görmediklerim bir oyun da olsa, ben inandım.

Sen bilmezsin ne günahlar işledim ben, ne çok garibin ahını aldım! Lakin içim sızlıyor şimdi. Vicdanım bu bedende olduğundan utanıyor. Bak ellerime, halen dahi kan kokuyor. Ve ben şimdi inanıyorum bu olanlara, yalan olsa da inanıyorum.

Tövbe etmek istiyorum ben Derviş Baba. Tövbe etmek, edebilmek istiyorum. Kurtken koyun olmak, şah iken geda olmak, avcı iken av, âmâ iken görür olmak istiyorum. Allah aşkına öğret bana ki, ben nasıl tövbe edeyim?" dedi ve kızıla çaldı rengi, gözlerinden sicim sicim yaşlar döküldü. Konuşmadı, konuşamadı belki de.

Sûfi Muhammed Danişmend memnundu bu halden. Zira taş, elmasa dönüşüyordu.

"Nasıl ki" dedi Sûfi Muhammed Danişmend, "Nasıl ki bir binayı en iyi ustası bilirse, nasıl ki bir tayı en iyi sahibi tanırsa ve nasıl ki bir mülkü en iyi maliki bilirse; seni de en iyi Allah bilir. Ben sana ne desem de dediğim bende kalır. Tövbe dediğin iki kişi ile dahi olmaz. İki ile bir olmak gerektir. Bir sen var olursun tövbe dediğin halde, bir Allah. Ben dahi zaidim, fazlayım bu halde bu mekâna. Tövbenin şekli yoktur ki evladım. Sen, seni bilene, senin sahibine anlat maruzatını. Değil mi ki O, seni, senden dahi iyi tanır."

Diyecek söz kalmamıştı artık. Artık lisansızdı konuşmalar. Biri birşey söylese kelimeler manasız kalırdı. Tek harf vardı mekânda; gözden akan gamlı yaşlar. Tövbe kitabının satırları gözyaşı ile yazılırdı. Gözyaşından mürekkeplere gönül kalemleri batırılırdı.

Sustular. Zira susmak çoğu vakit konuşmaktan evlaydı. "O vakit" dedi Musa Barlas, "O vakit beni, beni en iyi bilenle yalnız bırak."

Hiçbir şey demedi Sûfi Muhammed Danişmend. Sadece ve

sessizce diz kırdığı yerden doğruldu. Ardına bile bakmadan mescidin kapısından çıktı dışarı.

İşte şimdi var olan ile var gibi olan, şah ile köle, sahip ile mahsup, dert ile deva, sen ile ben, iki ile bir yalnızdı. Bütün bir âlem, bütün bir cihan, bütün bir mahlûkat dışında kalmıştı şimdi kapının.

Âlem yalnızdı, herşey ve herkes yalnızdı. Bütün âlem sanki bu yalnız başına mescitte inleyen garibe bakındı. Başını secdeye indirdi Musa Barlas; zira geda şahına, kul Allah'ına, köle sultanına en ziyade secdede yakındı.

...

Tövbesi arşa dayanmıştı Musa Barlas'ın, gönle dokunmuştu sözleri. Bir zaman öylece başı secdede bekledi. Halen ağlıyordu. Neden sonra bir elin omzuna dokunduğunu hissetti. İrkildi birden.

Aniden kaldırdı başını secdeden. Görmeyen gözleriyle etrafa bakındı. Ardına çevirdi başını, sanki görebilecekmiş gibi.

"Kimsin?" dedi mahcup bir sesle. Lakin hiçbir cevap gelmedi. Ama halen dahi omzunda duruyordu aynı el. Bir kez daha tekrarladı.

"Kimsin?"

Yine bir ses yoktu. Elini atıp omzundaki eli tutmak geçiyordu içinden ve yapabilirdi de ama çekiniyordu.

Bir kez daha, ama bu sefer titreyen bir sesle sordu:

"Kimsin?"

Yine bir cevap alamadı sualine. Belki de sualinin cevabı sessizlikti. Değil mi ki, sükût en güzel cevaptı bazı vakitler.

Korktu bu kez Musa Barlas. Ardında duran biri vardı biliyordu. Ve omzunda duruyordu eli. Lakin ne sesi çıkıyordu ne nefesi hissediliyordu. Oturduğu yerde terlemeye başladı Musa Barlas.

Artık yapacak birşeyi olmadığını bilir gibi ve korkarak elini

omzuna doğru kaldırdı. Titreyen parmaklarını ardına doğru götürdü. Bir uzatıyor bir geri çekiyordu. Bilemiyordu yapması gerekeni. Lakin bir kez kalkmıştı eli ve geri dönmeyecekti.

İyice uzattı elini. Tam omzunda duran eli kavrayacaktı ki hafiflediğini hissetti. Omzunda duran el kalktı birden olduğu yerden. Ve bir ses duyuldu mescidin sanki her yanından:

"Derdin ulaştı menziline. Seslerin Sahibi sesini işitti."

Sonra mescidin içinde bir kuşun kanat sesleri işitildi. Çırpınır gibi. Göremedi Musa Barlas bu kumruyu. Lakin bütün kubbede döndü ve durdu.

Kalktı Musa Barlas yerinden. İyice korkmuştu artık. Yapacak hiçbir şeyi yoktu. Elleri titriyor, nedensiz terliyor, nefesi sanki inliyordu. Hızlı hızlı ve hiçbir an beklemeden çıktı mescidin kapısından.

Lakin o en son duyduğu ses halen dahi yankılanıyordu mescidin içinde:

"Seslerin Sahibi sesini işitti."

...

Ahmed Yesevi
Aralık 1137, Bağdat

ZAMAN SU GİBİ AKIYOR, ölüm ömrü kovalıyordu. Yusuf Hemedâni'nin her halinde müritleri için bir ders vardı ve bilenler o dersi alıyorlardı. Zaten şeyhin sünnetten gayri düsturu, Hz. Peygamberden gayri rehberi yok idi. O ne yapmışsa onu yapmak istiyor, O nasıl yaşamışsa onu yaşamak istiyor, Onun çektiği acıları tatmak, Onun güldüğüne gülmek, Onun ağladığına ağlamak istiyordu. Ve öyle yapıyordu ve öyle yaşıyordu.

Ahmed Yesevi, şeyhinin elinde bir hamur gibi yoğrulmuş, giz iken aşikar olmuş, bildiğini unutmuş, bilmediğini bulmuştu.

İşte şimdi de şeyhi ile beraber Bağdat'ta idi. Bağdat asırların ismiyle anıldığı, binlerce insanın uğrunda can verdiği, âlimlerin ilim diye seccadesini serdiği şehir...

İşte buradaydılar şimdi. Şeyh Yusuf Hemedâni yaşına aldırmadan Nizamiye Medreselerine vaaz vermek için gelmişti. O vaaz kürsüsüne çıkacaktı ya, haberi alan bütün Bağdatlılar medreseyi lebalep doldurmuştu ve hatta türlü diyarlardan

âlimler, dervişler, ilim isteyenler, ilmin istedikleri koşmuş gelmişlerdi. Ahmed Yesevi dahi medresenin bir köşesinde diz kırmış, hocasını dinlemek için bekliyordu. Belki de sırf bu anda yanında olsun diye onu almıştı da ta buralara getirmişti. Hem nereye gitse peşisıra götürmüyor muydu zaten onu?

Medrese alabildiğine insan ile doluydu şimdi ve kürsüde vaktin güneşi Şeyh Yusuf Hemedâni oturuyordu.

Önce kürsüden cemaate bakındı şeyh. Sonra gözlerini sanki bilerek uzak köşede oturan Ahmed Yesevi'nin gözlerine dikti. Ve ona bakarak başladı konuşmaya:

"Âlemlerin yaratıcısı, olanın sahibi ve olmayanın da... Arşın ve ferşin tek hakimi, hakimlerin hakimi Allah'ın adıyla...

Hû, Allah, Bismillah...

Onun Resulü, Habibi, vekili, yaratılmışların göz nuru Muhammed Mustafa'nın adıyla...

Hû, Allah, Bismillah..." dedi ve bekledi bir zaman. Gözlerini Ahmed Yesevi'nin üzerinden almıştı ve bütün cemaatin üzerinde gezdiriyordu şimdi. Sanki birilerini arıyor gibiydi. Neden sonra bir köşeye baktı, kime baktığı belli değildi, lakin oraya bakıyordu işte. Aradığını bulmuş gibiydi. Bir tebessüm düştü dudaklarına. Sanki bir selam verir gibi başını biraz öne eğdi ve sonra tekrar döndü cemaate.

"Kelam" dedi, "ben fakirin dudaklarına düştü. Lakin bu mekânda Peygamber emanetini taşıyan vardır. Değil mi ki emanet ondadır, o vakit söz dahi onun olmak icap eder. Lakin vakit vardır ve gelecektir."

Eli boynunu gitti Ahmed Yesevi'nin. Bu söylenenler apaçık ki kendineydi. Zira halen dahi Peygamber emanetini boynunda taşıyor ve bir an olsun ondan ayrı durmuyordu. Tek bir kere boynundan çıkarmamıştı onu. Ve o sebeple olsa gerek bir gece dahi boylu boyunca uzanıp da uyumamıştı hiç. Bu sözler kendineydi, biliyordu ve boynunda asılı olan Peygamber emanetini eliyle sıkıca tutuyordu şimdi.

"Ey" dedi Şeyh Yusuf Hemedâni. "Ey İslam ümmetinin neferleri, hani cengaverleriniz, erenleriniz nerede? İsimleri işitildiği vakit cihanı titretenleriniz nerede? Nerede ölümü sırtlarında taşıyanlar, nerede ölümle yaşayanlar?

Ölüm var, şükür ki ölüm var. Ölümü var edene hamdolsun. Sizden evvelkiler de siz gibi yaşadılar. Yanlarına ne aldılar, ne götürdüler, bilir misiniz?

...

Bir imanları vardı, onu götürdüler. İman nedir bilir misiniz? İman; iman etmeyi sevmektir, iman Allah'ı sevmektir. Uzak ellere imanı götürmektir iman etmek, eli uzananların elinden tutmaktır iman etmek, sessiz kalmışlara ses olmaktır iman etmek; ağlayanın yaşını silmek değil onunla gözyaşı dökmektir iman etmek. İman, Allah'a halife olmaktır, iman Hz. Peygamber gibi yaşamaktır ve ölmektir; iman etmek, ölmeden evvel ölmektir.

Ölünüz, vakti gelmeden önce, geç kalmadan önce, zaman bitmeden önce, elden gitmeden önce, ölmeden önce ölünüz..." dedi ve durdu. Zira medresedeki cemaatin arasından biri ayağa kalkmış ve söz istiyordu. Adâba mugayirdi bu yaptığı, lakin söze icabet gerekti. Başını salladı müsaade etti Şeyh Yusuf Hemedâni.

Söz isteyen İbnü's-Sekka isimli bir genç idi. Bağdat'a ilim öğrenmeye gelmiş ve senelerdir bu şehirde diz kırmış, kalem tüketmişti. Şeyh Yusuf Hemedâni'nin ismini evvelden beri işitmişti, lakin içinde ona karşı bir haset vardı. Öyle olurdu; her âlimin karşısına bir zalim çıkardı; iyi, kötü ile vardı ve maksadı şeyhi, cemaatin önünde utandırmaktı. Öyle olmadı, olmazdı da; zira Allah, kendinden utananı utandırmazdı.

"Şeyh efendi" diye söze başladı İbnü's-Sekka. İlerisini söyleyemeden bir el işaretiyle susturdu onu Şeyh Yusuf Hemedâni. Lakin ısrarcıydı İbnü's-Sekka bir kez daha konuşmaya yelten-

di ve bir kez daha susturdu onu şeyh. Sonra bir kez daha ve bir kez daha.

En sonunda dayanamadı Yusuf Hemedâni

"Sus" dedi, "Allah aşkına sus ve otur yerine! Zira senin kelamında inkâr kokusu alıyorum. Allah bilir ki, senin ölümün İslam üzere olmayacak..."

Bütün cemaat mum gibi kaldılar. Hepsinin gözü İbnü's-Sekka'nın üzerindeydi. Hepsi şaşkındı. Esas şaşıran ve hatta bütün bedeni titremeye tutulan İbnü's-Sekka idi. Ne diyeceğini bilemedi. Alnından bulgur bulgur terler indi gözlerine. Olduğu yerde öylece kaldı.

Şeyh Yusuf Hemedâni sanki hiçbir şey olmamış gibi devam etti anlatmaya. Sanki kimse soru sormamış, sanki o hiç cevap vermemiş ve sözü kesilmemiş sanki.

Anlattı ve anlattı. Kimi vakit ümit verdi, kimi vakit ağlattı. İki namaz arası kadar, hiç susmadan, cemaatin gönlüne kendi gönlündekini fısıldadı durdu.

Ve nihayetinde:

"Ölüm" dedi, "güzel şeydir hakkıyla ölebilene..."

Ve indi kürsüden.

...

Dönüş yolundaydılar şimdi. Bağdat'tan Buhara'ya bir esrarlı yoldaydılar. Yolda geçiyordu ömürleri.

Ahmed Yesevi, şeyhinin bir at boyu ardından sürüyordu atını. Olanları düşünüyordu. Şeyhinin medresede vaaz ederken o adamı azarlayışını. Sonra ölümü ve ölümü anlatışını... O denli sert davranmalı mıydı o adama, bilmiyordu. Lakin belki de düşünmemeliydi.

O bunları düşünürken seslendi Şeyh Yusuf Hemedâni:

"Ahmedim" dedi. İlk kez "Ahmedim" demişti ona. "Ahmedim beri gel."

Hemen sürdü atını Ahmed ve yine de edepten şeyhinin

atıyla aynı hizaya getirmedi atını. Belki bir karış ve belki de daha az da olsa ardından geliyordu.

"Emret şeyhim" dedi Ahmed Yesevi.

"Estağfirullah" dedi Yusuf Hemedâni. "Ben gibi bir kulun ne emri olacak! Ben yalnızca hasbihal etmek isterim. Değil mi ki yol uzun. O vakit kelam etmek gerekir ki; uzun kısa, uzak yakın olsun."

"Eyvallah" dedi Ahmed Yesevi ve sustu. Zira Şeyh anlatacaktı belli ki ve susmak icap ederdi.

"Gördün a Ahmedim" dedi "Etrafımız haset edenlerle doludur. Lakin onlar da bizdendir. Bizim kolumuzu kesmek, sesimizi susturmak dileyenler dahi bizden olanlardır. Müslümanlardır. Vakit o vakittir ki, Müslümana Müslüman düşmanlık eder. Dıştaki düşmanı yenmek kolay iştir, lakin içteki düşmanı yensen dahi canın acır."

Belli ki canı acıyordu Şeyh Yusuf Hemedâni'nin. Yaptığından pişman değildi, zira yapılması gerekeni yapmıştı, ama içi rahat değildi yine de ve devam etti.

"Büyük adım atarsan büyük taşlar takılır ayağına. Küçük adımlar biz gibilerin kârı değildir. O sebepledir ki, biz, büyük dertlere talibiz. Değil mi ki, Müslümanız. Yürümezsen düşemezsin, hata etmezsen bilemezsin ve doğmazsan ölemezsin..." dedi ve derin bir nefes çekti.

Ne diyeceğini bilmedi ki Ahmed Yesevi, teselli etsin şeyhini. Zira teselli makamında olan oydu, ama birşeyler söylemek gerekti belki.

"O vakit ne edeceğiz şeyhim?" dedi.

"Etmeyeceğiz" dedi Şeyh Yusuf Hemedâni. "Etmeyeceğiz, sen edeceksin. Artık yolum kısaldı benim. Adımımın bittiği yerden sen adımlayacaksın. Sancak düştüğü yerden kalkar, sen de bilirsin. Düşmeden tutacaksın onu."

"Nasıl olacak?" dedi Ahmed Yesevi hem şaşkın hem de bilmez bir halde.

"Benim gidemediğim yerlere sen gideceksin. Sesini, nefesini, ismini gönderecek; dervişleri bir bir salacaksın âleme."

"Neresidir senin gidemediğin yerler şeyhim?" dedi Ahmed Yesevi, "nerelere gideceğim, nasıl göndereceğim, ne edeceğim?"

"Her yer" dedi Şeyh Yusuf Hemedâni. "Her yere gideceksin. Sen gitmezsen başkaları gidecek, elinde olanı dahi alacaklar elinden. Bizim olanı bizden alacaklar. Bizi, bize kırdıracaklar."

"Uzaktır oralar" dedi Ahmed Yesevi.

"Atının gidebildiği her yer yakındır Ahmedim" diye cevap verdi Yusuf Hemedâni.

"Lakin o atları sürecek, o ellere gidecek âdemler lazımdır şeyhim" dedi Ahmed Yesevi.

"O vakit senin işin ne?" diye karşılık verdi Yusuf Hemedâni.

Sustu Ahmed. Bu kez yalnızca edepten değil. Söyleyecek sözü olmadığından sustu. Yapabilir miydi bunu? Gücü yeter miydi? Yetmeliydi?"

"Senin" dedi Şeyh Yusuf Hemedâni "Senin bir vazifen vardır Ahmedim."

"Nedir şeyhim?" dedi.

"Uzakları yakın etmek senin vazifendir."

"Ama nasıl?" dedi Ahmed.

"Gönül ne zaman, ne mekân, ne de mesafe tanır Ahmedim" dedi Yusuf Hemedâni. "Bedene uzak vardır lakin gönle uzak yoktur. Senin vazifen uzakları yakın etmektir" dedi ve sürdü atını.

Zira yollar çok uzundu.

Musa Barlas
Âmâ Derviş

MUSA BARLAS İÇİN herşey değişiyordu artık. Birkaç günde olanlara, başına gelenlere inanması çok zordu, biliyordu; lakin inanıyordu ve bu kadar kısa zamanda her ne olmuşsa, o olan şey hayatını değiştiriyordu. Geçmişini unutmak istiyor ve hatta unutuyordu da.

Gözleri görmüyordu artık, lakin bu başına gelmiş birşey değildi. Başına getirilmişti. Sûfi Muhammed Danişmend, "Senin vazifen vardır" derken ne demek istemişti? Hem bir dokunuşuyla görmemiş miydi herşeyi? Demek ki, gözleri boş yere kör değildi. Ve başka bir zamanda olduğuna, yani geçmişe geldiğine inanıyordu. Lakin bu en fazla bir rüya olabilirdi ve bunun tabiri hayırlı olmalıydı. Uyanamadığı bir rüya mıydı bu? Öyleyse eğer, ilelebet süremezdi ve sürmeyecekti de.

Gece geç vakit odasındaki sedirin üzerinde sırtüstü uzanmıştı Musa Barlas. Gözleri açık olsa dahi fark etmezdi, lakin kapamıştı gözlerini. Düşünüyor, düşündükçe üzülüyor ve üzüldükçe tövbe ediyordu. Tövbe edecek o denli çok günahı

vardı ki belki günlerce, gecelerce, aylarca ve hatta yıllarca tövbe etse bitmeyecekti. İnsan yalnız başına kaldığı ve kendiyle konuşabildiği vakit aklına gelmez miydi hep bunlar? O da bu haldeydi işte. Düşündükçe hataları aklına geliyor ve geldikçe tövbe ediyordu.

Muhammed Abay, Musa Barlas'ı halen hücresinde misafir ediyordu. Artık Musa Barlas ile Sûfi Muhammed Danişmend ilgilendiğinden, o artık yalnızca geceleri onunla odasını paylaşıyor ve bazı vakitler ona yardımcı oluyordu. Lakin olanların tam olarak ne olduğunu, Musa Barlas'ın kim olduğunu o da bilmiyordu ve sormuyordu da.

Musa Barlas sedirde uzanmış yatarken Muhammed Abay kapının hemen yanına serdiği hasırın üzerinde yatar gibi değil de oturur gibi kıvrılmıştı. Lakin onun da gözlerine uyku girmiyordu. O da belki çok evvel ettiği hatalarını ya da uzak diyarlarda bıraktığı evlatlarını düşünüyordu.

Gece dediğin gözlerin, bedenin uyuduğu; lakin canların, gönüllerin uyandığı vakitti. Ve işte bu iki âdemin gönülleri uyanıyordu gecenin bu vaktinde. İki bir oluyor, ikiliği kaldırıyor ve ikiden vazgeçiyorlardı zira dertleri vardı.

Musa Barlas, Muhammed Abay'ın kapının hemen yanında yattığını biliyor ve belki de uyumadığı, uyuyamadığını seziyordu ki, seslendi:

"Derviş..." dedi.

Cevap vermedi Muhammed Abay. Zira sesleri işitecek halde değildi şimdi. Gönlü bir başka diyarın savtına salınmış, düşleri gerçeğe ulaşmıştı. Uyku ile uyanıklık arasında bir halde, nerede olduğunu dahi unutmuştu sanki de işitmiyordu.

Bir daha seslendi Musa Barlas:

"Derviş..."

Ve yine ses gelmedi Muhammed Abay'dan.

Şaşırdı bu kez Musa Barlas, yoksa kimse yok muydu odada? Hızlı hızlı nefes alışını işitiyordu Muhammed Abay'ın.

Uyuyor olabilirdi. Bir kez daha ve son kez seslendi:

"Derviş..."

Bir uykudan uyanır gibi oldu Muhammed Abay. Ama uyumuyordu. Bir başka ağırlık vardı üzerinde ve o dahi bu ağırlığın ne olduğunu bilmiyordu.

"Bismillah" dedi sessizce ve ekledi: "Buyur evlat; bir ihtiyacın mı var?"

"Var a derviş" dedi Musa Barlas, "Pek çok şeye ihtiyacım var, lakin en ziyade derdimi dinleyecek bir âdeme ihtiyacım var."

"Söyle evlat. Ben neye yararım? De hele bana, nedir derdin?"

"Sana bir sual edeyim derviş; bir sabah uyansan ki tanıdığın, bildiğin, gördüğün herşey başka olmuş. Bir başka diyarda, başka insanların arasında ve bambaşka bir yerlerdesin. Ve hatta gözlerin dahi görmez olmuş. Bildiklerin, bilinmez olmuş. Ne dersin, ne edersin, kim etmiş dersin?"

"Allah etmiş derim evlat" dedi Muhammed Abay ve kıvrıldığı yerden doğruldu. Zira kelam ederken en azından oturmak gerekti ve kelam etmenin dahi bir adabı vardı.

"Nasıl yani?" dedi Musa Barlas "Allah kuluna hiç kötülük eder mi?"

Tebessüm etti Muhammed Abay "Evlat" dedi, "biz kulların başına ne gelirse ve her kimin elinden gelirse, bil ki, Allah'tan gelmiştir. Görünenler bir sebeptir yalnızca. Nihayetinde onu var eden de Allah'tır. Ne ettim de başıma bunlar geldi diye düşünmek gerekir. Hem Allah kuluna kötülük etmez ki! Onu nereden çıkardın?"

Durdu Musa Barlas. Düşünmesi gerekenin ne olduğunu buldu belki de. Bunların başına neden geldiğini, ne ettiğini ve neden olduğunu düşünmesi gerekirdi demek ki.

"Yani" dedi "herşeyin en başında, bidayette Allah mı vardı demeye getiriyorsun lafı?"

"Hayır" dedi Muhammed Abay, "yanlış biliyorsun. Bidayetten evvel de Allah vardı diyorum. Diyorum ve inanıyorum."

"O vakit ne edeyim ben?" dedi Musa Barlas.

"Bekle" dedi Muhammed Abay "Bekle. Senin bir planın varsa, Allah'ın da bir planı vardır."

İki elini getirip göğsünün sol tarafına koydu Musa Barlas. Kalbi sanki kırık kanatlı bir kuş gibi ağır aksak çarpıyordu ve korkuyordu belki de.

"İnandım" dedi "Allah'ın bir planı vardır. Lakin gönlüm mahcuptur, kırıktır ve mahzundur. Ağır gelir yükü boynuma. Hele bana bir dua öğret ki, gönlümü teskin edeyim, derdimi dert edineyim."

Muhammed Abay mutlu oldu birden. Zira kırık bir kalbin ellerinden tutacaktı. Bir garibe yardım edecek, gecesini hayra boğacaktı.

"O" dedi "O senin gönlünden geçeni, sineni deleni, dert dediğini bilir zaten. Lakin bir bakalım ki, sen o dertten haberdar mısın? Çareyi Ondan umar, Ona söyler misin derdini? 'Allah' de, 'Hayy' de, 'Bismillah' de. O elbet ki derdine derman olacak tek kapıdır. Seni işitene dek ismini söyle Onun."

Sonra hiç durmadan 'Hayy' dedi Muhammed Abay. Ve Musa Barlas 'Allah' dedi. Sonra 'Bismillah' dedi Muhammed Abay.

Sema kara entarisini giymiş, bedenler uyumuş, gözler kapanmış, diller susmuştu. Lakin Ahmed Yesevi dergâhının bir kuytu köşesindeki bu odada gönlü uyanık iki âdem seslerini Allah'a ulaştırana değin Ona yakardılar:

'Hayy' dedi biri. Öteki 'Allah' dedi ve bir ağızdan 'Bismillah' dediler sonra. Biri mesrur, biri mahcup...

'Hayy.'

'Allah.'

"Bismillah..."

...

Sabah ezanı okunurken açtı gözlerini Muhammed Abay. Sanki ömrü boyunca ilk defa bu denli huzurla uyumuş gibiydi. Gönlü ferahlamış, gecenin o ilk vakitlerinde omuzlarında hissettiği yük inmişti sanki ve sinesine bir başka huzur sinmişti.

Bütün geceyi Musa Barlas'la zikir ederek mi geçirmişlerdi bilmiyordu. Ne ara sustuğu ve ne ara uyuduğu hatırına gelmiyordu hiç. Lakin bir hafiflik vardı üzerinde ve güneş sanki yalnızca dünyaya değil de onun gönlüne de doğmuştu.

İyice kendine geldiğinde etrafına bakındı Muhammed Abay. Kendi bu haldeyken, bu denli rahatlamışken acep asıl dertli olan, kendine derdinden dem vuran Musa Barlas ne haldeydi? O dahi yükünden kurtulmuş muydu?

Kaldırdı başını ve Musa Barlas'ın yattığı sedire çevirdi bakışlarını. Şaşırdı sonra. Küçük odanın her köşesine bakındı birden ve hızlıca. Ne edeceğini bilemedi. Zira Musa Barlas yoktu. Ne sedirde yatıyordu ne de odadaydı. Korktu birden Muhammed Abay. Acaba kaçmış mıydı? Lakin nasıl ederdi? Gözleri görmediği halde nerelere ve nasıl giderdi?

Hemen kalktı hasırın üzerinden. Alnında boncuk boncuk terler, sinesine sığmayan bir kalp... Ne olmuştu Musa Barlas'a? Gecenin bu vaktinde gözleri görmez halde nereye giderdi? Nasıl ederdi? Geceki halinde bir tuhaflık vardı ya ondan mıydı bu gece vaktinde çekip gidişi? Bilemedi, ama bulması gerekti Musa Barlas'ı.

Kıvrıldığı yerden ayağa kalktı. Bir kez daha bakındı etrafına. Sonra hızlıca çıktı odadan dışarı. Dervişlerin hepsi sabahın bu vaktinde ayaklanmış, kimi yekdiğerinin ellerine ibrikten su döküyor, kimi onun döktüğü su ile abdest alıyor ve kimi heyecanla bir o yana bir bu yana yürüyor. Lakin hiçbiri Musa Barlas değil.

Musa Barlas yoktu ya oralar da çekip gitmiş miydi yoksa. Gittiği birşey değildi de bu gözleri görmez halde ne ederdi, neler gelirdi başına? İyice ürperdi Muhammed Abay. Korkarak

ve belki de biraz çekinerek Sûfi Muhammed Danişmend'in odasına doğru yürüdü. Aklında binbir düşünce, emanete sahip çıkamamış olmanın yükü ve bir garibe sebep olma ihtimalinin ağırlığıyla geldi Sûfi Muhammed Danişmend'in odasının önüne. Tereddütle de olsa üç defa arka arkaya vurdu kapıya ve ardını döndü. Zira her ne halde olursa olsun edep vardı.

Ve açtı hücresinin tahta kapısını Sûfi Muhammed Danişmend. Namaza hazırlanmış ve tam da kapıdan çıkıyordu zaten. Kapının hemen önünde ardı dönük halde bekleyen Muhammed Abay'ı görünce biraz şaşmış halde:

"Hayırdır Muhammed Abay?" dedi.

"Hayr diyelim hayrolsun efendim. Lakin şu hücremde misafir ettiğim garip, Musa Barlas..."

Cümlesini bitiremeden bir kargaşadır koptu dergâhta. Ta gönülden gelen bir âh işitildi ve mescidin hemen önünde bekleyen dervişlerin konuşmaları...

İkisi de sözün sonunu beklemeden hızlıca mescide doğru yürüdüler. Dervişler mescide girmiyor, kapının hemen önünde bekliyorlardı ve içeriden inlemeye benzeyen bir ses yükseliyordu.

Evvela ne olduğunu anlayamadı ikisi de. Dervişlerin arasından ve kalabalığı yara yara mescidin kapısının önüne kadar geldiler.

Orada bekleyen dervişlerden birine sordu Sûfi Muhammed Danişmend:

"Hayırdır" dedi, "nedir bu hal? Neden içeri girmez de burada beklersiniz? Hem feryad eden de kimdir?"

Başını önüne eğdi derviş.

"Efendim" dedi "Şu âmâ olan adam... Odur içeride olan."

Dahasını dinlemedi Sûfi Muhammed Danişmend. Hemen mescide girdi. Musa Barlas kendinden geçmiş halde bir köşede inliyor, feryadı kubbeyi deliyordu. Bir "Âh!" çekiyor sonra sağ elini göğsünün sol tarafına vuruyor ve "Hayy" diyordu

ardından. Ve ağlıyordu. İnler gibi, dermansız derde düşenler gibi ağlıyordu.

Koşarcasına gitti yanına Sûfi Muhammed Danişmend. Önünde diz kırdı, yüzüne döndü ve baktı. Görmeyen gözleri kızıldan daha kızıldı. İki elini iki omzuna koydu Musa Barlas'ın.

"Evlat" dedi. "Neden ağlarsın? Demedim miydi sana gözlerin tekrar görecek diye?"

"Çok daha evvel burada olmalıydım" dedi Musa Barlas. "Çok daha evvel yanmalı, çok daha evvel ağlamalıydım."

"Tamam, gayrı ağlama" dedi Sûfi Muhammed Danişmend içi sızlayarak.

"Derviş baba" dedi Musa Barlas, "ben gayrı göz istemem, gönül isterim. Anladım ki; gönlüm kör imiş benim."

Gözleri yaşardı Sûfi Muhammed Danişmend'in. Ne diyeceğini kestiremedi.

"Evlat" dedi "Namaz... Haydi, gel namaz kılalım. Zira sen abdestini gözyaşınla almışsın."

...

O günden sonra dergâhtakiler, âmâ derviş dediler Musa Barlas'a ve bilenler onu öyle bildiler.

Âmâ Derviş...

...

Ahmed Yesevi
Aralık 1140, Bamyan Kasabası

YILLAR, SUYUN BENDİNİ ezip geçtiği gibi geçiyordu. Ahmed Yesevi kısa vakitler için olsa da Yesi'ye gidiyor, bildiklerini, öğrendiklerini ve gördüklerini oradakilere anlatıyordu. Artık Yesi'deki dergâh, Ahmed Yesevi Dergâhı olarak anılmaya başlamış ve hatta âlemin her yanından onun ismini işiten dervişler Yesi'ye akın etmişlerdi. Kendinden önce ismi gidiyordu Ahmed Yesevi'nin.

İşte bu gidişlerinde oradaki dervişlere zihnindeki ve hatta gönlündeki mefkûreyi anlatıyor, yapmak istediğini, yapması gerekeni, âlemin ihtiyacı olanı söylüyordu. Dini herkese anlatmak gerekiyordu madem, o vakit herkesin anlayacağı dille söylemek gerekiyordu. Bunları söylüyordu oradaki dervişlere.

Hanımı Ayşe Hoştaç Hatun ve bacısı Gevher Şehnaz Hatun dahi etraflarına kadınlar, kızlar, analar, bacılar toplamışlar Ahmed Yesevi'den işittiklerini onlara anlatıyorlardı. Ve hatta kırk bacıya ulaşmıştı sayıları ve bu yüzden halk onlara kırk kadın-kızlar diye isim dahi vermişlerdi.

Ahmed Yesevi'nin oğlu İbrahim ise gençlik çağlarına gelmişti şimdilerde ve o da dergâhın işleri ile babasının yokluğunda ilgilenir olmuştu. Bir de kızı olmuştu Ahmed Yesevi'nin ve ne de güzel bir kız çocuğuydu. İsmini Gevher Hoşnaz koymuştu babası kulağına ezanı okuyarak.

Ahmed Yesevi, Buhara'ya, Yusuf Hemedâni dergâhına döndüğü vakitlerde de Arslan Baba'nın oğlu Mansur ve uzak illerden buralara gelip de İslam için gayret eden Sûfi Muhammed Danişmend dervişlere şeyhlik ediyorlardı.

İşte böyle bir hal ile hamura şekil verir gibi ağır ağır şekil veriyordu Ahmed Yesevi etrafındakilere. Lakin kendini henüz bir şeyh olarak görmüyor, şeyhinin dizi dibinde oturan bir talebe farz ediyor, artık iyiden iyiye yaşlanmış Yusuf Hemedâni ile ilden ile dolaşıyor, bir an olsun ondan ayrılmıyordu.

Yine böyle bir gün şeyhi ile Buhara'dan Herat'a gitmek için yola düştüler. Ve Herat'tan Merv'e geçecekler, halka Hakk'ı dinleteceklerdi. Lakin bu sefer, her seferkinden farklı olarak yanlarında üç derviş daha vardı. Öyle istemişti Şeyh Yusuf Hemedâni. Hikmeti sual edilmezdi ve etmemişlerdi de.

Abdullah Berki, Hasan Endaki, Abdulhalık Gücdavani ve Ahmed Yesevi. Hepsi şeyhlerinin ardında tek sıra olmuş atlarını sürüyorlardı. Dört kardeş gibiydiler babalarının ardından giden. Dördü de kardeş gibiydiler yanyana ve yek-ahenk at süren...

Lakin bir başkaca hal vardı Şeyh Yusuf Hemedâni'nin ahvalinde. Artık atın üzerinde gitmeye takati yoktu; lakin gitmek, anlatmak, söylemek istiyordu. Değil mi ki bir yerde söyleyen vardı, o vakit dinlemek gerekti. Ve değil mi ki, dinleyen vardı bir yerde, o vakit söylemek gerekti. Hakk'ı söylemek Hakk'a yürümek demekti ve o dahi yaşına, derdine, gücüne, takatine bakmadan her nereye olsa halen dahi gidiyordu. Zira biliyordu ki, en uzak bir beldede tek bir âdem dahi olsa Allah ismini duymamış, Allah ondan sorardı.

Dört derviş şeyhlerinin ardından gidiyorlardı. Değil mi ki dertleri eşti, o vakit kardeştiler.

Hiçbiri ses etmedi belki ve hiçbiri yekdiğerini işitmedi. Lakin Ahmed Yesevi dualar ediyordu içinden:

"Allahım, derdimi dert edinenlerle, derdim ile dertlenlerle yoldaş et beni."

...

Herat'ta sabah namazından sonra gönlündekini diline düşürdü Şeyh Yusuf Hemedâni. Her kim varsa etrafında, neredeyse tek tek kelam etti. Konuşmasının aralarında sözleri boğazında düğüm oldu sanki. Birkaç kez sadece sustu ve yaş döktü gözlerinden. Kimse nedenini anlayamadı.

Vaazdan sonra mutadının dışında çarşıyı, sokakları dolaştı. Her köşede bekleyen garibe sadaka dağıttı. Kimiyle kelam etti, kimine tebessüm etti. Herkese anlayacağı lisan ile nasihat etti.

Sonra atlarına bindiler güzel atlılar ve Herat'tan Merve doğru sürdüler atlarını. Herat'ın yeşil asmalı kapısından çıkarken son bir defa dönüp de ardına baktı Şeyh Yusuf Hemedâni; sanki son defa bakar gibi; gerçekten, gerçeğe gider gibi.

Gittiler... Yine aynı haldeydiler. Şeyh önde ve ardında dört manevî evladı.

Bir ara durdurdu atını Şeyh Yusuf Hemedâni. Bir zaman o halde kaldı sonra başını kaldırdı göğe, dervişlerin işitemediği bir ses ile birşeyler terennüm etti. Dua eder gibi, biriyle sohbet eder gibi... Sonra ardına dönmeden hiç:

"Beni indirin atımdan" dedi ardındaki dervişlerine.

Hemen koşar adım geldiler yanına. Kimi elinden, kimi belinden, kimi yeninden, kimi atının yelelerinden tuttu. İndirdiler şeyhi. Baktılar ki yüzü bembeyaz olmuş, gözleri çukurlaşmış, yanağından al kaçmış... Ve dilinde mırıldanır gibi bir cümle:

"Vakit tamamdır, eğleşme boşa."

Nedir, ne oluyor diyemeden aldılar şeyhi. Hemen en yakındaki kasabaya; Bamyan'a götürdüler. Bamyan mescidinin içine girdiler bir vaveyla ile. Zira arkalarından halk geliyor, şeyhi tanıyanlar feryad ediyorlardı. Getirip bir sedirin üzerine yatırdılar şeyhi.

"Hekim, tabip" diyesi oldular.

"Lüzumsuz" dedi şeyh.

"İlaç, merhem" diyesi oldular.

"Gerekmez" dedi şeyh.

Sustular ve diz kırıp oturdular. Bakındılar, yakındılar.

Şeyh dört dervişine baktı tek tek. Gözleriyle öper gibi alınlarını, ellerini tutar gibi...

"Su" dedi "Su ısıtın."

Ateş ciğerlerine düştü dervişlerin. Zira olanı anladılar. Vakit tamam olmuş, gelmesi gereken gelmişti. Yandılar, gönülleri büryan oldu. Lakin şeyh arzusu emirdi. Hemen kalktı biri su ısıtmak için. Diğerleri halen dahi önündeydi şeyhlerinin. Az sonra döndü geldi diğeri. Şimdi dördü de şeyhin önündeydiler. Cihanın dört yönü gibi, dört derviş...

Hepsinin gözlerine baktı Şeyh Yusuf Hemedâni ve vasiyet eder gibi, evladına söyler gibi söyledi:

"Biz, makamımıza, yerimize vekil olarak Hace Abdullah Berki'yi seçtik. Ondan sonradır ki Hasan Endaki ve sonra Ahmed Yesevi ve sonra Abdulhalık Gücdavani halimi hal etsinler. Başınıza gelene muvafakat ediniz. Ona uyunuz, karşı gelmeyiniz. Muhalefet etmeyiniz, irşat postunda hilafet sırası size gelince güzel ve mutlu yaşayın. Müritlere kalp zikri yapmalarını, yüksek sesle zikretmemelerini söyleyin."

Dervişlerin gözlerini ateş bastı; gönülleri ağlıyor, titriyor, dilleri söylemiyordu. Ve devam etti şeyh:

"Hak Teâlâ'nın öyle kulları vardır ki, onların can verişini Allah'tan başka kimse bilmez" buyurup şu beyti okudular:

Senin diyarında âşıklar öyle can verirler ki,
Oraya ölüm meleği asla sığmaz .

Sonra şeyhin yüzünde bir değişiklik zuhur etti. Dilleri tutulmuştu oradakilerin. Ama sözü bitmemişti henüz şeyhin:

"Beni Hace Abdullah Berki gasletsin, kabre de Hace Hasan Endaki indirsin" dedi.

Şeyh Ahmed Yesevi'nin gözlerine baktı sonra.

"Yaklaş" dedi.

Ve hemen doğruldu yerinden Ahmed Yesevi. Şeyhine doğru uzattı başını.

"Evlat" dedi Yusuf Hemedâni. Boynundaki emaneti uzat da bir koklayayım. Zira Sevgili'nin kokusudur ondan gelen."

Uzattı Ahmed Yesevi ve Yusuf Hemedâni ciğerlerinin tamamını o kokuyla doldururcasına bir nefes çekti içine.

Sonra mübarek yine Ahmed Yesevi'ye bakarak:

"Fatır, Yasin ve Naziat sûrelerinini okuyun" diye Kur'ân okumasını emretti. O bunları söylerken dört garip âdem girdi içeri. Kimse kim olduklarını bilmedi. Lakin halleri başka, duruşları başka, bakışları başka idi. Beyaz entari giymişti her biri ve başlarında beyaz sarıklar vardı ve bembeyazdı yüzleri.

Şeyh son bir kez daha baktı dervişlerinin yüzüne. Sonra şahadet parmağını uzaklara, çok uzaklara, uzaklardan uzaklara doğrulttu.

"Uzaklar" dedi "yakın olmak içindir."

Vasiyeti bitince şeyhin ruh kuşu yüce âleme kanat çırptı. Dostlardan bir feryad yükseldi. Ahmed Yesevi'nin okuduğu hatim sona erince şeyhin ruhunu teslim ettiği anlaşıldı. Ve bu âlemden bir Yusuf daha geçti. Kimse görmedi, lakin bir beyaz kumru mescidin damından uçup da gitti.

Ne edersin, herkesin başındaydı ölüm. Ve Yusuf Hemedâni dahi ölüme yürümüştü. Büyük adamlar büyük ölürdü ve büyük adamlar bırakırlardı arkalarında. Âlimin ölümü, âlemin ölümüydü; illa ki, ardında kalanlar olmasa.

Gözlerindeki yaşı sildi Ahmed Yesevi. Şeyhinin son muradını almış ve anlamıştı. Bu andan sonra o murad için yaşayacaktı. Zira şeyhin muradı emir demekti ve uzakları yakın etmek gerekti.

...

Menkıbe
Yusuf Hemedâni'nin Vefatı

Şeyh Yusuf Hemedâni'nin vefatı, hicretin 535 yılında, Muharrem ayının yirmisekizi Perşembe günü (12 Eylül 1140) idi.

Şeyh Yusuf Hemedâni vefat edeceği gün, öğle namazını kıldılar. Sırtlarını mescidin mihrabına dayayıp yakın müritlerine gasli için su ısıtmalarını emretti:

"Su ısıtın!" dediler.

Müritler ağladılar. Sonra şeyh, yüzünü dört halifesine—Abbullah Berki, Hasan Endaki, Ahmed Yesevi, Abdulhalık Gücdavani—ve orada hazır bulunan diğer mitlerine çevirip şöyle buyurdular:

"Biz, makamımıza, yerimize vekil olarak Hace Abdullah Berki'yi seçtik, bıraktık. Ona muvafakat ediniz. Ona uyunuz, karşı gelmeyiniz. Muhalefet etmeyiniz, irşat postunda hilafet sırası size gelince güzel ve mutlu yaşayın. Müritlere kalp zikri yapmalarını, yüksek sesle zikretmemelerini söyleyin.

(...)

Sonra Şeyh Yusuf Hemedâni:

"Hak Teâlâ'nın öyle kulları vardır ki, onların can verişini Allah'tan başka kimse bilmez" buyurup şu beyti okudular:

"Senin diyarında âşıklar öyle can verirler ki,
Oraya ölüm meleği asla sığmaz."

Sonra şeyhin yüzünde bir değişiklik zuhur etti. Hace Abdullah Berki müritlere baktı ve "Siz çıkın" dedi. Sonra şeyh:

"Beni bu eve defnedin. Namazımı mescid-i camide kılın. (...) Beni Hace Abdullah Berki gasletsin; kabre de Hace Hasan Endaki indirsin."

Sonra mübarek yüzünü Hace Ahmed Yesevi'ye dönerek:

"Fatır, Yasin ve Naziat surelerinini okuyun" diye Kur'ân okumasını emretti. O bunları söylerken Hızır, İlyas, Abdal, Gavs ve Kutup içeri girdiler. Bu erenlerin her biri şeyhe veda ettiler. Sonra Hızır elini uzatıp şeyhe beyaz bir elma verdiler. Şeyh elmayı koklayıp Gavs'a verdiler. Gavs da koklayınca şeyh:

"Ey dostlar! Namaza hazırlanın. Allah'ın kullarına şefkatli olun" buyurdular.

Vasiyeti bitince şeyhin ruh kuşu yüce âleme kanat çırptı. Dostlardan bir feryad yükseldi. Ahmed Yesevi'nin okuduğu hatim sona erince şeyhin ruhunu teslim ettiği anlaşıldı ve Hemedâni dergâhında bir feryattır koptu.

4. Bölüm

Yesevi İsmi Bütün Diyarlara Düşerken

-Mefkûre-

Allah Teâlâ aşksızlara verdi aşkını
Şükredip, tutuşup, yandım ben işte
İki âlem gözümde haşhaş tanesi
Görünmedi, yalnız Hakk'ı sevdim ben işte

—Ahmed Yesevi

Ahmed Yesevi
Aralık 1152, Yesi

VE GEL ZAMAN git zaman...

Dünya değişiyor ve insanlar bir bir göçüyorlardı yalan âlemden. Sadece insanlar değil, devletler, topraklar, vatanlar, mekânlar ve zamanlar ölüyordu. Ölmeyen tek şey vardı insanoğlu için iman ve gaye ölmüyordu. Topraklar değişiyor, vatanlar değişiyor ve insanlar değişiyordu. Değişmeyen tek şey vardı ve Ahmed Yesevi, Onu çok iyi biliyordu.

Şeyh Yusuf Hemedâni'nin vefatından sonra dergâhın şeyhliğine Yusuf Hemedâni'nin vasiyetine uygun olarak Abdullah Berki geçmiş ve şeyhinin izinde âlem-i İslam için çalışmıştı. Lakin ölüm herkesin başındaydı ve Abdullah Berki'nin de nefesi tükenmiş, can kuşu birkaç sene evvel bu diyarı tekbirler ile terk etmişti. Yerine ise yine şeyhin vasiyetine muvafık Hasan Endaki oturmuş ve o dahi öğrendiğini öğretiyor, öğrettiğiyle amel ediyor, amel ettiğiyle karşılık buluyordu.

Bu zaman içinde Ahmed Yesevi diyar diyar gezmiş şeyhinin adımlarını takip etmiş, âlemi tanımış, insanları tanımış,

yaraları tanımış, Müslümanların derdini anlamıştı. Yol gösterecek birilerine ihtiyaçları vardı ve tek başına onların derdine çare olmaya yetemezdi Ahmed Yesevi. Yollara düşecek daha çok gönül eri lazımdı. Zira dert bir değildi ki azizim, dert çoktu; yol uzun, lakin ömür kısa, nefes mahdut.

Bütün dolaştığı illerde nefesi bir merhem gibi yayılmıştı Ahmed Yesevi'nin. Değil mi ki insan en çaresiz ve en kimsesiz kaldığı anlarda Allah'ın onunla olduğunu anlardı, uçurum kenarlarında alevlenirdi iman, işte vakit o vakitti ve Ahmed Yesevi gezdiği, gördüğü, gittiği her yerde onu anlatıyor, "Çaresizin çaresi, kimsesizin kimsesi Allah'tır, kimse yoksa O vardır, Ona sığının" diyordu.

Artık bir efsane olmuştu Ahmed Yesevi ismi. Onu hiç görmeyenler dahi dualarında onun ismini geçiriyor, kendi illerine yolunun düşeceği vakti bekliyordu. Ta Sibirya'dan, Balkanlar'a, Tatarlar'dan Araplara ismi gönüllerde dolaşan bir efsaneydi. Zira dertlerine dermandı o. Elinde ne dünya namına mal mülk ne de bir ilaçla gidiyordu. O yalnızca onların gönüllerini tedavi ediyor, her başa gelenin Allah'tan olduğuna, başa gelen herşeyin Onun rızasıyla yok olduğuna, âlemde her ne varsa O var olsun istedi diye var olduğuna inandırıyordu onları. Değil mi ki her ne ise olmuştu, hepsini Allah vermişti; o vakit Onun verdiğinin bir hikmeti olmalıydı. Hem güzelin elinden kötü iş çıkar mıydı? Çıkmazdı elbet. İnsanlar içindi kötü ya da iyi. İsmini insanlar koyuyordu. Lakin Allah veriyordu ya her olanı, o vakit kötü diye bir kelam onun fiiline yakışmazdı.

Yıllarca yol gitti Ahmed Yesevi. O yollarda tanıdı âlemi, o yollarda tanıdı insanı ve o yollarda tanıdı Müslümanı. Anladı ki; Müslümanların derdi gönül derdidir ve gönül derdi ilaçla iyi olmaz, gönül derdi imanla iyi olur.

Hem dahi Müslüman halk saftır, temizdir. Günahtan kaçarlar ve güçlüdürler, cengaverdirler. Savaş meydanında yıl-

madan, usanmadan kılıç sallarlar da gönül meydanında acemidirler. Onlara bir maksat, bir gaye vermek gerektir ki, önlerinde duramayan setleri imanın maksadıyla devirsinler. Bir mefkûre gerektir onlara ki, bükülmeyen bileklerini küffar önünde kuvvetlendirsinler. Eğilmeyen başları yalnızca secdede eğilsin de İslam'ı yaymak için yürüsünler.

Anlamıştı Ahmed Yesevi; derdi de, dermanı da anlamıştı. Senelerini tüketmişti belki, lakin bunu anlamak için sene, zaman, ömür feda olsundu. Halka Hakk'ı onların anlayacağı dilde, onların saflığında ve lisanınca, en safça, basitçe anlatacak. Dinin özünü halkın gönlüne indirecekti. Maksadı bir şaheser var etmek değil; Müslüman bir vatan, Müslüman bir lisan, Müslüman bir âlem ve Müslüman halkı inşa etmekti.

Senelerini böyle geçirdi. Şeyhi Yusuf Hemedâni'nin ölümünün üzerinden onbeş sene geçmiş, lakin o şeyhinin dergâhını terk edememişti. Zira ahde vefa gerekti. İşte o sebeple belki de hem Yesi'deki dergâh ile ilgileniyor, hem diyar diyar geziyor, hem de şeyhinin dergâhında gönlünü büyütüyor, yetişiyor, yetiştiriyordu. Lakin dönecekti Yesi'ye, dönecekti ve işte asıl Ahmed Yesevi o vakit gelecekti âleme. Ama daha zaman vardı ve bir işaret lazımdı ona.

Bekledi. Sabırla, aşkla, iştiyakla bekledi.

...

Hayat ne denli yalan ve ölüm ne denli gerçek.

Ahmed Yesevi zamanı ölümle hesap ediyordu artık. Zira etrafındaki insanlar bir bir öte âleme göçüyorlardı. Zaman değişiyordu. Şeyhim dediği, hocam dediği insanlar gidiyor, artık insanlar ona hoca diyordu. İsmi de değişmişti artık Hoca Ahmed Yesevi.

Hoca Hasan Endaki'den sonra Ahmed Yesevi Hemedâni dergâhının başına geçmiş, dervişlere ilim öğretmiş, şeyh olmuştu artık. Lakin o hâlâ kendi maksadını gerçekleştireceği

zamanın gelmesini ve o zamanın geldiğini haber verecek işaretin gerçekleşmesini bekliyordu.

Yine böyle bir günün akşamında yatsı namazını kılmış dervişlere "La ilahe illallah" zikrini çektirmiş ve vaaz etmişti onlara. Dervişlerin hepsi Ahmed Yesevi'nin hücresini terk etmişler ve Ahmed Yesevi oturduğu peykenin üzerinde derin bir tefekküre dalmıştı. Aklına mazi geliyor, babası, anası düşüyordu fikrine. Sonra Arslan Baba, Yusuf Hemedâni...

Düşünüyor ve düşlüyordu. Ne için ölmüşlerdi ve neden doğmuştu onlar? İlim için yaşamışlar, insanlara ilim öğretmiş, dini anlatmışlardı ve ona bırakmışlardı miraslarını. Mal ve mülk namına bir miras değildi bu. Ona hayallerini, maksatlarını, gayelerini bırakmışlardı. O vakit onların yarım bıraktığını tamam etmek gerekti. Ama beklemeliydi, Yusuf Hemedâni'nin vasiyetinin gerçek olmasını, vaadinin yerine gelmesini beklemeliydi. Zira ölmeden evvel ona "Bir işaret evlat; o işaret geldiği vakit gönlünün götürdüğü, kalbinin istediğini yap" demişti.

Tefekkürü derinlere daldı Ahmed Yesevi'nin. Öğrendiklerini ve gördüklerini bir bir hatırladı. Kapadı gözlerini ve kendi hayalini hayal etti. Sonra bir ağırlık çöktü üzerine. Bedeni ağırlaştı, bir hikmetli uykuya daldı. Ve bir rüya düştü gözkapaklarının içlerine.

Düşünde bir ağacın hemen önünde duruyordu. Etrafına bakındı birden. Tanıyordu buraları. Bu zamanı biliyordu. Etrafta sıra sıra dizilmiş çadırlar, koşup oynayan balalar, tandırdan ekmek çıkaran analar, bacılar vardı. Yesi idi burası, kendi çocukluğunu görüyordu düşünde. Zaman Ahmed Yesevi'nin küçücük bir oğlancık olduğu zamandı ve bu ağacın Arslan Babayı o ilk gördüğü mekândı.

Bir heyecan sardı Ahmed Yesevi'yi. Zira olan herşey olduğu haliyleydi. İşte orada bir taşın üzerinde oturuyordu küçük Ahmed. Ve Ahmed Yesevi birkaç adım geriden kendi çocuk-

luğuna bakıyordu. Ne de masumdu ve ne de yalnız... Az sonra Arslan Baba gelecekti, öyle olmuştu ve öyle olmalıydı düşünde de.

Bir zaman kendi çocukluğunu seyre daldı Ahmed Yesevi. Başında babasından yadigâr keçeden börkü, ayaklarında yamalı çarıkları. Daldı ve gitti. Kendi çocukluğunu seyrediyordu ve bu olanların bir rüya olduğunu biliyordu.

Az sonra bir elin omzuna dokunuşuyla irkildi birden. Ardından biri omzunu tutuyordu işte. Lakin tam karşısında çocukluğu oturuyordu. Dayanamadı, döndü ardına. Gördüğü karşısında ağlayacak oldu Ahmed Yesevi. Zira bu gelen babası Şeyh İbrahim idi. Ne kadar da latif, ne kadar da nazlı ve ne kadar da beyazdı yüzü. Sanki hiç ölmemiş, gencecik ve dipdiri... Öylece Ahmed Yesevi'nin yüzüne bakıyordu.

"Babam" dedi Ahmed Yesevi. Ellerine yapışacak öpecek, koklayacak, hasretini rüyasına gömecek oldu; lakin kıpırdayamadı sanki. Zira yalnız değildi babası. Hemen yanında Arslan Baba ve onun yanında Şeyh Yusuf Hemedâni duruyorlardı.

Ömrü boyunca baba dediği, baba bildiği her kim varsa oradaydılar, yanyanaydılar işte. Sanki hiç ölmemiştiler. Konuşamıyordu Ahmed Yesevi. Bir babasının gözüne bakıyor, sonra Arslan Baba'nın ve sonra Yusuf Hemedâni'nin. Ağlıyordu Ahmed Yesevi. Rüyasında ağlıyordu.

Neden sonra hepsi birden Ahmed Yesevi'nin önünde diz çöktüler. Durduramadı Ahmed Yesevi onları. Bir şeyler diyecek oldu, babası Şeyh İbrahim kesti sözünü:

"Evlat" dedi "Ben bir elçiydim, sana can vermek için vazifelendirilen. Bil ki; can da Onun, emanet de ve ben de..."

Sonra Arslan Baba kelama düşürdü sinesindekini ve o dahi:

"Evlat" dedi "Ben bir elçiydim, sana Hz. Peygamberin emanetini getiren. Bil ki can da Onun, emanet de ve ben de..."

Ve Şeyh Yusuf Hemedâni konuştu:

"Evlat" dedi "Ben bir elçiydim sana ilmi, maksadı, gayeyi öğreten. Bil ki can da Onun, gaye de Onun ve ben de..."

Birden diz kırdı hepsinin önünde Ahmed Yesevi. Lakin sustu. Konuşmadı ve konuşamadı belki de.

Ve sonra üç garip âdem kalktılar ayağa. Geldikleri yere geri gider gibi, Ahmed'i terk eder gibi... Hiç arkalarını dönmeden ve demeden başka birşey yürüdüler ve gittiler.

Lakin son bir ses işitti Ahmed Yesevi ne yönden geldiğini anlamadığı:

"Onlar sana ışık saçtı, nuru öğrettiler; lakin sen cihana ışık saçıp âleme öğreteceksin. Boynundaki hurma çekirdeği boy verip cihana kök salacak ve sen kökü olacaksın gönül erlerinin. Bu vakitten sonra mademki emanet sendedir; o vakit, yol senin, söz senindir ey Ahmed Yesevi. Beklediğin işaret gelmiştir işte. Değil mi ki sen sırf Hz. Peygamberin yaşadığı gurbet acısını yaşamak için bu denli fazla cevelan eyledin. İşte o vakit yaşın gelmiştir. Tam da Hz. Peygamberin Mekke'yi fethettiği yaştasın. İşte tam o yaşta hicret ruhuyla geldiğin bu diyarlardan bir fetih muştusu ile dön. Senin işaretin, yaşındır."

Oturduğu peykenin üzerinde irkilerek uyandı Ahmed. Gözleri kan kızılı bir renge boyanmış, gönlü hem mesrur hem mahcup bir hal ile hâllenmişti. İşte beklediği işaret gelmişti. Demek ki bu kadar zaman yaşının gelmesini, vaktin tamama ermesini beklemişti. Tam da Hz. Peygamberin Mekke'yi fethettiği yaşta idi ve demek ki o yaşta vatanına dönmesi gerekti. Gidecekti ve gitmeliydi. Mademki emanet kendindeydi o vakit hakkını vermeliydi emanetin.

Tam peykeden doğrulacaktı ki; odasının tahta kapısına üç kez vuruldu. Gecenin bu vaktinde kim gelirdi, bilemedi. Hayra mı yormalıydı bunu, sezemedi.

"Hayrolsun" dedi kendi kendine ve seslendi:

"Buyur!"

Tahta kapı bir gıcırtıyla açıldı. İçeri giren Abdulhalık Güç-

davani idi. Bu saatte ne olmuştu da gelmişti? Halinde bir başkalık vardı. Gözleri kızıllaşmış, rengi safran sarıya boyanmış...

Şaşkındı Ahmed Yesevi. Lakin birşey demedi.

"Gel, buyur kardeşim" dedi sadece.

Abdulhalık Gücdavani girdi içeri ve Ahmed Yesevi'nin hemen önünde durdu.

"Hoca Ahmed" dedi "Kutlu olsun, ben bir düş gördüm bu gece. Şeyhim Yusuf Hemedâni düşüme girdi. 'Ahmed'e git, sana verecek emaneti vardır' dedi. Anlayamadım. 'Ahmed'e söyle uzaklarda, çok uzaklarda onu bekleyenler var' dedi" ve sustu. Zira konuşacak takati kalmamıştı sanki.

Ahmed Yesevi Abdulhalık Gücdavani'nin ellerini tuttu:

"Kardeşim" dedi "Yusuf Hemedâni dergâhını sana bırakmışım. Bu andan sonra şeyh sensin. Post senindir. Dervişler dahi senin dervişindir."

Şaşkındı Abdulhalık. Olanları anlayamadı ilkin. Belki de o hayret ile:

"Nereye?" dedi ve "Neden?"

"Uzaklar" dedi Ahmed Yesevi "Çok uzaklarda beni bekleyenler var."

Ve dergâhı, dervişleri, herşeyi ve herşeyini Abdulhalık Gücdavani'ye bırakıp herşeyin başladığı yere; Yesi'ye gitti.

...

Musa Barlas
Âşıkların Şarabıdır Çay

DERGÂHIN AVLU KAPISININ hemen karşısında uzanan bozkırda, hemen oradaki bir ağacın dibinde İsmail Baray ve Musa Barlas oturuyorlardı. İlk kez bir akşamını odanın dışında geçiriyordu Musa Barlas. Yaraları artık tamamen iyi olmuş, sinesindeki şüphe yerini durgunluğa bırakmıştı. Bu iki yeni, ama sanki ta ezel vaktinden beri bir olduklarına inanan dost bir sohbete dalmışlardı ki, gönülleri konuşuyordu. Gecenin karanlığına inat bir ateş yakmıştı İsmail Baray, ateşin üzerine de bir cezve oturtmuş su kaynatıyordu. Lakin Musa Barlas ne ateşi görebiliyordu ne de ateşin gece ile raksını fark edebiliyordu. Yalnızca yanan odunların ve kaynayan suyun sessiz Yesi akşamında bir musikiyi terennüm edercesine çıtırtılarını işitiyor ve belki de o dahi ona yetiyordu.

"Evlat" dedi İsmail Baray, "ne kadar zamandır aynı odayı paylaşırız. Anlatsana esasında kimsin sen? Geldiğin günden beridir ki bir acayip haldesin, hele söyle de merakımı yenmiş olayım."

Tebessüm etti Musa Barlas. Zira anlatsa inanmayacaktı. Yani deseydi ki; ben aslında iki asır sonrasında yaşıyordum. Her ne olduysa oldu da kendimi buralarda buldum. Deseydi inanmayacaktı, biliyordu. Ya Musa Barlas'a deli diyecekti, yahut söylediklerine inansa kendini deli zannedecekti.

"Boş ver derviş" dedi. "Anlatsam inanmazsın ve ben dahi yaşadım da halen dahi inanamıyorum."

Sustu ikisi de zira biri anlatsa, öteki inanamaz; beriki inansa öteki anlatamazdı.

"Sana" dedi İsmail Baray biraz tebessümle ortamı yumuşatmak istercesine "Dergâhtaki dervişler sana bir isim bulmuşlar. Kendi aralarında o isimle anarlar seni."

"Sahi mi dersin? Ne derlermiş bana?" dedi Musa Barlas.

"Âmâ derviş diyorlar" dedi. "Sana öyle sesleniyorlar."

Sevindi Musa Barlas. İlk kez belki de bu denli çok sevindi.

"Doğru mudur?" dedi "Bana derviş mi diyorlar?"

"Öyle diyorlar. Öyle değil misin?" dedi İsmail Baray.

Acı bir seğirme düştü dudaklarına Musa Barlas'ın. Ona derviş diyorlardı. Hem de Âmâ Derviş diyorlardı. Ne de çok hoşuna gitmişti bu isim Musa Barlas'ın. Derviş olabilmiş miydi ki öyle diyorlardı? Olmasa dahi öyle diyorlardı ya, yetiyordu ona. Hem İsmail Baray "Derviş değil misin, öyle değil misin?" diye soruyordu.

"Öyle miyim?" diye cevap verdi Musa Barlas.

"Öylesin ya. Yoksa böyle yana yakıla, ağlaya ağlaya tövbe edebilir misin?"

"Sahiden mi söylüyorsun bunları?" dedi Musa Barlas. Zira bir çocuk gibi seviniyordu İsmail Baray'ın bu söylediklerini işittikçe. Derviş diyordu ona, tövbe diyordu. Ne de güzel söylüyordu.

"Sahiden derim" dedi İsmail Baray.

Musa Barlas'ın içi içine sığmadı. Bayram sabahı erkenden

uyanmış bir çocuk gibi sevincinden ne edeceğini bilemedi. Durdu, güldü; güldü durdu.

Onun yüzüne bakıyordu İsmail Baray. Mutluluğu ve umudu seyrediyordu. Hani göster deseler umudu Musa Barlas'ın görmeyen gözlerini gösterirdi ancak.

Bir zaman o halde kaldılar. Biri sevindi, biri seyretti ve biri gördüğüne mutlu diğeri görmediğine.

Neden sonra ufak ve topraktan yapılmış bir bardak çıkardı kuşağından İsmail Baray. Sonra kuşağının diğer yanında bir ufak kese içine konmuş bitki yapraklarını aldı. Tek tek çıkardı keseden yaprakları. Sonra bir tutam alıp ateşin üzerinde kaynayan cezvenin içine bırakıverdi.

Suyun içine batarken yapraklar ve ateş gecenin zifiri karanlığını aydınlatırken bu iki garip yoldaşın da zihninde başka sorular, başka düşünceler vardı.

Az sonra ateşin üzerinde kaynayan cezveye baktı İsmail Baray. Sonra ateşin altına bir odun daha attı ve cezveyi biraz ateşin kenarına çekti.

"Çay" dedi İsmail Baray "Çay içersin değil mi evlat?"

"İçerim" dedi Musa Barlas. Çay içilmez miydi böyle bir zamanda ve mekânda. Gece fezayı örttüğü vakit âşıklar uyanık olur, yanardı gönül ateşleri ve illa ki çay söndürürdü ateşlerini.

"Eyvallah" dedi İsmail Baray ve kuşağının öte yanından bir toprak bardak daha çıkardı. Zira dervişlerin kuşaklarında her daim bir tahta kaşık, bir çift toprak bardak ve bir parça kuru et olurdu. Bir bardak kendileri için ve bir diğeri de illa ki sevgili için. Değil mi ki kendi yoksa da fikri vardı gönülde, kendi yoksa da zikri vardı dillerde. Olur ya yolu düşer gelirdi bir misafirin işte, onun için hazır beklerdi bir ikinci bardak. İşte bu kez o bardaktan çay içmek Musa Barlas'a nasip olacaktı.

Cezveyi ateşin üzerinden aldı İsmail Baray. Salavat getirerek doldurdu çayı bardağa. Zira muhabbetin miftahı idi sala-

vat ve salavat ile doldurulduğu ve besmele ile içildiği vakit çay, sadece çay değil, muhabbet de içilirdi.

Doldurduğu bardağın birini Musa Barlas'a uzattı İsmail Baray. Uzatırken de bir yandan birşeyler anlatmaya koyuldu Musa Barlas'a:

"Bilir misin evlat?" dedi "Şeyhim Hoca Ahmed Yesevi'nin dahi çaya duası vardır."

"Sahi mi?"

"Sahi ya" dedi İsmail Baray. Ve anlatmaya devam etti.

"Bir gün" dedi "Şeyhim Hoca Ahmed Yesevi beldeler aşıp halkı irşat ederken bir köye misafir olur. Olacak o ya, misafir olduğu evin hanımı gebedir ve doğum vakti yakındır. Ebeler gelirler. Evin eri Hoca Ahmed Yesevi'den dua etmesini ister ve o dahi dua eder taze anaya ve dünyaya gelecek balaya. Hasılı hatun sağ selamet, bala güneş yüzlü... Evin eri doğumun ve yeni balanın vesilesiyle oradakilere şenlik eder çaylar sunar. Şeyhim Hoca Ahmed Yesevi çaydan içtiği vakit çok hoşuna gider. 'Bu cennet şarabıdır' der; Sonra çaya dua eder. İşte o günden beridir ki dergâhta zikirler çay ile çekilir, muhabbet şarabı çay ile içilir."

Tebessüm ettiler ikisi de. Gecenin karanlığı sarıklarına dolanmış ve ateş yanaklarını öperken, onlar tebessüm ediyorlardı. Musa Barlas çaya dahi bu denli mana yüklendiğini ilk kez işittiğinden hayretteydi. Ve ilk kez bu denli mutluydu.

"Buyur evlat" dedi sonra ve uzattı bardağı İsmail Baray "Lakin salavat getirerek al ki, bardağı boşalan kısma muhabbet dolsun."

Kendine uzatılan bardağı aldı eline Musa Barlas. İsmail Baray'ın dedikleri hoşuna gitti, hem de çok hoşuna gitti. Ama eline aldığı toprak bardağın üzerinde birkaç oyuk dikkatini çekti. Parmakları değdiği vakit anlamıştı üzerinde birşeyler oyulduğunu. İyice sürdü parmaklarını. Lakin ne olduğunu anlayamadı. Bir yazı mıydı, bir resim mi? Bilemedi.

"Burada" dedi "Burada birşey mi yazıyor?"

Tebessüm etti İsmail Baray. Ateşin vurduğu yüzünde bütün çizgiler belli oldu birden.

"Yazıyor evlat" dedi. "Bir şey yazıyor, lakin herşey yazıyor."

Anlamadı Musa Barlas. Parmaklarını tekrar dokundurdu anlamak için. Ama bilemedi, çözemedi.

"Nedir o yazan?" diye sual etti.

"Hayy yazıyor evlat" dedi İsmail Baray "'Yâ Hayy' yazıyor."

Öyle çok hoşuna gitti ki Musa Barlas'ın bu anlatılanlar. Ömründe ilk defa bu denli lezzetli bir çay içecekti.

"Haydi, evlat" dedi İsmail Baray. "Haydi, Hay diyelim çay içelim...

...

Ahmed Yesevi
Aralık 1154, Yesi

AHMED YESEVİ ARTIK kendi diyarında ve kendi rüyasında idi. Yesi'ye geri dönmüş, dergâhında toplanan derviş-leriyle cihanı cennete çevirme aşkındaydı. Dünya cennet olur muydu? Olurdu elbet, insanlar melek gibi günahtan kaçarlarsa, dünya cennet olurdu.

Buhara'dan dönüp de dergâhına oturalı iki seneye yakın olmuştu. Yesi'yi bıraktığı gibi değil de bıraktığından çok daha heyecanlı ve çok daha efsunlu bulmuştu. Zira ardında bıraktığı her kim varsa, onun mefkûresine uygun hareket etmiş, hepsi din-i İslam için gayret etmişti. Mansur dergâhta candan geçmiş dervişler yetiştirmiş, bacısı Gevher Şehnaz ile hanımı Ayşe Hoştaç hatunlara ders vermiş, zanaatı olanlar helal lokmadan gayrisi kursağından geçmesin diye milletin gayret etmişti. Onun yapacağı yalnızca yol göstermekti, lakin yol uzun ve zordu yürümek. Ahmed Yesevi yürüyenlerin ellerinden tutacaktı yalnızca.

Ahmed Yesevi'nin Yesi'ye döndüğü ve dergâhına oturdu-

ğu bütün Türkistan'da ve Müslüman diyarlarında duyulunca bu haberi alan gönül erleri, can kardeşleri, alperenleri, İslam neferleri, ilim talipleri, akın akın Yesi'ye düşürdüler yollarını. Daha iki sene olmasına rağmen Yesi'deki dergâhta sayıları binlere ulaşan dervişler vardı. Hani her neresine baksan Yesi'nin dervişler görürdün. Sokakta, hanede, pazarda, mescitte, dergâhta, her yerde. Pazarda tüccardılar, savaşta cengaver, tarlada rençber, hanede baba, ata... Lakin hepsi derviştiler ve hepsi bu gaye uğruna birşeyleri terk etmiştiler.

Ahmed Yesevi'nin hayalini kurduğu dünyanın bir minyatürüydü Yesi. Analar balalarına ninni diye Kur'ân okur, babalar atlarının boğazından dahi haram lokma geçirmez, çocuklar oyun diye dua eder, Yesi Medine'ye benzer, Asr-ı Saadeti özler.

Lakin bir Yesi yetmezdi cihanı kurtarmaya. Daha ismini dahi bilmedikleri nice diyarlar, nice beldeler vardı. Oralar da benzemeliydi Yesi'ye ve oralar da benzemeliydi Medine'ye.

Ahmed Yesevi artık Yesi'nin, Türkistan'ın ve daha nice uzak diyarların Hoca Ahmed Yesevisi idi. Akşamın geç vakitlerine kadar genç dervişlere ilim öğretiyor sonra kemale erenlere amacını, hayalini anlatıyor, vakti gelenleri uzak diyarlara salıyordu. Halen dahi kaşık, kepçe, çömçe oyuyor; geçimini bu yolla sağlıyor, elinin emeğinden gayrı tek lokmayı boğazından geçirmiyordu. Dergâhına ne sultanlar, ne emirler hediyeler gönderiyor, lakin o tek metaına dokunmuyor, yine elinden gelen ile hanesini geçindiriyordu.

İki sene olmuştu Yesi'ye döneli ve mevsim bahardı artık. Müslüman olmayanlar dahi onlara gıpta ediyordu. Cihan bir muştuya gebeydi ve Ahmed Yesevi koyuyordu bu yeni doğacak balanın adını.

O akşam dergâhtan gece geç vakitte döndü hanesine Ahmed Yesevi. Gözleri ümmet için dua etmekten kan çanağına dönmüş, elleri kaşık oymaktan nasır ve gönlü maksuda ere-

memiş olmaktan mecruh... Artık eski halinde değildi; bedeni yaşlanmıştı, lakin gönlündeki ateş, cihanı kavuracak denli çoğalmış, her yana saçılmak için çırpınıyordu.

Hanesinin önüne geldiği vakit hanımı Ayşe Hoştaç Hatun'u kendini bekler halde buldu. Uzaktan bir iyice baktı hatununa. O dahi gayrı o eski genç hatun değildi. Yaşlanmıştı. İkisi de altmışlı yaşlarına gelmişler, saçlarını ağartmışlar, ağlamışlar, ağlatmışlardı. Hasılı yaşlanmışlardı. İki evlatları vardı ya, onları yetiştirmekle yorgun değillerdi. O yıpratmamıştı onları, onlar bir milleti yetiştirme gayesindeydi. Bir çocuk gibi kucaklarına aldıkları milleti büyütüyor, yetiştiriyorlardı.

Ahmed Yesevi kapının önünde kendini bekleyen hatununa selam verdi evvela. Ayşe Hoştaç Hatun da mukabele etti ona. Sonra ikisi beraber girdiler hanenin kapısından. Ne biri önce ne biri sonra, sanki tek bedenle ve tek bedende gibi...

Oda yine aynı eskisi gibi, fakir ve gariban bir adamın hanesiydi. Zira Peygamber gibi yaşamayı dilerdi Ahmed Yesevi. Mademki Peygamberin mala mülke, yatağa döşeğe muhabbeti yoktu, o vakit gerek de yoktu. Odanın bir köşesine serilmiş iki katlı bir hasır, ortada bir yemek sinisi, sonra bir kenarda tavandan asılmış bir kandil, kapının önünde bir ibrik ve birkaç minder yerlerde.

Diz dize oturdu minderlere iki mahbup... Söyleşeceklerdi, söyleşmelilerdi. Ahmed Yesevi hemen yamacında oturan hatununun ihtiyarlamış, lakin ihtiyarladıkça güzelleşmiş, nurlanmış gözlerine baktı.

"Görüyor musun Ayşe Hoştaç Hatun, ihtiyarlık vakti geldi, kocadı Ahmed Yesevi. Vakit az kaldı, lakin emanet ağır, yol uzun, iş çok" dedi Ahmed Yesevi.

"Tasalanma efendi" dedi Ayşe Hoştaç Hatun. Ne de güzel efendi diyordu, ne güzel söylüyordu. "Tasalanma, ölüm bedeni öldürür, gönlü öldürmez ki. Sen gönlünü bu maksat uğruna vermedin miydi zaten?"

Tebessüm etti Ahmed Yesevi.

"Hayal et hatunum" dedi "Hayal et ki, cihanın her yanında evlatlarımız, dervişlerimiz var. Ta Sibirya'dan Frenk diyarlarına, ta Hint ellerinden Anadolu'ya... Her yanda evlatlarımız dervişlerimiz var diye hayal et. Kapa gözlerini bak bütün cihan namaza durmuş sanki her giden derviş bir parça götürmüş ateşimizden. Her diyarda Muhammed isimi geçince salavat getirenler var. Sonra ezanlar çınlıyor kubbesinde fezanın. Hayal et ki; cihan Müslüman olmuş, dünya cennet olmuş. Bir yanında değil her yanında ezanlar okunuyor. Biri susuyor ve başlıyor biri. Bütün gün ve bütün gece ezanlar okunuyor âlemde. Değil mi ki bize gündüz, uzak diyarlara gece...

Sonra yeni doğmuş balaların dilinde ilk kelam ne ana oluyor ne baba; Allah diyorlar ilk sözlerinde. Düşün ki cihan bütün bütün Yesi olmuş, Medine olmuş bütün. Hayali güzeldir, lakin zordur hatunum, gücüm yetmez, sesim gitmez.

Kapa gözlerini bak! Görüyor musun sen de? Hayalimi hayal edebiliyor musun?"

Senelerin bıraktığı kırışıklıklarla çevrili gözlerini hiç açmadı Ayşe Hoştaç Hatun.

"Balalar" dedi, "mescitlere koşuyor, küffar ile Allah için cenk ediyor erenler, alperenler. Sonra bacılar hamurları Allah diye diye açıyor. Yesi'den çok uzaklarda, uzaklardan daha uzaklarda Yesi'yi görüyorum. Evlatlarımı, dervişlerini, bacılarımı görüyorum. Hayalini, hayal ediyorum efendi. Hayalini hayal ediyorum."

Gözlerini hiç açmadılar bütün gece. Sadece hayal ettiler. Zira hiçbir uzak Allah'ın ulaşamayacağı kadar uzak değildi. Biliyorlardı ve iki yaşlı gönle bu maksadı sığdırabiliyorlardı.

Hayalleri elbet gerçek olacaktı. Zira iki gönle sığabilen bir hayal bütün cihanı kaplardı. Aynı hayali hayal ediyorlardı. Gözlerini kapadıklarında aynı yerleri görüyorlar ve aynı duayı ediyorlardı içlerinden ve birbirlerinin dualarından habersiz.

Aşk birbirinden habersiz aynı duayı etmek olmalıydı.

Yesi'de geceydi. Bedenler uyuyor ve uyanıyordu gönüller. Cihan bir muştuya gebeydi ve yeniden dirilmek için ölüyordu ölenler. Uyuyanlar vardı ve ölenler, gidenler ve gelenler... Lakin bu iki gönül gündüzlerini düşlüyorlardı âlemin. Cihanı kurtarmayı, Müslümanlara ana-baba olmayı istiyorlardı.

Önce hayal ettiler ve sonra dua ettiler Allah'a. Değil mi ki aşk, aynı rüyayı görmek ve aynı hayali hayal etmek olmalıydı.

...

Musa Barlas
Derdi bir olanlara kardeş diyorlarmış

MUSA BARLAS VE İSMAİL BARAY gecenin geç vakitlerine değin 'Hayy' dediler ve çay içtiler. Musa Barlas ömrü boyunca gönlünün bu kadar sükûnet bulduğunu ve huzuru bu kadar derinde hissettiğini hiç hatırlamıyordu. Ne oluyorsa oluyordu, lakin bu olanlar Musa Barlas'ı başka biri yapıyordu ve gittikçe değişiyordu.

Saat iyice ilerleyip de Yesi'nin ter donduran rüzgârı tenlerine işleyince:

"Haydi" dedi İsmail Baray "Haydi evlat, artık gidelim, biraz istirahat etsek iyi olacak."

Tamam dercesine iki yana salladı başını Musa Barlas ve kalktılar yerlerinden ve Yesi'nin sanki bir atlas örtü ile setredilmiş göğünü arkalarında bırakıp dergâhın yanındaki odalarına yürüdüler.

Sıra sıra dizilmiş odaların olduğu koridordan geçerken neredeyse bütün odalardan gelen sesleri işitti Musa Barlas. Sanki bu vakit olmasına rağmen hiçbiri uyumuyor gibiydi.

Zira neredeyse bütün odalardan dua ve zikir sesleri geliyor, genç yaşlı bütün dervişler sanki sözleşmiş gibi Allah'a yalvarıyorlardı. Neler söylüyorlardı, ne diye dua ediyorlardı? Hem nedendi bu kadar çok dua? İnsan bu denli çok duayı kim için ederdi?

Anlayamıyordu Musa Barlas, lakin arada birkaç hıçkırık sesi düşüyordu kulaklarına; "Allahım!" diyordu biri, biri "Uzaklar..." diyordu, sonra başka bir ses "Onlar, insanlar, bilmiyorlar..." diyordu ve hıçkırıklar, hıçkırıklar... Kendileri için mi birşeyler istiyorlardı bu dervişler? Yoksa başkalarının dertlerine mi ağlıyorlardı? Kendi derdine ağlamak kolay işti, ya başkalarının derdine insan nasıl ağlardı?

Bilemedi Musa Barlas ve İsmail Baray'a da soramadı. Sadece ve bütün sesler kulaklarında ve sorularla odasına doğru İsmail Baray'ın ardı sıra yürüdü.

Uzun koridorun sonundaki odalarına geldiklerinde sabah ezanına birkaç saat vardı. Daha evvel olduğu gibi yine Musa Barlas sedirin üzerine İsmail Baray ise yere serilmiş hasırının üzerine kıvrıldı. Uyumaları gerekti belki, lakin gözlerine uyku girmiyor bir damla olsun uyku düşmüyordu.

Gecenin karanlığında, odalarının duvarına vuran ayın ışığıyla ikisi de uzanmış ve türlü düşüncelere dalmışlardı. Belki bu halde kalsalar, az sonra uyuyacaklar ve rüyaya düşecekti hayalleri. Ama olmadı, zira Musa Barlas, zihnindeki suallere dayanamadı.

"Bu dervişler hep mi böyle dertlidirler de ağlarlar?" dedi.

İsmail Baray sanki Musa Barlas'ın bir soru sormasını bekliyormuşçasına, hiç tereddüt etmeden karşılık verdi Musa Barlas'a:

"Hep" dedi "Hep dertlidirler."

"Peki, ama nedir dertleri de hiç bitmez; hep bitsin diye dua ederler?"

"Onlar dertleri bitsin diye değil, dertleri artsın diye dua

ederler. Zira dertsiz Müslüman olmaz evlat. Müslüman dertsiz olmaz" dedi İsmail Baray.

"İnsan derdi olsun diye dua eder mi hiç derviş?" dedi Musa Barlas şaşkın bir şekilde.

"Eder" dedi "Hem de gece demeden gündüz demeden eder. Kendi derdi için değil başkalarının derdi için dua eder."

"Başkalarının derdi mi?" dedi Musa Barlas. "Başkalarının derdine ağlar mı ki insan?"

Tebessüm etti İsmail Baray. Sanki bu soruyu bekliyor gibiydi ve sadece bu soruya cevap vermek için konuşuyordu sanki.

"Senin hiç kardeşin var mı evlat?" dedi İsmail Baray.

Bu sual çok alakasız gibi gelse de cevap verdi Musa Barlas:

"Vardı" dedi "Bir kardeşim vardı, İsa'ydı ismi. Çok uzun seneler oldu görmedim onu. belki de yaşamıyordu artık. Hem görsem de tanımam. Yüzünü dahi unuttum."

İçi burkuldu birden Musa Barlas'ın, boğazında birşey düğüm oldu sanki. Sonra sinesinin solunda bir acı hissetti. "İsa" dedikçe canı yandı sanki. Ama belli etmemeye çalışır gibi bir soruyla geçiştirdi:

"Ya senin kardeşin var mıdır derviş?" dedi.

"Benim öyle çok kardeşim var ki" dedi İsmail Baray "babalarını-analarını tanımadığım, anam-babam ayrı o denli çok kardeşim var ki. İnsan, kardeşinin derdini dert edinmez mi? Onun için ağlamaz mı?"

Ağlardı. Öyle olmasa neden sinesinde böyle bir sızı vardı Musa Barlas'ın. Kardeşinin derdi onun derdi olurdu. Hiç bilmese de tanımasa da görmese de kardeşinin derdi ile dertlenirdi insan. Onun gözü yaşarsa kardeşinin gözünden akardı yaş.

"İşte" dedi İsmail Baray "Bütün dervişlerin o denli çok kardeşleri vardır ki; anaları başka, babaları başkadır; lakin kardeştir onlar ve onların derdine ağlarlar. Yani hiç tanımadıkları kardeşlerinin, hiç bilmedikleri dertlerine dua eder onlar.

Uzak diyarlarda başka zamanlarda ve başka ellerde, bambaşka dertlerle inleyen kardeşlerinin derdine ortak olurlar. Bütün Müslümanlar kardeştirler evlat. Ve kardeş kardeşinin derdi ile dertlenir. Derdi bir olanlara kardeş denmez de ne denir?"

Sustu Musa Barlas. Konuşamadı belki de. Küçük bir çocuk gibi uyuyormuşçasına, uyuyor gibi yaparcasına sustu. Zira aklına kardeşi düşmüştü ve göğsünün sol tarafında sönen bir alev yeniden ateşe dönmüştü.

"İsa" dedi içinden "İsa! Derdi bir olanlara kardeş diyorlarmış..."

...

Ahmed Yesevi
Aralık 1154, Yesi

DÖRT ATLI ATLARININ YELELERİNİ savura savura ve nallarının altında eze eze toprağı Yesi'ye doğru at sürüyorlardı. Dördü de tek sıra dizilmiş, uzun bozkırda güneşin vurduğu yüzlerinden akan teri yalayan rüzgâra aldırmadan mahmuzluyorlardı atlarını. Üç aydır yoldaydılar ve daha gidecek çok yolları vardı. Belde belde, köy köy konaklayarak ta buralara kadar gelmişlerdi. Ve hangi köyde konaklamışlarsa orada Ahmed Yesevi ismini işitmiş, ona dualar eden, ismini söyleyince yüzü gülen insanlarla karşılaşmışlardı.

Dört atlı arkalarında bir toz bulunu bırakarak sürüyorlardı atlarını. Başlarının yanlarından sarkan sarık bezleri rüzgârla ve birbirleriyle hemahenk raks ediyordu sanki. Bir haberi taşırcasına ve rüzgârla yarışırcasına hızlı gidiyorlardı.

Dört atlı, dört dervişti onlar. Mısır'dan bismillah deyip yola düşmüşler, kaç ayda kaç belde geçip gelmişlerdi. Mısır'daki şeyhler bir araya gelmiş ve bu dört dervişe bir görev vermişlerdi.

Ta Mısır'a kadar ulaşmıştı Ahmed Yesevi'nin şöhreti. Lakin şöhret, rahmet olduğu kadar zahmetti de ve Ahmed Yesevi'nin şöhretini taşıyan diller onunla ilgili pek çok töhmeti ve iftirayı da taşımışlardı. Mesela diyorlardı ki "Türkistan ellerinde bir şeyh çıkmış ortaya. İsmi Ahmed, Ahmed Yesevi. Lakin hatun kişilerle, er kişileri aynı dergâha alıyor, aynı dergâhta ders veriyor ve dine muhalif, adaba mugayir davranıyor." Sonra başkaları; "Bu denli şöhret âlim kısmına yaraşır mı? Ya bu Ahmed Yesevi dedikleri âlim değildir ya da şöhrete meftundur gönlü..." diyorlar ve bilmedikleri sırrı ifşaya gayret ediyorlardı.

İşte bunları işiten Mısır şeyhleri bir araya gelmişler ve bir karar vermişlerdi. Bildikleri, güvendikleri dört dervişe bir mektup verip Yesi diyarına göndermişlerdi onları ve bu ismini defaatle işittikleri, lakin kendini hiç görmedikleri Ahmed Yesevi'yi sınamak istemişlerdi.

İşte o dört derviş atlarının yelelerini savura savura ve zihinlerinde Mısır şeyhlerinden aldıkları emanet sorularla Yesi'ye doğru at sürüyorlardı. Dört genç derviştiler ve gece demeden gündüz demeden dağı taşı geçtiler ve yollarını Yesi'ye düşürdüler. Her geçtikleri yerde Yesevi dervişlerini gördüler.

Dört atlı, Yesi'ye, bir gönül erini sınamak için geliyorlardı. Lakin bu imtihanda sınayan kim, sınanan kim henüz bilmiyorlardı.

...

Ahmed Yesevi dergâhın avlusunda etrafında dervişleri olduğu halde oturuyordu. Kimi Çin'den, kimi Kafkas'tan, kimi Rum'dan gelip de sonradan Müslüman olmuş; kimi, Semerkand'dan, kimi Buhara'dan, kimi Mısır'dan gelmiş dervişler... Avluya sığmamışlar, dergâha sığmamışlar ve Yesi'ye sığamamışlardı. Hepsinin gözlerine bakıyordu Ahmed Yesevi, hepsinin gözlerinde bir başka diyarın toprağını görüyordu. Bütün bir âlem halkına bakıyordu sanki onlara bakarken. Oğlu İb-

rahim de o dervişlerin içinde cübbe giymiş, sarık takmış bir derviş olmuş da oturuyordu.

Sonra dergâhın diğer ucuna boydan boya örülmüş kerpiç duvarın ardında hatunlar, bacılar, analar vardı. Onlar dahi Ahmed Yesevi'yi dinlemek için bir adam boyu örülmüş duvarın ardındaki yerlerine geçmişler Ahmed Yesevi'nin söyleyeceklerini işitebilmek için dillerine sükûtu değdirmişlerdi.

Bütün dervişlerine baktı bir kez daha Ahmed Yesevi. Bir kez daha kendini onlarda gördü:

"Bir rüyam var erenlerim, gönül erlerim, alperenlerim. Senelerdir gördüğüm, çile çile ördüğüm, bilenlere sorduğum ve hep hayra yorduğum bir rüyam var.

Daha ilk insan yaratıldığında, cihan yaratıldığında, dünya denen mekânda insanlar olmadığında Hz. Âdem'in gördüğü rüyadır gördüğüm. O ki bütün insanları, evlatlarını bütün bir rüyada görmüştür. Görmüştür ki; dünya dediğin yeri cennet etmiştir evlatları. Cenneti dünyaya indirmiştir.

Sonra âleme insanlar yayıldığında, semadan bulutlar dağıldığında, dünya hanında mazlumlar ağladığında Hz. Musa'nın, Hz. İsa'nın gördüğü rüyadır gördüğüm. Onlar dahi ne firavunları, ne Yehudaları gömmüşlerdir düşlerinde.

Ve sonra ateşle çevrildiğinde âlem, putlar bir bir devrildiğinde, Kitap bir mucize gibi görenlerin, bakabilenlerin önüne serildiğinde Hz. Muhammed'in gördüğü rüyadır gördüğüm.

Onca erenlerin, Hüseyinlerin, Hasanların, canların, Hallac-ı Mansurların, Beyazıtların, canların, civanların gördüğü rüyadır gördüğüm.

Odur ki; cihanın her yanında Allah kelamı dolaşır. Dünya dediğin bütün Müslüman olmuştur. Olmamış varsa dahi onlara adalet de, merhamet de, şefkat de Müslümanlar'ın eliyle gitmiştir. Ne yanda bir ağlayanın sesi işitilse, o yana sürmüştür atını dilinde Allah kelamı olanlar.

Düşünün ki ölmeyi vuslat bilen erler, yiğitler, erenler do-

ludur cihan. Mescitlerle bezenmiştir dünya. Ezanlarla süslenmiştir.

Bilin ki; ta Hz. Âdem'den beri hepsinin rüyada gördüğü sizlersiniz. Siz ki onların rüyası, onların duası ve onların hayalisiniz. Uzak diyarlara onların hayalleri hayal olmasın diye gideceksiniz. Allah dedirtmek için süreceksiniz atlarınızı. Değil mi ki atınızın gidebildiği her yer sizindir.

Bir rüyam var erenlerim, gönül erlerim, alperenlerim. Senelerdir gördüğüm, çile çile ördüğüm, bilenlere sorduğum ve hep hayra yorduğum bir rüyam var.

Görürüm ki; düşümde bir elim diyar-ı Frenk'te, bir elim diyar-ı Çin'de; bir ayağım bozkırda, bir ayağım yeşilde. Ve ben düşümde Yesi'de alırım abdestimi ve o abdestin namazını Frengistan'da kılarım.

Bir rüyam var erenlerim, sırrını sırladığım bir rüyam var. Ben rüyamda namaz kıldırırım, bir "Allahu ekber" der, tekbir çekerim ki, ardım sıra bütün dünya namaza durmuş.

Bir rüyam var erenlerim, dervişlerim, evlatlarım, kardeşlerim, bir rüyam var..." dedi ve sanki bir bıçağın eti kestiği gibi kesti sözlerini. Dervişlerin gözleri yaşlıydı, zira Ahmed Yesevi anlattıkça, onların gözlerinde canlanmıştı söyledikleri. O söyledikçe onlar yaşamışlardı. Lakin suya düşen taş gibi oturmuş kalmıştı sinelerinde bu anlatılanların sızısı. Hani şimdi kalkın gidin dese, hepsi Yesi'yi terk edecek gideceklerdi. Lakin susmuştu Ahmed Yesevi, bir ölünün susuşu gibi susmuştu. Ama neden?

Uzun sürmedi Ahmed Yesevi'nin sükûtu. Kapadığı gözlerini açtı birden. Ve oğlu İbrahim'in gözlerine baktı.

"İbrahim" dedi "Kalk dergâhın kapısını aç! Uzak diyarlardan ziyarete gelenler var..."

İbrahim şaşkın da olsa kalktı yerinden. Hızlı adımlarla dergâhın cümle kapısına doğru gitti. Kapıyı açtı sonra. Orada olanların hepsinin gözü kapıdaydı şimdi. Lakin ne gelen vardı ne giden...

İbrahim kapının önünde etrafına bakındı lakin kimsecikler yoktu işte. Neden sonra ötelerden kendine doğru kümelenip gelen bir toz bulutu düştü baktığı yere. İki elini birden gözlerine siper edip baktı. Uzaklardan dört atlı geliyordu arkalarında bir toz yığını.

"Dört atlı" dedi "dört atlı dergâha doğru geliyor..."

"Gelsinler evlat" dedi Ahmed Yesevi, oğlunun gözlerine tebessümle bakarak. Sonra yanında oturan dervişin dizine vurdu sağ elini. Hiçbir şey söylemedi. Lakin derviş isteneni anlamıştı ki, bir okun yayından fırladığı gibi kalktı gitti dergâhın içine.

İbrahim ise başını önüne eğdi tasdik eder gibi. Sonra kapının önünde bir çeyrek saat ellerini birbirine bağlayıp o dört atlının gelmesini bekledi.

Ve geldi dört atlı. Bilmedikleri bir yere gelir gibi, geldikleri yeri ve gittikleri yeri unutmuş gibi geldiler de İbrahim'in önünde durdular. Atlıların sözcüsü Ürgenç bölgesinde tanınmış bir alim olan İmam Mervezî idi. İbrahim'in önünde durunca dördü birden indiler attan. İmam Mervezî selam verdi İbrahim'e ve İbrahim baş kesip aldı selamını.

"Hoşgeldiniz, safa geldiniz" dedi İbrahim.

Başını salladı İmam Mervezî. "Şeyh Ahmed Yesevi'yi görmeye uzak diyarlardan geldik" diye ekledi.

"Buyurun" dedi İbrahim "Pederim Şeyh Ahmed Yesevi sizi bekler..."

Ve beraberce dergâhın cümle kapısından içeri girdiler. Onlar içeri girince hep birden ve sanki sözleşmiş gibi avluda diz kırmış oturan dervişlerin hepsi ve Ahmed Yesevi ayağa kalktılar.

İmam Mervezî ve yanındaki diğer üç derviş şaşkındı, lakin diyecek bir sözleri de yoktu. Yürüdüler ve Ahmed Yesevi'nin önüne kadar geldiler. Şeyh sanki çok evvelden tanır gibi hepsini tek tek kucakladı. En sona İmam Mervezî kalmıştı. Ellerini onun da boynuna doladı. Sonra:

"Hoşgeldin ey İmam Mervezî" dedi.

Mervezî şaşkındı zira daha evvel ne o Ahmed Yesevi'yi ne de Ahmed Yesevi onu görmüştü. Nasıl bilmişti ismini bilmiyordu, lakin kibrinden sual de edemiyordu. Hiçbir şey demedi ve kendine gösterilen yere oturdu. Misafirler oturduğu vakit bütün dervişler yek bir hareketle oturdular tekrar yerlerine.

Bütün dervişlerin gözleri bu gelen dört misafirdeydi. Nereden, neden gelmişlerdi? Dervişler onları, onlar Ahmed Yesevi'nin destur vermesini bekliyor, lakin Ahmed Yesevi az evvel dizine vurup da bir ok gibi fırlayan dervişi bekliyordu. Az sonra elinde iki tepsi olduğu halde geldi derviş. Şeyhin isteğini hiç kelam etmeden anlamıştı da yeni yoldan gelen bu misafirlere ikram edecek neleri varsa getirmişti.

Tepsileri getirip misafirlerin önlerine bıraktı. Dört toprak tasa doldurulmuş ayran, sıcak külün içinde pişirilmiş kömeç ve bir tas tutmaç aşı...

Misafirler birbirlerine baktılar ilkin. Zira sanki onlar gelecek diye bir hazırlık yapılmıştı. Biri onlardan evvel gelip de haber mi uçurmuştu buradakilere?

Ahmed Yesevi hemen yanında oturan İmam Mervezî'ye çevirdi kısık gözlerini. Beyaz uzun sakalları rüzgarda kıpırdıyor, lakin yüzüne yapışmış gibi duran tebessümü olduğu yerde öylece duruyordu.

"Buyurun canlar" dedi "Uzak yoldan geldiniz, acıkmışsınızdır."

Dört misafirin gözleri yine birbirlerindeydi. Bu kez tereddütten bakıyorlardı birbirlerine. Yemeli miydiler yoksa dertlerini mi anlatmaları gerekirdi evvelce? Bilemediler. Lakin Ahmed Yesevi hallerinden anlamış olacak ki, girdi söze:

"Yiyin canlar" dedi, "kendi elimle yonttuğum, pazarda sattığım kepçelerden gelen para ile alınmıştır. Kendi alnımın teri, hanemin rızkıdır size verdiğim."

Bunu işitince belki de biraz utandıklarından azar azar iç-

meye başladılar ayrandan. Ve sonra birkaç lokma kopardılar kömeçlerden.

İmam Mervezî konuşmak için sabırsızlanıyordu. Lakin uygun zamanı bekliyor ve belki de Ahmed Yesevi ile yalnız kalmak istiyordu. Dayanamadı daha fazla:

"Size" dedi, "Uzak diyarlardan, ta Mısır'dan selam getirdim. Âlimlerin, şeyhlerin selamı vardır boynumda. Şöhretiniz ta o diyarlara kadar ulaşmıştır."

"Ve aleykümselam" diye karşılık verdi Ahmed Yesevi. Lakin ekledi "Evvela misafirimiz olun, sonra derdinizi de, selamınızı da boynunuzda taşıdığınızı da anlatırsınız."

"Vaktimiz azdır" dedi İmam Mervezî, "Akşam olmadan tekrar yollara düşeceğiz."

"O vakit" dedi Ahmed Yesevi "En azından sohbetimizde bulunmuş olun. Hem siz gelmeden evvel yarım kalmıştı evlatlarımla muhabbetim, tamam olsun."

İstemeyerek de olsa tamam dercesine başlarını salladı misafirler. Ve Ahmed Yesevi sanki hiç kimse gelmemiş, sohbet hiç bölünmemiş gibi devam etti anlatmaya:

"Bir rüyam var dervişlerim" dedi, "Bir rüyam var. Kardeşlerim var, düşlerimde anaları anam olmayan, babaları babam olmayan kardeşlerim. Kardeş kardeşine düşmanlık eder mi hiç? Müslümanlar kardeştirler bilirsiniz. Lakin Müslüman olmayanlar da kardeşlerinizdir. Daha doğmamış kardeşlerinizdir onlar. Olur a bir vakit gelir de Müslüman olurlar, yani ki doğarlar, işte o an kardeşiniz olur onlar. İnsan doğmamış kardeşine düşman olur mu? Olmayın erenlerim, olmayın alperenlerim.

İşte bunları anlatın gittiğiniz yerlere. Bilmeyenlere bildiğinizi anlatın, bildiğiniz gibi değil onların bildiği gibi anlatın. Onların dilince, onların âdetince, onların gönlünce anlatın. Onlar ki belki okumayı, yazmayı bilmezler, o vakit onlara yaşayarak anlatın. Özünü anlatın İslam'ın. Kardeşliğini anlatın. Az anlatın gerekirse, lakin öz anlatın.

Ben size Farisi lisanını öğrettim, ben size Arabi lisanını öğrettim. Lakin siz evvela en yakınınızdakine anlatın. Ve onlar bozkırda at koşturan, çadırlarda, yurtlarda yaşayanlardır. O vakit onlara onların anlayacağı lisanla anlatın. Zor değil, kolay deyin. Onlar ki sizin kardeşlerinizdir, o vakit siz de kardeş olun onlara.

Bir rüyam var erenlerim, bir rüyam var. Yolda gördüğünüz taş, sırtınızı yasladığınız ağaç dahi kardeşinizdir sizin. Değil mi var dediğiniz ne varsa Allah yaratmıştır. O vakit güzeldir hepsi. O yarattı diye sevilir. Demem o ki dünya, cihan, insan, hayvan ne varsa alemde sizde hakkı vardır. Ayağınız taşa değse gönlünü alın taşın, bir ağaçtan yaprak düşse ciğeriniz sızlasın. Değil mi ki; "Müslümanız" diyorsunuz o vakit 'boşver' diyemezsiniz, görmeden gidemezsiniz, bilmeden ölemezsiniz.

Bir rüyam var erenlerim, alperenlerim bir rüyam var, her gece gördüğüm ve hep hayra yorduğum bir rüyam var..." dedi Ahmed Yesevi.

Dervişlerin hepsinin gözleri yaşardı birden. Belki mazide olanları ve belki de sonra olacakları düşündüler de hüzünlendiler. Ve dört misafirin boğazına dizildi lokmaları. Ne yutabildiler, ne durabildiler. Sadece sessizce dinlediler.

Tez elden toparlandı İmam Mervezî. Kuşağının içinde duran mektuba uzattı elini ve Ahmed Yesevi'ye dönerek:

"Dilerseniz bir tenhaya geçelim. Size diyeceklerim var" dedi.

"Benim dervişlerimden tenha halim, onlardan gizli bir melalim yoktur ki. De hele ne diyeceksen" diye cevap verdi Ahmed Yesevi.

O öyle deyince kuşağındaki mektubu çıkarıp Ahmed Yesevi'ye uzattı İmam Mervezî. Ahmed Yesevi kendisine uzatılan mektubu aldı. Yavaşça açtı ve ağır ağır içinden okudu.

Bitirince İmam Mervezî'nin gözlerine indirdi bakışlarını.

"Eyvallah" dedi "Hele bir de sen söyle gelişinizin sebebini de erenlerim dahi bilsinler."

Önce tereddüt etti İmam Mervezî. Lakin sonra Ahmed Yesevi'nin ısrarcı bakışlarına dayanamadı. Söyledi.

"Mısır'da ve birçok diyarda isminizi işiten, şöhretinize yetişen şeyhler bir araya geldiler. Her nasıl ki, isminizi işitmişlerse, sizinle ilgili daha pek çok da şey işitmişlerdir" dedi ve bekledi biraz.

"Söyle hele..." dedi Ahmed Yesevi. "Ne işitmişlerdir başka?"

"Derler ki: Ahmed Yesevi dergâhında kadın-erkek bir arada zikir çekermiş. İslam'a muhalif hareket edilirmiş. Bizi işin aslını öğrenmek için gönderdiler" dedi.

O an bir sessizlik oldu dergâhın avlusunda. Dervişlerin hepsinin gönülleri buza çaldı sanki. Kimi hiddetlendi, kimi öfkelendi. Lakin Ahmed Yesevi sakindi. Ne hiddetlenmiş, ne yüzündeki tebessüm silinmiş ne de birşey söylemişti.

Bir kez daha baktı İmam Mervezî'nin yüzüne ve daha fazla tebessüm etti.

"Kardeşlerim böyle mi derler?" dedi.

"Böyle derler..." diye cevap verdi Mervezî.

Başkaca birşey söylemedi Ahmed Yesevi. Sadece oğlu İbrahim'e seslendi:

"İbrahim" dedi, "bir hokka, bir tutam da pamuk getir."

Kimse bunu neden söylediğini ve neden istediğini anlamadı, lakin sorgulamadılar da. İbrahim hemen hızlıca gidip taştan yontulmuş bir hokka ve bir tutam da pamuk aldı geldi ve Ahmed Yesevi'ye verdi.

Ahmed Yesevi oğlundan aldığı hokkanın içine yanındaki ocakta yanan ateşten bir parça köz koydu. Sonra diğer elindeki pamuğu da közün üstüne bıraktı ve hokkanın üzerini bir başka taş parçasıyla kapatıp İmam Mervezî'ye uzattı. Mervezî bunun ne olduğunu, ne işe yarayacağını ve bununla ne yapacağını anlamadı ilkin. Ve taaccüple bakındı.

"Bunu götür kardeşlerime ver" dedi "Onlar anlayacaklardır."

İmam Mervezî hayreti arşa dayandığı halde aldı, Ahmed Yesevi'nin uzattığı hokkayı. Ve daha da duramadı. Önündeki ayrandan son bir yudum daha alıp kalktı yerinden. Müsaade istedi ve geldiği gibi yanındaki diğer üç dervişle çıktı dergâhın kapısından.

Dört atlı akıllarında geldiklerinden daha ziyade sorularla düştüler yollara. Cevap bulmaya gelip de soru sorarak gidiyorlardı.

...

Musa Barlas
Bir ömür yetmez maksuda ermeye

ANİDEN TERLER İÇİNDE uyandı uykusundan Musa Barlas. Daha uyuyalı bir saat olmamıştı. İsmail Baray ile konuştuktan sonra aklına kardeşi İsa düşmüş ve uyuya kalmıştı ondan sonra. Belki de o sebeple rüyasında kardeşini görmüştü de, işte şimdi terler içinde ve bütün bedeni kaskatı kesilmiş halde ayılmıştı.

Rüyasında doğduğu köyü görmüştü. Esasında hatırlayamıyordu bile oraları. O kadar küçüktü ki, oradan ayrıldığında. Ama rüyasında görüyordu; demek ki, unutulmuyordu çocuk zihnine kazınanlar.

Çocukluğunun köyündeydi rüyasında Musa Barlas. Ve kendisi dahi çocuktu. Küçücüktü. Kardeşi İsa'nın ellerinden tutmuş bozkırın sarı otları arasında oyunlar oynayan çocukların yanına doğru gidiyorlardı. İsa, abisinin elini sıkı sıkıya tutmuş sanki gitmesin, kendisini yalnız bırakmasın dercesine yapışmıştı ellerine. Musa Barlas kardeşinin yüzüne bakamıyordu hiç. Ya korkuyordu ya da utanıyordu. İki kardeş el ele

tutuşmuşlar ve koşuyorlardı. Biri İsa, biri Musa...

Adımlarını birbirlerine eş atıyorlar, yürüyorlar ve gidiyorlardı. Musa Barlas kardeşinin elinin buz gibi soğuk olduğunu hissetti birden. Sonra aniden adımlarını durdurdu İsa. İleride, tam karşılarında duran bir atlı, onlara bakıyor ve sanki sadece onlar varmış gibi gözlerini hiç ayırmıyordu:

"Bak ağabey" dedi İsa, "Bak seni çağırıyorlar..."

O an bakabildi Musa Barlas kardeşinin yüzüne. Teni buz kesti, sanki dudakları morardı. Zira İsa'nın gözlerinden kanlı yaşlar akıyor, yüzü mora çalıyor, gözleri kararıyordu.

"Ne oldu İsam?" dedi.

"Kimse gelmedi" dedi "Kimse söylemedi, kurtarmadı beni. Kimse Allah var demedi. Kimse Allah dedirtmedi bana..." ve sustu. Ağabeyinin ellerinden ayrıldı elleri ve küçücük başı yanına düştü, sonra bedeni toprağa.

Hemen kardeşinin yanına diz çöktü Musa Barlas. Küçücük, incecik ellerini tuttu. Lakin mecali kalmamış, gözleri kararmış, bedeni sararmıştı. Son birkaç nefesi kalmıştı ciğerinde. Son bir gayret kaldırdı işaret parmağını. Karşıda duran atlıyı gösterdi zorla.

"Seni çağırıyorlar ağabey" dedi.

Ve uyandı Musa Barlas. Bedeni kaskatı, yüzü terler içinde uyandı. Ne edeceğini bilemedi. Bir mana veremedi rüyasına. Lakin İsa'nın yüzü de gitmiyordu gözlerinin önünden. Sanki görmeyen gözlerine kardeşinin resmi yapışmış gibi.

Aniden kalktı yerinden Musa Barlas. Nereye ve nasıl gideceğini hiç düşünmeden odadan dışarı attı kendini. İsa'nın sesi halen dahi kulaklarındaydı sanki.

Yürüdü ve yürüdü. Gözleri kördü, lakin rüya göremez miydi körler? İşte o gördü. Dergâhın kalın duvarlarına yasladı sırtını. Sonra hıçkıra hıçkıra ağladı. Yavaş yavaş çöktü olduğu yere. Dilinde İsa'nın adı, kulağında İsa'nın sesi ve görmeyen gözlerinde yüzü İsa'nın...

Kimbilir kaç vakit öylece kaldı. Neden sonra hemen diz kırdığı duvarın ardında olan odadan sesler işitti. Bir zaman anlamadı ne söylendiğini. Lakin işittiğine göre konuşanlar dört kişiydi. Kimdi bunlar, neden buradaydılar, ne konuşuyorlardı? Bilemedi.

Sonra dinledi bir vakit sesleri. Biri:

"Emanet sendedir Ahmed Yesevi. Vazife senindir. Lakin bir ömür yetmez bu maksuda ermeye. Daha çok vakit gerektir."

Sonra bir başkası:

"Daha çok can gerekir, daha çok eren gerekir."

Ve diğeri sonra:

"Daha çok iman gerekir."

Bunları işitince sanki görebilecekmiş gibi başını sırtını yasladığı duvardaki küçük pencereye doğru çevirdi Musa Barlas. İçeride ne olduğunu, konuşanların kim olduğunu, ne için konuştuğunu anlamadı.

O içeridekileri göremiyordu, lakin onu gördü içerdekiler. Ve onlardan birisi ağır ağır Musa Barlas'ın önünde durduğu pencereye doğru yürüdü. Musa Barlas fark etmedi kendine doğru geleni. Zira göremiyordu. Lakin az sonra yüzüne değen nefesle irkildi. Ve ardından gelen tatlı, ama heybetli ses bir anda ürperti oldu kulaklarında ve teni titredi.

"Göreceksin" dedi sesin sahibi "Göreceksin evlat. Vakti geldiğinde vazifeni yerine getireceksin ve göreceksin. Az kaldı" dedi.

Dondu kaldı birden Musa Barlas. Zihninden dudaklarına manalı bir cümle dahi olsa düşmedi. Konuşamadı, kekeledi.

"Şey" dedi sesi titredi.

"Sen" dedi nefesi kesildi. Konuşamadı.

"Kardeşin" dedi sesin sahibi "Kardeşin kendini kurtaramadı, elinden tutacak birini bulamadı. Senden kendini kurtarmanı istiyor..."

Bu son cümleyi işitince korkudan kanı dondu sanki Musa Barlas'ın. Dermansız ayaklarına kuvvet geldi birden. Kaçarcasına, firar edercesine koştu da gitti. Lakin orada olanlardan üçünün bir başka diyarın ve belki de başka bir âlemin insanları olduğunu ve Ahmed Yesevi ile konuştuğunu hiç bilemedi.

...

Ahmed Yesevi
Aralık 1155, Yesi

TEBESSÜM EDİYORDU AHMED YESEVİ. Yanındaki dervişlerinin gözlerinin içine baka baka ve bir ziya gözlerinden aka aka tebessüm ediyordu. Zira yolu yurt edinip giden dervişlerinden haberler geliyordu. Öyle bir tebessüm ediyordu ki, melekler dahi mesrur oluyordu bu halinden.

Yanında Mansur Ata ve Sûfi Muhammed Danişmend ile bozkırın ortasında bir ağacın hemen yamacında oturmuşlar dervişlerinden gelen haberleri dinliyorlar, dinledikçe kendilerinden geçiyorlar ve kendilerinden geçtikçe kendilerine geliyorlardı.

Ahmed Yesevi ortada oturmuş Sûfi Muhammed Danişmend sağında ve Mansur Ata solunda. İşte tam şimdi Çin diyarına gitmiş bir dervişinden gelen haberi dinliyordular karşılarında diz kırıp oturmuş dervişin lisanından.

"Çin ellerinde" diyordu derviş. "Bir Yesevi dergâhı kurulmuştur. Öyle olmuştur ki; ateşe uçan pervaneler gibi etrafını sarmıştır insanlar. Ezanlar çınlamaktadır ta Çin semalarında.

Eri, hatunu, balası İslam namına ter akıtmaktadır. Bir seneden az vakitte beş er, yedi hatun İslam'la nurlanmış, şahadet getirip de onurlanmıştır..." diyordu.

O söyledikçe gözlerinin içi gülüyordu Ahmed Yesevi'nin. Tebessümü dahi tebessüm ediyordu. Sonra bir doluyordu gözleri, ağır ağır boşalıyordu. Hayalini baştan yeniden kuruyor, hayal ediyor, gerçek olduğu için Allah'a şükrediyordu.

"İşittiniz mi canlar?" dedi Mansur ile Muhammed Danişmend'e dönüp "İşittiniz mi beş er, yedi hatun Müslüman olmuş diyor. Hayalim gerçek olmuş diyor. İşittiniz mi?"

Hepsi işitiyor ve sevinçten ağlıyor hepsi. Sonra haberi getiren o derviş gidiyor ve bir başkası gelip diz kırıyor onun kalktığı yere.

"Rum ellerinde" diyor "Anadolu'da Asya'dan göçüp de giden neredeyse her boyun yanında bir gönül eri derviş vardır. Her biri sanki toprağı bezeyen güller gibi onlarca dergâh açmıştır. Anadolu Müslümandır gayrı. Müslümanlar Anadolu'dadır."

Elleri titriyor Ahmed Yesevi'nin, gözleri titriyor. Titreyen sağ elini boynuna götürüyor sonra. Bir mahfaza içinde boynuna astığı hurma çekirdeğini avuçluyor. Sanıyor ki Asr-ı Saadete dönmüş, sanıyor ki az evvel Hz. Peygamberi görmüş ve sanıyor ki, çorak topraklar hepten gülmüş.

Ve o derviş de kalkıyor diz kırdığı yerden. Bir başkası geliyor ve sonra bir başkası ve dahası. Sibirya'dan, Balkan'dan, Hazar'dan, Ural'dan, Hint'ten...

Ve yanında oturanlara dönüyor Ahmed Yesevi.

"Görüyor musunuz?" diyor, "Görüyor musunuz uzaklar yakın oluyor..."

...

Daha bir hayli zaman oturdukları yerde gelen dervişleri dinlediler. Dinlediler, sevindiler, tebessüm ettiler, hayal ettiler...

Sonra yanındakilerin yüzlerine bakmadan konuştu Ahmed Yesevi:

"Allah nasip ediyor, görüyorsunuz ya! Oluyor işte. İsmini bilmediğimiz, hiç gidip de görmediğimiz yerlerde hayalimiz gerçek oluyor. Lakin bir ömür yermez bu hayale. Ben bu yolda ölünce siz devam edeceksiniz yürümeye. Zira yol çok uzundur, lakin ömür mahdut."

Şeyhinin gözlerine bakıyor Sûfi Muhammed Danişmend. Aklına geleni sormaya ar ediyor, tereddüt ediyor söylemeye. Ama dayanamıyor:

"Şeyhim" diyor, "Bu gidiş hep sürer mi, gidenler yoksa döner mi geri, maksat tamam olmadan biter mi yoksa?"

"Onlar oraya dönmeye gitmediler ki! Onlar toprak için, mal için, şöhret için gitmediler ki! Can almaya değil can vermeye gitti onlar. İnanın ki, can almaya gidenlerin canını alırlar elbet bir gün, lakin can vermeye gidenlere canını verir insanlar. Ellerinde kılıçlarla değil dillerinde dualarla gittiler onlar. Bilin ki, elinde kılıç olanlar elbet bir gün gittikleri yerden gerisin geri gönderilirler, lakin dillerinde dualarla gidenlerin mezarları dahi o diyarlara bekçi olur da kalır. Ne vakit ki, bu gayeden vazgeçerler, işte o vakit bitmeden yarım kalır bu hayal."

Daha sözünü bitirmemişti Ahmed Yesevi. Daha diyecekleri vardı. Ama bir atlı onlara doğru sanki vakti atının nalına takmış gibi, kısrağın ciğerlerini çatlatır gibi geliyordu. Sanırsın ardından gelen düşmandan kaçıyor, arkasında bir mahlûk var da ateş saçıyor. Zamanı ve mekânı yırtarcasına geldi atlı ve önlerinde durdu hemen.

Hemen indi atından. Selam dahi vermedi, veremedi belki de. Gözleri sanki ağlamaktan kana dönmüş, yüzü solmuş, teninin rengi sönmüş. İndi atından ve başka hiçbir şey söylemeden ve söyleyemeden Ahmed Yesevi'nin gözlerine bakamadan:

"Şeyhim" dedi yutkundu sonra. Konuşamıyor muydu? Ha-

yırlı bir haber değildi belli ki dilinde taşıdığı, yüreğinde sakladığı hayırlı bir haber değildi.

"Şeyhim" dedi tekrar "Oğlunuz" dedi bir kez daha yutkundu. "Oğlunuz, İbrahim..." dedi ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı olduğu yerde.

Birden gönlüne bir darlık geldi Ahmed Yesevi'nin, yüreği sıkıştı, nefesi daraldı, gözlerinin feri söndü. "Ne oldu?" bile diyemedi. Tek kelam edemedi.

Lakin Mansur gelen atlıyı tuttu omuzlarından.

"Ne olmuş?" dedi, "İbrahim'e ne olmuş?"

Ağlamaktan gözlerini açamıyordu gelen atlı. Konuşuyor lakin hıçkırıklardan dediği anlaşılmıyordu.

"Savranlılar" dedi atlı "Savranlılar İbrahim'e kıymışlar."

Bir kaynar ateş döküldü hepsinin başına. Ciğerlerine güneş indi, gözlerine yaş yürüdü. Akılları uçtu başlarından. Ciğerleri büryan oldu yandı sanki.

"Ne dersin sen?" dedi ve atlının boynuna yapıştı Sûfi Muhammed Danişmend. "Sen ne dersin?"

Hiç cevap vermedi atlı. Sadece aklını yitirmişler gibi göğsüne vura vura ağladı.

Hiç konuşmadı Ahmed Yesevi. Tek kelam olsa etmedi. Yanındaki dervişleriyle kalktı oturduğu yerden. Hızlı adımlarla dergâha doğru yürüdüler. Lakin bu kadar uzun muydu bu yol? Gidiliyor, lakin bitmiyordu?

Dergâhın kapısından girince bir feryattır işittiler içeriden. Dervişler habere dayanamamış, gözlerinden akan yaş dillerindeki ağıtlara karışmış ağlıyorlardı. Halen dahi konuşmuyordu Ahmed Yesevi. Ama yürüyemiyordu sanki. Gönlüne bir ağırlık çökmüş. Evlat acısı ciğerine gömülmüştü. Birden çöktü olduğu yere. Yığılır gibi düştü sanki. Ama hiç ah etmedi, lanet etmedi hiç.

Dervişler etrafına yığıldılar hemen. Hepsinin gözünden sicim gibi yaşlar, göğüslerine kadar inmiş dertli başlar.

Mansur bir feryatla bağırdı dervişlere:

"Ne olmuş? Nasıl olmuş? Neden olmuş?"

Dervişlerden iri yarı, cevval ve o denli hiddetli biri gözlerindeki yaşı öfkesine katmış halde konuşmaya başladı.

"İbrahim" dedi bir feryat yükseldi dergâhtaki dervişlerden. "İbrahim bir ağacın dibinde yalnız başına otururmuş. Bu Savranlıların eskiden kalma husumetleri cana gelmiş, İbrahim'i böyle yalnız görünce. Gelip tutmuşlar kollarından. Evvela suya basmışlar boğmak için. Olmayınca başını ayırmışlar gövdesinden, bir peşkire sarıp göndermişler..." deyince gözleri karardı Mansur'un. Hiddeti arşa dayandı. Hem ağlıyor, hem bunu edenleri bulup da canlarını almak için yeminler ediyordu.

Ahmed Yesevi halen dahi kalkamamıştı oturduğu yerden. Önce etrafına bakındı. Sonra gözü yaşlı dervişlere değdirdi gözlerini. Neden sonra gözüne ötedeki binek taşının üzerinde duran kanlı peşkir değdi. Belli ki İbrahim'in kesik başını getirdikleri peşkir bu idi. Can paresi candan geçmiş idi.

Zorla da olsa kalktı oturduğu yerden Ahmed Yesevi. Kimsenin gözüne bakmadan ve konuşmadan kimseyle mescide doğru yürüdü. Ağlıyor, lakin kimseye göstermiyordu gözünden akan yaşları. O haliyle ve bükülmüş beliyle, sırtında taze evlat asısıyla mescidin kapısından içeri girdi.

Kimse ne olduğunu anlamıyordu. Neden konuşmuyordu Ahmed Yesevi? Neden birşey söylemiyordu? Ne edeceklerdi şimdi? Bilmiyorlardı.

Mansur haberi getiren atlıya döndü:

"Nerededir şimdi bu Savranlılar?"

Cevap veremedi atlı. Bilmiyordu zira. Bilse dahi söylemeye gücü yetmiyordu.

Sinelerini dövdüler, ağladılar, inlediler; lakin Ahmed Yesevi'yi beklediler.

Bir vakit sonra mescidin kapısında göründü Ahmed Ye-

sevi. Sanki birkaç ömür daha yaşlanmış ve sanki sakalındaki son siyah teller dahi ağarmış çıktı mescidin kapısından. Ve fazla yürüyemedi. Hemen kapının yanındaki bir taşın üzerine oturdu ve kan kızılı gözlerini kaldırdı dervişlerine. Birkaç kez dilinin ucuna kadar gelen sözleri al baştan kurdu. Yutkundu, titredi. Ve sanki ağlar gibi birkaç cümle söyledi:

"Bu gaye uğruna, bu dava uğruna bir değil bin İbrahim feda olsun" dedi ve inler gibi bir ses yükseldi dervişlerin hançeresinden:

"Allahu ekber!"

"Gidin" dedi Ahmed Yesevi, "Gidin İbrahim'e kıyanı bulun."

Gözlerini hiddet bürüdü dervişlerin. Kiminin elleri kılıçlarına gitti. Zira şeyhin 'Bulun, öldürün' demesini bekliyorlar. O der demez de kılıçlarına sarılıp gitmeyi murad ediyorlardı. Gözlerindeki hiddetle ve belki de nefretle beklediler. Ve devam etti Ahmed Yesevi:

"Ben ömrümde en fazla iki şeyi sevdim. Biri oğlum İbrahim biri de yörük kıratım" dedi "Gidin, bulun İbrahimime kıyanı. Ona deyin ki, yörük kıratımı ona hediye ettim."

Bir sessizlik çöktü dergâhın üstüne. Bu son sözü işiten taş olsa ağlardı. Ve öyle oldu. Bütün gözler ağladı bu sözü işitince. Gökte melekler ağladı. Başı eğildi bütün dervişlerin. Lakin Ahmed Yesevi başı dik, gözü ıraklarda. Son kez tekrarladı dediğini:

"Gidin, bulun İbrahim'ime kıyanı. Ona deyin ki yörük kıratımı ona hediye ettim."

...

Menkıbe
İbrahim'in Ölümü

Ahmed Yesevi'nin İbrahim adında bir oğlu vardı, bir de güzel bir atı.[5] *Buyurmuşlardı ki; Her kim çocuğumun ölüm haberini getirirse, atımı o haberi getirene şükrane olarak vereyim." Savran halkı bu haberi duyunca çok sevindiler.*

Bir gün Ahmed Yesevi'nin biricik oğlu İbrahim'i bir ağacın dibinde uykuda bulup başını kestiler ve İbrahim'in kesik başını bir havluya sararak Ahmed Yesevi'nin önüne getirip bırakıverdiler. Ahmed Yesevi getirenlere "Bu getirdiğiniz nedir?" diye sordu. Savranlılar getirdiklerinin 'yeni yetişmiş, turfanda kavun olduğunu' söylediler. Ahmed Yesevi Savranlıların yaptıkları işi anlamakla beraber yine de vaat ettiği atı verdi.

. . .

Hâkim Ata'nın Ahmed Yesevi'nin oğlu İbrahim'e yazdığı şiirden bir kısım:

Savran halkı İbrahim'in yolunu kesti
Öfkelenip cehalet ile suya bastı
Su içinde İbrahim'in başını kesti
Eli kuruyup katılaştı, bilin dostlarım

[5] *Yazarın notu: Muhtemelen fedakârlık ile ilgili bir sohbet esnasında.*

...

Allah'ı zikrederdi haber ulaştı
Sultan Ahmed duyup kendinden geçti
Bir ah çekti arştan göğe ulaştı
Siz de işitip feryad edin dostlarım

...

Musa Barlas
İki hikâyenin bir olduğu vakit

SABAHA DEĞİN BİR DAMLA uyku düşmedi Musa Barlas'ın gözüne. Gönlüne bir an olsun ferahlık ilişmedi. Kardeşini düşündü, onun yalnızlığına yandı. Sonra kendi derdi dert oldu sinesine. Kendini nasıl kurtaracaktı, kim tutacaktı ellerinden? Gönlünü kim okşayacaktı? Çok günahı vardı, bir değildi ki? Bilmiyordu, lakin bin günahı bir kabul eden sonra da onu affeden Biri vardı.

Peki ya o sırtını yasladığı duvarın ardından onunla konuşan o adam kimdi? Ne konuşuluyordu orada? Ne demek istemişti? Neden söylemişti? Vazifesi neydi?

Zihni bir sual harmanıydı. Gönlü bulamadığı cevaplardan yorgun. Bütün gece sabaha değin bu soruları, bilmediği cevapları, olanları, olmayanları düşündü.

Güneş doğalı birkaç saat olmuştu, lakin Musa Barlas henüz kendine gelememiş, zihnine bir azap kervanı gibi çöken sorulara cevap verememişti.

Uzandığı sedirde iki büklüm halde yatıyor, görmeyen göz-

leriyle karanlığa bakıyor ve hep karşısında kardeşi İsa'yı görüyordu. Sonra Ahmed Yesevi türbesini Emir Timur'un emriyle gözetlediği o an geldi zihnine. O garip adamın peşinden halvethanenin kapısının önüne gidişi, baktığı yerlerde o garip adamı seyredişi ve kendinden geçişi...

Sonra gözlerinin görmeyişi, bir atın üzerinde buralara kadar gelişi, hepsi. Anlatılanlara ve anladıklarına göre asırlar evveline Ahmed Yesevi'nin vaktine gelmişti. Dervişler öyle söylemişti. Ve inanmıştı onlara. Lakin inanabilmiş miydi gerçekten? Olamazdı, lakin oluyordu sanki. Aklını mı yitirmişti, bir oyunun içine mi girmişti? Neydi? Ne olmuştu? Nedendi?

Daha çok soru sorsa kendinden geçecek, aklını yitirecek, belki de gönlü dayanamayacak, oracıkta ölecekti.

Yattığı sedirde kıvrandı durdu Musa Barlas. Kara sakallarına yaşlar indi. Ne oluyordu kendine bilemedi. Kendiyle bir savaş içindeydi.

Neden sonra ansızın bir ses işitti. Sonra bir ses daha ve bir ses daha sonra. Birileri feryad ediyor, ağlıyor, inliyordu sanki. İyice bir dinledi. Evet, ağlıyordu birileri ve sesler gittikçe artıyordu. Feryatlar kopuyordu sanki. Ve sanki yüzlerce insan hep birden ağlıyordu. İlkin hayal sandı, rüya sandı. Gerçek olduğunu anladı sonra. Hemen fırlar gibi doğruldu sedirde. Ne olduğunu anlamaya çalıştı, lakin bir mana veremedi bu seslere.

"Bu hal ne haldir? Neler oluyor derviş?" diye seslendi İsmail Baray odada sanarak. Ama bir cevap gelmedi. Yine ve yine seslendi:

"Derviş..." dedi, lakin yine ses yoktu. İşittiği şey sadece ah u vaha karışmış feryatlardı.

Hemen kalktı yattığı sedirden. Hızlıca odadan dışarı çıktı. Birkaç dervişe çarptı çıkar çıkmaz. Bu ne kalabalıktı ki, her adımında birine değiyor ve her değdiği dervişten bir hıçkırık işitiyordu. Bilemedi ne olduğunu, kimseye birşey diyemedi. Sadece yürüdü. Gittikçe artıyordu feryatlar. Sesler gittikçe

yükseliyordu. Ve dervişler ağlıyordu belli ki. Bütün dervişleri yara yara yürüdü, görmeyen gözlerinin yerine elleriyle baka baka yürüdü ve dergâhın avlusuna kadar geldi. Daha yürüyecekti belki, lakin işitmeseydi o sesi. Konuşan kimdi ne olmuştu? Neden ağlıyordu dervişler ve neden yasa bürünmüşler? Birden dondu kaldı olduğu yerde. Zira bu ses dün gece yaslandığı duvarın ardından kendisiyle konuşan adamın sesiydi.

"Ben ömrümde en fazla iki şeyi sevdim. Biri oğlum İbrahim biri de yörük kıratım" diyordu sesin sahibi, "Gidin, bulun İbrahim'ime kıyanı. Ona deyin ki; yörük kıratımı ona hediye ettim."

Birden tekbirlere karışmış bir feryad daha yükseldi dergâhtan. Musa Barlas anlamadı ne olduğunu. Kim ölmüştü? Kimdi İbrahim? Hemen yanındaki bir dervişin koluna yapıştı.

"Ne olmuş?" dedi "Kim ölmüş?"

Hıçkırmaktan konuşamıyordu derviş. Söz söyleyemiyordu. Zorla ve bir çırpıda çıktı dudağından sözler:

"İbrahim" dedi "Şeyh Ahmed Yesevi'nin oğlu İbrahim'i şehit ettiler..."

Bir taş oldu sanki Musa Barlas. Dondu kaldı. Bu konuşan Ahmed Yesevi miydi yani? Onun oğlunu mu öldürmüşlerdi? Ne haldi? Kalbi hızlı hızlı çarpmaya başladı. Başı döndü, zihni bulandı. Ve yığıldı kaldı olduğu yere.

Bu an ki iki hikâyenin bir olduğu vakitti...

...

Ahmed Yesevi
Aralık 1156, Yesi

ZAMAN ÜMMET İÇİN AKIYORDU. Bozkırın yiğit insanlarının tarih serüveninde, devlet yıkılsa da, millet ayakta kalıyordu. Zira imanları vardı ve iman asla yıkılmıyor, yok olmuyor, ölmüyor ve tükenmiyordu. İnanmak samimiyet işiydi ve Ahmed Yesevi dörtbir yana saldığı dervişlere bu samimiyeti öğretiyor, halka Hakkı gönüllerine girerek öğretsinler istiyordu. Ve öyle de olmuştu. Ahmed Yesevi'nin yarım asır evvel Peygamber emanetini Arslan Baba'dan aldığı gün gördüğü rüya gerçek oluyordu. Her yanda ezan sesleri, cihan yekpare bir mescitti. Ama daha vardı, evlat babadan ileri gitse gerekti.

Artık iyiden iyiye yaşlanmıştı Ahmed Yesevi. Hz. Peygamberin bu dünyayı terk edip de öte âleme göçtüğü yaştaydı. Yani ki öldüğü yaştaydı Peygamberin. Evladı İbrahim'in acısından sonra az konuşur olmuş, yalnızca dergâhında vaaz ederken cana geliyordu lisanı. Sonrasını hep ibadetle, taatle, zikirle geçiriyor, çok uzaklarda el açan kardeşlerine dualar ediyordu.

Çoğu vakit tek başına dergâhının hemen yanındaki küçük

odasında kepçe, kaşık keşkül yonuyor. Bunları gelen gönül erlerine, misafirlerine hediye ediyordu. Ve bu kaşıkları alanların hepsi bir mübarek hediye gibi onu saklıyorlardı. Bazen de uçsuz bucaksız bozkıra çıkıyor, uzaklara bakıyor, bilmediği yerlerin hayaline dalıyordu.

Dergâhtaki işlerinin çoğunu evladı bildiği Mansur ile Sûfi Muhammed Danişmend'e bırakmıştı. Artık hayal onların hayaliydi ve Allah yardım edecekti elbet. Doğu'dan doğan güneş batıya da gidecekti elbet, birileri muhakkak götürecekti. Sonra kuzeye ve güneye ve neresi varsa âlemde oralara değecekti ışığı. Bir kandile ateş vermişti ya, o ateşini birileri uzaklara götürecek ve karanlık olan neresi varsa oraları aydınlık edecekti.

Bir gün yine yalnız başına bozkıra doğru yürüdü. Yanında kimsecikler yoktu. Bir vakit öylece gitti, tefekküre daldı. Ağaçlara, sulara, toprağa, göğe, buluta baktı. Âlemi seyretti bir âdem, bedeni içinde. Sonra zihnine bir cümle geldi de düştü. "Ben" dedi kendi kendine, "bütün ömür boyunca Allah'ı aradım da durdum. Her yerin ve herşeyin sahibi O idi işte. Her yer Onun mekânı, lakin O lâmekân içindeydi" dedi.

Ve yine yürüdü, gitti, gezindi, bakındı her yere. Az ötede bir düzlük bulunca sırtından haki yeşil cübbesini çıkardı. Katladı, serdi yere. Başındaki sarığını çıkardı sonra. Halen dahi babasından kalan börkü vardı içinde. Diz çöktü de yere serdiği cübbesinin üzerine oturdu. Sonra zihninden ayetler okudu. O ayetlerle Müslüman bir dünyayı zihninde dokudu. Hayallere daldı, gerçek oldu hayalleri. Sonra al baştan yeniden hayaller kurdu.

Başını öne eğdi sonra. Gözlerini kapadı. Dilinden dualarını hiç düşürmeden bir rüyaya dalar gibi gündüz gözüne bir gerçeğe daldı. Geçmeden kendinden ve uyumadan bir rüyaya düştü.

Kendini uzak, çok uzak, hiç bilmediği bir yerde gördü. De-

nizin kıyısında, yedi tepeli bir şehirde bir kalabalığın içindeydi. Gördüğü hiçbir yere benzemiyordu burası, gittiği hiçbir yere benzemiyordu. 'Allah' diye diye askerler geçiyordu önünden. Kocaman bir mabedin içinde kara sakallı, kartal burunlu, genç ve inanmış bir hükümdar sanki gökkubbeyi titretir gibi 'elhamdülillah' diyordu. Bu genç adam kimdi, burası neresiydi, bilmiyordu Ahmed Yesevi lakin gönlüne bir ferahlık düştü birden, derdi sinesinden sökün etti, gitti.

Sonra açtı gözlerini. Bu bir rüya değildi, gerçek miydi? Olmuş muydu? Oluyor muydu yoksa şimdi? Olacaktı. Gün gelecek kara yağız, kara sakallı bir genç yedi tepeli şehri Müslüman edecekti. Olacaktı. Etrafına bakındı Ahmed Yesevi. Yesi'ye güneş sanki ilk kez doğuyordu. O kadar güzel miydi burası? Bilmiyordu. İçi rahatladı, tebessüm etti hatta.

Neden sonra uzaktaki tepenin ardından bir adamın koşa koşa geldiğini gördü. Sanki bir düşmanından kaçar gibi geliyordu adam. Ahmed Yesevi korkacak yaşlarını çoktan geçmişti. Bekledi. Sadece ve yalnızca adamın gelmesini bekledi.

Adam gelip de Ahmed Yesevi'nin gözlerine bakınca iki gözünden sicim gibi yaşlar dökülmeye başladı. Zira adamın önünden kaçıp da geldiği bir düşman değil de vicdanıydı. Ve insan vicdanından ne etse de kaçamazdı. Tanımıştı bu adamı Ahmed Yesevi. Bu gelen oğlu İbrahim'in canına kıyan, onun o güzel başını bedeninden ayıran Savranlıydı. Tanıdı. Lakin ses etmedi, söylemedi. Ama bir sızı yüreğinin ta derininde bir yarayı çatlatır gibi baş verdi.

Ahmed Yesevi'nin önünde diz kırdı adam.

"Ben" dedi, "çok günah ettim, çok yaktım canını. Bilmedim, bilemedim. Affet beni, sen affet ki; Allah dahi affetsin..."

Adama bir kez daha baktı Ahmed Yesevi. Oğlu İbrahim ile aynı yaşlarda olmalıydı. Daha gencecikti. Yazıktı, nasıl etmişti bu ettiğini? Bilemedi. Üzüldü bu garibe. Cehaletine, gafletine üzüldü. Sonra kalktı oturduğu yerden. Sarığını aldı başına ge-

çirdi tekrar. Ve cübbesini yerden aldı giydi tekrar üstüne. Sonra o gelen genç adama doğru yürüdü. Tam karşı karşıyaydılar şimdi aralarında bir ayak boyu desen mesafe yoktu. Birden sağ elini gencin omzuna koydu Ahmed Yesevi. Ve kulağına doğru, sessiz ve tek tek fısıldadı:

"Ben unuttum. Öyle unuttum ki unutmayı dahi unuttum" dedi ve ardına bakmadan ve öylece bırakıp o genci, dergâhına doğru yürüdü.

...

Kalabalığın içinden geçe geçe yürüdü Ahmed Yesevi. Toprak bir yolun kenarına kurulmuş, yerlerde tacirler oturmuş bir pazarın yerlere serilmiş sergileri arasında yürüdü ve genç, yaşlı, çocuk kimi görse ya selam veriyor ya başını okşuyor. Sanki son kez görüyormuş gibi etrafa bakınıyor, her yere nazar kılıyordu. Herkesle sanki helalleşir gibi kelam ediyor, gördüğüne bir kez daha görmediğine görmek için ve görünmek için bakıyordu. Kimse neden olduğunu anlamadı, lakin şeyhte bir başka hal vardı.

Dergâhın önüne geldiğinde kıble tarafında bir yerde ayakta durdu. Kıbleye doğru çevirdi başını sonra. Gözleri yine uzaklarda. Bir zaman öyle bekledi. Neden sonra dervişlerine seslendi. Sûfi Muhammed Danişmend koştu da geldi yanına.

"Buyur şeyhim" dedi.

"Evlat" dedi Ahmed Yesevi, "iş görür, güçlü kuvvetli dervişlerimizden çağır da gelsinler."

Hemen gitti Sûfi Muhammed Danişmend. "Nedir, nedendir?" diye bile sormadan hemen dervişleri çağırmaya koştu. Bir zaman sonra yanında birkaç dervişle geri döndü. Hepsi tek sıra dizilmiş Ahmed Yesevi'nin dudaklarından dökülecek kelimeleri bekliyorlardı. Hepsinin yüzüne tebessümle baktı Ahmed Yesevi. Sonra hepsine hitaben:

"Benim için birşey yapar mısınız?" diye sual etti.

Baş kesti bütün dervişler. Ki bu eyvallah demek ve kabul etmekti.

"Buraya, tam buraya üç arşın boyunda bir çukur kazın. Merdivenle inilsin içine. Sonra oradan gidilen bir hücre yapın."

Dervişler bir kez daha baş kestiler. Kimse itiraz etmedi. Lakin bu yapacaklarının hikmetini anlayamadı hiçbiri. Hemen koşuştular. Kimi kazma aldı eline, kimi bir kürek buldu, kimi taş taşıdı. Hemen koyuldular işe. Sual etmeden, neden demeden teslim oldular.

Yalnızca Sûfi Muhammed Danişmend utana sıkıla yaklaşıp Ahmed Yesevi'nin yanına:

"Nedendir efendim?" dedi, "Bu çukur da nedendir?"

"Vaktidir evlat" dedi Ahmed Yesevi. Daha da birşey söylemedi Sûfi Muhammed Danişmend'e. Lakin kendi kendine ve içinde tekrar etti:

"Hz Peygamberin altmış üç sene ayak bastığı toprağın üstünde ben daha fazla duramam. Ondan daha çok yaşamış olmaktan ar ederim."

...

Dervişler bir hafta boyunca gece demeden gündüz demeden Hoca Ahmed Yesevi'nin arzusunu yerine getirmek için çalıştılar. Bir hafta sonra işleri tamama erdi ve şeyhin istediğini yapmış oldular. İşleri birince Mansur Hoca Ahmed Yesevi'ye haber vermek için hanesine gitti. Şeyh kapının önünde oturmuş Kur'ân-ı Kerim okuyor Ayşe Hoştaç Hatun ise yanında onu dinliyordu. Bir zaman kapının önünde bekledi Mansur. Neden sonra Ahmed Yesevi'nin sustuğunu işitince destur isteyip yanlarına gitti.

"Şeyhim" dedi "dileğiniz tamam olmuştur. Dervişler dergâhın kıble tarafına dilediğiniz hücreyi hazırladılar..."

"Eyvallah" dedi sevindi Ahmed Yesevi. Sonra elindeki

Kur'ân-ı Kerim'i öpüp başına koydu üç kez ve hatununa uzattı. Kalktı yerinden ve Mansur'a bakıp:

"Şu ibriği de al, gel Mansurum" dedi hemen ileride duran ibriği işaret ederek.

Mansur yürüdü peşisıra. Ahmed Yesevi gidip ilerideki abdest taşının üzerine oturdu.

"Besmele çek de dök evladım" dedi sonra Mansur'a.

Mansur ağır ağır döktü suyu ibrikten Ahmed Yesevi ağır abdest aldı. Sanki babasının ona abdest almayı öğrettiği ilk gün gibi, ilk kez abdest alır gibi, ilk kez güler gibi ve ilk kez sever gibi... Mansur yavaş yavaş döktü suyu ve Ahmed Yesevi yavaş yavaş abdest aldı.

Ayaklarını da yıkayıp abdestini bitirince doğruldu oturduğu abdest taşının üzerinden. Sonra kendi kendine "Allah bilir bu abdestin namazını nerelerde kılacağız?" dedi ve hanesine doğru yürüdü ve girdi kapıdan içeri.

Bir vakit sonra üzerinde sütten beyaz bir cübbe, başında beyazdan beyaz bir sarık olduğu halde çıktı kapıdan. Sanki kefenini giymiş gibi, gider gibi çıktı. Ve geldi Mansur'un yanına.

"Haydi, evlat" dedi "Haydi gidelim."

Ve gittiler. Rüzgârı arkalarına alıp gittiler.

Bütün dervişler dergâhın önünde Ahmed Yesevi'yi bekliyorlardı. Hepsinin zihninde bir sual vardı. Bu kazdıkları yer ne içindi, ne olacaktı? Bilmiyorlardı ama öğreneceklerdi.

Az sonra önde Ahmed Yesevi ve ardında Mansur çıkıp geldiler. Şeyh beyazlar içinde sanki bu alemden bir adem değil gibiydi. Geldi ve dervişlerinin önünde durdu. Ya çok kelam etmeye mecali yoktu ya da etmemesi gerekiyordu. Sadece iki cümle söyledi:

"Dervişlerim, erlerim, erenlerim" dedi. "Bundan sonra dergâh size emanettir. Ve bilin ki; bundan gayrı benim hanem, kazdığınız yerdir" dedi ve yeraltına kazdırdığı hücresine yürüdü. Ne ardına baktı bir kez ne de bir başka şey söyledi. Sadece

bir besmele çekti hücresinin merdivenine ilk adımını attığında ve cümle düştü asırlar evvelinden gönlüne:

"Ölmeden evvel ölmek gerekti"

...

Menkıbe
Ölmeden Evvel Ölmek

Ahmed Yesevi daha çocukluğundan beri Hz. Peygamberin hiçbir sahih sünnetini yerine getirmekten geri kalmamıştı. Bu yüzden altmışüç (miladi altmışbir) yaşına gelir gelmez Hz. Peygamberin o yaşta bu fani dünyadan göçtüğü için Ahmed Yesevi de o sünneti de yerine getirmek niyetiyle kendi bedenini yeraltına gizlemek istedi.

Emri ile dervişler dergâhının bir tarafında merdivenle inilen bir kuyu kazdılar. Kuyunun dibinde bir yol açıp sonunda ham kerpiçten bir hücre yaptılar. Hz. Hızır ve Hz. İlyas'ın himmetleri de yardımcı olduğu için yüzlerce yıldır bu çilehaneye hiçbir şey olmamıştır.

Ahmed Yesevi yeraltı hücresinin ilerisinde kabir şeklinde bir yer ayırıp kendisine mekân yaptı. Lahdi andıran o daracık yerde zikrettikçe dizleri göğüslerine sürte sürte her iki göğsü de delinip yaralanmıştı. Bundan dolayı kendilerine 'serhalka-i sînerişân' da derler.

Ahmed Yesevi bugün Yesi'de dolaşan rivayetlere göre yüz yirmi-yüzyirmibeş; diğer bir rivayete göre ise yüzotuzüç yaşına kadar ömrünü o dar çilehanede tıpkı ashab-ı kubur gibi riyazet, ibadet ve mücahede ile geçirmiştir.

Ahmed Yesevi/Musa Barlas
Sen Uyumayı Ölmek Zannetmişsin

AHMED YESEVİ SÜNNETE uyup da girdiği yeraltındaki daracık hücresinde iki büklüm halde ibadet ediyor, gecesini gündüz bilip murakabe ve zikir ile vakit bekliyordu. Yalnızca Cuma günleri namaz kılmak için çıktığı hücreden gelen dervişlerine vaazlar veriyor, onlara nasihat ediyor ve uzak ellerden haberler alıyordu.

Yine böyle bir gün Sûfi Muhammed Danişmend, Ahmed Yesevi'nin hücresinde şeyhiyle sohbet etmiş ve çıkıyordu ki ardından seslendi Ahmed Yesevi:

"Evladım" dedi, "vakit gelmiştir. Misafirimizi çağır da uyansın uykusundan..."

Başını önüne eğdi Sûfi Muhammed Danişmend. Şeyhinin ne demek istediğini anlamıştı. Hiç ardına dönmeden çıktı halvethane hücresinin merdivenlerinden. Sonra tahta kapısını örttü hücrenin ve dergâhın cümle kapısından girip Musa Barlas'ın olduğu hücreye gitti.

Akşam vaktiydi ve her zamankinden karanlıktı sanki se-

ma. Odaya girdiğinde Musa Barlas'ı namaz kılar halde buldu. Sevindi. Bir vakit namazının bitmesini bekledi. Musa Barlas selam verince:

"Kimdir o?" dedi.

"Benim" dedi, "Ben Muhammed Danişmend."

"Hoşgeldin derviş baba" dedi Musa Barlas.

"Hoş gördük" dedi Sûfi Muhammed Danişmend ve ekledi "Müjdeler olsun evlat. Vakit geldi."

"Neyin vakti?" dedi Musa Barlas.

"Sual etme" dedi Sûfi Muhammed Danişmend "Gel benimle..."

Musa Barlas namaz kıldığı yerden doğruldu. Sûfi Muhammed Danişmend koluna girdi onun. Aldı götürdü. Odadan çıkıp avluyu geçtiler. Dergâhın cümle kapısının hemen yanında durdu Sûfi Muhammed Danişmend.

"Evlat" dedi, "Şeyhimiz Ahmed Yesevi seni çağırdılar..."

"Nasıl?" dedi Musa Barlas, "Nasıl? Ahmed Yesevi mi? Beni mi?"

Şaşkındı Musa Barlas. Zira inanmaya çalıştığı, kendiyle savaştığı gerçek oluyordu. Ya da öyle söylüyorlardı. İnanamadı.

"Derviş" dedi, "Vallahi ben dersimi aldım. Allah aşkına bu hal ne hal ise bitsin gayrı. Aklımı elden vereceğim."

"Bitiyor" dedi Sûfi Muhammed Danişmend. Ve Musa Barlas'ın kolundan tutup halvethanenin kapısına kadar getirdi.

"Bak evlat" dedi sonra. "Kapıdan girdikten sonra her basamakta besmele çek. Zira her ne olacaksa Onun adıyla olsun" dedi ve açtı kapıyı.

Musa Barlas ne olduğunu anlayamadan girdi kapıdan içeri. Sûfi Muhammed Danişmend'in dediği gibi yaptı. Her basamakta besmele çekti, her basamakta biraz daha rahatladı. Sonra üçüncü besmelesini çekmişti ki, gözlerine derinden bir ışık değdi sanki. Sanki bir ışık görür gibiydi. Sonra bir besmele daha çekti daha bir aydınlandı gözleri, sonra bir besmele da-

ha ve bir besmele daha sonra. Görüyordu işte. Nasıl oluyordu bunlar?

Birkaç adım attı. Sonra bir ufacık kapı çıktı karşısına. Eğildi geçti oradan. Başını kaldırdı da kerpiçten tavana değdi. O kadar alçak ve o kadar küçüktü. Neden sonra bembeyaz giysiler giymiş, beyaz tenli, beyaz sakallı bir adam gördü karşısında. Gönlü yerinden çıkacak gibi oldu. Zira karşısında duran adam sanki safi nurdu. Bir ışık hevengi gözlerinden gönlüne doğru akıyordu. Uzun vakittir görmeyen gözleri bu denli fazla nura dayanamamış kararmış ve kamaşmıştı. Korktu bir an ve hatta gerisin geri gitmek istedi, lakin yapamıyordu. Sanki ayakları o istemese de ileri gidiyor ve sanki birşey onu kendine çekiyordu. Gözlerinin artık görebildiğine mi şaşırmalıydı, yoksa bu başına gelenlere mi, yahut şu karşısında duran adama mı?

Aklı bulandı iyiden iyiye, bütün gönlünü bir korku sardı. Bu gördüğü adam kimdi, Ahmed Yesevi bu muydu? Neden ona bakmıyordu hiç? Öylece oturmuş Kur'ân okuyordu. Bir kandil yanıyordu kenarda ve onun sarı ışığı aydınlatıyordu odayı. Hayal miydi, rüya mıydı? İnanamıyordu, nasıl inanılırdı ki!

Evet, Ahmed Yesevi idi karşısında duran. Bir hayal gibi görünüyordu. Hayalse dahi oydu, rüyaysa dahi oydu. Musa Barlas hiçbir şey diyemedi. Tek kelime olsa kelam edemedi. Donup kalmıştı sanki.

Neden sonra deruni bir ses düştü kulaklarına. Tanıdı bu sesi. O pencere dibinde diz kırdığından onunla konuşan ve feryatları işitip de avluya çıktığında dervişlere seslenen aynı sesti:

"Gel" diyordu ona ve Musa Barlas hiç cevap vermeden ve düşünmeden hiç gidiyordu. Gitti ve diz çöktü karşısında. Halen dahi başını okuduğu Kur'ân'dan kaldırmamıştı Ahmed Yesevi. Okumuyordu, lakin bakışlarını da Musa Barlas'a değdirmiyordu hiç.

"Ben demedim miydi sana?" dedi "Ben demedim miydi vakti geldiğinde vazifeni yapacaksın ve görecek gözlerin diye."

Cevap vermek istedi Musa Barlas, lakin gücü yetmedi, takati aman vermedi, sesi tükendi, nefesi bitti sanki.

"Vakit geldi işte!" dedi Ahmed Yesevi. Sonra Kur'ân-ı Kerim'in arasına daha evvelden koyduğu bir kâğıt parçasını çıkardı. "Al bunu" dedi "gelip de halvethanem önünde gizlenip aradığın sorunun cevabı buradadır. Bilsinler ki budur muradım" dedi ve mektubu katlayıp Musa Barlas'a uzattı.

Musa Barlas titreyen ellerini yaklaştırdı mektuba. Korkuyordu, titriyordu, anlamıyor ve bilmiyordu. Aldı mektubu. Sanki parmakları yanıyor sandı. Sandı göğsü kafesinde durmayacak, çıkacak sandı. Aldı ve kuşağının içine koydu. Bütün bu olanlar olması gerekenlerdi sanki. Zira Musa Barlas düşünmüyor sadece yapıyordu.

Alnından terlerin boşandığını hissetti birden. Gözlerinin yaşardığını hissetti. Öleyazacaktı neredeyse. Aklı başından uçmuştu ya da uçacaktı. Son bir gayret bir cümle düştü diline:

"Ya ben?" dedi "ya ben ne olacağım?"

"Çok günahım var dersin, öyle söylersin. Günahlarım büyük diye inlersin. Sahi öyledir belki de. Lakin bil ki; Allah hepsinden daha büyüktür. Hakkıyla tövbe edeni affeder elbet. Rahmeti gazabından, şefkati azabından daha yücedir Onun.

Hem 'Müslümanım' diyen kişiye ümitsizlik yaraşmaz. Allah varsa ümit dahi vardır. Sen uyumuşsun, lakin uyumayı ölmek zannediyorsun. Uykudan uyanılır, sen dahi uyanacaksın. Allah dilerse bütün yaptıklarını bir rüya farz eder de günahlarını bir rüyaya tahmil eder. Yeter ki, dilesin O.

Ve bil ki ne aklını yitirdin sen, ne canından geçtin. Bir rüya gördün belki de. Yalnızca bir rüya..." dedi ve başını kaldırdı Kur'ân'dan. Musa Barlas'ın gözlerine dikti gözlerini. Sanki mıhlanmış gibi, hiç çevirmeden ve titretmeden bakışlarını:

"Korkma!" dedi, "İman varsa imkân da vardır" ve birden

şimşekler düştü sanki gözlerine. Bakışlarına ateş değdi. Sağ elini uzattı Musa Barlas'a doğru. Göğsünün sol tarafına tam kalbinin üzerine koydu sonra. Gözleri halen dahi Musa Barlas'ın gözlerinde yayından çıkmış bir ok gibi...

Çırpınır gibi atan kalbi birden sükûn buldu sonra Musa Barlas'ın. Atışları yavaşladı. Başı döndü, gözleri karardı. Uyuyor muydu yoksa uyanıyor muydu? Bilmiyordu. Lakin ağır ağır kapandı gözleri. Açmak istiyor, ama yapamıyordu. İyice kendinden geçti, başı önüne düştü birden ve bedeni hareketsiz kaldı ve daldı gitti.

Sadece son birkaç cümle kaldı kulaklarında Ahmed Yesevi'nin dilinden zorla ve derinden işittiği:

"İman varsa vardır imkân. Evvela iman ettiğine iman etmek gerekir."

Ve bir damla yaş aktı Musa Barlas'ın sağ gözünden yanağına doğru ve karardı herşey; kendinden geçti, daldı, uyudu. Uyandı belki de.

...

Ve sonra...

AHMED YESEVİ TOPRAĞIN altına kazdırdığı hücresinde öleceği güne kadar yaşadı. Yalnızca Cuma namazlarını kılmak için oradan çıktı ve o gün dervişlerini dinledi, onlara nasihat etti. Türkistan'dan, Yesi'den cihanın her bir yanına nefesi yayıldı. İsmini işitenler koştu da dergâhına geldi. Her gelene açık olan kapısı o denli genişledi ki, rivayete göre sayıları yüzbinlere ulaşan dervişleri oldu. O dervişlere ders vermek için daha sonra hücresinden bir yolla toprağın altına daha genişçe bir yer kazdırdı ve dileyen gönül erleriyle orada Hakk'ı konuştu. Sonra bir ilhamdır düştü gönlüne. Gönlündekini kafiyeye vurdu. Şiirler döküldü dilinden; hikmetli şiirler. Dervişler ondan işittiklerini tebyiz etti, kâğıda geçtiler. Ve sonrakiler Ahmed Yesevi'nin şiirlerine bir isim verdiler; *Divan-ı Hikmet*...

Onun toprağa diktiği fidan ulu bir çınara döndü de cihanın her yerini gölgeledi. Dervişler gidebildikleri kadar uzak beldelere sırf hakikati anlatmak, gönül almak, Hakk'ı söyle-

mek için gittiler. Kadınlar, erkekler, erler, yiğitler... Yollara düştüler, yollarda düştüler. Ne mal için, ne mülk için, ne devlet kurmak için, ne toprak almak için; yalnızca gönül almak, insanlığı kurtarmak için hiç bilmedikleri yerleri kendilerine yurt ettiler.

Kadınlar uzak diyarlardaki çocuklara ana oldular. Ve bacı oldular anaları, babaları ayrı kardeşlerine. Onlara bildiklerince dini anlattılar. Işık saçtılar karanlık gönüllere, samimiyeti, iffeti, edebi anlattılar. Yeri geldi hak yolda cihada çıktılar. Bacıyân yani bacılar dediler ona bu yeni diyarların insanları. Kimi yerde Fatma Bacı oldular, Ayşe Ana ve Nene Hatun kimi yerde.

Sonra derviş tacirler kervanlarına yol ettiler bütün yolları. Yol nereye götürürse gittiler. Her yerde helal lokma yediler. Onu söylediler. Kardeş oldular, eş oldular. Onlara 'Ahi' dedi insanlar. Yani kardeş. Öyle bildiler ve her işlerine besmele ile başlayıp helal kazanç kesb ettiler. Eli açık, gönlü, kapısı ve sofrası açık; gözü bağlı, beli bağlı, dili bağlı oldular. Kimi yerde Ahi Evran, kimi yerde Ahi Sinan, kimi vakit Somuncu Baba oldular.

Sonra gönül erleri, alperenler, abdallar, gaziler cihanın her bir yerine dağıldılar. Ahmed Yesevi'den aldıkları ilhamı gittikleri bütün mekânlarda dağıttılar. Bazen küçücük bir köy odasında bazen de padişahların ihtişamlı sarayında hakikati anlattılar. Şeyh Edebalı oldular, Emir Sultan oldular, Hacı Bektaş-ı Veli, Akşemseddin oldular Anadolu'da. Sonra ta Avrupa içlerinde Sarı Saltuk, Hint'te, Sibirya'da, Çin'de isimsiz dervişler. Gidebildikleri her yeri kendilerine tekke, dergâh etmişler. Abdalan-ı Rum oldular, Gazıyan-ı Rum oldular.

Kim varsa Allah aşkına aşk eden Ahmed Yesevi'nin nefesi dokunmuştu onlara. Mevlanalar, Yunuslar, Hacı Bektaşlar ve kimler daha. Sonra Nakşibendîlik, Mevlevilik, Bektaşilik, Halvetilik, Melamilik diye isim konmuş nice tarikatlar. Hepsi

membaını aldı ondan. Ve tarih onu Türk tasavvufunun merkezi, mutasavvıfların ilki olarak tanıdı. Bir gaye verdi esasında millete, gayesini gaye edinenler, o uğurda, çok uzaklara gittiler sonra.

Vakit geldi devletler yıkıldı ve yeniden kuruldu sonra. Vakit geldi ezanlar yasaklandı. Yurtları, Rus pençesinde kan yuttu, ağladı. Lakin devlet yıkılsa da millet hep ayakta kaldı. Zira toprağı alırlardı, lakin gönüller Allah'ındı. O vakitte dahi, o zor vakitte dahi Ahmed Yesevi'nin hayalini unutmadı kimse. Erler savaşlarda şehit edilse de ve hatta evlerinde öldürülse de hatunlar vardı. Onlar yakmaya devam ettiği ışığı. İnsanlar öldü, lakin hayaller ölmedi.

Ve asırlarca sonra Ahmed Yesevi'nin hayali gerçek oldu. Onun yaktığı kandille yollarını aydınlatan torunları yanlarında gönül erleriyle evvela gönülleri fethedip, İstanbul'a, Viyana'ya, Mısır'a, İran'a ve daha nice beldelere Ahmed Yesevi'nin açtığı o gedikten gittiler. Uzakları yakın ettiler. Düşmanlarına dahi "Müslüman sarığını yeğlerim" dedirttiler.

Ve Ahmed Yesevi yerin altında kazdırdığı dergâhında on sene daha yaşadı. Öldüğü vakit halvethanesine defnettiler. Rüyası gerçek oldu onun. Boynunda taşıdığı Peygamber emaneti hurma çekirdeği ise gömüldüğü yerden çok uzaklara kök saldı. Koca bir ağaç oldu sonra. Kiminin düşünde bir çınar, kiminin düşünde ulu servi diye çıktı. Lakin kurumadı hiç. Ahmed Yesevi bu âlemden göçse de ve sönse de, can çerağı onun mefkûresi hiç sönmedi. Ve öldüğü vakit dudağından düşen son cümle oldu son hayali:

"Bütün bir insanlığı omzuma alıp cennete taşımak istiyorum."

...

Ve Musa Barlas
Yesi, 1396

VE MUSA BARLAS'A ne mi oldu?

Rahat bir halde açtı gözlerini Musa Barlas. Halen dahi Ahmed Yesevi'den işittiği sözler kulaklarındaydı. Bütün söyledikleri haktı, hakikatti. Evvel iman etmeliydi, iman ettiğine iman etmeliydi sonra. Ve tövbe etmeliydi.

Gözlerini yakan güneşin ışığıyla ayıldı ve kendine geldi. Gözleri görüyordu işte. Gözleri görüyordu. Ne sakalları uzamıştı, ne bir değişiklik vardı halinde. Ne yaralarının sızısını hissetti, ne de bir başka acı. Lakin halvethanenin dışındaydı. Belki de kendinden geçtiği vakit onu dışarı çıkarmışlardı, bilmiyordu. Kaktı oturduğu yerden. Etrafına bakındı. Toz ve toprak. Kimsecikler yoktu.

Şimdi buralarda bir bayram kalabalığı olmalı, dervişler koşturmalıydı. Lakin kimse yoktu. Sanki bir zelzele olmuş da yerle bir olmuştu herşey. Sanki iç olmamıştı dervişler burada. Bilemedi. Bakındı bir iyice. Ne dergâh vardı, ne tekke! Şaşırdı, korktu, titredi. Olamazdı.

Ardına döndü halvethanenin eskimiş kapısına baktı. Girmek istedi. Zorladı kapıyı, lakin sırlamış gibi kapalıydı. Açamadı yapamadı. Sonra bir o yana, bir bu yana koşturdu. Dervişleri aradı. Kimse yoktu, ıssız ve sessizdi. Aklı başından gitti sanki. Etrafta hem koşuyor hem de dervişleri arıyordu ve sesleniyordu:

"Dervişler neredesiniz?" hiçbir ses gelmiyordu. Cevap vermiyordu kimse. Zira zaman, o zaman değildi. Musa Barlas pusuya yatıp da türbenin inşaatını gözlediği vakte geri gelmişti ve belki de hiç gitmemişti. Ve hatta dergâhın kapısından içeri girdiği ve kendinden geçtiği anın üzerinden henüz çeyrek saat dahi geçmemişti. Olanların hepsi o kısacık vakitte olmuş gördüklerinin hepsini o kadarcık zamanda görmüştü. Ama bilmiyordu.

Bir daha ve tekrar tekrar dervişlere seslendi. Bir o yana gitti haykırdı, bir bu yana geldi. Sonra türbenin inşaatını fark etti birden. İşçileri gördü; duvarları örmek için, türbeyi inşa etmek için geliyorlardı.

Şaşkındı, ne olduğunu bilemedi. Korktu sonra. Kendinden korktu. Olanlardan korktu. Ellerini göğe kaldırdı:

"Allahım" dedi. "Bu ne haldir? Başıma neler geldi?" dedi ve ağlamaya başladı. Neden sonra kendinin pusuya yatıp beklediği karşı tepeden bir ses işitti:

"Hû.."

Gözlerini o tarafa çevirdi Musa Barlas. Karşı tepede bir garip adam, beyaz cübbeli, beyaz sarıklı ve beyaz sakallı... Ona doğru bakıyor ve hiç ayırmıyordu gözlerini. Tanıyordu bu adamı ve kim olduğunu biliyordu. Hızlıca kalktı yerinden gözlerinden yaşlar aka aka karşı tepeye doğru koştu. Koştu, koştu ve gitti. Lakin kimsecikler yoktu.

Sonra tekrar işitti aynı sesi:

"Hû..."

Aynı adam, bu kez Musa Barlas'ın az evvel durduğu hal-

vethanenin kapısının önünde duruyor ve yine Musa Barlas'ın gözlerinden ta derinlere bakıyordu. Bir zaman öylece baktı Musa Barlas'a. Neden sonra arkasını döndü de, Musa Barlas'ın az evvel kapısını açıp da giremediği halvethanenin kapısından girdi içeri ve kapı kapandı, sırlandı, yok oldu belki de.

Bayılacak oldu Musa Barlas. Bütün olanlar olmamış mıydı yani? Yaşadıkları neydi? Nasıl bir rüyaydı bu? Rüya dediğin görülürdü, lakin o bütün bu rüyada kördü. Hiçbir şey görmemişti ki! Nasıl rüya diyecekti buna? Peki ya ne olmuştu ona? Artık iyiden iyiye aklını yitirdiğini, delirdiğini düşünüyor ve hatta neredeyse buna emin oluyordu ki, aklına Ahmed Yesevi'nin kendine verdiği ve kuşağına koyduğu o mektup geldi. Elini heyecanla attı kuşağına. İçinde ne varsa çıkardı.

İşte oradaydı. Ahmed Yesevi'nin ona verdiği mektup oradaydı. Demek ki delirmemişti, aklını elden vermemişti. Ahmed Yesevi'nin dedikleri geldi aklına. Türbesinin yapılması için muradı yoktu. Gidip söylemeliydi bunu. Öyle yapacaktı. Son bir kez halvethaneye doğru baktı ve koşar gibi Hoca Abdullah Sadr'ın çadırına gitti.

Ardından bir beyaz kumrunun ona baktığını ve sonra kanatlanıp uzaklara yok aldığını hiç göremedi.

...

Hoca Abdullah Sadr'ın çadırının önüne geldiğinde nefes nefeseydi Musa Barlas. Gözleri ağlamaktan kan kızılı olmuş, yüreğinde bir kuş son nefesini verir gibi kanat çırpıyordu.

Askerlerin önüne gelince:

"Hoca Abdullah Sadr'a bir haber getirdim" dedi.

İzin vermediler. Zorladı Musa Barlas; ağladı, tekrar tekrar söyledi. Lakin geçmesine izin vermiyorlar, söylemesi için bırakmıyorlardı.

Tam o sırada çadırından dışarı çıktı Hoca Abdullah Sadr.

Askerlerinin arasında ağlayan birini görünce onlara doğru geldi. Askerler hemen el bağladılar.

"Nedir? Ne oluyor?" dedi Hoca Abdullah Sadr.

Askerlerden birisi başını hiç yerden kaldırmadan:

"Sizi görmek ister" dedi.

Asker öyle deyince Musa Barlas'a doğru yaklaştı Hoca Abdullah Sadr. Onu bir iyice süzdü. Baktı, bakındı. Tam birşey diyecekti ki, Musa Barlas konuşmaya başladı:

"Hoca Abdullah Sadr sen misin?" dedi.

"Benim, ya sen kimsin?" dedi Hoca Abdullah Sadr.

"Bana" dedi Musa Barlas ve durdu bir zaman. Sonra bir derin ah çekti. Aklına kimbilir neler geldi? "Bana Âmâ derviş derler" dedi ve yaşlar süzüldü gözünden. Bir vakit ağladı içinden kendi kendine "Âmâ Derviş" dedi. Sonra zorla belki de devam etti söze:

"Şimdi boşver beni. Ben sana bir haber vermeye geldim" dedi.

"Kimdenmiş bu haber? Mühim bir kişiden, mühim bir haber olmalı ki, sabahın bu saatinde rahatsız edersin beni..."

"Pîrim Hoca Ahmed Yesevi'dendir" dedi Musa Barlas. Bir sessizlik oldu Hoca Abdullah Sadr da oradaki askerler de sustu, zira hepsi hayretteydi. Evvela şaşkınlıktan kelam edemedi kimse, lakin sonra 'Mecnundur, meczuptur, aklını yitirmiştir' diye düşündüler de güldüler.

"Ne imiş Hoca Ahmed Yesevi'nin bana haberi?" dedi Hoca Abdullah Sadr, Musa Barlas'ın yüzüne bakıp gülerken.

Kuşağının içinden mektubu çıkardı Musa Barlas ve okumaya başladı sonra.

"Ey koca Abdullah Sadr. Sen ananın karnında daha insanlık kılığına bürünmemişken, kimsesiz kalmışken, devlete ermişken ve kocamışken seni bilen Allah'tı. İşte o Allah'ın adı ile.

O ki, kimsenin bilmediklerini bilir, kimsenin görmediklerini görür, kimsenin işitmediklerini işitir. Sanma ki, senin

gizli sandıkların Ona gizlidir. Sanma ki, sırlarını bilen yoktur. Sanma ki, ettiğin tövbeleri ve işlediğin suçları bilen yoktur. O ki vardır; herşeyi bilen de, gören de, duyan da Odur. Ve dilediğine bildiren de O..."

Bunları işitince Hoca Abdullah Sadr'ın hayreti göğe değdi. Nasıl olurdu da bilirdi bunları, içindeki derdi, kimselere demediği sırrı nereden bilirdi? Devam etti sonra konuşmaya Musa Barlas:

"İşte o Allah'ın ismiyle başlarım kelamıma. Ben garibin toprağa düştüğü yere bir makam yapmak dilermişsin. Dilermişsin, lakin bilmez misin ki üstadına, hocasına, atasına saygısı olmayanın Allah'a da saygısı olmaz. Ben, pîrim bir harabe içinde yatarken nasıl bir makamda yatarım? Yatamam, ar ederim.

Ey koca Abdullah Sadr beyhude telaş etme, boşa gayret gösterme, gafil olma. Hocam, üstadım Arslan Babam'ın kabri imar edilmeden benim kabrimin yapılmasına rızam yoktur. Dilerlerse ömürleri boyunca o duvarı örsünler; her ördüklerinde yine yıkılacak, yine yıkılacaktır.

Allah büyüktür. Ona hamdolsun..." dedi Musa Barlas ve tekrar iç kuşağına soktu mektubu.

Sonra ellerini göğe kaldırdı ve "Şükür" deyip döndü ardına, gitti. Belki uzaklara ve belki de daha uzaklara. Bir daha kimse Musa Barlas isminde birini görmedi. Lakin bozkırlarda meczup halde gezen ve her gördüğüne ve her vakitte dua eder gibi, "İman varsa imkân da vardır" diyen bir Âmâ Derviş köy köy insanların dilinde dolaştı.

...

Ve Ahmed Yesevi'den asırlar sonra bir gün...

ANADOLU MÜSLÜMANLARIN yurdu olmuş ve Ortaasya bozkırlarından obasını, ailesini, kabilesini yanına alan erler Anadolu'nun uzak diyarlarına kadar kendilerine yeni yurtlar bulmaya gidiyorlardı.

Ve işte bu giden kabilelerden biri de Oğuz Türklerin Kayı boyundan Gündüzalp'in oğullarından Ertuğrul ve Dündar'dı. Yanlarında hatunları, evlatları, emirleri altında olanlar ve bir avuç yiğit ve o yiğitlerin içinde, Ahmed Yesevi'nin dediği gibi giden her kabile ile uzaklara at süren gönül eri yaşlı bir derviş... Uzun yollardan geliyorlardı. Malazgirt ile açılan kapıdan Anadolu'ya girmiş ve Anadolu'nun içlerine doğru at sürüyorlardı.

At üstünde sohbet ede ede bir tepeyi geçip de ovaya indikleri vakit kızılca kıyametin koptuğunu ve orada bir savaş olduğunu gördüler. Bir tarafta başları sarıklı yiğitler, diğer yanda elleri kılıçlı garipler. Bir yandakilerin dilinde anlamadıkları lisanda cümleler ve bir tarafta "Allah, Allah" diyen gaziler. La-

kin gaziler mağlup haldeydi ve kâfir galip geliyordu onlara. Henüz bilmiyorlardı, lakin bu cenk edenler Moğol askerleriyle Selçuklu gazileriydi.

Ertuğrul hemen yoldaşlarına seslendi:

"Gaziler" dedi, "yanımızda kılıç taşırız ve dahi Allah Allah diyen Müslüman erleri savaş meydanındır ve zor durumdadır. Haydin Hızır gibi kardeşlerimizin imdadına yetişelim" dedi.

Ve bu söz üzerine yiğitler cenk meydanına, Moğol askerlerinin arasına daldılar. Kılıç üşürüp, ateş gibi indiler Moğolların üzerine. Savaşın seyri değişmiş, mağluplar galip hale gelmişti. Moğollar daha fazla dayanamayıp da geri çekildiler.

Savaş bitmiş, Müslümanlar galip gelmişlerdi. Kayı yiğitleri bilmiyorlardı, lakin Selçuklu hükümdarı III. Alâeddin Keykubat da savaş alanındaydı ve bu ansızın gelen yiğitlerin savaş meydanında yaptıklarını gözleriyle görmüş ve şaşırmıştı hatta cengaverliklerine. Ve askerlerini yara yara Ertuğrul'un yanına geldi.

"Kimsiniz?" dedi. "Savaş meydanında bunca yiğitlik eden sizler kimsiniz?"

"Kayı boyundan gazileriz" dedi Ertuğrul.

"Ya böyle nereye gidersiniz?" dedi III. Alâeddin Keykubat.

Yanındaki yaşlı dervişin gözlerinin içine baktı Ertuğrul. Zira "Uzaklar yakın olacak!" diye söylemişti ona bu gönül eri.

"Uzaklara" dedi Ertuğrul "Uzaklara gideriz."

Alâeddin Keykubat'ın hoşuna gitti bu cevap ve savaş alanında gösterdikleri yiğitlik için belki de:

"Domaniç ve Ermeni dağlarını yaylak, Söğüt'ü ise kışlak olarak size verdim. Cenab-ı Hak yardımcınız olsun " dedi.

Baş kesti, kabul etti ve dua etti Ertuğrul.

Sonra çok eğleşmediler orada. Tekrar yola düştüler en uzak yerlere gitmek için. Yürüdüler, yürüdüler. Ve yiğitler içindeki yaşlı derviş Ertuğrul'a yaklaştı. Bir iyice baktı gözlerine, tebessüm etti sonra. Ve kulağına eğilip fısıldadı:

"İstanbul elbet fetholunacaktır ve uzaklar yakın olacaktır."
Ve gittiler, gidebildikleri kadar uzağa.

...